

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Liber III. De secundo Decalogi Præcepto. Non assumes Nomen Domini Dei
tui in vanum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

De poenis blasphemorum, & deinde eorundem
absolutione.

26. Nullæ poenæ sunt in jure contra meros blasphemos latæ; Ferendæ autem à Judice, quænam sint, pertinet ad forum externum examinare, id quod satis elucidat facit Castro Pal. tom. 3. disp. 2. de iur. p. 2. §. 5.

27. Absolutio blasphemie hæreticalis cum errore intellectus petenda est ab eo, qui hæresin absolvere potest, de qua re nos *suprà*, cap. 1. §. 2. satis disputavimus.

At blasphemie quæcunque quamvis atrocissimæ, sed non continentes hæresin formaliter, hoc est, quamvis contineant verba hæreticalia, non tamen cum errore mentis interno affectu, possunt absolvi in foro conscientie à quocunque Confessario ordinario, nisi in ea Diocesi sint signatè reservatæ. Ratio hujus Doctrinæ est ea, quam diximus *de Maleficij absolutione tractavimus*, *suprà*, c. 6. §. 2. n. 1. & nam propterea hic repetenda nequaquam est, legè ita Dianam *part. 1. tract. 5. ref. 7.* & rursus *p. 3. tract. 4. ref. 143.* & *p. 4. tract. 4. ref. 240.* Ego enim quiescere tantisper appeto.

FINIS LIBRI SECUNDI.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini, ac Beato Aloysio.

LIBER TERTIUS.

DE SECUNDO DECALOGI PRÆCEPTO.

Non assumes Nomen Dei tui in vanum.

PECULIARIS, & germana tractatio secundi Præcepti est ea, quæ actus bonos, vel pravos circa honorem Deo debitum suscipit explicandos. Ideo enim jubetur Dei nomen non esse in vanum assumendum, ne is congruâ reverentiâ defraudetur. Quoniam verò propter connexionem materiarum, pleraque de eadem in primo præcepto sunt disputata, superest hic, solum de Juramento, Adjurationeque Juramento affini, ac de Voro differere; iis enim, si ritè ea nuncupentur, observenturque, honore Deus afficitur; secus, contrà.

CAPUT PRIMUM.

De Juramento in communi.

§. I. Quid sit Juramentum.

1. **S**IT invocatio divini testimonij ad faciendam fidem; ita S. Thom. 2. 2. q. 89. art. 1. Aliquando autem explicite affertur Deus in testem, ut quando juratur per ipsum Creatorem: aliquando verò solum tacitè, ut quando juratur per creaturam, referendo ad Deum, modo explicando *infra*, §. 3. & utroque modo petende est juramentum, quia in utroque Divinum testimonium invocatur.

2. Potest item hujusmodi Dei invocatio exhiberi verbo, ut tu, facto, mente. Verbo, ut si ore proferas, dicat, v. g. *juror per Deum hoc ita esse, hoc me facturum.* Nunc, ut si tibi dicatur: *Jures per Deum*, tu verò oculis vel capite annuas. Facto, ut si cui offeratur juramentum cum Libro Evangeliorum, ipse verò illum tangat, eo enim ipso, etiam si nihil proferat, jurare censetur. Idem evenit si se scribat scriptoræ jurilurandi formam continenti; propria enim subscriptio, ipsissimum est juramentum.

Mente denique, ut si quis intra animum suum juret. Quare si quis se aliquid facturum mente sic spondeat, obligabitur in foro conscientie, ex virtute Religionis, quia jam invocatur Deus in suæ sponsonis confirmationem: licet, ut in foro externo constet, (utque item constet alteri parti acceptanti, unde irrevocabilis ex vi justitiae promissio fiat) necessarium sit aliquod ex tribus dictis externis signis.

3. Rursus aliquando verus Deus invocatur, aliquando à Gentilibus, falsus; & hoc posterius verum juramentum non est, quia divinum testimonium nequaquam invocatur. Unde sequitur promittentem quid sub juramento Dei falsi, solum tenet ex conscientia erronea, quia putat se verè jurasse; at si errorem deponeret, adverteret quod se Deum verum in testem non adduxisset, minime tenetur ex vi juramenti, sed solum ex vi promissionis, seu fidei humanæ.

Quod peccatum sit cooperari cum juraturo per falsos deos, dicam mox §. 4. n. 7. & per occasionem innui *suprà*, *de maleficio lib. 2. c. 2. §. 2. n. 7.*

4. Quid si quis juraret per hæc Evangelia, & deinde adverteret illum non fuisse Librum Evangeliorum, sed profanum, sed papyraceum, sed ligneum, ad libri formam edolatum? Respondeo hunc verum nuncupasse juramentum, si quidem error fuit materialis, dum interim ipse intenderet per verè Evangelia jurare. Non sic fuit modò in Ethnico, qui ita juravit per Jovem, ut per verum Deum, quem ipse non cognoscit, jurare nullatenus intenderit; si enim intendisset, ac sub Jovis nomine verum Deum, licet imprudenter, invocare voluisset, certè verum emisisset juramentum, eique omnino stare, etiam errore deposito, debet.

5. Sed hinc oritur quæstio frequentissimæ praxis. Jurat quis per fidem suam, in veritate, certò, profecto, &c. ex prædicta conscientia erronea putans se verè jurare, obligatur ad rem tali juramento promissam, si doctior factus resciat illud, quia Deum non invocavit, nequaquam fuisse juramentum.

Respondeo, hæc in re certum est primò, si is scivit in illis verbis non invocari Deum, sed solum propriam fidem

vel veritatem humanam, existens hanc tempora-
lem sufficere ad legitimum iuramentum, obligationem
que inducendam, certum, inquam, est, hunc per non ju-
rans de deposito errore, ad nihil deinceps ex vi iura-
menti tenetur. Suar. tom. 2. de Rel. lib. 3. in cap. 13. num. 15.

Ratio est, quia hæc nunquam fuit Dei invocatio.
Ratio sit secundo, cum Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 2.
non adfuit talis error, quo putavit propriam fidem
sufficere ad iuramentum, protulit tamen ea verba, non
sufficiens per illam proferri verum iuramentum, sed
existens per illam proferri, certum, inquam, sit non
esse existens, etiam proferri, atque adeo ad nihil ex vi ipsius
efficitur iuramentum, quia ad verum iuramentum non satis
est efficitur verba dumtaxat, sed oportet positivè velle ju-
rari, hoc est, Deum invocare, quod in hoc casu suppo-
nitur non adfuisse.

7. Superest ergo propositum dubium, si per illa verba
intendat quis, existimètur se iuramentum efficere; an
verum efficiat, & consequenter, quacunque adventiente
cognitione, an ad illud observandum constingatur. Dico
absolutè à Sanchez in hoc casu fieri verum iura-
mentum, quia in ea intentione verum iuramentum effor-
mandum, clauditur virtute relatio ad Deum; velle enim ef-
ficere verum iuramentum nihil aliud est, nisi, Deum velle
invocare. Si ergo non exclusivè positivè talem relationem
ad Deum, convincitur ad Deum regulasse, quia verum
voluit concipere iuramentum.

8. Sed certè huic doctrinæ, nisi accedat distinctio
consentire non possum. Si enim is sciat, quid sit jurare, &
velit jurare, procedit hæc doctrina, quia tunc habet vim
ratio Sanchez. At si nesciat, ut communiter, nesciunt ru-
dis, parvi, mulierculæ, puto per ea verba non effici verum
iuramentum, atque adeo, remota conscientia errante; in-
tendit nullam obligationem incurrere.

Ratio est, quia, cum hic ex una parte nesciat quid sit
jurare, nesciat etiam in vero iuramento invocari Deum:
Ex altera parte, per sua verba illum non invocavit: ergo
quoniam ipse velit jurare, non jurabit: cum enim hæc
voluntas non dirigatur à præcognitione, quæ sciatur
quid sit jurare, verè, & efficaciter juratoris esse non po-
test. Erit igitur solum voluntas inefficax jurandi, immodò
erronea: verè enim jurare quis sperare non potest, nisi ex
positiva præcognitione, saltem confusa, sciatur in vero ju-
ransando invocari Deum. Vide omnino inferius cum de
voto cap. 12. §. 1. n. 8.

Quid si quis juret quidem invocans, seu putans in-
vocare Deum, sed nesciat iuramentum afferre obliga-
tionem implendi: obligabiturne illud implere? Res-
pondet de hac re me ad idem, cum de voto infra,
cap. 12. §. 1.

§. II. Iuramentum Diviso.

1. Prima Divisio. Aliud est assertorium, aliud est
promissorium. Assertorium est, in quo juramus
aliquid ita esse, vel non esse. Promissorium est, in quo
juramus aliquid nos facturos, vel non facturos.

2. Secunda Divisio. Contestativum, cum quis sim-
pliciter invocat Deum testimonium, Vt: Per Deum ita
res se habet. Comminatorium, cum quis alicui promittit
malum poenæ. Ut: Per Deum te puniam. Execratorium
cum nos ipsos, vel rem nobis charam Divina ultioni
subijcimus, si verum non sit quod asserimus. At: Deus
me destruat, vel: Filiis meis malum accedat, si hoc ita
non est.

3. Tertia. Iudiciale, & extrajudiciale. Illud certa qua-
dam forma, & ritu coram Iudice, vel Notario exhibetur.
Hoc, sine certa forma inter privatos. Ritus: simplex, &
solemnis. Hoc constat certa forma, acceptaturque à pu-
blica potestate: Illud non item.

4. Quarta. Absolutum seu purum, conditionatum,
& poenale: verbi gratia: Iuro hoc me facturum: Iuro me
hoc facturum, si eras tu huc veneris: Iuro me hoc facturum
si pignus solvendi contum, si fecero. Primum ex his est Ju-
Pars I.

ramentum absolutum. Secundum conditionale, Tertium
poenale.

5. Quinta. Aliud est iuramentum, in quo explicite in-
vocatur Deus, vel Divina: Ut: Per Deum, per Christum,
per Crucem, per Sanctos. Aliud in quo implicite, seu taci-
tè, ut cum juramus per creaturas, in quibus elucet Deus,
ut mos 3. sequenti declarabitur.

6. Tacite item invocatur Deus, quando quis rogatus
ab offerente, v. g. Crucem, Librum, ut juret, ipse illa tan-
git: item si interrogatus ut jurare velit, ipse vel respon-
deat, volo, vel quid simile. Rursus, si se subscribat scriptu-
ra, modo dicto supra, §. 1. n. 2. præterea si dicat, Iuro, vel
simile verbum in eo loco, & circumstantiis, ubi intelli-
gatur per illud verbum invocari Deum, seu concipi iu-
ramentum.

Dico (in eo loco, &c.) quia ex se verbum, Iuro, cum
abstrahat ab invocatione Dei, & creaturæ, & à Iuramen-
to vero, ac ficto, iuramentum ex se non continet. His,
inquam, modis tacite invocatur Deus, secus iuramenta
non esset.

7. Sexta. Ratione adjunctæ blasphemiae, id quod qua-
tuor contingere potest modis. Primo, si juret per crea-
turam, tanquam habentem divinitatem, Vt: Iuro per Io-
annem, &c. Huc reducitur, si per creaturam, ac si esset San-
ctus, juret, Vt: Per Lutherum, Mahometum, Demone-
m, honorarentur enim, dum invocarentur ut testes verita-
tis. Sic Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 2. numer. 11. Secundo,
si abnegetur fides, Vt: Abnego Deum, vel Baptismum, vel
Sanctos, si ita non est. Tertio, si Deus, vel Sancti poenæ
subijciantur Vt: Deus pereat, vel Sanctus Petrus, si ita
non est. Quarto, si juret per membra obscena Dei, vel
Sanctorum, &c.

An Iuramenta prædicta sint ejusdem speciei Remissivè.

8. Præter iuramentum blasphemiam, in quo clare
apparet esse adjunctam aliam speciem, cætera sunt ejus-
dem speciei, unde omnia perjuria ex defectu veritatis,
abstrahendo ab alio scelere, quod admisceri posset, ejus-
dem sunt rationis, nec necessariò in confessione distin-
guenda, ut dictum est satis in nostro opusculo. de Conf. lib. 2.
cap. 3. §. 2.

§. III. Norma cognoscendi, quodnam sit verum Iuramentum.

1. Oportet est non raro internoscere, verumne
fuerit iuramentum, quod emisisti: Quare hæc re-
gula dari solet: Si Deus, vel Divina invocentur in testes,
erit sine controversia iuramentum: Si verò invocentur
creaturæ communes, tunc demum erit iuramentum,
quando illæ ad Deum referuntur.

Hæc posterior pars regulæ sic magis enucleatur à San-
chez lib. 3. in dec. cap. 2. num. 9. Quando juratur per crea-
turas, quasi creaturæ sint futuri testes infallibiles verita-
tis, est clara blasphemia, siquidem nullus præter Deum
infallibilitatem testimonij participat. Quando verò per
easdem juratur, sistendo in ipsis, adhibenturque tanquam
falsibiles testes, iuramentum non erit, quia jam Deus non
imploretur. Quando denique in ipsis non sistitur, sed in
testes adducuntur: ut aliquid, in quo Deitatis lux reuocet,
tunc utique erit verum iuramentum.

2. Sed ecce iterum difficultas, ecquānam ratione
in ipsis non sili dignoscere valeam? Sic hæc regula. Quo-
ties juratur per creaturam, quæ aliquam insignem habet
dignitatem à Deo, & in qua excitatur peculiaris quo-
dammodo in nobis memoria Dei, vel ejus attributo-
rum, tunc fit relatio ad Deum, constaturque verum iura-
mentum, secus non ita. Quoniam igitur, si jures per bar-
bam, per capillos, per tuum equum, per aërem, per ignem,
per vitam talis, nullum nominando, per fidem tuam, no-
bilis, vel boni viri, &c. juras per res, in quibus peculia-
ri modo non emicat Deus; ideo iuramenta vera non
emittis: contra, si jures per Evangelium, per Beatos per
Sacra

Sacramenta, per Sacratissimam Virginem, per Crucem Sanctam, &c. iuras per res, in quibus Deus, ejusque Sanctitas nescit, ideo vera concipis juramenta. Huic reduci-
tur, si creaturis addas in obliquo Deum, ut: *Per ignem Dei, per hunc aërem*, &c. Illa enim explicita Dei nomen-
clatura, ipsum invocari probat.

3. Adverte tamen ex alio capite oriri posse, non fiat juramentum, etiam si Deum, vel Divina proferas, ni-
mitum, quia illa non invocando, sed enuntiando, vel alia
simili ratione à juramento aliena compellas; v.g. si sic
dicas: *O corpus Dei! o Fides Dei!* cum tali homine: *Hoc*
quod dico est Evangelium: Coram Deo ita est: Deus scit:
Deus vides ita esse: Maledicti illi nummi quos habeo: &c.
Angeli me associant, quot nummi tu habes: Sicut Christia-
mus, sicut Sacerdos, sicut Religiosus, ita res est, &c. si in-
quam sic dicas, non iuras, quia solum enuntias te esse
contra illum iratum, tuum dictum esse verum instat (non
quidem aequè) Evangelij, te esse coram Deo, nummos,
non verò te, esse maledictos, Angelos te esse associatos,
te esse Christianum, &c.

4. Verum, enim verò, alia submergit molestior diffi-
cultas: nam plura effertur juramenta, quæ, an referan-
tur ad Deum valde dubitatur. Ut si *jurarem, per animam*
meam, per Conscientiam, per Fidem, per Cælum, per vitam
meam, vel mei Patria, occidar, ni ita res sit; dubium enim
est, an hæc ad Deum referantur: quare investigandum
erit, an prædicta vera sint juramenta? Rursus, quia incer-
tum non raro est, an etiam illa verba, quæ Deum, vel
Divina manifestè continent, invocent Deum, an solum
eo modo, quo diximus n. 3. enuntient, ideo dubia etiam
erunt juramenta, v.g. si dicas: *Non credo in Deum, si ita*
non est, non constat, an solum enuntiativè, an etiam in-
vocativè appelletur Deus ut testis. Simile est etiam illud:
Coram Deo ita est, &c.

5. Hinc ergo laborant nobiles Doctores, Sanchez. Ca-
stro Pal. citati, Layman lib. 4. tract. 3. cap. 2. Azor. par.
lib. 1. c. 2. in persequendis juramentorum formulis, quod
videant, quæ certè juramenta, quæ certè non talia sint
judicanda. Cum autem ea formulæ penè sint innumera-
biles, juxta varias variarum regionum loquendi consue-
tudines, nimis prolixum eorum catalogum exscribere,
cum exigua certè utilitate, nituntur: præterquam, quod
tractationem dilucidam in tanta varietate formularum
exhibere nequaquam possunt. Nos igitur hanc regulam
efformemus.

6. Per quæcunque verba gratiam perspicue Deum con-
tinentia, multò magis dubiè, emittatur juramentum, erit
omnino & semper in foro conscientie ad intentionem
jurantis attendendum, si velimus deprehendere, an verè
juratum sit. Vel enim (quæcunque tandem verba profe-
rantur) intendit, quis primò positivè invocare Deum,
vel secundò positivè non invocare, vel tertio, (sive
quia non advertit, sive quia nescit) præscindit ab ejus-
modi invocatione, hoc est, nec intendit, nec non inten-
dit invocare. Partitio videtur adæquata, continet enim
contradictoria, & præcisionem ab ipsis. Iam si primum,
certè erit juramentum, ut ex se patet: si secundum, certè
juramentum non erit, ut fatentur communiter Doctores,
Sanchez. l. c. n. 1. Laym. lib. 4. t. 3. cap. 1. num. 3. citans Sa-
cherum, aliosque; licet enim ego dicam: *jurò per*
Deum, si nolum per hæc verba Deum ut testem mei dicti
implorare, utique non implorabo, nisi valde materiali-
ter, sicut si Pylæus à Magistro edoctus eadem verba
proferret; Certè in Sicilia ignobiles Viri unoquoque
verbo (par Dio) jurant, quis autem dicat eos ignobiles
verè jurare, cum nec ipsi aliquando sciant, quid signifi-
cet illud (par Dio) videtur autem ex sua notione signi-
ficate per Deum. Denique si tertium, certè item juramen-
tum non erit, quia non invocat Deum. Cum enim hic
abstrahat ab invocatione, clarè apparet invocationem
non exhibere.

7. Dices, at tacitè invocatur, si verba juramentum con-
tinentia voce proferat. Respondeo, id prius negari;
aliud enim est tacitè invocare Deum, aliud materialiter

solum voceretur proferre verba juratoria. In priore mo-
do est tacita invocatio, quia, licet non expressè ipse ta-
men Deus imploratur, de qua re dictum est c. 2. n. 5. at in
posterio, ne tacita quidem invocatio intervenit, quia
nullo modo implatur Deus.

8. Dices, secundo: At sic decipies eum, qui à te juramen-
tum exposcit, si dum verba juramentum certè sonantia
se petit, aliud mente intelligendo, verè non iures. Re-
spondeo, verè, tunc in foro conscientie non jurari, quia
non invocatur Deus, certum esse: ceterum, an liceat pro-
pter tertij damnum, quem tunc decipis, &c. æquivocare,
alia quaestio est, de qua infra, c. 3. §. 2.

9. Dixi n. 6. (in foro conscientie) nam in foro exter-
no, si verba continentia certè juramentum protulisti,
reum te juramenti pronuntiat iudex: liberabit verò ab
omni obligatione, si tua verba illud certè non protule-
rint: Quod si dubium sit, an protulerint, innui sup. lib. 1.
c. 3. §. 7. *de Juramentum*, quia ratione sit judicandum.

10. Jam verò, pro Confessariis in foro interno hæc
debet esse praxis: Fatetur quis se cum mendacio jurasse,
per animam, per conscientiam, per Cælum, &c. ne con-
demnet statim Confessarius de perjurio sine alio exami-
ne, sed juxta doctrinam datam interroget, penitentem.
An ipse per ea verba intenderit jurare, vel invocare
Deum, vel se juxta consuetudinem graviter obligare (id
enim esset implicite verum asserere juramentum) vel quid
simile: si abnuat, vel dicat se ab his præscidisse, non erit
perjurium, si annuat, erit. Unum tamen adverte, quando
penitentes confitentur se jurasse per Deum, per Sanctis-
simam Virginem, perque similia clarè ad Deum relata, vel
si singuli culti, dicant se mendaces cum juramento fuis-
se, interrogandos non amplius esse, an intenderint Deum
invocare; nisi enim sint planè rudes, sciunt saltem in con-
fuso se sic invocasse Divinum testimonium; ceterum, si
aliqua muliercula hæc verè nesciret, eam non peccasse
fatendum esset, prout in pari casu diximus c. 1. n. 8.

§. IV. De conditionibus Juramenti.

1. Tres conditiones habere oportet juramentum,
quas iuramenti comites appellant Doctores. Ve-
ritatem, iustitiam, iudicium.

Veritas.

Veritas in eo consistit, ut iurans advertat, seu bona
fide putet, verum esse, quod iurejurando affirmat, sive
rem præteritam assumeret, sive præteritam, sive futuram,
v.g. si iures Petrum heri elemosynam dedisse, nunc
velle dare, cras ad eum, debes saltem moraliter scire
ita esse, & fore. Veritas ergo non tam sumitur ex ipso ob-
jecto, seu re jurata materialiter, quam formaliter ex ipso
sermone jurantis; contingit enim sæpè, rem non ita esse:
ut ego sine dolo, & facta sufficienti diligentia inquiren-
di veritatem, deliberatè iuro, sed tamen, quia ita est in
cognitione mea, juramento non deest Veritas. Dico (de-
liberatè) excusatur enim quis à mortali, si perfecta deli-
beratio defuit, ut est universalis doctrina in similibus
actibus humanis.

2. Unum nota, non solum juramentum promissorium
esse de re futura, sed posse etiam esse de eadem re futura
ipsum merum assertorium: sic Sanchez. l. 3. in Dec. c. 4. n. 2.
id quod contingit, quando quis nihil promittit; sed so-
lum asserit rem ita esse futuram: ut si quis juraret, cras fu-
turam fore solis eclipsim, is certè id assereret, non pro-
mitteret. Pari modo possem jurare, me cras elemosynam
largitum, sine promissione, sed sub simplici proposito,
asserendo nunc me nunc certum esse de mea futura
voluntate elemosynam largiendi, quo pacto est merum
juramentum assertorium: nam si adderem præterea pro-
missionem largiendi, tunc sanè esset promissorium.

3. Porro, qui sic per merum assertorium iuravit rem
futuram, obligatur eandem facere, sicuti si iurasset
per promissorium: Respondeo, æquè obligari, sive res
sub

ocasio (quamvis extrinseca) non est voluntarie assumpta: At in casu nostro, præterquam quod est intrinseca in ipsa anima, est item non voluntarie assumpta: ergo, &c. Minor probatur, quia qui frequenter incidit volens in culpas, non advertit, unde nec deliberat vult habitum ex illa consuetudine peccandi consurgentem, ergo non voluntarie, nec directe, nec indirecte talem habitum recipit, retinetque: at quicumque enim voluntarium advertentia opus est, ut supra diximus. Quod si illum habitum, v.g. peccandi recipere, & expresse actu retinere quis vellet, ut maiorem facilitatem haberet in peccando, (quod certe nimia esset perversitas) novum enim saltem peccato peccaret, non inficior, etiam si actu non peccaret: nos de tanto crimine hic non disputamus, sed de eo solum, quo quis non curat, seu negativè se habet, ad extirpandum. Præterea, esto ad sit aliqua obligatio extirpandi dictum habitum, (qui certe non est ex se peccatum, sed effectus peccati præteriti) ex eo, quia est causa facilitandi peccata sequentia: tamen ejusmodi obligatio est imbibita in ipsa obligatione iterum non peccandi, & cum illa moraliter confunditur; neque enim in moralibus est tanta subtilitate agendum, ut numero diversa una ex his obligationibus, judicetur ab alia, sicuti è contrà judicatur illa externa, & voluntarie assumpta de concubina.

5. Confirmatur, quia fragilitas, immò malitia in peccando sunt occasiones, & causæ propter quas homo peccat, sed quia sunt internæ, nec voluntarie per actum positivum volitæ, non arguunt novum peccatum in eo, qui remedia se corroborandi, ac fragilitatem, malitiamque tollendi, Jejunia, v.g. Orationes, Sacramenta, Pietatemque frequentando, non assumit; & tamen sic argumentari quasi per eadem verba Castro, quis posset: Fragilitas est causa sæpe pejerandi, fornicandi, &c. ergo qui illam non præcurat expellere, censetur velle perjurium, fornicationem, &c. quo, certe arguendi modo nullus adhuc usus est.

6. Stet igitur, puram negligentiam non extirpandi dictam consuetudinem non esse novum numero peccatum, nisi quando expresse actu haberi seu teneri (quod rarissimum est, ut dixi) ea intendatur: licet ad illam positivè pro viribus evellendam penitentes exhortari, atque urgere, ne dicam cogere, Confessarius omninò debeat.

§. VI. *Iuramentum exigere à pejeraturo, vel juraturo per falsos Deos.*

1. Cum justa & proportionata causa non est id peccatum, sive à parato, sive à non parato id exigas: est utique, si sine causa etiam à parato petas, & quidem ex genere suo mortale: ita S. Th. 2.2. q. 89. ar. 4. Suar. Sanc. Sal. Less. apud Bon. 1.2. d. 4. de jur. q. 1. p. 11. Idemque propter paritatem rationis est in iuramento promissorio, si illud ab eo petas, qui creditur promissa non observaturus. Ita Suar. 1.2. de Rel. lib. 3. de jur. Cap. 14. Sánchez. lib. 3. in Dec. c. 8. n. 8. Castro. 1.3. d. 1. de jur. p. 10. p. 11. Ratio posterioris dicti est, quia sic inducitur proximus ad peccatum. Ratio prioris est, quia justa causa excusat à culpa, quando ab aliquo exposcitur opus ex se indifferens, licet sciatur cum peccato illud opus esse faciendum; nam propterea non debes peccare, ut infidelis juret per deos falsos, vel ut fidelis juret falsò seu temerè, sed absolute ut juret. Nonnulli ut Sanchez in dec. lib. 3. cap. 8. n. 23. & 24. & ex Hurtado Diana p. 5. tr. 7. ref. 9. judicant esse tantum peccatum veniale exigere sine causa iuramentum ab infideli parato, quia probabile est ex multis, non esse nisi veniale petere ab usurario mutuum sine causa: sed certe probabilius est, quod diximus, ex Castro Pal. loc. cit. n. 6. licet & hoc sit etiam probabile.

2. Hinc Judex ratione Officij, hinc Privatus ratione sui juris tuendi, vel exposcendi, hinc Imperator ratione fœderis pulsandi, poterunt ab his petere iuramentum, qui perperam juraturi per ipsorum malitiam probabiliter creduntur: sic Azor. p. 1. lib. 11. c. 11. q. 2. alique cit. à Bonac. ibid. n. 3. fin. Dico, probabiliter, si enim solum

sub dubio, etiam sine causa, petere ex omnium sententia poterunt. siquidem, in dubio alterum velle pejerare non est præsumendum.

3. Sed quid, si quis inducat ad jurandum falsum, quod jurans putat verum, ipse verò inducens sciat esse falsum? Respondo hinc mortaliter peccatum: sic Bonac. ibid. nym. 3. cit. Azor. Sánchez Suar. facit enim, ut Deus se vera in testis falsi adducatur, quatenus jurans propter bonam fidem excusetur.

4. In quibusdam Civitatibus sunt quedam Officia, quæ Civibus, non verò exteris, quatenus diu inibi per omnimodam domicilij mutationem sint commorati, distribuntur. Titius ergo, qui à teneris unguiculis in quadam ex his Civitatibus educatus, credebatur à pluribus naturalis Civis, à pluribus autem incola, cupiebat eos, qui verem se habebant negligere, qui autem sibi favere possent, in testimonium de certa scientia adducere: verum, an id fieri à se posset, quantum ad iuramentum pertinebat, me peramicè sciscitatus est; nam quantum ad cetera, quæ obstate poterant fratre enim id erat contra iustitiam, si quidem intendebatur præferri veris naturalibus, si aliunde consuliisse prætextu quorundam compensationum assererat: curque ego negativè respondi, sem, ac modò astatam doctrinam Bonacina ostendisse, noluit acquiescere, afferens in hoc casu non peccaturos amicos, quia verum se jurare potabant: non ipsum, quia nihil ipse jurabat, unde ergo peccati ratio deducti posset. Dixi culpam esse inductionem ad illud iuramentum, licet solum materialiter falsum.

5. Illustravi id exemplis allatis à de Lugo l. max. cit. Fac tuum fratrem ebrium esse, quem inducas ad contumelias graves contra commonem parentem contorquendas: certe non peccabit ebrius, at in peccatum tu incidis, qui mediante fratre injurius esse non verearis patri: Fac te commovere infancem ad blasphemandum Deum, vel conculecandam sacram Imaginem. Infans, propter infirmam mentem, non delinquet; quis autem te unquam excusabit, dum advertens verba illa, & facta esse blasphemata, ea in os, & animum infantis immittis? Fac tuum servum putare hodie non esse diem festum, si cum tu sine causa ad laborandum compellis, nonne ipse excusabitur, tu verò de præcepti violatione damnaberis? Hæc & similia, quæ traduntur à Doctores apud Castro. tom. 1. d. 1. de leg. p. 24. §. 2. in ea questione, An sive excusatis à lege, præs. à lege non comprehensis liceat subministrare contra legem: ut audivit amicus, viditque similem apparere casum nostrum, manus non invitus dedit.

6. Non me later Petrum Hurtadum, quem sequitur Diana, p. 5. tr. 7. de scandalo, ref. 14. & Tancr. de rel. disp. 5. de perjurio, n. 11. docere esse probabile, non esse culpam inducere testem ad jurandum in prædicto casu; sed ne, me later Joannem de Lugo 1.2. de just. d. 3. o. sect. 3. à de Lugo. putasse, ejusmodi Hurtadi sententiam apparente, solum posse defendi.

7. Verum, ut ingenuè fatear, post aliquot à consilio dato menses, subit mentem meam disparitas inter casum nostrum, & exemplum 5. allatum, quibus nitebatur tota vis consilij mei. Ille enim homo excitando ebrium ad injuriandum patrem, infancem ad blasphemandum Deum, servum ad laborandum die festivo, cognoscit eas actiones esse materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, quare eas, nec velle, nec intendere, nec consilium potest. At in casu nostro adverti in eo, qui modo dicto sine proximi damno, ut supponimus, jurat, ad esse bonitatem virtutis Religionis; jurare enim id, quod sine culpa putatur esse verum, actus est Religionis. Hoc igitur bonum, si ex proportionata saltem causa intendat is, qui ad illud iuramentum proximum inducit, non peccabit: quod bonum formale, cum non sit in illis aliis actionibus, non est mirum, si in illas proximum inducere nequaquam sine peccato potest. Subtilis alicui videbitur, sed certe vera distinctio: ut si penetreretur, censenda sit in posterum probabilis Hurtadi hoc modo explicata sententia.

CAPUT

De Iuramento Assertorio.

Ex omnibus supradictis divisionibus Iuramenti, Assertorium, Promissorium, Judiciale propria sunt exequantur in sequentibus indigent tractatione: cetera enim in hunc modum dicuntur, & dicendis opportunam, quanta satis est, explicatio enunciantur.

1. De veritate requisita in Iuramento Assertorio.

Nis perjurus, certum te moraliter esse oportet de veritate, quam iuras. Quare si de illa dubitas, vel non facta sufficienti ad veritatem indagandam, diligenti, tamen eam ut certam iuras, mortaliter peccas, quia censuris iurare falsum, ut ex se constat. Illud conuincere potest, ut commodum quidem adhibetur in inuicem solentiam, sed leviter defecerit tunc, quod ad veritatem negligentiam, levis est culpa.

Sed in quo consistit ea certitudo moralis? Dicco, cum ea possit considerari vel ex parte iurantis, vel ex parte rei iurate, facilius explicati, si de his separatim breviter disputemus.

Certitudo ex parte iurantis.

1. Id sufficienter habetur, si res, de qua profertur iuramentum, secundum modum, & sensum humanum sumpta, sic se habeat, ut profertur, v. g. si quis iuret se laicis hoc manē comedisse, se vidisse statum maris, dream lacum, se scire Petrum esse iracundum, &c. non est necesse, ut laicissimum fuerit convivium, marmor verē lacum, Petrum quocumque momento irasci solere: sed satis est, iuxta consuetudinem civitatis, opipare comedisse, marmor ad lactis candorem accedere, Petrum idemque excedere; id enim est moraliter laicum, lacum, iracundum, &c.

Hinc non est condemnandus Parochus, si testificetur suum Clericum frequentasse toto anno Ecclesiam, cum tamen per maiorem solum anni partem divinis Officiis assistit; id enim est moraliter toto anno frequentasse. Idem dic de scholasticis, si testificetur aliquem ex suis scholas simili modo frequentasse. Excepi, nisi forte Vniuersitatis, vel Ecclesie constitutione requirant annum mathematicum: tunc enim non de re morali, sed de re, pro ut animum se habet, iurandum est.

2. Excusavi olim Sacerdotem iurantem se in Parochia per Hebdomadam maiorem Confessionibus excipiendis operam dedisse, iuxta Edictum Episcopi sub excommunicatione lata sententia id precipientis, vides quam seuerē: Sed non iuxta Concilium Tridentinum, quod gravissimam hanc penam non adeo facile fulgentem prudenter monet? excusavi autem ex prædicta doctrina, quod, licet per aliquem diem abfuerit, moraliter tamen semper adfuit, unde etiam ab excommunicatione eundem liberavi. An liberari poterit ab excommunicatione ex eo, quia officium, vel beneficium ejusmodi Sacerdos non habet, sicut in simili edicto excusatus fuisset à processionibus: ex Bar. in Conc. Trid. sess. 25. c. 23. Reg. 40. vel ex eo, quod non obtinente illo (lata sententia) ex modo fulminandi, & ex consuetudine acceptatione fratrum ecclesiarum, illa fuerit solum comminatoria, ab omni etho iudicium. Quod si is in alia, & non in Ecclesia Parochiali, Confessiones audisset? excusasset etiam non invitus, quia jam suum munus utiliter, saltem per æquivalentes, obfisset: multo magis si id fecisset in sua Ecclesia, cui fortē serviebat; ei enim, quique servitio non censendus est Episcopus præiudicare voluisse.

3. Ad moralem item certitudinem ex parte rei iurate pertinet locutio hyperbolica: Iuro Petrum infinitis pollere divitiis, à me infinito amore te diligere, innumerales esse tuos æmulos, &c. ut enim veritate non carant, hæc iuramenta, satis est divitiis, anorem, æmu-

los, aliquo tandem modo excedere: id enim est prædicta esse talia humano more, & moraliter.

4. Atque hæc, ut semel dicam, locum etiam habent in iuramento promissorio, ut si tibi promittam infinitas gratias acturum, si mater iuret filium rixantem se occisurum, vel caput fracturum; si vir Vrbanius, ut honorem alium præveniat, inter se primum non egressurum ex janua, &c. Ad hunc etiam veritatem satis, superque est extraordinaria quædam gratitudo; Punio filij qualiscunque; Animus qualis qualis non egrediendi: si quidem hæc dumtaxat per illa verba intelliguntur.

Certitudo moralis ex parte iurantis.

5. Hæc tunc adest ex Sanchez, mox citando, cum iurans iuxta ac iurat, rem se habere, prudenter putat, & non levis conjectura ductus, sed certa, verisimili, aut probabili.

Profecto illud (verisimili, aut probabili) explicatio, quæ indiget licet enim ad prudenter, & sine peccato operandum, satis sit probabilitas bonæ actionis: at ad iurandum, non quælibet probabilitas, sed ea, quæ ad certitudinem moralem faciendam perveniat, necessaria est. Explico. Probabile est, v. g. Sacerdotem Religiosum alias consuetum quotidie celebrare, hoc manē celebrasse: possum ergo sine culpa mendacii, & prudenter affirmare eum Missæ Sacrificium hoc manē obtulisse: at non possum id ipsum iurare, quia licet probabile sit, non est tamen certum; quod si accedat dictum alicujus viri fide digni, qui mihi testatus sit vidisse illum Sacerdotem hoc manē celebrantem, possem iurare, quia tale testimonium facit rem morali, & suo modo certam. Ratio autem hujus doctrinæ est, quia ad prudenter agendum satis est certitudo, quam humana prudentia requirere solet ad iurandum requiritur, insuper etiam certitudo, quæ digna sit, cui adherere cum reverentia possit invocatio Dei in testem, id quod aliquid plus, quam quamlibet probabilitatem adesse debet convincit.

6. Illud advertit: in iudicio, & in contractibus non satis esse certitudinem moralem, quæ confurgit ex auditu cujuscunque etiam fide dignissimi, quia communiter in his non petitur, & quidem à legitima potestate, cui ex vi iustitiæ legalis, saltem posito, quod testificaris, respondere cum veritate debes non petitur, inquam, certitudo ex auditu, qui non facit semiplenam probationem, sed ex certa scientia, quæ facit. Ita Sanchez in Dec. lib. 3. c. 4. n. 13. Bon. tom. 2. d. 4. de iur. q. 1. p. 3. num. 7. & sic præcipitur c. testes 3. q. 9. Dicitur (communiter) nam quando petitur informatio, personæ, v. g. vel vitæ & famæ, vel similibus, cum non intendatur à iudice certitudo de visu, satis est certitudo moralis ex auditu, ex Sanchez ibid. si quidem metaphysica, & omnimoda de his, nec haberi, nec queri solet.

7. Atque ex his recte Hurtadus 2.2. d. 173. sect. 15. §. 200. apud Dian. p. 5. tr. 7. de scand. res. 10. Scholasticus (inquit) solens probare cursum, ad quod eget duobus testibus, adhibere potest duos amicos, qui illum non viderunt interesse lectionibus, at satis sibi persuadent illum interfuisse at non possunt iurare se id vidisse. Hæc ille; Quæ sola approbat de Lugo 1.2. de iust. d. 39. sect. 3. n. 19. & nil amplius attendit legatur.

8. Quidam multa fide dignus testibus carebat, pro credito mille aureorum, qui à debitore sibi negabantur: ergo viros duos sibi per familiares convenit, rogatque, ut pro se, si quæ credito apud iudicem testificentur, sic fore, ut adversarius ad solvendum legitime compelleretur. Ij ad me confugerunt interrogaturi, an possent fidem certam habere dignissimo illi creditori, & testimonium deponere de certa scientia crediti.

9. Respondi non posse, quia tamen ejusmodi creditori integrum sit propter certum debitum, omni meliori via contra debitoris bona confingere, sibi que clam, quod suum est compensare, & insuper iurare cum æquocatione coram iudice, amicis tamen non licet testimonium certum de scientia ferre in iudicio; Iudices enim, ut modò dicebam, non petunt, an quid quis noverit

quacunq̃ certitudine morali, sed certitudine scientiæ, quam tamen non habent dicti testes, habet verò ipse creditor. Quare nisi ad iudicis mentem juraretur, quæ humana iudicia enervarentur. Hanc autem mentem legitime habet iudex ad bonum publicum, cui ex iustitia legali cedere debet quacunq̃ pecuniaris utilitas. Dixi, in hoc casu, ubi legitime jam procedit iudex: si enim non legitime procederet, tunc posset testes æquivocare dicitur *infra*, cap. 4. §. 2.

11. Jam verò alia non multò post fuit solvenda difficultas: Boni illi viri, nescio qua mori causa, testimonium tandem fecerunt, quo facto, creditor pecuniam suam facile obtinuit, ad quid ergo eos obligabimus?

12. Respondeo, si bona fide fecissent, ad nihil, quia sic non peccassent Theologicè, atque adeò ex probabili scientia ad nullam penam (cùm hæc condignam culpam sequi debeat) essent condemnandi; at verò cùm contra datum consilium, atque adeò fide mala processerint, res difficultate non caret. Putavi nihilominus ad restitutionem non teneri: Ita de Lego *ibid.* ex Nav. in man. c. 25. n. 4. 1. & ratio fuit, quia, esto peieraverint, peccaverintque contra fidelitatem iudici, seu foro, bonoque publico debitam, non tamen peccaverunt contra iustitiam commutativam: quia verè secunda debebatur, idque ipsis, ut supponimus, moraliter constat. Cùm ergo ad prudenter operandum, vel non operandum satis sit, ut diximus, probabilitas, multoque magis certitudo moralis, pro restitutione non sunt compellendi.

13. Petes, an eadem certitudo moralis requiratur in juramento iocoso? Respondeo eadem: sic Azor. t. 1. lib. 11. c. 12. §. 4. quia posito, quòd tale juramentum sit verum, invocativum scilicet Dei, veritatem æquè, ac juramentum ferium continere, propter æqualem rationem, debet.

CAPUT III.

De Juramento Promissorio.

§. I. De Veritate requisita in Iuramento promissorio.

Juramentum promissorium cùm veritatem de presenti habere debeat, conveniatque in hoc cum assertorio, requirit, ut is, qui illud assert, animum habeat adimplendi, quod promittit: secus, peccare verò perjurio nimis clarum ex dictis est. Unde controversia apud Doctores non est, an rem etiam levissimam cum animo non implendi per juramentum promittere peccatum sit mortale, est enim certò mortale, ut *suprà* vidimus. Controversia quidem est, an sub mortali illam rem levem adimplere is, qui iuravit obligetur: sed de hoc mox §. 3. n. 4.

Quid si quis promittat se commissurum peccatum mortale: quid si veniale? quid si rem contra Christi consilia? de his agam mox §. 6.

§. II. De Iuramento promissorio doloso.

Ilicitum an sit hoc juramentum, est primò quærendum, mox, an ex illo aliqua nascatur obligatio. Ex quibus tribus modis potest in illo dolus intercedere. Primò, si juretur sine animo implendi. Secundò, si sine animo jurandi. Tertiò, si sine animo se obligandi, seu (quod in idem videtur recidere) sine animo promittendi.

De illicito usu juramenti dolosi promissorii.

1. **C**ertum est primò, jurare sine animo implendi esse mortale. Ita Less. lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 42. Suar. tr. 2. Rel. lib. 3. de jur. cap. 17. a. n. 7. & communiter: patet ex dictis. Certum est secundò, jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis, vel jurare verbis æquivocis non esse licitum sine causa, licitum esse cum causa, juxta ea, quæ diximus cap. 2. §. 2. & 3. quæ sunt recoſenda, quia quantum ad hoc eadem est ratio assertorii, & promissorii.

illiud est advertendum, facilius ex hoc capite in promissorio mortaliter peccari posse, quàm in assertorio: quia in promissorio aliquid ætèrio promittitur, unde facilius potest prius damnum intercedere, quo notabili accedente, mortaliter peccabitur.

2. Unum ergo superest, an sit licitum jurare sine animo promittendi, vel sine animo se obligandi? semper autem præcindimus à damno proximi, propter hoc enim peccari contra iustitiam, nimis sæpè dictum est.

3. Præmitto tripliciter, quantum facit ad nos, posse quempiam jurare sine animo promittendi, seu non se obligandi. Primò, animo promittendi sub obligatione promissionis ex vi fidelitatis debita ei homini, cui sit promissio. Secundò, sine animo promittendi sub obligatione juramenti ex vi Religionis, licet cum animo dictæ humanæ promissionis. Tertiò, sine animo promittendi absolute, hoc est, quo quis nullo modo vult promittere, nec scilicet coram Deo, nec, ut ita dicam, coram homine, & iterum, nec cum obligatione promissionis, nec cum obligatione verificandæ assertionis futuræ.

4. Dico primò, si quis juret cum expresso hoc tertio animo, nullo modo promittendi, vel se obligandi, non esse mortale. Ratio est, quia sic jurare est non jurare: non enim potest esse vel intelligi juramentum, nisi ut productivum obligationis, si ergo hanc obligationem positivè excludis, nec quis, ut juramentum illam producat, convinceris nolle jurare. Ita Sanch. lib. 3. c. 6. n. 7. & c. 10. num. 8. Bonac. disp. 2. de jur. q. 1. p. 7. n. 3. alique. Vide etiam Castr. tr. 1. 4. disp. 2. p. 2. n. 6. Dixi (cum expresso animo) nam ad verum juramentum non requiritur expressus animus promittendi, vel se obligandi, si quidem satis, superque est, si animus jurandi habeatur, eo enim ipso, quo quis jurat, scitque quid sit jurare, velle censetur, quæ necessariò sunt connexa juramento, nisi ea expressè excludat. Sic Sanchez Suar. Bon. cità Castr. l. c. disp. 1. p. 8. n. 8. Notanter pono illud (scitque quid sit jurare) propter ea, quæ dicta sunt cap. 1. §. 1. n. 8. & iterum dicitur de voto c. 9. §. 1. v. Remanet.

5. Dico secundò, si quis juret cum animo solius promissionis humanæ, atque adeò non sub autoritate testimonij divini, seu, quod idem est, non cum animo se obligandi ex vi virtutis Religionis, idem dici debet, quod modò n. 4. innuimus, quia illud, quod sub divino testimonio non assertur, nullo modo est juramentum, ut colligitur ex *ibid.* remanebit ergo solum promissio humana, de qua alibi disputatur.

6. Dico tertio, jurare sine animo promittendi ex vi humanæ fidelitatis, sed cum animo obligandi se ex vi Religionis, non esse saltem mortale, si sit animus implendi: Ratio est, quia jam invocatur Deus cum veritate, & voluntate rem promissam implendi ex vi testimonij divini. Quòd si non addit ejusmodi implendi animus, erit *scilicet* perjurium, quia invocatur Deus cum falsitate. Quando autem deest animus implendi ex vi solius fidelitatis humanæ, erit quidem peccatum, sed veniale: quia quantum est ex hoc capite, nisi damnum grave inferatur, vel quid simile, solum est mendacium leve.

Quenam obligatio nascatur ex Iuramento doloso promissorio, & quando.

7. Dico primò; Ex quibuscunque æquivocis juramentis, vel quoquo modo fictis, quæ in conscientia non sunt vera juramenta promissoria, non nascitur obligatio ex vi Religionis. Sic Sanch. lib. 1. de mar. disp. 9. n. 8. & lib. 3. Dec. c. 10. n. 4. Ratio est, quia obligatio non oritur, ut ex dictis patet, nisi ex vero juramento, in quo invocatur Deus. Hinc videt, non requiri dispensationem ad hæc juramenta negligenda, cùm, ubi non est vinculum, solutio esse non possit.

Contra, quando fuit fictio circa rem implendam (jurat quis, v. g. se elemosynam daturum cum animo non dandi) nascitur obligatio ex vi Religionis, seu, quod idem est, ex vi juramenti. Ita *ibid.* contra Sanch. v. Iuram. n. 4. fin. Ratio mihi certissima est, quia sic jurans verò juramē-

tentio jurandi, sed solum comminandi) primo, quia communiter sunt ex ira, vel passione, animoque vindictae, ut sic sunt de re saltem venialiter mala. Secundo, quia fere materia est levis Tertio, quia supervenit frequenter causa excusans ab executione; Talis solet esse emendatio filij turbatio Domus, amici intercessio, venia petito, &c. Quarto, remissio ejus, in cujus gratiam fit juramentum, ut accidit in praedictis viris nobilibus qui facile remittere praesumuntur, promissionem in sui honorem factam. Si filiorum, aliorumve punitio serio juramento confirmata, urget in eorundem bonum, adeoque in Dei obsequium, praestanda omnino est, tamen deest excusatio, si superveniat emendatio, nam similia juramenta imbibunt tacitam conditionem nisi rerum status mutetur, quod est commune in omnibus juramentis promissoriis, ut infra dicitur.

De Materia requisita in Juramento promissorio soli Deo facto.

7. Habemus hanc regulam: Quia votum non solum esse debet de materia licita & honesta, sed etiam non debet esse de re indifferenti, nec de impeditiva majoris boni, ideo juramentum soli Deo factum cum aequivaleat voto, eandem debet habere conditiones, ac votum. Ratio hujus regule dabitur mox num. sequenti. Hinc, si jurasti Deo jejunium, hoc autem majus bonum, verbi gratia, animarum conversionem impedit, ad jejunium non teneris si jurasti non dare elemosinam, non colloqui cum proximo, &c. non teneris observare, quia haec sunt contra Dei consilia, majusque bonum impediunt, & sic de similibus. Quo modo autem intelligatur rem esse impeditivam majoris boni, habebis infra, cum de voto cap. 11. §. 1. vers. Verum hinc doctrina.

8. Hinc item, si jurasti in honorem Dei non transgredi v. per hanc viam, quia id res est indifferens Deus non acceptat, utpote non cedentem in ejus honorem. In quo tamen, & in similibus advertit, non raro rem aliquam indifferentem fieri propter aliquod adjunctum materiam admodum bonam, & tunc juramentum fore licitum, atque obligatorium; ut si quis juret non transgredi per aliquam viam, quia illa habitat puella causa peccati. Quod si tunc jures rem indifferentem, sed deinde post dies fiat bona, juramentum non obligabit Sic Laym. lib. 4. tract. 3. cap. 6. num. 4. quia non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit, ut universaliter dicam infra, de voto, cap. 11. §. 4. v. Contra, ubi etiam declarabimus, an quando finis promittentis est malus, licet res promissa sit bona, enascatur obligatio.

9. Petes: quodnam peccatum est promittere cum juramento rem non licitam? Respondeo cum Sanch. lib. 3. Dec. cap. 9. num. 1. mortale sacrilegium, si res est illicita mortaliter; quia uteris divino testimonio ad rem iniquam faciendam, quae est summa Dei irreverentia, de qua diximus supra, cap. 1. §. 4. n. 4. unde vides in confessione esse explicandum, an juraveris peccatum mortale, v. g. homicidium cum intentione illud exequendi, nam prius habet duas specie iniquitatis, nempe homicidij; & irreverentiae: posterius, solius perjurij.

10. Quod si res sit illicita venialiter, vel sit contra consilia: ut cum veritate jures te dicturum mendacium officiosum, vel daturum elemosynam, non ingresses Religionem, non acceptatorum Officium Praetoris, &c. puto cum Fag. lib. 2. in precept. Dec. secundum, c. 14. num. 1. esse veniale; quia non videtur gravis Dei injuria uti Divino testimonio ad rem leviter illicitam, ut ibidem diximus, vel ad nolendum facere id, ad quod non teneris. Quod si deinde des elemosynam, has Religiosus, vel praetor, non peccas, quia juramenta, quae adversantur charitati, non obligant. Excipe, nisi Officium, verbi gratia, Praetoris tibi sit causa mortaliter peccandi & sic in similibus: quia tunc juramentum fuit de re bona.

Quid si res sit impossibilis physice, vel moraliter, & ut sic tibi cognita, ut si jures te cras volatorem, vel daturum centum, quae moraliter non habebis: Mortale esse

doet communior sententia; ita Suar. tom. 3. de Rel. lib. 3. c. 18. num. 76. Fag. lib. 2. cit. c. 6. n. 24. Cast. tom. 3. dist. 1. de jur. p. 6. v. Ad idem Sanch. lib. 3. dec. cap. 4. num. 4. quia jam deest animus implendi promissum: idemque esse si jures temere non advertendo, si possibilis, necne, quia virtualiter solum juras. Recte autem notat Sanch. ibid. cap. 9. num. 12. facile in his casibus obtineri dispensationem. Non est tamen improbabile ex Arag. 2. 2. q. 89. art. 3. in dist. Sayr. lib. 5. c. 4. fin. quando non deest implendi animus esse tantum veniale, quia tunc solum deficit judicium secundus comes jurantis, cujus defectus non semper est mortalis, ut sup. vidimus.

De Materia requisita in Juramento promissorio in militem hominis emissio.

11. Sit haec regula ex Sanch. lib. 3. c. 9. n. 19. Materia requisita in hoc juramento ad inducendam obligationem implendi satis est, si possit sine culpa mortali, vel veniali applicari, etiam si res indifferens sit, quando haec sub juramento promittitur, est omnino executioni mandanda, gravis sub gravi, levis sub levi, juxta superius dicta. Ratio regule, & cur id sit, non verò in juramento, seu voto, quod Deo fit, est, quia in promissione semper habetur ratio, ut sit grata illi, cui res promittitur. Deo autem non potest esse gratum, quod est impeditivum majoris boni, seu quod indifferens est nec ad suum obsequium pertinentem homini sapientissime gratum est, quod est indifferens, quodque minus sibi bonum est, & ex alia parte in hoc juramento Deus non est acceptor, sed solum testis.

12. Hinc, si jures soli Deo feciminam ducere, & non in gratiam alicujus, poteris castitatem vovere, quia tunc matrimonium esset impeditivum majoris boni, qualis est ex se vita caelebs. Ita Sanch. ibid. num. 19. in medio. Dico ex se; nam si matrimonium justares ad sedandam tuam impudicitiam, obligaret juramentum, quia tunc matrimonium esset tibi majus bonum. At si idem jures ipsi feciminam acceptanti in ejus, vel parentum gratiam, castitatem voveret non potes: quia ad observandum juramentum homini factum, nil aliud requiritur, nisi quod servari sine ullo peccato valeat.

13. Quod si nondum acceptavit nec puella, nec alius loco ipsius, adhucne illi teneris? Respondeo, esse diligenter distinguendum: Si enim per modum voti Deo promissum aliquid in utilitatem tertij in hunc fere modum: Promitto Deo, seu quod in idem recidit, Promitto cum juramento Deo, me daturum pauperi, vel Petro pauperi ceptum: & in casu nostro: Promitto Deo puellam hanc ducere ad vitandos meos lapsus: Cum additum est (ad vitandos) vide infra, c. 15. §. 3. n. 4. tunc teneris; licet enim pauper, vel puella solum acceptaverit, unde non debeat ex justitia, & possit relaxari ex causa à Superiore, & ab habente potestatem; Deus tamen statim acceptat, utpote votum sibi factum: quare, nisi adsit relaxatio, debebis centum dare, & puellam ducere ex virtute Religionis. Sic Laym. tract. 3. lib. 4. cap. 11. n. 6. fin. An hac relaxatio possit etiam fieri post acceptance; colligitur ex dicendis cap. 7. §. 6. n. 3. & c. 17. de Voto, §. 2. At si juramentum fuit factum homini soli sine ulla promissione ad Deum (ne implicita quidem, quae implicita promissio esse solet, quando ad Dei honorem promittitur opus pium) ut si jures, v. g. te centum daturum amico, ilque neque per se, neque per alium acceptavit, non obligaris dare. Ratio est quia promissio homini facta nondum acceptata, non est completa, & propterea non obligat: sic Sanch. lib. 1. de matr. d. 7. n. 25. Less. lib. 2. c. 17. d. 7. num. 71. alique passim: cum ergo juramentum sequatur naturam promissionis, & adnectitur, ut infra, §. 4. n. 3. dicemus, si haec non obligat, nec illud obligat, sed auctoritate propria poterit infringi.

14. Regula allata, quod juramentum homini factum nil requirit, ut observetur, nisi quod possit sine peccato servari, fallit, ex Sanch. lib. 4. in dec. c. 10. n. 30. Cast. Pal. tom. 3. de jur. d. 1. p. 4. num. 4. fin. seu retrahitur, quando promissio

promissio jurata liberalis obstat receptioni status Religiosi si enim liberaliter juraret de ducturum foeminam in eius gratiam, vel famulaturum alicui toto vitæ tempore, vel quid aliud simile, etiam his acceptantibus ad hoc potest ingredi Religionem, & non obligari juramentum servare. Ratio quoad promissionem matrimonii est, quia in jure c. ex publico, de conversione conjugatorum, est, & passim Doct. conceditur sponsum etiam de præfati ante consummationem posse intra duas menses Religionem ingredi. Si ergo ipsum matrimonium initum non obstat voluntati ingredi in Religionem, multo magis non obstat juramentum de matrimonio incundo, quod non obstat etiam propter perfectionem status religiosi (ut deducitur ex jure Canonico) sive in matrimonio in illud binetere, sive in promissione etiam jurata involuitur illa conditio, ibid. nisi Religio matrimonij, involuitur magis placeat. Ratio autem quoad promissionem status aliarum rerum, est, quia si talis conditio non juratur aliarum rerum, vel per illud bi- involuitur in ipso matrimonio incundo, vel per illud bi- metere etiam in initio ante consummationem, multo magis involuitur in ceteris promissionibus, quæ sunt vincula minus fortia, quam matrimonium.

15. Consulto dictum est (liberaliter) nam accedat alia obligatio iustitiae, v. g. damni dati injuriæ, &c. dicitur si ratio, nec poterit Religionem ingredi, qui ratione horum juravit, v. g. quis in matrimonio foemina, quam prostituit, jurat famulaturum toto tempore vitæ is, quam pecuniam accepit, &c. hi sanè Religionem ingredi non possunt, tenente parte, quia tunc promissio jurata non est liberalis, sed onerosa, cujus executio ex iustitia debetur.

16. Quid, si quis alicui cum juramento promissit, vel matrimonium, vel dictum perpetuum famulatum, vel vitam in seculo celibem, vel quid simile liberaliter, potest- ne Ordines sacros suscipere? Respondet Sanchez, promittentem cum juramento matrimonium, non posse, promittentem vero famulatum, vitam celibem, vel aliud quid, posse. Ratio est, inquit, quia alia promissiones non sunt tanti momenti, ut ordinibus suscipiendis obstat debeant; at promissio matrimonij potens est, fortis, nec nisi à Religionis vero & proprio ingressu vinciri debet, non vero ab ordine sacro, qui licet affinis statui Religioso sit propter votum Castitatis solemne, Religiosus tamen status propriè non est. Qui ergo jurat ali- quid modo dicto impeditivum Ordinis sacri præter matrimonium, involvit conditionem; Nisi ipsum Ordinem sacrum, statum nempe Religioni similem, elegero; at qui jurat aliud impeditivum vitæ seculis, vel servitij No- scamij, &c. non involvit dictam conditionem. Nisi vitam celibem, vel dictum servitium, elegero; quia non sunt status affines, seu similes Religioni, cui Religioni, & propter congruentiam statui, qui Religione est similis, facta est dumtaxat à jure dicta concessio.

§. IV. Qua ratione interpretandum iuramentum in ordine ad inducendam obligationem.

Tribus regulis id perspicuè definita, quæ etiam sua proportionem sunt applicandæ ad votorum obligationem de qua infra.

Prima Regula.

1. Si de intentione jurantis constat, non est opus interpretatione, sedis, interpretari debet juramentum, ut servata proprietate verborum, quantum minor potest, obligatio inducatur, quia semper præsumitur jurans minus voluisse suæ libertati nocere. Ita Abbas, Sylvest. Scat. apud Cast. r. 3. tr. 14. disp. 1. de jur. p. 14. lege item Laym. lib. 4. tract. 4. c. 3. n. 4.

2. Hinc jurans Religionem ingredi quamlibet etiam minus strictam ingredi potest. Promittens alicui servire potest per paucos dies. Promittens elemosynam, potest elargiri quamcumque. Promittens servare statuta, v. g. col-

legij, potest non observare, quæ postea eduntur. Quid si ex circumstantiis, vel modo communi loquendi, certus sit jurans se promississe Religionem strictiorem, servitium longo tempore, largam elemosynam, observantiam statutorum edendorum, (ut affollet esse in statutis, quæ de novo juxta proprium institutum feruntur in Religionibus) juramentum debere observari ex se patet.

Secunda Regula.

3. Iuramentum restringendum est juxta naturam actus, super quem cadit, Sic Laym. Castro Pal. aliique cit. quia: Accessorium sequitur naturam principalis, Reg. Juris 2. in 6. nec jurans præsumitur alio modo se obligare voluisse. Quare omnes restrictiones, vel conditiones, quas de jure, vel consuetudine habet promissio, omnes habet iuramentum illi adhaerens. Habet autem communiter quatuor, quæ generales conditiones promissionis appellantur. Prima: Si potero (ad impossibile enim nemo tenetur (vel si licet potero. Secunda: si superior legitime non contradicat. Tertia, si res non fuerint notabiliter mutata. Quarta, si promissio fuerit acceptata, vel si non fuerit remissa a parte.

4. Hinc, si jurum tibi aliquid, aliudque tu mihi: te fidem frangente, ad nihil ego obligor. Si jurem tibi quidpiam donare, te ingrato existente, ad nihil item reneor. Si jurem solvere tuum debitum fidejубendo, & non instar principalis, si prius tu non excutiaris, nihil ego debeo. Si Clericus juravit residentiam, potest non residere in casibus à jure concessis. Si quis juravit statuta Collegij, Civitatis, Universitatis, potest non servare ea, quæ legitima consuetudine sunt abrogata: & ratio horum, & similia est ex Less. lib. 2. cap. 42. num. 22. quia promissiones involunt has tacitas conditiones, si alter fidem servet, si gratus existat, si sit solvendo, si à jure, vel legitima consuetudine aliter non fuerit dispositum, &c. ergo & easdem involvet iuramentum.

5. Ex illa tertia conditione, si res non sint notabiliter mutata, multa speciatim inferuntur. Hinc enim, qui juravit ducturum sponsum, certè si illa fornicetur, si in lepram, si in morbum incurabilem, si in pauperatatem notabilem incidat, imò si inventiatur non habere dotem competentem, non obligabitur illam ducere. Si quis, facta pace, juravit se non nociturum inimico, si is dat novam inimicitiam causam, iuramento deinceps jurans liberabitur, juravit quis se donaturum cuidam mille, si qui sic promissit, in pauperatatem deveniat, potest non donare. Si quis juravit se non dissolutum contractum societatis, potest, si socius rixosus, vel notabiliter molestus evadat, dissolvere. Si quis in universitate Licèciatus juravit se non assumpturum doctoratum in alia, si in hac alia iterum liceatur, potest in eadem doctoratus lauream accipere. Hæc autem & similia ideo sic se habent, quia rebus notabiliter mutatis, sicut nõ obligat promissio, ita nec iuramentum. Nam propterea, qui juravit usuras reddere, vel latroni pecuniam dare, quamvis, si prævidit omnes difficultates in solutionem futuras, obligetur ad solvendum saltem momentanea solutione, vel ad petendam relaxationem juramenti à Superiore, tamen si eas non prævidit, & quando est solutus, pati cogitur grave detrimentum accipiendo ad interese, vel sua bona vendendo, non tenetur solvere, nec relaxationem indiget, quia facta est mutatio notabilis, &c. propterea item jurans non loqui cum hoc quia fuit causa tibi, v. g. fornicandi, si mutentur ejus mores, ac probus efficiatur, non teneris illum vitare, quia permutatio notabilis facta est. Imò etiam si sit occasio alterius peccati, illud ex vi juramenti non teneris evitare; sicut etiam jurans non fornicari cum hac, non tenetur ex vi juramenti ad evitandam societatem; in committendo alio peccato, v. g. murmurationis, cum eadem, ita jurans vitare occasionem fornicationis, non tenetur, quantum est ex Religione juramenti, ab aliis occasionibus abstinerere.

6. In dubio an mutatio superveniens sit tanta, ut iuramentum non obliget, iudicatum obligare, quia possidet iuramentum: poterit nihilominus peti relaxationis, ipso dubio causam relaxationis concedente. Ita Suar. lib. 2. de iuram. c. 3. §. n. 10. Fag. lib. 2. in Dec. præc. 2. c. 19. n. 17.

Tertia Regula.

7. Iuramentum numquam censetur factum in præjudicium tertij, cap. venientes, cum contingat, de iure iurando, cap. 2. eod. in alibi, quia sic esset illicitum.

8. Hinc, qui iuravit secretum servare alicui; si ex secreto penderet alicui malum poterit illud revelare ei, cui prodesse, non obesse potest qui iuravit se de tali loco non abscissurum, si à Superiore serio jubeatur discedere potest, imò debet obedire, secus fiet ei eadem superiori præjudicium. Qui iuravit solvere centum Petro posteriore, potest, debetque solutionem dare anteriori, si alia centum non suppetant. Qui iuravit longam instituire peregrinationem, potest, ac debet ab ea desistere, si Dominus, in cujus forte potestate est, abnuat. Atque hæc, & similia, ideo sic se habent, quia illicitum est nocere proximo, vel alicui præjudicium ferre.

§. V. Expenduntur aliqua iuramenta promissoria.

1. EX doctrina hæctenus in superioribus sparsim allata, solvi possunt plures non contemnendæ difficultates circa aliqua iuramenta particularia; quæ ad majorem claritatem sunt hic sigillatim proponendæ.

Iuramentum sine consensu.

Quando tu consensum ex quacunque causa non præbuit, (sed dissentiendo interne, solum, v. g. docetis promissisti, vel iurasti) etiam si peccatum tibi non fore servare iuramentum, tamen non teneris servare ex vi Religionis, nec obligaris petere relaxationem, sed gerere te poteris, perinde ac si nihil iurasses, nec promississes, Sic Oñate tom. 1. de contractibus, tract. 2. disp. 3. sect. 1. §. n. 234. Ratio est, quia nunc, cum non attuerit ullus animi consensus, ne meticolosus quidem, nulla obligatio contractus oriri potest.

Hinc vides discrimen, cur consensus meticolosus iuratus obliget saltem momentaneam solutionem, ut mox n. 6. dicam, hic verò consensus fictus ad nullam discriminationem autem est, quia hic nullus adest consensus, cum tamen ibi, quamvis meticolosus, adfuit. Si quando tamen per ejusmodi fictionem injustè proximum deceptisti, te obligat ad illius damna nimis sepe diximus.

Iuramentum de actu irritato per legem.

2. Quando jus non solum irritat contractum, seu actum, sed etiam iuramentum, sive irritando ipsum actum sive prohibendo, ne ei contractui iuramentum apponatur, non obligat iuramentum. Sic de Lugo l. 2. de iust. disp. 22. sect. 8. num. 596. Oñate t. 2. de contractibus, tract. 4. disp. 17. sect. 2. n. 66. Basil. Pont. de mar. lib. 12. cap. 8. n. 37. Ratio est, quia tunc Ecclesia veluti antecederet per se bonum communitatis sive irritavit, sive relaxavit illud iuramentum: Sic Tridentinum sess. 23. cap. 16. de Regul. irritavit renuntiationem etiam juratam Novitij, nisi certis conditionibus assignatis: sic etiam matrimonium gravi, injustoque metu celebratum, etiam accedente iuramento, invalidum est ex cap. 2. de eo qui duxit; idem in professione solemnī, & in quibuscunque votis ex metu, modo explicato supra lib. 1. c. 2. n. 8.

3. Solum posset esse controversia, an sicuti certum est, id posse facere Ecclesiam, cujus est potestas iuramenta relaxandi, etiam antecederet, quam emittantur; ita possint Principes alio modo, sive remittendo obligationem, sive reddendo materiam ineptam iuramento, sive constituendo iurantem incapacem, &c. Et quidem posse docent nobiles Doctores, Sanch. lib. 3. in Dec. c. 22. n. 10. de

Lugo l. c. n. 243. Basil. Pont. l. c. n. 38. Castr. t. 3. ar. 3. disp. 2. de iur. p. 4. n. 6. id quod nobis satis sit inquisisse.

Iuramentum ex parte actus illicitum.

4. Si actus ipse iurandi sit illicitus ratione alicujus circumstantiæ, ut si, v. g. iuramentum de donando equum amico, cum magna ira, cum blasphemia, contra præceptum Superioris, contra votum, quod quis fortasse emisit de non jurando, &c. obligabitur ad sui executionem?

Respondeo cum Suar. t. 2. de Relict. 2. de Iur. c. 24. n. 2. & 3. obligare, quia, licet iuramentum comitetur aliquod ex illis capitibus prædictis, tamen ipsa materia, circa quam verisatum iuramentum, nempe ipsa donatio equi, non est illicita, ut supponimus, & actus ipse iuramenti ex comitatu ita quoad substantiam non vitatur.

5. Quod si præceptum, v. g. Superioris non solum fuerit de non jurando, sed etiam de non donando ex vi iuramenti, & supponatur tale præceptum validum esse, & legitimum, certe tunc ipsa materia iuramenti erit illicita, quia contra prohibitionem, atque adeò non aderit obligatio illam exequendi. Idem dic, si ex ira promittatur, puniti, in vindictam aliquis, v. g. filius à patre, servus à Domino, &c. tunc enim cum illa punitio, quæ est materia iuramenti sit mala, sive venialis, observanda, ex dictis §. 3. non est.

Iuramentum illicitum ex parte ejus, qui illud per metum gravem, vel vim, vel injuriam extorquet.

6. Extorquet à te latro iuramentum, ut promittas ei dare pecuniam; Idem facit per injuriam ulurarius, ut promittas ei solvere usuras ex mutuo, obligat sine promissis? Respondeo te obligari. Ita S. Thom. Molin. Sanch. Bon. aliique apud Castr. t. 3. disp. 2. de iur. p. 4. n. 3. Laym. lib. 4. tr. 3. c. 7. n. 7. Ratio est, quia, licet illi peccent accipiendo, & ad restituendum accepta teneantur; tu tamen potes sine peccato dare. Adverte tamen id à te fieri momentanea solutione posse, ad servandam Deo, & iuramento reverentiam, sed statim poteris etiam (si opus fuerit) Officio judicis implorato, repetere; cujus rei ratio redditur infra §. 6. n. 2. Poteris, item, si libuerit, à Superiore petere iuramenti relaxationem, & nihil dare, ipsa enim injuria sufficientem affert Superiorem causam dispensandi. Quas disparitates huc facientes vide infra, n. 21. & n. 44.

Iuramentum contra aliud iuramentum, vel votum.

7. Si iuramentum sit de se, seu materia opposita rei per aliud iuramentum, vel votum promissa, obligabitur? v. g. iuravi, vel voti castitatem, deinde promitto, cum iuramento ducturum hanc puellam, obligor- illam ducere?

Respondeo te non obligari. Ita Suar. tom. 2. de Relig. tract. de iur. lib. 2. c. 19. num. 10. Oñate tr. 11. disp. 40. sect. 3. n. 119. aliis relatis, contra Gomez. Ratio est, quia, hic non solum adest peccatum in ipso actu iurandi, sed etiam adest materia jam reddita mala ex vita antecedentis iuramenti, vel voti. Similiter enim, si promissisti sponsalia cum sine iuramento huic femine; non valet iuramentum de ducenda alia, ex Sanch. lib. 1. de mar. disp. 50. quia propter priora sponsalia, reddita sunt nulla hæc posteriora, atque adeò non sunt apta ad recipiendam obligationem novi iuramenti.

8. Audi causam: iuravit petrus se ducturum Bertam, deinde iuravit se ducturum Catharinam. Post hæc Berta remisit voluntarie sponsonem sibi factam à Petro, obligabiturne Petrus ducere Catharinam? Atque idem posset queri, si ex quocunque alio capite prius iuramentum incipiat vim non habere.

Respondi non obligari. Ita Sanch. lib. 1. de matr. disp. 50. num. 4. Suar. l. c. n. 19. Castro Pal. t. 3. disp. 2. p. 8. §. 6. fin. Ratio fuit, quia: Quod initio invalidum est, tractu temporis non convalescit. Reg. Non firmatur, de reg. iur. in 6. Cum

Cantero postea iuramentum de Catharina ducem
da, quando fuit emissum, invalidum fuerit, quia de
maius mala, sic reddita propter prius iuramentum,
postea convalescere non potuit, unde nec obligare. Si
tamen post priora sponsalia dissoluta de novo incantur
posteriora, certe hæc obligabunt, quia posterior materia
sponsalium mala non est.

Quæritur Dispositiones factæ contra prius iuramen-
tum, quænam valide? Iuravit quis, v.g. non vendere suum
equum, deinde de facto vendit, alterique tradit, valétne
iuramentum? Iuravit quis, suum testamentum non commuta-
re, deinde mutat, valétne mutatio? Iuravit quis spon-
salia puellæ, deinde aliam, ducit, valétne matrimonium,
si similia? Quid, si dicta venditio, mutatio, matrimo-
nium, &c. fiant cum novis iuramentis? Respondeo non
habere has posteriores dispositiones, iuramenta con-
traria perjurium, quia sunt contra priores graves, &
non dispensatas, seu remissas, ut suppono, promissiones
& sic sunt de re illicita, ut modò diximus. Superest ergo
videre, an nihilominus tales actus contra prius iura-
mentum validi sint, licet illiciti facti. Et quidem validos
esse defendit communis, & vera sententia. Ita Sanchez
lib. 6. de marit. disp. 13. n. 4. Laym. lib. 4. ar. 3. c. 8. num. 5.
aliqui apud Castro Pal. tom. 3. ar. 14. disp. 2. p. 9. §. 7. Ra-
tio est, quia per iuramentum non tollitur potestas à ju-
rante, ne possit facere actum, quem aliàs valide facere
poterat: quique à mera facultate agentis pendet. Sicut
enim à jurante jejuniū se servatum, non tollitur po-
testas physica comedendi, sed solum illi per iuramentum
se comestio illicita, sic nec tollitur potestas de qua loqui-
mur in casu nostro, &c.

10. Dixi (quem aliàs valide facere poterat) si enim
aliunde actus erat invalidus, non est mirum, quod etiam
invalidè fiat post prius iuramentum. Vendidisti, v.g. cum
iuramento equum, & de facto tradidisti emptori: deinde
enim cum iuramento vendis alteri: hæc posterior ven-
ditio nulla est, quia per traditionem factam primo em-
ptori, equus non est amplius in tuo dominio, quem va-
lide vendere possis. Pari modo alienasti cum iuramento
fundum dotalem, sed sine requisitis, idque post iuramen-
tum antea factum de eo fundo non alienando; invalidè
alienasti, quia alienatio ejusmodi sine debitis requisitis
aliunde fuit invalida, hoc est, ex legis dispositionibus
non posse sine debitis requisitis fundum dotalem alie-
nari: nam per iuramentum ejusmodi alienationi appo-
situm, non esse in nostra sententia confirmatam, nec vali-
dam scilicet ejusmodi alienationem, docetis infra.

11. Quid in favorem tertij aliquid jurasti, nec iura-
mento scilicet, sed per novum iuramentum alteri reus de
facto donasti, vel quid simile fecisti, unde damna eveni-
runt illi tertio, ea omnia ex supra dictis esse ipsi, refat-
tenda meminisse oportet.

Iuramentum in Matrimonio, & in Sponsalibus contractis
ex metu ad illa extorquenda injustè incusso.

12. Antonius dicto metu, & quidem gravi coactus du-
cit, vel promittit ducere Bertam, additque iuramentum.
Quæritur primò, an sicut matrimonium fuisse irritum,
si iuramento caruisset, sic etiam ad illo addito? Secundo,
an scilicet illa iuramenta Antonius teneatur ratificare,
vel de novo emittere? Tertio, An indigeat relaxatione, ut
ea possit non observare?

Respondeo ad primum, esse irritum tunc matrimonium,
tunc iuramentum, tum utrumque unitum. Ita Sanchez,
aliqui apud Tancredam lib. 4. de mar. disp. 10. Ratio est,
quia matrimonio huic deest perfectus consensus, adde &
ius Ecclesiasticum illud irritans, ut diximus supra, lib. 1.
c. 1. §. 5. n. 22. & §. 7. n. 3. Cum ergo iuramentum superve-
niens non inveniat perfectum consensum, matrimonium
semper remanebit in sua nullitate.

13. Ad secundum: Sive iuramentum fuerit de præsen-
tibus: Iuro me ducere Bertam, sive de futuro, ut: Iuro me
huic matrimonio (ex metu contracto) non contraveni-

rum; non teneri Antonium illud ratificare, vel iterare,
Ratio est, quia cum utrumque sit extoritur per injuriam,
non est unde obligatio oriri possit: Adde peccatum
fore, si velit non contravenire dicto matrimonio; esset
enim vellet persistere cum non sua: nisi tamen deposito
metu, vel vero animo, & non metuloso iterum Anto-
nius contrahere, id quod posset quidem facere, sed, ut
dictum est, non obligatur.

14. Ad tertium, non esse opus relaxatione, quia ubi
nullum est vinculum, nulla est necessaria relaxatio. Ita
Tanc. ibid. d. 21. a. n. 1.

Quæ dicta sunt de matrimonio, dic de sponsalibus,
quæ perfectè voluntaria etiam esse debent.

Illud nota, si vel matrimonium, vel sponsalia sint con-
tracta ex simili metu, sed levi, cum in nostra sententia
supra, lib. 8. c. 2. §. 6. n. 11. & §. 7. n. 3. sint valida, iuramen-
tum illis additum validum erit. Puto tamen probabile
esse ejusmodi iuramentum in sponsalibus contractis ex
metu levi posse ab Episcopo in foro interno relaxari
(nam in externo non conceditur, ut ibidem dixi) ipse
enim metus, licet levis sufficiat causam dat relaxa-
tioni. At in matrimonio de presenti contracto ex simili
metu levi non potest; quia matrimonium est contractus
naturæ suæ irrefragabilis:quare posito, quod in nostra
sententia ipsum est validum, erit etiam validum iuramen-
tum, atque adeo nec matrimonium dissolvi, nec iuramen-
tum illi adhærens relaxari poterit.

Iuramentum de non accusando, vel de accusando.

15. Iuramentum de non accusando in universum irri-
tum est, sic suar lib. 2. de iuram. cap. 17. a. n. 14. Sanchez lib. 3.
in Dec. cap. 21. n. 12. quia est de re mala, cum aliquando
expediat bono communi accusare. Dices, at aliquando
non expedit, ergo pro hac parte, quando expedit, vali-
dum erit. Respondeo, nego consequentiam: cum enim
hoc iuramentum fuerit per modum unius includens
omnes casus, ut supponitur, inhonestum est, quia malum
ex quocunque defectu, atque adeo totum corrumpit, etiam
quoad illam partem fortè honestam. Quid si loquamur
de iuramento, quod fiat de non accusando aliquo deter-
minatè, vel de non accusando in tali materia, &c. vale-
bit, vel non valebit, perinde ac poterit, vel non poterit
servari sine peccato, modo nimis sæpe dicto.

16. Pari ratione iuramentum de accusando in univer-
sum invalidum erit, ita Castro, disp. 2. de iuram. part. 7. §. 3.
num. 2. Basil. Pont. lib. 12. de mar. cap. 8. num. 29. quia id
contra charitatem, & sæpe contra prudentiam est. Quid
si iuramentum sit de accusando aliquo particulari, est
distingendum; Si enim sit ante commissum delictum,
poterit esse validum, quando accusare bonum esse præ-
videretur, ut si prævideretur non sufficere meram denun-
tiationem, sed necessariam esse accusationem, ob bo-
num commune, vel bonum tertij. Si verò iuramentum
de accusando fiat post commissum delictum, aliquando
item erit validum, quando accusatio affert bonum com-
munitati, vel tertio, vel emendationem rei. Non erit va-
lidum, quando accusatio est, propter aliquam circum-
stantiam malam, vel ex odio, seu vindicta; nam tunc
materia est incapax obligationis iuramenti, ut supra do-
cuius.

Illud video iuramentum de accusando, raro obliga-
re. Ita Sanchez lib. 1. in Dec. cap. 9. n. 17. Castro Pal. de. 2. eff.
lib. 2. cap. 42. d. 4. in simili; nam si fiat ad vindictam non
obligat, imò peccatur mortaliter sic jurando, nisi vin-
dicta sit levis, ut accidit in pueris jurantibus se accusa-
turos sodales magistro, vel paedagogo, si fiat ob bonum,
certè vel non solet esse verum iuramentum, cum sit so-
lùm comminatorium, ut consueverunt matres jurare
contra filios, vel faciliè mutatae inventionis circumstantiæ
v.g. reus est emendatus, vel omissio accusationis est majus
bonum, siquidem rixæ vitabuntur, &c.

Iuramentum

*Iuramentum malum ex fine malo: ubi de Iuramento
nimis prodigo.*

17. Paterfamilias iuravit se daturum mille aureos, impudicæ puellæ, obligabitur illos ex vi iuramenti dare? Duo hic inquiruntur. Primum, an obliget hoc iuramentum, quod certe pravum est, ratione mali finis, ob quem conceptum fuit. Secundò, an obliget ex eo quod hæc promissio sit nimis prodiga, atque, ut suppono, saltem venialiter mala. Et quidem adverto, certum esse hanc promissionem ante patratum crimen esse sub mortali seiscidendam, nec ullo modo obligare, quia contra iuramentum mortaliter pravum, illamque firmam iuramento velle, est in peccato habituali commorari. At patratum jam scelere.

18. Respondeo ad primum; valere iuramentum, atque obligare. Sic Sanch. lib. 3. dec. cap. 9. num. 28. Bonag. tom. 4. disp. 4. de iuram. quest. 1. p. 4. num. 5. quia licet actus fuerit turpis, iuramentumque illicitum in se, tamen materia ipsa, id est donatio, ex nullo capite illiciti supponitur. Non sic, si quis iuraverit dare aliquid simoniacæ: non obligaretur enim illud dare, quia omnis donatio simoniaca prohibita est in iure Canonico, ut explicatius in tractatu de Simonia dicitur.

19. Respondeo ad secundum: probabile esse valere dumtaxat, & obligare iuramentum prædictum quoad partem, quâ promissio prodiga non est: non valere, quoad excessum. Sic Sotus, Banes, Arag. Suar. citati à Sanchez ibid. n. 27. Ratio est, quia, quoad excessum aliqua est culpa, nempe, ut supponimus, saltem venialis: quoad aliquam partem, nulla: iuramentum autem alteri factum servari debere, quando, & quomodo potest sine ullo peccato, satis dictum in superioribus est.

20. Dixi (esse probabile) nam etiam iuramentum probabile esse ejusmodi donationem, seu iuramentum quoad omnes partes, esse nulla. Lege Tancr. lib. 9. de matrim. disp. 2. §. 1. tom. de Relig. lib. 2. de iur. disp. 8. n. 34. Ratio est, quia promissio videtur facta (nisi aliud expresse intantum fuerit, ut si iurans habuisse animum donandi ea, quæ sine prodigalitate potuisset) videtur inquam, promissio per modum unius, & indivisibiliter facta de toto millenario aureorum: cum ergo tota materia si inhonestæ, quia totum inficitur à quacumque parte totum iuramentum quoad omnes partes corruat, necesse est. Sanchez ibid. docet esse etiam probabile: valere quoad integram promissionem, quia esto saltem venialiter peccaverit prodigè promittens: at in executione non appareret culpa, imò adest iustitia, nempe solutio debiti jam contracti. Sed non acquiesco, quia posita prodigalitate materiam, nunquam ejusmodi debitum fuit à iuramento, quod non est vinculum iniquitatis, confirmatum.

Si verè tunc post promissionem culpabilem donatio non esset prodiga, certè adest obligatio ad donandum: quoad dictam conditionatam solam potest evincere de Lugo tom. de Inst. d. 18. sect. 2. à n. 60. qui nobis contrarius videtur; vide eundem tom. 2. d. 23. sect. 8. n. 113. At re ipsa in casibus, de quibus loquimur, Donatio, quæ exhibetur ex vi promissionis prodigæ, prodiga est, & si ipsa est vocatur solutio promissionis factæ, quia refertur ad materiam prodigam, cum sit perseverantia in prodigalitate promissa; & quia donans exequetur id, quod prodigum est, atque adeò saltem venialiter malum. Fac me tibi cum iuramento promississe projicere in puteum mille aureos, nonne tum promissio, tum promissionis executio est prodiga? Ita sanè, nec enim fidelitas promissionis extrahit projectionem à sua malitia intrinseca prodigalitatibus, ergo fidelitatis hæc honesta non est, nec observanda; ita in casu nostro: idem enim est projicere in puteum aureos illos, ac projicere eosdem in tuum sinum, quod utrumque prodigum esse supponimus.

Exemplum quod ex Cajetano approbat Sanchez dict. lib. 3. in Dec. 9. nu. 27. quod scilicet solutio promissionis pretij factæ Meretrici, sit absque ulla culpa, licet fuerit

culpa ipsa promissio, non est contra nos, quia solutio pretij est debita ex iustitia, post actum illum quamvis turpem, ut alibi à nobis fuisse dicitur, nec ullo modo supponitur ex alio capite peccaminosa: at Donatio, de qua nos loquimur, est, ut diximus, prodiga, & saltem peccatum veniale.

Iuramentum errore, vel dolo extortum.

21. Quando per errorem, vel dolum in substantia dantem causam contractui, aliquid cum iuramento promissisti, ad nihil obligaris. Ratio est, quia tunc absuit consensus. Si quis enim deceptus, quod hæc sit gemma, cum sit vitrum, illam, etiam cum iuramento, emit, non consentit in emptionem hanc, quæ est vitri, nec illam creat. Nota. In mens adest consensus, licet meticulosus, hic non adest: non igitur mirum, si ibi obligat iuramentum ad momentaneam illam solutionem, hic ad nullam.

Dixi autem (per dolum in substantia) nam si dolus, vel error versetur circa accidentia, licet deceptus semper habeat jus ad sui damni, si quod patitur, compensationem; tamen non infirmatur iuramenti obligatio, sed relaxatione opus est, quia tunc jam adest consensus quoad rem substantialem. Ita Layman, lib. 4. tract. 3. c. 2. num. 5. Suar. Molin. Sanch. ab eodem citati, & passim.

23. Adverto non solum quando dolus, seu error est in accidentibus, ut ex se redundat in ipsam substantiam, nullus est contractus, sed etiam quando similis error, vel dolus in accidentibus dat totam causam contractui quando scilicet contrahens expresse ideo contrahit, quia illam qualitatem vult. Ita Oñate 1. de contractibus, r. 1. disp. 3. sect. 2. à n. 154. quidquid dicant de Lugo 1. 2. de iustitia, disp. 22. Molina de contractibus d. 139. qui sine distinctione loquuntur de metu, dolo, Ratio est, quia tunc qualitas illa est tota ratio consensus, ergo, si illa non adest, nec consensus advertit, atque adeò nec contractus, nec obligatio. Vt si cui volenti vinum vetus expresse emere, tu portigas novum, nulla erit emptio, si quidem nunc voluntas ementis est velut sub conditione, hoc modo. Volo (nec sciam velle) emere vinum, si talem qualitatem habet, secus absolute nolo emere. Id quod puto habere locum tum in errore, seu dolo antecedente, ut loquimur, id est, sine quo contractus non fieret, tum etiam concomitanti, id est, quo errore, vel dolo posito, fieret, sed tamen non, sit, contractus: jam enim utrobique non adest consensus contractui essentialis.

24. Hinc inferit Fagundez de contractibus lib. 5. cap. 4. n. 11. si iurasti quædam tecum fornicanti nuptias, putans illam virginem, vel iurasti emere, seu locare domum, quam à dæmonibus deinde vexatam invenis, vel iurasti vendere fundum tali pretio, quo te graviter læsum deinde invenis, vel renuntiasti hereditati contentus dote, quam deinde multò minorem invenis, quam erat hereditas, inferit, inquam Fagundez ex Lessio lib. 2. c. 4. dub. 9. n. 35. te ad standum contractui, vel iuramento, non obligari, quia scilicet in his omnibus, vel ratione doli, vel ratione erroris ex modo quo solent committere fieri similes promissiones contractus, tu verè non consentisti.

25. Dices, ergo in matrimonio si quis accipit conjugem, quam credit nobilem, divitem, virginem, & talem deinde non invenit, nulliter contrahit, quod est contra omnes Doctores, apud Sanchez de matr. lib. 7. disput. 18. num. 11. & 25. qui docent errorem in persona invaliditate matrimonium, non vero in sola qualitate. Respondeo cum Oñate de contractibus 1. 1. r. 1. disput. 3. sect. 6. n. 132. Sanch. de matr. lib. 7. disp. 18. n. 21. si expresse cum prædicta conditione quis contrahit, certè nulliter contrahit, absente conditione, etiam quoad qualitatem, irritumque faciet iure naturæ matrimonium: ut si sic dicat: ego consentio in Beram, si est virgo, tamen ipsa esse virgo non invenitur. Ratio est, quia tunc verè deest consensus, qui

quod est de essentia matrimonij. Idemque est in voto, & iuramento propter eandem rationem.

26. Dixi (expresse, nam ceterum tunc in quocunque contractu, voto, iuramento ex Castro Pal. tom. 3. de iur. p. 5. num. 1. tum multo magis in matrimonio, quod prohibeat excommunicatum; verbi gratia, ordinatum, tamen quando actu ordinat, illum non excludit, sed absolute, unde & valide, ordinat: simili igitur modo in causa nostro. Nam licet fortasse, si scires illam qualiter, non contraheres, nihilominus, quia actu contrahens habet contractus in substantia omnia requisita ad validitatem, ac propterea non poterit dici invalidus esse ob ignorantiam qualitatis. Huc spectavit fortasse Molina cum apud Bonaciam tom. 2. in 2. precept. Dec. lib. 4. p. 5. num. 9. dixit ideo matrimonium, & professionem in erroribus quoad qualitatem, non irritari, quia, qui statum aliquem perpetuum assumit, censetur velle illum assumere, etiam si res aliter, quoad accidentia, sit ac iudicat, modo constat, quoad substantia.

27. Hinc vides discrimen: error in persona, vel in personam redundans, uti etiam error in Religione, vel in Religionis substantialia redundans, semper irritat contractum, seu votum, quia tunc deest consensus in substantia; quare contrahas cum Berta, quam deinde invenis servituti mancipatam, eo ipso irritum est matrimonium: si ingrediaris Religionem, hanc putas S. Francisci, sed invenias deinde S. Dominici, eo ipso nulliter profiteris, &c. ac in qualitate, nisi in casu expellens modo dicto non irritat, quia iam adest consensus in ipsum contractum, & in omnia substantialia: semper tamen, ut modo dictum est, remanet jus in decepto ad compensationem si ea potest dari. Vide de his, quae infra dicam, cum de voto errore, & dolo.

Iuramenta aliqua de rebus indifferentibus.

28. Iuramentum Deo factum non scribendi, non suendi, non navigandi, non laborandi aliquo die, non credendi mercatam, vel talem attem, non comedendi hanc, vel alia, donec maritus, v.g. domum veniat, & similia, si emittantur ob fines temporales, ad malum eventum habitum talis negotij, ob molestiam de marito absente, ob vindictam, ob avaritiam, &c. non obligant, sic Suar. lib. 2. de iuram. cap. 17. a num. 3. ad 7. quia hoc vidimus supra, c. 3. §. 2. sunt vota, quae etiam iurata de rebus indifferentibus Deus non acceptat. At si ex circumstantiis colligantur fuisse emissae propter bonum finem, v.g. ut melius deo vacetur, ut ab ea exercitatione non impellatur quis ad peccatum, ut ea abstinentia reditus mariti impetitur a Deo, obligant sane, quia sunt de re bona. Monco item semper esse observanda, quando emittuntur in commodum, seu utilitatem aliorum, quia tunc est iuramentum factum homini, quod, ut diximus, supra, c. 3. §. 3. num. praesertim 12. obligat, modo explicato ac si esset promissio acceptata.

Iuramentum de redeundo in carcerem.

29. Iurat quis se redditurum in carcerem, an teneatur redire? communis, & vera Doctorum responsio est obligari, etiam cum vita vel gravissimo periculo, si redire ex aliquo capite habeat rationem virtutis, ut si carcer sit iustus, & mors iuste inferenda, si eo non redeunte iniuste vexandus sit cultus, si redire faciat ad bonum publicum, vel ad averendum scandalum contra Reli-

Part I.

gionem Christianam. Ratio est, quia tunc iuramentum est de re virtuosa, atque adeo servandum. Imò iidem Doctores dubitant, an hoc iuramentum possit ab Episcopo relaxari, quod, si est otium, vide.

30. Sed quid, si carcer sit iniustus? negat obligari Vasquez, Basil. Pont. Navar. Covar. alique citati à Castro Pal. tom. 4. r. 14. disp. 2. p. 4. num. 14. quia opus est temeritatis, se sine necessitate morti offerre: ergo & iuramentum de ea re temerarium erit, & non obligatorium; nam propterea aliqui, ut Covar. Gutier. alique apud Tancr. 1. de Relig. lib. 2. de iuram. queres 2. num. 21. addunt peccare, si redeat.

31. Affirmant Suarez, Sanch. Less. Bonac. alique apud eundem Castro Pal. ibid. num. 15. obligari, quia esto se offerre morti sine causa sit temerarium: at se offerre morti post iuramentum, est cum maxima causa, atque adeo non temerarium; nempe ut fidelitatis, & veracitatis iuramenti servetur; ergo, &c. Confirmat id ex Layman. lib. 4. r. 3. cap. 7. n. 3. sine, quia licet Princeps peccet promittendo cum iuramento sine urgentissima causa Hebraeis libertatem suorum ritum, tamen supposito, quod iuraverit, obligatur iuramentum servare; ne cum damno commercij humani fides rumpatur. Sententia prior est probabilior, haec posterior sit saltem, propter auctoritatem extrinsecam, probabilis.

32. Notat autem Suarius in sua sententia hoc posterius iuramentum, quando scilicet carcer est iniustus, (nisi aliud bonum publicum exposcat (posse ab Episcopo relaxari; ipsum enim jus vitae stat causam relaxandi.

De illo priori, quando scilicet est de re vitiosa, dubitant Doctores, citati quos, si est otium, vide.

33. Illud denique libens addo, si pro reditu mutatae sint circumstantiae, quia non praevideat quis mortem, vel alia gravia pericula, quando iuravit, quae praevideat in reditu, non teneri iuramento. Sic Tancr. ibid. a num. 18. Ratio est superius dicta, quae mutatae tunc essent circumstantiae. Imò aliqui concedunt, etiam si praevideret mortem, cum iuravit, posse non redire ex eo capite, quia vix potest accidere, ut, qui iurat redire, concipiat periculum mortis eo horrore, quo concipit, quando redit, quare jam ratione ipsius mutantur notabiliter circumstantiae.

Iuramentum volentis compensatione uti.

34. Quidam per familiaris meus (vocetur hic ficto nomine Ioannes) generosum equum vendidit crediti pecunia centum aureorum Consobrinum suo, quam exigere sola petitione nequaquam valuit, atque ob sanguinis conjunctionem cogere per Iudicem nunquam voluit. Quid tandem remedij? Sors, sive occasio, quae se obtulit, filiae nuptias celebrandi, modum, prudentissime, an fraudulenter ignoret, Ioanni aperuit. Adit consobrinum, mutuoque petiit in necessitate aureos centum, iurans se infra mensem esse redditurum. Consobrinus iuramenti Ioannis hominis religiosissimi obligatione contentus, mutuum concedit, nulla utrinque mentione facta debiti ex equi venditione contracti. Elapso mense, imò mensibus aliquot exactis, nulla apparente solutione, Ioannem Consobrinus interpellat, monendo de debito. Is compensatione se uti velle cum iis aureis centum, quos alter ex equo debebat, disertis verbis exposuit. Clavare creditur, iuramenti religionem obtrudere, hominis alioqui omnibus virtutibus praediti fidem implorare. Contà, Ioannes nihil se debere, iuramentum iuri compensationis nequaquam officere, de oblata occasione nuptiarum Deo se gratias agere immortales, respondebat. Itaque dum alter compensationem, alter iuramentum urget, ad me delata res est quid iuri, quid recte rationi consilium magis esset, dijudicandum?

35. Censui locum esse compensationi, nec familiari meo emissi iuramenti Religionem obstare. Absit autem, ut me familiaritatis affectus in transversum egerit, siquidem una veritatis vis, iurisperitiam (sic Bartolus

L

l. Am

l. *Amplius, si rem ratam habere.* Panor. c. *Ad nostram* 1. de *jurejur.* Baldus Comanus, Faber, quos citat, sequiturque Covar. de *pañis.* p. 1. §. 4. n. 8. & 10. Theologorum (ita Sanch. lib. 3. & in *Dec.* c. 17. num. 15. Molina de *just.* tr. 2. disp. 560. Suar. t. 2. de *Rel.* 2. c. 37. a n. 9. S. 2. v. *litam.* num. 20. Azor. p. 1. l. 11. cap. 8. quest. 10. Bonac. d. 2. de *juram.* q. 1. p. 16. n. 2. aliis cit.) autoritate comprobatur, ad sic decidendum, animum meum non movit modò, sed compulit. Ratio potissima (nam ceteras, ut etiam aliquarum objectionum solutiones, vide apud Doctores laudatos,) illa fuit, quam adduxit rectè Bartolus quia non est censendus periturus, qui justè impeditur à promissis implendis, ut probatur à jure, l. *fin. qui satisfacti cogantur,* & nos item insinuavimus in superioribus: at justè impeditur solvere centum tibi, à quo centum mihi debetur. Quæ enim per fidem tuam æquitas postulat, ut te non solvente debitum mihi ego ad tuum debitum solvendum impellatur. 36. Et quamvis aliqui, ut Gutt. 3. p. de *juram.* c. 6. n. 1. id quod docemus solum concedant, quando debitum contrahitur post juramenti obligationem, ut si consobrinus prædictus illa centum ex equi emptione incepisset debere Joanni post mutuum ob hæc nuptias concessum, non verò antea, tamen dicta ratio utrobique semper urget: neque enim, quando Joannes juravit se reddendum mutuum Consobрино, intentionem habuit renuntiandi juri compensationis, quo gaudebat, ut perpetuam putaret adversarij: sed potius judicandum est eo animo jurasse Joannem, quo sibi commodius esset, nempe se solvendum intra mensem per legitimam quamcunque solutionem, qualis est compensatio.

37. Hac prolata sententia ad me iterum, ut erat tenerrimæ conscientie scrupulis exagitatus Joannes clanculum, venit autem, quando mutuum, Consobрино petiit, intentionem habuisse, si si non urgeret, compensatione utendi: si instaret, atque hoc modo se multum offendi ostenderet, animum habuisse omnino solvendi. A me ergo exquirebat, an illo peturgente, ipse vi justitiæ ad mutuum solvendum obstringeretur: nam ceterum solas consanguinei injustas quærimonia non magni se nunc facere profitebatur.

Dixi, non obstringi, nihil enim sibi nocuit per illam intentionem mente retentam. Ita Sanch. lib. 3. in *Dec.* c. 17. num. 16. quidquid contradicat Bonac. tom. 2. d. 4. de *jur.* p. 16. vers. *addit.* Sanè si hanc voluntatem Consobрино Joannes aperuisset, isque acceptasset, quia tunc cum juramento compensationis jura renuntiasset, à renuntiatione resilire non posset, & sic sibi utique nocuisset. Nunc verò, quia id mente operum retinuit, sua justæ indemnitati nihil nocuit: deficiente enim acceptatione, juramentum in utilitatem hominis solius factum, nihil obligat, ut nos diximus *supra*, §. 3. num. 12. & merito docet Sanch. de *matr.* lib. 1. d. 7. num. 24. ex eo potissimum capite, quia juramentum sortitur naturam primordiale, & conditionem actus, super quo interponitur: ed promissio alteri facta habet ex sui natura tacitam conditionem, si acceptetur. Ergo & juramentum promissioni additum.

38. Si hæc ita se habent, quid dicendum de sequenti casu? Petrus vel usurarius ex mutuo, vel latroni factu proficiscitur cum juramento dare centum, potestne Petrus compensare, cum illis centum, quæ reddere debet usurarius, vel latro, casu quo Petrus observet juramentum momentanea solutione? atque adeo potestne ex nunc non solvere Respondeo non posse, ratio est clara, quia compensationis natura requirit, ut fiat compensatio cum illa re, quæ tibi à debitore debetur: at antequam observet tu juramentum, solvasque, Usurarius, vel latro nihil tibi debet: ergo, &c.

Juramentum factum contra leges.

39. Quoniam juramentum de re contra leges civiles aliquando obligare, aliquando non item, docent Doctores, inquirimus modum id dignoscendi. Dico (contra

leges civiles) nam contra leges Ecclesiasticas certum est non obligare. Ut si quis juraret se matrimonium initurum sine cæmonijs (quoniam accidentariis) Ecclesiæ. Ratio est, quia lege Ecclesiastica, vel sub veniali saltem contriungunt, et certè ita pertinent ad bonum commune, bonumve animæ, quales etiam esse solent nonnullæ Constitutiones Religionum ad nullam culpam obligantes, ut contra illas juramentum non valeat. Sic Suar. tom. 2. de *Relig.* lib. 2. de *jur.* c. 20. n. 1. loquendo igitur de legibus civilibus.

40. Respondet Sanch. lib. 3. in *Dec.* cap. 9. num. 19. afferendo hanc regulam: Quando lex principaliter est lata circa bonum publicum, quod cognoscitur ex eo signo, quod verba legis dirigantur ad omnes universales: tunc contra ipsam non obligare juramentum, cum illuc sit saltem veniale contra illam operari. Quando verò lex seu verba legis diriguntur ad personas particulares, obligare; quia tunc præsumitur lex ferri principaliter, propter bonum privatorum, atque adeo non cum tanto rigore peccati. Hinc, si quis Minor init cum aliquo contractum, si quis renuntiat futuræ successioni, si quis alienat fundum dotalem, atque hæc cum juramento: non peccat, quia leges hæc prohibentes sunt juramenta dicta obligant. Contrà, si quis jure se asportatum arma, frumentum, vinum, &c. extra territorium contra legem id fortè prohibentem; peccat juxta damnum, quod facit communitati; quia ejusmodi lex respicit principaliter bonum publicum, cum sit directa ad omnes universaliter, atque adeo juramentum contra ejusmodi legem, obligationem inducere non poterit. Hactenus ex Sanchez.

41. Huic doctrinæ non acquiescit Castro Pal. 3. tr. de *jur. d.* 2. p. 3. n. 6. potissimum ex eo, quia Republicæ maximi interest, ut illæ leges directæ ad bonum privatum serventur; quare omnes ex videtur verè, si directè, si indirectè ad bonum publicum pertinere: perinde enim bono publico in veritate servitur, si merces extra non asportentur, utque si non remaneant puellæ indotatæ, Minores non depauperentur, filij hereditate non careant. Regulam ergo sequentem, quam fuisse Castro Pal. pontificis breviter nos proponamus, & quia expedita ad praxim est, amplectamur.

42. Vel leges sunt prohibentes, jubentesve aliquid, vel sunt solum permittentes. Si juretur contra priores, non valet, nec est obligatorium juramentum: sic Onate t. 1. de *conjur.* tr. 4. d. 11. sect. 2. n. 49. quia sic etiam aliunde ne venialiter quidem peccaretur, fieret contra bonum publicum, dum non servarentur leges superiorum; unde oriri non potest obligatio ulla, nec ratio pure assertionis, nec alio modo; quia eo ipso, quod juramentum est de re contra leges prædictas, est de re siue mala, siue bona à Deo non acceptatur ob bonum publicum, & animarum: At si jures contra posteriores, valet juramentum, quia non est unde illud sit malum: non quidem ex se, ut supponimus; non ex lege, quia jam ipsa solum est permittiva: ergo, &c. Exemplo res fiet dilucida, prohibet lex, ne fundus dotalis à muliere alienetur: si qua igitur juret se sine debita solemnitate alienaturam, contra legem prohibentem, jurat de re contra bonum publicum, & consequenter juramentum est inutile, & non obligatorium. Verum, quia eadem lex permittit, ut si quæ fundus dotalem de facto alienavit, non obligetur illud repetere, alienationemque rescindere, quia nullibi invenitur lex ejusmodi repetitionem præcipiens: ideo si juret se non repetituram, validum emittit juramentum, atque obligabitur non repetere; quia non repetendo, contra nullam legem operatur.

43. Ex hac regula fit, ut si minor juret sine autoritate Prætoris contractum aliquem; si ludens juret se daturum id, quod amittit pecuniā creditā, ubi lex ex est, ne sic ludatur; si quis juret se conditum testamentum sine solemnitate (tamen si leges hæc disponant non sub aliqua culpa, sed sola politica gubernatione ad bonum publicum

publicum sit, inquam, ut ij non obligentur ad ejusmodi iuramenta custodienda. Sed & Minor contractum dictum iuramentum custodit, si iudex pecuniam jam solvit, si iudex iuramentum sine solemnitate contraxit, & deinde iuramentum hoc se non esse rescissurum, obligantur iuramenta servare: & Ratio utriusque est iam dicta, quia iuramentum est assensus juris, hic adest promissio; idem enim est assensus juris, ne à te illi alius celestetur. Iam, quod tibi prohibet, ne à te illi alius celestetur. Iam, quod tibi prohibet, ne à te illi alius celestetur. Iam, quod tibi prohibet, ne à te illi alius celestetur.

44. Quod si iuramentum, de solvendis ulsris mutuatario, vel de danda pecunia latroni per metum tam extorquenti, ut diximus *supra*, obligat, ideo est, quia hoc permittit lex, licet enim leges contradicant usurario, latroni, ne injustas hic usuras, & ne extortam ille pecuniam recipiat: non tamen contradicunt, sed permittunt solvi ulsras, & pecuniam à mutuatario, vel promittente. Eodemque modo præsumeretur ludenti pecuniam creditam permittere illam solvere, si non solvendo gravis infamia notam ludens contraheret; si quidem leges contra subditorum necessitates, honorumque (si aliud non requirit majus aliquod bonum publicum) non judicantur agere, quare in iis circumstantiis valeret ex tali firmitate iuramentum, quia tunc juraretur id, quod est honestum conducens ad propriam jurantis charitatem, lege non contradicente.

45. Denique, si accideret fieri iuramentum contra prædictas leges, quo confirmetur prius iuramentum, cum rigorem habeat hoc posterius iuramentum, quæm prius, quare si prius nullum est, nullum est & posterius. Iuramentum, verbi grati, alienare omnia bona in eo casu, quo nulla est alienatio, deinde alienationem jam factam altero addito iuramento confirmasti; assero neutrum iuramentum obligationem parere. Ratio est, quia, quod nullum est, & inutile, confirmari nequit. Non ita, si iures te non repetere velle id, quod renuntiatus per telem tuam alienationem fortè acquisivit, & possideret; valeret enim hoc iuramentum, cum recurrat regula jary data, quod scilicet à jure non præcipiatur repetitio, sed permutatio.

46. Dices: Aliqui saltem ex his contractibus contra legem factis, qui ex se obligatorij in vim justitiæ non essent, tales sunt, si addatur iuramentum, quando proprio vocabulo dicuntur ejusmodi contractus confirmari iuramento: ergo insufficiens est data doctrina. Respondendo nego tales fieri, ut *mor. §. 6.* explicabimus nostra sententia.

47. Duo hic denique noto, Primo quia diversæ sunt opiniones, an dicta iuramenta contra leges, imò & contra ius sit eo ipso irrita, ex eisque nascatur obligatio saltem ex vi Religionis; ideo semper esse tutum petere dispensationem. Et fortasse invenies aliquos textus apud *Laym. lib. 4. tom. 3. cap. 6. juncto cap. 8.* asserentem multa iuramenta obligatoria, quæ talia non videntur, in quibus dicitur, oportere aliquorum iuramentorum relaxationem petere, quæ non apparent ex se esse obligatoria, & tamen judicantur, vel ob maiorem conscientie securitatem, vel quia in iis textibus Pontifex loquitur juxta opinionem asserentium enasci prædictam obligationem. Causa autem dispensandi satis erit, ne homines ultra necessarios usus contra leges dispoant, Ita *Castro. diff. 1. de iuram. p. 9. §. 1. n. 4. v. contra.*

48. Secundo, non raro leges aliquid prohibent, quia præsumunt fraudem, dolum, injuriam: quæ leges, si ab his dicta præsumptio, non obligant in conscientia, ex nobilium Doctorum opinione. Lege Cabbedum 1. *part. d. 1. §. 8. n. 3. ex lege vlt. C. de pactis, & Gloss. 2. Eventus*

Noto igitur, tunc iuramentum contra has leges in foro conscientie valere, (si alias res illicitæ non est, & fraudolus vel injuria verè absint.) Patet, quia tunc iuramentum non est verè contra leges. Habe exemplum. Nepotes, vel in gratia, pactum ineunt inter se cum iuramento, ut indiente Avo dividat hoc, vel illo modo hæreditatem. Hoc pactum etiam juratum, nullum est ex legibus, ne scilicet de iur. a. Ca. captandæ mortis Avo. Lege *Tiraq. loc. cit. v. Inquam in præfat. a. num. 135.* Si tamen nullus subsit, ne à longe quidem ejusmodi timor, sive propter virtutem nepotum, sive propter senectutem mortis proximam Avi, vel quid simile; assero hoc pactum in conscientia valere, item iuramentum, atque obligatorium esse: quia verè contra legem, seu ejus prohibitionem in conscientia tunc non oritur. Certè Advocatus non potest esse Iudex causæ, cujus fuit Patronus; Idem non potest pacisci cum cliente, de causâ litis; Hæres non conficiens inventarium tenetur solvere legata, & æs alienum vires hæreditatis excedentia; & tamen hæc solum sunt secundum forum externum præsumens fraudes: at iis cessantibus, has leges nihil urgere in conscientia, non ignobiles Doctores asserunt. Ita *Cord. apud Dianam part. 3. tract. 5. res. 56. Val. in different. utriusque fori, v. Hæreditas, diff. 1. n. 3. alique.*

Iuramenta non vendendi minoris, et non emendi pluris.

49. Hæc certè non obligant, quia regulariter nec cedunt in honorem Dei, nec in proximi utilitatem. Quod si in emolumentum proprium jurantis aliquando cadunt, jam ipse potest sibi remittere. Sic *Castro Pal. 3. tract. 14. d. 2. punct. 7. §. 2. num. 4. sine Bonac. tom. 2. disp. 4. de iur. q. 1. part. 4. num. 3. Addidi (regulariter) si enim in aliqua occasione moveris ad sic jurandum propter bonum tertij, ne, v. g. merces pro filiis decrescant, vel quid simile; certè, si assuerit acceptatio, ut patet ex dictis, obligaberis.*

Iuramenta Medicorum. Rectorum Civitatum, Alumnorum Collegij.

50. Quoniam Regula fuit universalis, iuramenta de servanda aliqua lege, vel statuto etiam individuo, &c. esse intelligendum, fuisse emissum sub ea conditione, quam, secluso iuramento, habet statutum sive ex se, sive ex consuetudine: ideo idem dicendum est de iuramentis præstis in hoc titulo. Ita *Duar. tom. 4. in 3. p. 3. §. 5. sect. 3. n. 4. & 6. Sanch. lib. 5. in Dec. 16. n. 10. Nuñus, & Homob. apud Dianam p. 3. tract. 4. res. 3.*

51. Hinc satis est ex *Sanch. ib.* ut Medicus sive per se sive per alios, imminente periculo, moneat infirmum de Confessione, nec tenetur testimoniū exhibere Confessionis scriptum petere, ut possit ad curandum agrum redire quamvis id, aliâque juraverit observare, ex præscripto *Pij V. Super gregem, a. 566. 8. Maij.* Ratio est jam dicta quia ejusmodi *Pij* non videntur aliter recepta, quare non obligat, nisi ubi usu recepta cum toto suo rigore esset.

52. Hinc Rectores Civitatum, Iudices, similisque Officiales, cum jurant observare multa eorum statuta, ea ex vi iuramenti dumtaxat custodire tenentur, quæ sunt in usu, consuetudineque recepta.

53. Hinc Scribæ Procuratores, aliique jurantes taxam præscriptam se servaturos, eam debent, & possunt pro sua impensa opeta mercedem recipere, quam legitima consuetudo introducit: at certè consuetudinem non dum fore introductam puto, quandiu clanculum plus accipitur, & Princeps, cum id nescit, punit. Ita *Castro Pal. tom. 3. d. 2. de iur. p. 7. §. 5. n. 4.*

54. Hinc alumni jurantes statuta Collegij servare, ea obstringuntur ex vi iuramenti custodire, quæ aliàs firma sunt, & servari solent Sic *Salas de leg. d. 1. §. 1. Bon. 2. d. 4. q. de iur. p. 16. n. 6.* Et quidem si ex se sunt levia, vel ut levia existimata, sub levi obligatione; si ex se sunt gravia, vel reputata ut gravia, sub gravi neque

L 2 enim

enim ejusmodi juramenta aliquid addunt, sed solum magis firmitatem obligationem, quæ aliis aderat.

55. Alumni autem Seminariorum jurantes, ad patriam post absoluta studia se redituros, vel Clericatum professuros, poterunt, non obstante juramento, Religionem ingredi. Ita Bas. Pont. lib. 12. de sponsalibus, c. 8. n. 5. quia hic status, ut potè majoris perfectionis semper censetur exceptus: nisi ob aliquod majus bonum expresse renuntiaverint: ut per tres annos post absoluta studia ab Alumnis Collegij Anglicani, huic potestati Religionem ingrediendi renuntiari ob inopiam operatorum in Anglia laborantium, refert Pellizarius t. 1. man. Reg. v. c. cap. 4. n. 44. Layman lib. 4. tract. 3. cap. 6. num. 6. sententiam nunquam posse dictos alumnos Religionem ingredi, si ingressus sit in Religionem, in qua satisfieri juramento non possit; quia illud juramentum, seu votum factum, fuit in utilitatem Ecclesiæ suæ patre. Sed certè, quia status Religiosus, ut dixi, probabiliter censetur semper exceptus, & ut addit Fag. lib. 2. in Dec. cap. 16. n. 5. quia commutatur juramentum in melius (quod ex dicendis cum de voto, omnibus est licitum) ideo nostra sententia est probabilior, faventque ea, quæ dixi supra, §. 3. n. 13.

56. Dubitabis. Quod si qui juret statutum, quod nunc propter aliquam rationem non obligat, obligabit postea? teneaturque is postea servare? Respondeo, distinguendum esse cum Sanch. ex parte, lib. 3. in Dec. c. 14. n. 2. & Fag. ex parte lib. 2. in 2. præc. dec. cap. 24. num. 1. Tunc ex toto, t. 1. de rel. lib. 2. d. 19. n. 8. Si nunc quando juras, statutum non est usu receptum, vel est legitime abrogatum, & nullum, etiam si ponas postea illud statutum redire non teneris: Ratio est, quia juramentum fuit de statuto, quod existerat, quando jurasti. Si ergo tunc nullum erat, & nullum fuit juramentum de ipso non poterit deinceps tractu temporis convalescere. At si statutum fuit dumtaxat suspensum propter aliquam causam, & deinde, cessante illa, reviviscit, ut ita dicam, sanè teneris; siquidem juramentum fuit validum pro lege valida: at jam dicta lex valida est, & solum per accidens eo tempore, quo suspensa, fuit, observatione caruit: ergo, &c.

Evenit id sæpè in taxis, & pretiis rerum. Jurasti, v. g. non vendere frumentum, nisi juxta pretium à Republica taxatum, accidit maxima penuria per duos menses, quando taxa minor antea facta suspenditur, sed post duos menses, cessante penuria, reddit: sanè si tempore illorum duorum mensium jurasti taxatam Republicæ servare, quamvis non obligeris pro duobus his mensibus, postea tamen, redeunte taxa, reddit & tua obligatio.

Juramentum non ludendi.

57. Quandònam Juramentum non ludendi obligat jurantem? Respondeo, Tribus regulis id definiti posse.

Prima Regula: Si jurasti absolute non ludere, nil cogitando, an de ludendo immoderato, & periculoso dumtaxat, an etiam de moderato intellexeris: non teneris te continere à moderato. Ratio est, quia secundum præstatam l. quidquid adstringenda, ff. de ver. obl. debet interpretatio ita fieri, ut minus, quoad fieri potest, obligatio inducatur. Leg. Bon. t. 2. d. 4. de jur. p. 16. n. 3.

58. Secunda Regula: Si jurasti te non lusurum, mente comprehendendo tum immoderatum, tum moderatum ludum, neutro ludo tibi licet ludere. Ratio est, quia quamvis ludus moderatus pertineat ad virtutem Eutrapeliæ, ex S. Th. 2. 2. q. 168. art. 2. incorp. unde ipsius abstinentia videatur non esse bona, & honesta, adeoque non esse juramenti materia: tamen quia perfectius est ob modificationem eo privari, materia est juramenti, id patet in cæteris honestis recreationibus assumptis ex cibo, ex potu ex similibus, quorum abstinentia apta est materia voti, atque adeo juramenti.

59. Sed quomodo dignoscendi, num uterque lu-

des, non solus immoderatus comprehendatur à jurante. Dico cognosci id ex fine à quo movetur quis juravit, sic Castr. t. 3. in 1. 14. de jur. d. 7. p. 7. §. 1. Si enim solum intendit vitare jugum, jacturam bonorum, malaque non absimilia, solum immoderatum ludum excludit: si verò voluit se à delectatione ludendi, à jactura temporis, &c. cohibere, etiam moderatum comprehendit.

60. Atque ex eodem fine parvas materias in ludente contra juramentum expendenda item est. Si enim juravit quis abstinentiam à ludo, ne prodigè rem familiarem contereret: à modico, vel notabili damno, quod ex ludo juxta ejusdem statum patitur, levis, vel gravis culpa metiendi est. Si verò, ne tempus consumeret, vel ne delectatione ludi afficeretur, juravit, à tempore notabili infumto, puta plus quam per duas horas, metiendum peccatum mortale est: ita idem ibid. num. 6. Fag. lib. 2. de præc. dec. cap. 26. n. 4. Quare in hoc casu, quamvis notabilem pecuniam brevi tempore ludo exponeres, non peccares mortaliter, quantum est vi juramenti: quia finis, intentus notabiliter non laederetur.

61. Regula tertia. Si juramentum fuit sub aliqua limitatione, v. g. non ludendi cum hac persona, in tali loco tali genere ludii, &c. distinguendum est; si enim id fuit sine ullo honesto, sed sive ad vindictam contra colludentem, sive quia in eo loco male fortunatum se quis credit, &c. non obligat juramentum, quia est de re mala, vel certè fuit juramentum Deo soli factum de re indifferenti: ita Navarr. cap. 12. num. 28. Bonac. tom. 2. d. 4. p. 4. num. 2. Si verò id factum fuerit, quia cum hac persona, vel in eo loco adest occasio peccandi, quæ non adest alibi; juramentum sanè constabit, quia de re fuit utili, & honesta.

62. Denique hic duo adverte. Primò, juramentum tuum de non ludendo, non includere, de non ludendo per intermedium personam, nisi id expresse mente conceperis; quia tunc tu non ludis, sed alius, etiam si tu præsens esses, esses, cum ipso te ludit, Castr. ibid. p. 5.

63. Secundo, Juramentum de non ludendo, an includat promissionem de non ludendo nomine alieno; ex fine, qui te impulit ad jurandum, debere colligere: ita Castr. ibid. n. 6. Si enim rationem habuisti jacturæ temporis, vel discordiarum, dum domi serò redis, &c. includeret: Si verò jacturæ rei familiaris dumtaxat, non item. Ratio est, quia illa obstringit hæc autem fini juramenti non obstant. Quod si finis fuit, ne in blasphemias erumperes, nevana, vel falsa juramenta effunderes, ne cum collutore rixas ageres, & similia: perpendendum est, an quando nomine alieno ludis, tuamque pecuniam non perdis, hæc solitis sis committere: si solitus, includis, secus, probabile est non includere.

Si jurasti alicui, v. g. filiis, non ludere in ipsorum communi, teneris juramento, si fuerit ab ipsis id acceptatum: sic Sanch. lib. 3. in Dec. cap. 28. n. 9. usque ad 17. sed si non fuerit acceptatum, poterit non observari: eo modo, quo potest promissio soli homini facta, nondum acceptata, de qua dictum est c. 3. §. 3. num. 22.

64. De juramento non ludendi limitato, donec daret aliqua conditio, satis sit legere sequentem resolutionem.

Titius profecturus Romam recipit juramentum à filio ipsum aleis non lusurum, donec pater rediret. Verum is morte oppressus Romæ, nunquam redire potuit: quare quæsit filius, an ludus ipsi concedi licetè posset? Numquam posse, respondet Bonacinaz. t. 2. d. 4. de jur. q. 1. p. 16. n. 6. quia nunquam ponetur illa conditio reditus.

Sed profectò ita se res haberet, si verba ad litteram sumenda forent: sed quia juramentum, ut dictum est §. 4. est ex animo & mente jurantis interpretandum, mihi videtur mentem filij non fuisse, nisi se à ludo continere per aliquod tempus, & quidem per illud, quo sub potestate est Patris absentis, & non in perpetuum, si enim illum quado juravit interrogassis, ita respondisset ex rationabili igitur interpretatione dati juramenti, licetè, quantum est ex hoc capite, ludere posse puto. Fac filium jurasse se non

debetur uxorem, vel se non iturum venatum; donec Pa-
troni Roma rediisset, vel se non iturum ad villam, immo
se non exiturum domo, nisi pater rediisset a foro, v. g. &
pater subita correptus nunquam reddat: nūm filium ad
illa observanda in perpetuum obligat? nūm scilicet
De absolutiōe iuramenti non loquens quis eam con-
cedat, & qua ratione concedenda lege apud Sanch. lib. 3.
in Decret. l. 1. n. 10. & cap. 19. n. 4.

Iuramentum de non propalanda arie.

63. Medicus quidam Empyricus secreti cuiusdam me-
dicamenti contra febres malignas conficiens, cum iura-
mento promissit suo Magistro illud secretum nulli com-
municare, nisi unum ex consanguineis ejusdem sui Magi-
stri. Quæsit Empyricus, an posset nihilominus a
communicare.

Dicit esse legendum Fagundez lib. 2. in dec. c. 1. n. 17.
& Suarez tom. 2. de Relig. lib. 2. de jur. c. 17. n. 11. qui expli-
cant S. Thomam asserentem absolute posse, quia ea pro-
missio, quamvis iusta, est contra charitatem. Certe id ita
est communiter. Sed ego unum omnino, vel addendum,
vel monendum puto. Nam si bono publico, sed etiam
bono tertij ex febris forte labantis satis consultatur per
alia medicamenta, vel per illum unum, qui secreti conficiens,
medicamentum satis pro infirmis, in casibus occurrenti-
bus distribuat, ut accidit hic Panorini in ERADARIO Mo-
nacho ubi unus satis illud per totam Civitatem, immo Reg-
num spargit obligat illud iuramentum, qui tunc non est
contra charitatem, & ejus violatio esset contra jus tertij,
id est, Magistri, cui lucrum reportare ex sua grivata scien-
tia congruit, & de hoc solo casu iuramentum fuisse ab Em-
pyrico emissum, præsumendum est; nam si bono publico,
vel tertij non providetur, tūc sanè fateor non urgere iu-
ramentum, ut potè de re mala, & contra charitatem nun-
cipatum.

*Iuramentum dandi, vel non dandi mutuum,
vel non fidejubendi.*

66. Hæc irrita sunt, nec obligant, quia sunt contra
proximi charitatem, sic Suarez. 2. de Rel. lib. 2. de jur. c. 17. n. 12.
Sanch. lib. 4. Decret. l. 1. n. 18. Illud nihilominus, est adverten-
dum, circumstantias, vel finem aliquando causæ esse, ut
irrita ne sint, sed obligatoria, si enim hæc iurares in gra-
tiam filiorum, vel tui heredis, ne res familiæ de deo
quatur, ne tibi sint occasiones blasphemandi, furandi, elee-
mosynam non largiendi, &c. valetet iuramentum, quia
est de re Deo grata vel utilis (si acceptaverit utili).

67. Contra iuramentum de mutuo dandi, vel fidejuben-
do omnibus ex quadam humana, urbanitate emissum non
obligat, quia ex se nisi per aliquam circumstantiam hone-
stam, includit vitium prodigalitatis, vel imprudentiæ.

68. Quod si id iuramentum fiat in honorem Dei, sanè
obligat, quia sicut potest quis distribuere omnia sua bo-
na pauperibus propter Deum si non habet alia onera fa-
milie, vel ætis alieni, ita omnibus mutare.

69. Adverto autem, si ejusmodi iuramentum fiat absolute,
intelligi sine notabili, saltem periculo solvendi de proprio
ut scilicet iuramentum interpretemur, quando minori præ-
judicio contra jurantem possit. Ut ergo intelligatur cum
tali periculo, debet expressè id jurari. Iuramentum dictæ
mutuationis, vel fidejussionis pro aliqua determinata per-
sona, si omnibus spectatis, sapiat prodigalitatem, vel im-
prudentialitatem, irritum est, si aliqua ratione honestatis, vali-
dum, ut ex dictis constat.

70. Hoc facit sequens difficultas: Si juret quis pecuniam
mutuum dare propter charitatem proximo, vel etiā dare
elemosynam, an liceat illi expectare, donec pauper petat
elemosynam, & donec aliquis mutuum exposcat?

Respondet, quoad mutandum posse expectari peti-
tionem mutuatarij. Ratio est, quia obligatio ad mutuan-
dum, & similia, nisi iurans expresserit contrarium, intelli-
genda sunt juxta naturam actus: at natura mutuandi, hæc

Part. I.

est, ut tunc mutuetur, cum petitur. Quoad elemosynam
distinguendum est. Si enim jurasti, eam largiri pauperi,
vel Religioso mendicanti ostiatim, intelligitur, cum pe-
tent: hæc enim est natura ejusmodi elemosynæ promissi-
sæ, nisi aliud intendatur. Verum, si jurasti dare elemosy-
nam pauperi absolute, debes, quamprimum, si sine no-
tabili incommodo poteris, etiam non petenti porrigere;
absoluta enim elemosynæ promissio nisi tamen tem-
pus, vel aliam circumstantiam in iuramento expresseris,
ita requirit.

§ IV. De Iuramento confirmante contractus.

1. Iuramentum promissorium aliquando, ut ex di-
ctis constat, validum est, solum in ratione iura-
menti, hoc est obligat solum intra limites Religionis
ne scilicet Deus faciat in testimonium adducatur; &
tunc iuramentum vocatur per se stans. Aliquando verò
præter hoc dicitur confirmare contractus, hoc est, facit,
ut contractus cui adjicitur, qui aliàs erat invalidus, vel
qui non inducebat obligationem justitiæ, sed solum,
v. g. fidelitatis; fiat validus, & obliget in ratione justitiæ,
dans jus justitiæ ei, in cujus favorem juratur; & tunc
iuramentum vocatur confirmatorium, seu confirmans
contractum.

2. Quando ergo iuramentum est per se stans, id est,
quando obligat, ut solum iuramentum, & non confir-
mat contractum, primo ipse contractus remanet qualis
erat in sua natura sive validus, sive non, & nihil recipit
à tali iuramento, unde relaxato à Iudice Ecclesiastico
iuramento; si contractus ex se erat invalidus, potest iri
contra contractum, quia ex illo nullum jus confertur
tertio. Secundò, potest relaxari à Prælati iuramen-
tum, ut solum iuramentum, Deum dumtaxat respicit,
cujus nomine illud relaxare prælatus potest Tertio, po-
test in casu contractus invalidi ipsi iuramento satisfieri
momentanea solutione, hoc est, potes dare, verbi gratia,
centum illi, cui totidem per invalidum contractum ju-
ratam promissisti: ut sic adimpleas in reverentiam Dei
per iuramentum invocati, quod promissisti; sed potes sta-
tim eadem repetere: quia ex una parte tu non jurasti
non repetere, & ex alia is ea centum invalidè recepi, cum
nullum jus ea retinendi obtinueris, solum tu ex Religio-
ne tui iuramenti debebas: cui jam satisfecisti per illam
dationem momentaneam.

3. At verò, si quando iuramentum confirmaret con-
tractum, daretur jus ei, in cujus favorem juratum est, &
consequenter contractus, si forte erat ex se invalidus
fieret validus, nec posset ei satisfieri sola momentanea
solutione, nec ab Episcopo posset absolute, & in totum
relaxari, quia esset contra jus acquisitum tertij, nisi forte
à Summo Pontifice in aliquo raro casu boni communis:
& nisi forte ex parte, ut non raro accidit, quando à Præ-
lato tale iuramentum relaxatur ad effectum agendi: sem-
per enim intelligitur remanere jus justitiæ acquisitum
tertio, & solum esse relaxatum id, quod est ex parte Re-
ligionis: ita Sanch. lib. 3. in Decret. c. 2. n. 60. Molin. tom. 1.
d. 150. § Illud etiam.

His positis celeberrima est, & multum im-
plexa traditæ hæc difficultas, An iuramentum confirmet con-
tractum. Sed Deo favente, clare & breviter à nobis inietur via:

Potest aliquis contractus vel primò esse in se validus,
sed jure positivo rescindibilis; vel secundò, esse absolute
eodem jure positivo invalidus: & de utroque quærimus
an si illi adjungatur iuramentum, confirmetur, hoc est,
non solum obliget ex vi iuramenti, Religionis, sed
etiam ex vi justitiæ. Dico (jure positivo) si enim contra-
ctus est invalidus jure naturæ, constat apud omnes non
confirmari posse iuramento, cujus rei rationem afferam
mox num. 10.

5. Dux sunt sententiæ, quæ dignæ sunt ut referantur.
Prima universaliter docet nullum contractum confirma-
ri iuramento, & nunquam à iuramento solo habe-
ri, ut surgat jus justitiæ: habetur nim solum à iura-
mento

L 3

CAPUT IV.

De Iuramento Iudiciali.

1. **T**ria hic discutienda propono, (cetera enim huc spectantia, vel sparsim in toto tractatu satis habentur, vel propria sunt fori externi, quae videri possunt apud Laym. *hic*, Doctoresque ab ipso citatos.) Primum, An in contractibus equivocare homini liceat, huc enim id redit, cum contractus & publici sit fori, & initium iuramenti. Secundum, an liceat equivocare aliis à reo, v.g. testi. Tertiū, an ipsi reo.

§. I. An in contractibus cum iuramento equivocare, vel se iurare liceat.

1. **C**ertum est neutrum licere, idque sub gravi culpa, si inde notabile damnum alteri iniuste nascatur; cerūque est, ut saepius supra per occasionem dixi, iurantem debere omnia damna ob causam sui iuramenti dolosi alteri obvenientia refarcire: ita Sayr. in clavi. lib. 5. cap. 4. & passim Doctores. Ratio est manifesta quia tunc contra iustitiam agitur, dum socius deluditur.

2. Dixi primò (notabile) si enim leve, levis erit & culpa. Ita Sanch. lib. 3. in dec. c. 7. n. 1. Bonac. d. 4. de iur. g. 1. p. 12. a n. 7. & 8. Huc, quia dolose in contractu iurans, semper in iudicio habebitur, ac si verè iurasset, quia forum externum solum considerat ipsa externa iuramenti verba: idè ex hoc capite difficulter notabile damnum, alteri fiet, unde graviter peccetur. Propter eandem rationem (ut id hac occasione innuam, quod mox disputabo distinctius) idem erit coram Superiore, quidquid contra sentiat Cast. rom. 3. in 1. 4. de iur. d. 1. p. 8. n. 5. fin. nec enim graviter Superioris potestas offenditur, modò falsum non iuretur, & modò ut verum in foro externo iuramentum habeatur.

3. Dixi secundò (iniuste) si enim iuste, ad iustam, v.g. compensationem sic iurares, mortaliter non delinqueres, immò nec venialiter, si causa equivocandi adesset, ut ex superioribus patet. Ratio est, quia tunc nec contra Religionem peccas, nec contra iustitiam: si quidem, data equivocazione, Deum verè cum falsitate non invocas, & nullo supposito damno, nullam proximo injuriam inferis.

4. Hinc in contractu promissionis sive liberalis, sive onerosae in contractu mutui, sponsalium, venditionis, emptionis, &c. si quis contraheret cum iuramento equivoco, vel ficto, iustam habens causam sic suis rebus, sine alterius iniusto damno, consulendi; immunitas esset à culpa, cum nil committeret contra Religionem, vel iustitiam; immò nec contra fidelitatem, iusta existente causa simulationis.

§. II. An in Iudiciis equivocare cum iuramento aliis à reo liceat.

1. **C**onveniunt Doctores non licere, si iudex aggrè interroget. Ratio communis, & vera est, quia ob bonum publicum testes tenentur parere suo Superiori; qualis est legitimus Iudex. Quando autem testis legitime interrogari dicendus sit, non est huius loci, colligitur tamen ex mox dicendis, & fuse Sanch. in conf. lib. 6. cap. 3. d. 36. & cap. 5. d. 5. de Lugo tom. 2. de iust. d. 40. sect. 1. num. 8. alique. Si verò non legitime procedat, vel quod in idem recidit, Iudex legitimus non est, licere cuilibet uti equivocazione, conveniunt item omnes, quia tunc Superior non est, ad què non necessariò illi parendum. Ita Sanchez, de Lugo, Cast. mox citandi, & passim.

2. Hinc testis interrogatus à iudice de occulto crimine alicujus, vel de crimine, de quo non tenetur testificari, ut quia, v.g. notabile damnum sibi sequeretur:

Sanchez lib. 3. in dec. c. 13. n. 1. Castro Pal. tom. 3. tr. de iur. i. p. 1. num. 1. & passim. Hinc si quid iurasti humani, nam de voto, vel iuramento Deo praestito dicemus mox infra. Multa addemus, cum de voto infra, c. 1. §. 4. tuus haec non obligatur, te mortuo, illud ex vi Religionis observare, etiam si iuraveris pro te, & tuos Successoribus. Ratio est, quia non potest quis contrahere obligationem ex vi iuramenti, nisi habeat intentionem iurandi, de quo ex vi iuramenti nunquam habuit intentionem iurandi: at Successor nunquam habuit intentionem iurandi, ergo, &c. unde vides rectè ab authoribus obligationem iuramenti appellari personalem.

1. Dixi (ex vi Religionis) nam ex alio vinculo potest contrahere obligationem haeres, hoc autem solè vel ratio contractus, vel ratio statuti. Prioris exemplum est: Si tu equum cum iuramento vendidisti Petro acceptanti, & equo nondum consignato, tu moriari, tu haeres: equum consignare Petro debebis, non ex vi iuramenti, quia nunquam tuus haeres iuravit, sed ex vi contractus emptionis, & venditionis: obligatio enim, seu ius contractus, cum sit fundatum in iure acquisitò à parte, sique obligatio iustitiae, ad Successores non transmittitur. Idem dicendum in omnibus iuramentis acceptatis ab alio, ex quibus alteri ius iustitiae acquiritur. Exemplum posterioris est: Si sit in Civitate lex solvendi gabellas, tuusque Pater promiserit cum iuramento eas solvere, eo defuncto, tu non ex vi Religionis, sed ex vi legis, & statuti universalis solvere debebis, etiam si Pater tuus non iuraverit, ut ex se constat.

2. Atque hinc fit, ut, si in aliquo casu solum urgeat ius iuramenti, nihil debeat tuus haeres. Ita idem ibid. v.g. cum iuramento extor per metum latroni, vel usurario acceptanti promissisti pecuniam, te mortuo: non obligatur haeres tuus solvere, quia non obligatur ex vi iuramenti, ut dictum est, nec ex vi statuti, quia nullum statutum invenitur, per quod obligetur latronibus, & usurariis pecuniam erogare; nec denique ex vi contractus, quia nullum ius iustitiae acquirit latro, vel usurarius in pecuniam alienam.

3. Dices, si quis Deo iuraret, se velle dare pauperi stipendium, v.g. aurocorum, deberet haeres, eo defuncto, dictam elemosinam erogare, &c. tamen Testator solo vinculo Religionis tenebatur.

Respondet Sanch. ibid. num. 3. id ita esse, quia Deus illi votum, vel iuramentum sibi factum ad utilitatem pauperis acceptavit, ut pars contrahens: quare praeter vinculum Religionis, adest ratio contractus, atque adeo iustitiae.

4. Non placet haec responsio Castro Palagio, quia non apparet, nisi gratis dicatis, adest talis contractus, seu Deum hic se habere ut contrahentem, & acceptantem, idè docet id esse, quia ius Canonicum, & Civile statuit hereditatem à Successore non adiri, nisi sub conditione exequendi vota, & iuramenta realia defuncti, quae non sunt per iuramentum extorta: Quod autem id statuerint iura probat ex aliquibus textibus c. licet de voto, c. si haeres, de testamento: & praecipue ex c. ex parte, de Consensu, ubi id expresse deciditur: & clarè in l. 2. ff. de pollicitationibus, ubi: Qui decimam partem bonorum vorit, si decesserit ante iuramentum, haeres eius hereditario nomine decimis obligatus esse: Poti enim obligationem ad haerem transire capit. Aliqua huc pertinentia adduntur, cum de voto, infra, cap. 11. §. 4.

5. Quoad posterius, breviter dic, certam esse sententiam; obligationem, quam contrahit, iurans servandi ius iuramentum, (nisi contrarium expressum fuerit in iuramento) contrahere etiam & servandi tuo haeredi, seu Successori. Si, v.g. iuravit quis fidelitatem Regi, hoc mortuo, ejus Successori eandem fidelitatem sine novo iuramento debet. Ita Layman. lib. 4. tract. 3. cap. 10. num. 5. & passim. Ratio, praeter multos textus, est, quia Successor substituit ipse omnia iura eius, qui praecessit, seu eius, cuius est haeres.

potest jurare se rem nescire, intelligendo ita, ut teneatur illi iudicio subdere, vel quid simili.

3. Hinc, si quis licet aliqua bona abscondit, v. g. a fisco, eo quod illis indigeat ad vitam sustentandam, non solum ipse, sed etiam alij, sive rogati, sive ex se, si tamen indigentia iis constet, possunt equivocando, testificari illum nihil abscondisse: Iudex enim non legitime procedit, si velit fisco applicare bona externa alteri necessaria: quod si hac excludit, ut excludere certe praesumendus est, iam testes ad ejus sanam mentem cum veritate respondent.

Hinc non solum ipse reus, si v. g. sit Clericus, sed etiam alij possunt jurare cum equivocatione coram iudice iudice, Clericum non deliquisse, intelligendo ita, ut obligentur id coram seculari deponere, quia hic illegimus est, quoad Ecclesiasticos.

4. Immo obligabitur testis aliquando sic equivocare. Solet afferri exemplum de eo, qui Judici peccatum omnino occultum rei manifestavit: is enim tenetur testificari coram eodem, reum non commississe tale delictum, intelligendo ita, ut sitis externo iudicio: quia si speret se profuturum, reparare sic, iuste poterit damnum iniuste ablatum: ita Sanchez in Dec. lib. 3. de iur. c. 6. num. 28.

§. III. An idem liceat Reo.

1. Si non legitime interrogetur, posse reum cum equivocatione negare crimen a se commissum, certum apud omnes est: ita Sanchez in conf. lib. 6. cap. 3. d. 29. de Lugo de iust. tom. 2. disp. 40. sect. 1. numer. 1. Joan. Sanch. in select. d. 43. alijque ab ipsis cit. suffragantur enim eadem, quam modo diximus §. precedente, num. 1.

2. Hinc excusant communiter Doctores loc. cit. & Sanchez in Dec. lib. 3. de iur. cap. 6. & Castro Pal. tom. 3. tract. 14. d. 1. de iur. cap. 7. Reum negantem cum equivocatione crimen, si Iudex procedat contra leges, si semiplena contra ipsum reum probatio non est, si suspensa sit Iudicis potestas, si per appellationem, si quia is est excommunicatus denunciatus nominatum, vel notorius Clerici perculsor. Hinc excusant negantem se quid commississe, quod sine culpa commisit; ut si inculpabiliter, putans feram, hominem occidit. Hinc excusant negantem se vendidisse pluri, quam sit taxa iusta, cum vendiderit tamen iusto pretio. Hinc excusant negantem aliquam circumstantiam, seu iudicium criminis, quod crimen ipse non commisit: ut si interrogetur, an per illam viam transierit, per illam urbem, ubi est cadaver, cum tamen ipse transierit: vel an ingressus sit domum meretricis occisae, quamvis ingressus fuerit; sed tamen non occiderit. Hinc excusant negantem se debere quidpiam alteri, si verè nihil debeat, quamvis appareat instrumentum, vel scriptura, in qua debeat. Hinc excusant negantem se promississe aliquid, quod verè cum iuramento promisit, etiam si sint sponsalia, & ex aliquo capite ea promissio, seu sponsalia non obligent. Hinc excusant negantem se adulterium commississe, cum occultè commiserit. Haec, & similia cum equivocatione jurando reguntur: nec cuiuslibet licet, quia vel iudex, contra leges procedendo, superior non est; vel etiam si procedat secundum leges quoad praesumptionem externam, unde ipse non peccat; Reus tamen ius habet respondendi juxta rei veritatem, atque adeo semper ad mentem boni, & iusti Iudicis respondebit.

3. Jam si legitimus est iudex, legitimèque per semiplenam probationem interrogetur, unde reus ex nullo capite ex his excusari videatur à fatenda veritate, celebri questione quaritur, An ob periculum vitae, quod sincerè respondendo, subit, possit excusari, atque adeo ipsi negare veritatem cum equivocatione liceat?

Non excusandum, quamvis imminet vitae discrimen, docet Sanchez in conf. tom. 2. lib. 6. cap. 3. d. 29. & d. 33. S. Thom. Sylvest. Navarr. Sor. alijque permulti apud cun-

dem, & apud Joan. Sanchez, in sel. max. cit. praesertim antiquiores. Ratio potissima est, quia inter partes iustitiae potissima est obedientia, quae tenetur quis obedire Superioribus iuste & legitime praecipientibus: sed jam supponimus legitime praecipere, idque jam noscere reum: unde excusari poterit à parendo? Adde non vulgare Reipublicae detrimentum fore, si talis obligatio fatendi crimina negaretur: passim enim hac impunitatis spe grassarentur maleficia.

4. Duo tamen hi Doctores notant: Alterum est ad hoc, ut reus teneatur sine equivocatione respondere (de reo loquimur, non de teste, de quo alia est ratio videnda, & placet apud citatos de Lugo de iust. tom. 2. d. 40. sect. 1. num. 8. d. 39. sect. 2. numer. 14. Thom. Sanchez in conf. tom. 1. lib. 6. cap. 3. d. 36.) requiri prius infamiam, vel infamia contra ipsum esse legitime probata in processu, saltem per semiplenam probationem, quam sine dubio facit unus testis idoneus de visu, & item requiri, ut id totum ipsi reo sit notificatum. Ratio est, inquit, Sanchez in conf. lib. 6. cap. 3. dub. 32. quia secus potest reputare reus suum crimen esse occultum, & sic excusari à fatenda veritate: & quia (inquit Sor. apud Sanch. loc. cit.) sicut nemo tenetur ante legis promulgationem legi obedire, ita nec tenetur Judici, antequam notificet se iudicem interrogare.

Alterum est: si forte quis veritatem Judici occultavit, non obligat ad se coram Iudice retractandum, sive fuerit absolutus, sive fuerit damnatus, sive adhuc iudicium pendeat, sive non sic Sanchez in Dec. lib. 3. de iur. cap. 7. n. 8. Ratio potissima est, quia esto tegendo suum crimen peccaverit contra obedientiam: tamen huic crimini satis medebitur, si illo rite doleat. &c.

5. Sed jam alij recentiores, ut de Lugo l. c. n. 15. Joan. Sanchez in sel. d. 43. à num. 23. cum Doct. viginti duobus, post accuratam discussionem, advertentes onus esse supra naturam vires difficile, reum obligare ad inferendum testimonium capitale contra se ipsum, docent probabilissimum esse, & tutum, reum minime obligari ad fatendum crimen suum, unde tantum malum sibi parari videat: potissima ratio illa mihi videtur, quia nemo obligandus est concurrere ad se ipsum occidendum, cum sit de jure naturae, non solum vitam sibi tueri, sed etiam ad mortem suam, quantum quis potest, non concurrere, Adde esse doctrinam communem, rem multum difficilem reputari moraliter impossibilem, ad quam praecipendam nulla potestas humana utendi possit: at praecceptum de dicenda hac veritate, quam nunc tradit reo Iudex, summanum est, & positivum: ergo non se extendit ad rem tam difficilem, quales est ea confessio, quae reo mortem parat.

6. Hinc solvitur ratio adversariorum n. 3. allata; in re enim tam ardua Iudex Superior non est: quod si is solet cogere, ideo est, quia sequitur contrariam opinionem, quae saltem ob auctoritatem Doctorum probabilis est: ita Joan. Sanch. in sel. d. 43. n. 34.

Ad id, quod additur, negandum est periculi bonum Reipublicae, alia enim via, nempe inquirendo testes, & incutiendo omnem torturam reo, ut fateatur, potest fieri Reipublica, sine necessitate obligandi reum sub mortali: & certè patet experientia, nihil adhuc profuisse timorem peccati per tot annos, in quibus opinio prior passim evulgabatur; de qua testatur de Lugo tom. 2. de iust. d. 40. sect. 1. num. 6. Quotusquisque enim fuit ille, qui ob ejusmodi peccati timorem suum crimen aperuit? Adde non esse certum quod ego bono communi, ad quod non teneor ex stipendio, seu ex iustitia, obliget mortem subire, de qua re alibi, interim lege Joan. Sanch. in sel. d. 43. n. 4.

7. Doctrinam hactenus à nobis allatam limitant citati Doctores, asserendo posse à reo negari sub equivocatione crimen, modò aliqua tandem eluceat spes effugiendi mortem: secus enim negatio (aunt) esset inutilis, si ipse nihilominus convictus esset, & cerè damnandus. Ego verò censo, etiam nulla elucente tali

causis civilibus, nempe qui non habent ex masculis quatuordecim annos completos, ex feminis completos duodecim; nam in criminalibus etiam puberes, nisi habeant viginti annos, excluduntur. Si quando prædicti puberes, impuberesque admittantur, an sufficiant ad torturam, probationemque faciant, an solum magnam præsumptionem nostrum non est querere: vide Suarium *loc. cit.* Fagundez *l. c.* Sanchez *lib. 3. in Dec. cap. 3.* Juristas ab iisdem citatos.

Secundò, ob sexum repelluntur feminae: licet in quibusdam admittantur, &c.

Tercio, in poenam multi repelluntur, ut infames, perjuræ, &c.

Quartò, ratione solius criminis, homo vilis, inimicus, consanguinei, domestici repelluntur, vide apud citatos, citandisque.

Quintò, ob privilegium: ut Sacerdotes, vel Clerici, qui prohibentur jurare in manibus Laici sine licentia sui Prælati, Laici, inquam, ut Superioris, & ut Judicis. Possunt autem jurare in causa Dei, vel ad purgationem delicti, vel cum tertius laeditur de actu probationis, vel ob indemnitate Ecclesiæ, vel cum ab excommunicatione absoluntur, vel in causa propria quoad iuramentum de calumnia, &c. quæ, & similia lege apud citatos, & Farinaceum *de testib. q. 54.* Gomez. *c. 12.* aliisque, inter quos sit Bonacina *tom. 2. disp. 10. circa 8. Decal. præcep. q. 3. part. 3.* qui hæc in compendium accuratè redigit.

CAPUT VI.

De Poenis Perjurij.

1. IN jure Civili valde incertum est, an poena aliqua determinata quoad forum externum pejeranti sit impedita. Quoad forum Conscientiæ præter peccatum mortale, an in jure Canonico sit aliqua poena eidem inflicta queri potest, & nullam esse ipso facto impostam certum sit.

Imponendæ autem sunt tres: Infamia juris: Privatio, seu Repulsio à testificando: Alia poena arbitraria à JUDGE decernenda: quæ omnia satis sit innuisse. Legatur Suar. *lib. 3. de jur. cap. 20.* Castro Pal. *disp. 1. de jur. p. 11.* aliisque *ibid.*

CAPUT VII.

De Obligatione à Juramento.

Obligaris à juramento, Irritatione, Remissione, Dispensatione, seu Relaxatione, Commutatione. Jam de singulis.

§. I. De Irritatione.

1. QUANDO is, qui dominativam habet potestatem in re, tuasque res, ab obligatione juramenti omnino te liberat, dicitur tuum juramentum irritare. Omnes ergo illi juramenta irritare ita, ut nunquam reviviscant, possunt, ex Less. Sanchi. aliisque apud Bonac. *tom. 1. disp. 4. de jur. q. 1. p. ult. n. 6.* qui aliis legitime præsumunt, quales sunt Pater, Prælati Regularis, Dominus, Vir, respectu Filij, Subditi, Servi, Vxoris. Ita S. Thom. *2. 2. q. 86. art. 9. ad 3.* Azor. *1. part. lib. 11. cap. 10. q. 5.* Laym. *lib. 4. tract. 3. cap. 11. n. 1.* aliisque passim, de quibus explicatis, cum de Voto *infra, cap. 16. §. 3.*

2. Id tamen est intelligendum cum distinctione: nam juramenta soli Deo præstita poterunt hi irritare prædictis, etiam sine causa; sicuti possunt, ex probabili sententia (de qua *re ibid. infra*) & vota: sic Sanchez *lib. 3. in Dec. cap. 19. n. 2.* aliisque contra Val. ab eodem citat, verò juramenta in aliorum utilitatem emissâ, tunc solum, & quidem etiam sine causa possunt irritare, quando juramenta

CAPUT V.

Quis possit jurare, atque ad juramentum admitti.

1. PRÆTER Deum, qui, quando dicitur in scripturis jurare, (ut Hier. 22. *Ecce ego juravi in nomine magno, &c.*) impropiè jurare dicitur, cum Superiorum non habeat: Christus ut Homo, Angeli, Demones, Dammati, Beati, homines viatores jurare possunt, quia Superiorem Deum cognoscunt, qui adhiberi ab ipsis in testimonium veritatis potest. Rursus ex hominibus possunt omnes utentes ratione, etiam si sint impuberes, *cap. 1. de delictis puerorum: lege Suar. de jur. lib. 1. cap. 14. num. 5.* unde & juramento se obligare: hæretici item, infidelæque omnes, si modò Atheos excipias, qui ex errore (cum Deum Superiorem non agnoscant) ipsum invocare non possunt. Sed hæc, & similia sunt speculativa, quæ vide apud Doctores, Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 1. de jur. c. 44. l. 2. in Dec. cap. 5.* aliisque.

2. Illud ad praxim pertinet scire, quinam in judiciis admittantur ad juramentum, qui repellantur. Primò ob defectum ætatis perfectæ repelluntur impuberes in

juramenta emissa sunt de materia subiecta potestati ipsorum, v. g. si servus, filius, uxor, &c. jurent dare alicui pecuniam, vel quid simile, quod afferat detrimendum, & incommodum rebus Patris, Viri, &c. poterunt hæc juramenta à Patre, vel Viro, &c. etiam nulla existente causa, rescindi: sic Layman *loc. cit. num. 2.* aliisque ab ipso cit. Ratio est, quia pecunia, quæ est materia prædicti juramenti, est in Patris, vel Viri potestate, de qua ipsi solum disponere, non alij possunt. Sic etiam Pontifex, vel Episcopus potest irritare juramenta suorum Clericorum de rebus pertinentibus ad sua beneficia, ad suas leges, ad sua statuta, &c. propter eandem rationem. Quod si prædicti filius, & servus jurent de suo peculio, quo forè independentem ab alio gaudent, certe non poterunt Pater, & Dominus, &c. irritare: quia ea pecunia non est sub Patris, Dominive potestate, ac dominio; & illud juramentum non est solum: ut supponimus, Deo præstitum, sed homini.

§. II. De Remissione.

1. **Q**uando is, in cujus favorem principaliter conceptum est juramentum, remittit obligationem, seu non acceptat promissionem; dicitur remittere juramentum.

Et quidem id non posse fieri, si juramentum est soli Deo præstitum, non est dubium; posse autem, si homini est præstitum, docet communis, & vera sententia, idque etiam sine causa, *cap. 1. de jurejur. cap. significavit de cens. cap. 2. de spons.* Ratio est, quia promissio, quamvis jurata semper tacitam imbibit conditionem: *Si alter vellet acceptare.*

2. Sed quid, si juramentum sit præstitum saltem secundario, homini, sed principaliter in Dei obsequium? v. g. si quis juret se datum centum pauperi ob ejus pauperiam intuitu, pauperis in Deum: se ducturum puellam, ut inopem, in Sanctissimæ Virginis obsequium, potestne pauper, vel puella etiam sine causa remittere?

Respondeo distinguendum sic esse: Vel in promissione signatus est pauper peculiaris, v. g. Petrus, vel non ita, sed pauper indeterminatus. Si signatus nominatus fuit, probabile est posse; si indeterminatus, certum mihi est non posse. Ratio prioris dicti est, quia juramentum, ut modò diximus, censetur semper habere tacitam illam conditionem: *Si is, de cujus commodo agitur, acceptavit, vel non remiserit*: at hoc juramentum dum designat pauperem, licet in Dei obsequium, verè de pauperis commodo agit; ergo is poterit remittere.

Ratio posterioris est, quia tunc nullus pauper jus in illam elemosynam acquirit, sed Deus; & sic ejusmodi juramentum voti rationem inducit; quod non nisi ab habente potestatem, de qua re *mox*, relaxandum venit.

3. Petes: Si quando ex conventionem partium prorogatur terminus juramento forè præfixus, cristine perjurus, qui alicui rem post illam prorogationem promissam non servet? v. g. si jurasti homini alicui intra mensem aliquid te facturum, & deinde is concedat tibi alium mensem prorogationis; hoc alio finito, obligarisne rem promissam facere ex vi prædicti juramenti? Respondeo ita sentè: sic Suar. *lib. 2. de jur. cap. 3. Sanch. lib. 4. in Dec. c. 55. num. 6.* aliisque; quia remansit tota numero obligatio juramenti, & solum dilatio fuit quoad tempus. Id sæpe evenire in compositione notant Doctores, qui addunt, nisi in principio compromissi conventum sit, terminum posse prorogari ad secundum, v. g. mensem, non esse impossibile, absoluto primo mense finiti jurisdictionem compromissariorum; atque adeò in secundo mense non adest amplius juramenti obligationem, nisi de novo emittatur. Ita Suar. *loc. cit. n. 14.* Sanch. *l. c. n. 10.* Castro Pal. *de jur. p. 14. n. 3.*

4. Dubitabit curiosus, An si quis aliquid juret principaliter in suum commodum, v. g. juret se iturum Romam ad obtinendum beneficium: se, cum sit pauper iturum ad accipiendam elemosynam à divite, & similia,

an, inquam, possit sibi ipse ejusmodi juramentum remittere, & consequenter Romanam licitè non adire, & elemosynam non recipere etiam sine causa.

Respondeo, Negat Abbas *c. quanto de Jurejur. n. 8.* his verbis: *Aut juramentum, respicit principaliter commodum hominis, & tunc sine causa Papa remittere non potest, sed cum causa, sic is tamen, de cujus commodo agitur remittere potest, quod procedit, etiam si juramentum concernit utilitatem utriusque contrahentium, ut quando aliqui jurant sibi ad invicem aliquid facere; (intellige quando id non fit intuitu divini servitij: sic Escobar in Tit. de leg. §. Hoc quoque.) Secus primo, ubi quis simpliciter juraret ad commodum suum, nam non poterit sibi remittere juramentum, ne auctorizet in facto proprio, nec alius poterit remittere sine causa, ut sentit Speculator. Hæc Abbas, quam sententiam sequitur est Suarez *lib. 2. de jur. cap. 12. numer. 24.* Abbatem tamen non citat.*

5. Sed profectò discrimen non inspicio, cur recipiens juramentum alterius in suum commodum remittere possit, non possit autem remittere recipiens juramentum suum; & mirabile mihi est Patri juranti se empturum equum, v. g. in commodum sui filij, licere non emere, filio remittente; at juranti se eundem empturum in commodum sui non licere, se volente, commodum illi renuntiare: Puto igitur propter paritatem rationis licet, neque id est auctorizet in facto proprio, sed sua sponte suam utilitatem negligere. Confirmatur, quia *supra, cap. 3. §. 5. num. 49.* docuimus ex Castro Pal. *om. 5. tract. 14. d. 2. p. 7. §. 2. num. 4. fin.* & sequitur Sanchez *lib. 3. in Dec. cap. 9. num. 15.* juramentum de non vendendo minores, posse remitti ab ipso jurante, quando in utilitatem propriam est emissum: ergo & universaliter, in casu nostro, &c.

Post hæc scripta, cum Pater Vincentius Tancreda amicus meus, suum utilissimum opus in *Suarium de Religione* permanentem mihi ostendisset, inveni ipsum hanc sententiam meam contra Sclarium hic amplecti. Profectò (ingenue loquor) amicorum ingenia, altero neciente de altero, in eandem sententiam conspirasse gavissus sum.

§. III. De Relaxatione.

1. **Q**uando, qui potestatem habet à juramento subditum absolvit, dicitur dispensare, seu magis propriè illud relaxare: nam id, quod in materia voti appellatur Dispensatio, hic propria voce vocatur Relaxatio. Porro tria nunc sunt exponenda. Primo, quænam juramenta. Secundo, à quonam Superiore. Tertiò, ob quas causas relaxari queant. Moneo tamen legenda etiam esse, quæ de dispensatione voti *infra* dicentur.

Quæ juramenta.

6. Uno verbo, relaxari queunt juramenta omnia soli Deo præstita, quæ diximus *cap. 3. §. 3. n. 7.* Arag. *l. 2. q. 88. art. 12. d. 3. dist. 1.* alios citans. Juramenta verò in utilitatem solius hominis præstita, si sint acceptata, a nemine, ne à summo quidem Pontifice (nisi forè dispensationem bonum commune exposceret) dispensantur; immò nec dispensari posse, docet rectè Cajetanus *l. 2. q. 89. art. 9.* & *supra, §. 2. num. 4.* docuit Abbas, quia nullus potest suo jure privari, acceptatio autem facit, ut ex justitia illi debeat, quod juratum est. Dixi (in utilitatem solius hominis) nam si secus, vide *mox §. 5. n. 3.* & *c. 17. de Voto, ibidem citando.*

7. Si verò non sunt acceptata, etiam si fiant juramento publico, & coram testibus, poterit Superior ex causa dispensare, vel commutare. Lege Sanch. *in Dec. lib. 4. cap. 41. n. 6.* quia tunc solum adest vinculum Religionis, cui ex causa dispensare concessum est Superioribus; ut *mox* dicemus: ita Dian. Ledesm. Trullenc. apud Pellizzar. *in man. Reg. tract. 8. cap. 3. sect. 2. num. 159.* contra Sanch. & Suar. *ibid.* citatos: ut probabiliter accidit

Vota jurata, difficilior est resolutio: nam propterea aliqui probabiliter negant, cum Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 1. num. 23. apud Pell. l. c. num. 135. Dico tamen cum Suar. lib. 6. de voto, cap. 14. num. 6. citante Arag. Vivaldum, Rodr. & alios, probabile esse posse; & quidem, ut semper loquuntur, in foro interno. Ratio est *supra* tacta, quia, cum hæc juramenta, quamvis homini præstata, vinculum iustitiæ, ut supponimus, non involvant, habent solum vinculum ex vi Religionis, quod æquiparatur vinculo voti, immò, quod in rigore minus est, quam voti vinculum; atque adeo qui hoc voti vinculum dissolvere potest, non est negandum posse & illud. Nec obstat, quod, si ita esset, frustra Gregorius XII. potestatem commutandi vota extendisset ad vota jurata; non obstat, inquam, quia id factum est ad maiorem conscientie securitatem, ad scrupulos eximendos, & propterea, qui contrariam sententiam sequuntur, ut alibi in simili docuimus.

13. An civilis potestas aliquo tandem modo possit relaxare juramenta, vide apud Layman, lib. 4. tract. 3. c. 9. num. 9. & Doctores *supra* cit. cap. 3. §. 5. numer. 5. lit. D. aliosque ab ipso laudatos. Illud solum noto, si quando quis jurat aliquid in præjudicium Superioris, etiam secularis, posse hunc Superiorem remittere ejusmodi juramentum, seu potius illud non acceptare. Jurat quis, v. g. se non acceptaturum Officium Capitanei: potest Superior illum cogere, & post coactionem; poterit is non obstante juramento, acceptare: quia juramentum illud non potuit præjudicare potestati Superioris. Puto tamen non posse post illud Officium acceptatum, aliud sine nova coactione acceptare: quia illa non fuit juramenti relaxatio, quam non potest secularis expedire, sed fuit solum, pro illa vice, suæ potestatis usurpatio: an nihilominus acceptare sit culpa solum levis, dixi *supra*, cap. 3. §. 3. num. 10. cum Fagundez.

Ob quas causas.

4. Certum est adesse debere causam dispensandi, secus irrita erit, & nulla relaxatio, etiam si Summo Pontifici feratur: ita S. Thom. 2. 2. quest. 88. art. 8. Abbas cap. quanto, de iur. jur. n. 8. aliique (excipe, nisi sit in materia ipsi relaxanti omnino subiecta, ut diximus §. 1. n. 1.) Ratio est, quia Summus Pontifex in legibus ab ipso latis valide quidem sine causa ideo dispensat (quidquid sit, an aliquando illicitè) quia ex ab ipso libere dependet: at vinculum voti, & juramenti ab ipso non dependet, cum de jure nature sit, vota & juramenta Deo esse reddenda: ergo non poterit valide sine causa dispensare, siquidem ipse dum dispensat, id facit nomine, & ex parte Dei: Deus autem relaxationem temerariam, & sine causa ratam habere nequaquam potest.

15. Difficultas igitur sola superest in explicandis his causis, quæ sint sufficientes ad hæc, ut Superior relaxet juramenta homini præstata in iis casibus, quos posse, *supra* diximus; nam de causis pro juramenti soli Deo præstitis, seu quando solum urget vinculum Religionis, innuam *infra*, §. 4. num. 12. & colligitur ex dicendis *supra*, cap. 16. §. 4. num. 10.

16. Ad lex reduci solent. Primò, quando adest turpitudine ex parte extorquentis juramentum, ut accidit, quando juramentum, metu, vi, dolo extortum fuit ipsa enim injuria sufficientissimam causam præbet relaxandi. Et quidem, si metus sit gravis, poterit ab Episcopo etiam in foro externo relaxari si levis, solum in foro conscientie: lege Sanchez ibique cit. lib. 3. in Dec. cap. 21. à num. 6. Secundò, quando adest dubium, an juramentum valeat. Vide Covarr. Regul. peccatum 2. p. §. 3. n. 7. initio; Vinc. Tancred. lib. 4. de matrim. disp. 20. num. 7. Tertiò, quando adest dubium, an cedat in injustam læsionem tertij. Quartò, quando est dubium, an ex observatione juramenti renascatur occasio, seu periculum peccandi. Quintò, quando juramentum est temerè, inconsideratè, vel ex ira dolorisve perturbatione factum; & in his quidem solvitur

ad effectum agendi à Superiore vinculum Religionis: at remanet videndum apud Judices, an ius Iustitiæ favet alterutri ex partibus. Rectè autem id potest à Superiore fieri, quia pertinet ad Ecclesiam providere, ne jurans vexetur injustè. Castro Pal. tom. 3. disp. 3. de iur. p. 3. n. 4.

Dicendum est (quando est dubium) quia non raro in prædictis, quando res est, certa, nullum est, nec indigens relaxatione juramentum æquale est, si turpitudine sit ex parte materie jurata, si juramentum cedat in injustum tertij detrimentum, &c. ut ex *supra* dictis constat.

17. Sed quid agendum, quando causa dispensandi adest quidem; sed omnibus expensis, non est omnino sufficiens? Respondeo cum Sanchez lib. 3. in Dec. c. 19. n. 4. tunc intermiscendam esse commutationem, de qua *mox*, & *infra*, cum de voto; hoc est, non esse absolute juramentum remittendum, sed loco rei per juramentum promissæ esse aliquid boni operis injungendum juranti, magis, & minus juxta insufficientiam causæ, non mathematicè, sed morali modo prudenter expendendam, v. g. si causa certa, & gravis causa dispensandi juramentum de semel renunando: absolute Superior relaxet: si autem causa est mediocrius, ita relaxet, ut obliget jurantem ad aliquam, v. g. orationem recitandam; puta Coronam Beatæ Virginis, vel Officium Defunctorum, vel unum Miserere, &c. juxta proportionem insufficientiæ causæ, &c.

§. IV. De Commutatione.

1. Quando loco rei juramento promissæ substituitur, & habente potestatem aliud opus honestum, dicitur juramentum commutari. Potest autem substitui vel opus bonum majus, vel æquale, vel minus: & circa hæc querimus, quis commutare possit, quæ juramenta, ob quas causas.

Quis.

2. Non solum Pontifex, & Episcopus, cæterique, juxta dicenda cap. 16. §. 4. num. 4. jurisdictione Episcopali fructentes, sed etiam Confessarii, quibus id concessum est per privilegia, ut per occasionem diximus §. præcedentis num. 10. sub hoc nomen discrimine, quod Pontifex potest ea omnia, quæ *supra* §. 3. num. 5. diximus, ipsum relaxare posse: at Episcopus restrictior est hæc potestas, juxta *ibidem* dicta, Rursus Pontifex, & Episcopus, quia hanc potestatem ordinariam habent, possunt illam aliis delegare: quam non possunt Confessarii, quia ipsi solum sunt Delegati, Denique iidem Confessarii solum quoad forum internum: Pontifex verò, & Episcopus, etiam quoad externum.

3. Omnes autem, qui possunt dispensare, possunt & commutare: non contrà, quia dispensare est majus, quam commutare: cui autem conceditur majus conceditur & minus in eo majori contentum, cum tamen cui minus conceditur, non concedatur majus.

4. Dubitatur hic primò, An Confessarii electi per Bullam Cruciatæ possint juramenta commutare? Ratio dubitandi est, quia Bulla solum concedit commutationem votorum, de juramentis autem ne verbum quidem. Respondeo tamen posse juramenta soli Deo præstata, seu quæ solum afferunt vinculum Religionis: sic Francisc. Bardi de Bulla Cruciatæ, p. 2. art. 7. cap. 1. sect. 10. aliique *ibid.* cit. Ratio est, quia hæc æquiparantur votis, ut *supra* §. 3. num. 8. diximus, & probat fusè Suarez lib. 6. de voto cap. 14. n. 11.

5. Dubitatur secundò, An ipse jurans, aliquando possit sibi etiam sine causa commutare dictum juramentum soli Deo præstitum. Respondeo, posse in opus melius: sic Tol. Val. Bon. Sanchez. aliique apud Castro Pal. tom. 3. tract. 14. disp. 3. p. 1. n. 6. Ratio est, quia non dicitur promissum infringere, qui in melius illud commutat: ita Abbas communiter receptus apud Sylv. v. Juramentum §. quest. 6. Azor. tom. 1. lib. 10. cap. 10. q. 1. Immo probabile etiam est, in opus æquale: ita Bonac. tom. 2. disp. 4. q. 1.

Cap. VII. De Deobligatione à Iuramento. 133

17. n. 1. citans Val. Reginald. Sā, aliōsque, & nos
pā, cū de commutatione voti: quia tunc redditur
Deo, quod æquē illi gratum est, ipsūque opus æqualis,
vel melioris bonitatis fatis causa sufficiens est commu-
tandi in minus nullo modo potest, quia ad hoc requiri-
tur potestas jurisdictionis, ut mox n. 1. dicam, & infra
de commutatione voti.

Dicit (iuramentum soli Deo præstitum) nam non ita
iuramentis homini principaliter factis, quia non æquē
iuramentis homini bonum æquale, vel melius: nam pro-
prium est eadem specifi- ca forma, quā res promittitur, est
iuramentum implendum à jurante. Sed de hac re iterum
dicetur, cū de voto recurret sermo cap. 16. §. 5. à num. 5.
cap. 17. ubi consilium quoddam affectum de iuramento
homini minus principaliter facto, sive acceptato, sive
non acceptato.

Quæ Iuramenta.

6. Omnia ea, quæ possunt à Superiore habente pote-
statem relaxari, multo magis possunt ab eodem commu-
tari: vide quæ dixi §. præcedenti, n. 2. solum igitur hīc
querendum est, an iuramenta penalia, & conditiona-
lia possint commutari ab Episcopo, vel privilegiatis,
citanti sunt de materia Summo Pontifici reservata: sed
quia nos sup. §. 3. n. 7. probabile putamus, illa quæque
iuramenta per se stantia non esse reservata, ideo multo
magis reservata non erunt, quando sunt conditionalia,
vel penalia; quare poterunt à prædictis commutari.

Ob quas causas.

7. Ut superior possit iuramenta homini præstita com-
mutare, sufficiunt eadem causæ, quæ sufficiunt ad dispen-
sandam, §. præcedente: & illæ, illisque sub conditionibus
requiruntur hīc, quæ ibi. Ubi autem commutentur hæc
iuramenta soli Deo facta, quæ votis, ut sæpe dictum est,
æquivalent, cuius ponderis causæ requirantur, hāc superest
brevis explicandum.

8. Præmitto autem primò, licet posse ab habente po-
tatem commutari iuramentum, non solum in bonum
magis, vel æquale sed etiam (licet existente causa, ut mox
n. 1. dicam) in minus, atque hoc regulariter esse licitum,
quoties habet quis potestatem commutandi vota, vel
iuramenta: ita Arag. 2. 2. q. 88. art. 12. citans Cordub. in
Summa de casib. q. 159. & 190. Tol. Sā, Less. Sayrus, alique
apud Sanch. mox citand. n. 1. Ratio est, quia alioquin illa
potestas frustratoria esset, nam, ut commutetur vo-
tum, vel iuramentum in bonum majus, sufficit probabili-
ter propria auctoritas, ut modò diximus n. 7. quare, si fa-
cilitas commutandi aliquid tribuerebatur in minus. Adde
aliqua iura apud eundem Arag. adde & ipsam praxim.

9. Scio Sanchez lib. 4. in Dec. c. 50. n. 4. & alios om-
nino velle, ut commutatio etiam ab habente potestatem
semper debeat expediri, vel in æquale, vel in quasi æqua-
le: quia commutatio ex eo D. Thoma in 4. dist. 38. q. 1. art. 4.
quæst. ult. in corpore, est veluti contractus inter commu-
tationem nomine Dei, & votentem: at contractus permuta-
tionis debet æqualitatem habere. Sed fortasse Sanch.
intelligit non posse ita in minus, ut moraliter æqualeat
dispensationi: non enim esset licita commutatio, si jeju-
nium, v. g. commutaretur in unum Ave: fateor enim de-
bere adesse aliquam proportionem inter rem juratam, &
materiam suppositam, ne scilicet commutatio in dispen-
sationem, quæ majorem requirit potestatem, transeat: id
quod videtur Sanchez notasse per illud (quasi) Ad ratio-
nem ex Divo Thoma patet responsio, quia in mero con-
tractu permutationis non intercedit potestas jurisdictio-
nis, ut intercedit in casu nostro, nam propterea aliquid
plene est casui nostro concedendum.

10. Præmitto secundò, ut fiat licet & validè commu-
tatio in majus, nullam requiri causam; & in æquale satis
levem, cū implea bonitas operis causa sit sufficiens: ita
Car. Pal. tom. 3. d. 2. de voto, p. 15. n. 7. & 8, at ut fiat in
Pars I.

minus requiri causam, ita, ut nec licet, nec validè sine
causa expediat: ita Sanch. lib. 4. in Dec. c. 19. n. 4. Ratio
est, quia tunc admiscetur aliqua dispensatio, ad quam
semper requiritur causam supra diximus.

11. Dictum est num. 8. (ab habente potestatem) quia
nullus potest sibi ipsi in minus commutare suum votum
Deo præstitum. Ratio est eruenda ex dictis, nam ad
hanc intermiscetur aliqua dispensatio, quo non potest
oriri, nisi ab habente jurisdictionem: at nemo ex se ipso
habet in se jurisdictionem, quæ requirit superioritatem
in aliam, &c.

12. His positis, causæ ad commutandum ad tres re-
ducuntur. Primò, si res promissa sit reddita illicita, vel
inutilis. Secundò, si ex parte votentis, seu jurantis reddi-
ta sit difficilis, seu incommoda, ut si supervenerit infir-
mitas, vel imbecillitas, &c. Tertiò, si magis bono com-
muni expediat, ut non impleatur tale votum, seu iuramen-
tum. Alia huc pertinentia dicemus, cū de commutatio-
ne voti eadem enim est vti, & huius iuramenti ratio, ut
nimis sæpe dictum est.

§. V. De materia subrogata iuramento.

1. **Q**ui non observat id, in quod suum iuramentum
commutatum legitime fuit, estne perjurus? Res-
pondeo, non fore perjurum, quia rem subrogatam nec
juravit, nec, ut suppono, illam sub novo iuramento ac-
ceptavit: ita Less. lib. 2. c. 42. n. 57. Trull. lib. 2. in Dec. d. 33.
n. 7. Bon. tom. 2. dist. 4. de jur. q. 1. p. 17. n. 13. citans Suar. &
Sanchez.

Tenebitur ergo solum ex pacto, quoad rem illam loco
materiæ juratæ præstandam consensu. Unde si res subro-
gata gravis erit, graviter contra factum peccabit: Quod
si levis, etiam si loco, gravis rei juratæ supposita fuerit,
puto probabile esse leviter peccatum. Id quod mihi
persuadet paritas sumpta à penitentia Sacramentali,
quæ si levis sit, licet pro peccatis gravibus imposita, non
obligat ex probabili opinione, in nostro opusculo de Confess.
lib. c. 1. §. 2. n. 5. nisi leviter.

2. Illud adverte: ab emittente materiam subrogatam
voto, peccati contra votum: quia ex eo, quod quia accep-
tat materiam subrogatam in Voti commutationem,
censetur promittere Deo illam servare; atque adeo con-
sentit transferri vinculum Religionis, quod erat in mate-
ria voti, in materiam subrogatam, vide infra, c. 16. §. 6.
n. 2. ubi citatur Sanchez: in quod in casu iuramenti, ut
iuramentum est, non ita se habet; quia non statim ac-
promitto aliquid facere, id sub iuramento censetur pro-
mittere. Ita Less. loc. cit.

Alia spectantia ad materiam subrogatam, dicentur
infra, cap. 16. §. 4. n. 35. & §. 7.

§. IV. Solutio aliquorum casuum huc pertinentium.

1. **E**x dictis operæ pretium erit, sequentes solutiones
præcticas deducet. Petrus vovit, & juravit paupe-
rem puellam, nullam determinando se ducturum. Fran-
ciscus vovit idem, sed sine iuramento. Antonius juravit
idem, aut taxat, sed sine voto, & nulla adhuc acceptatio
ab aliqua certa puella facta est. Qui potest hæc dispen-
sare, vel commutare? Dico tum Episcopum in utroque
foro, tum in foro interno te privilegiatum, seu Confessa-
rium delegatum posse, cum causa, ut semper supponi-
mus, dispensare, vel certè commutare juxta privilegium,
quo gaudes. Ratio est eruenda ex probabiliter dictis §. 3.
n. 2. quia hæc sive Vota, sive iuramenta, solum continent
vinculum Religionis.

2. Rursus, Petrus juravit Bertæ puellæ matrimo-
nium, quæ nondum acceptavit. Franciscus idem jura-
vit eidem, quæ jam acceptavit. Antonius vovit, & jura-
vit idem eidem acceptanti. Martinus vovit, & juravit
idem & eidem non acceptanti; quoniam dispensabit, vel
commutabit: Dico Episcopum, & te privilegiatum dis-
pensare, vel juxta tua privilegia commutare posse primo,
M

& quarto, id est, Petro, & Martino; quia cum non sunt iuramenta vera acceptata, solum continent vinculum Religionis, ad quod Episcoporum, & privilegiorum potestas extenditur.

Aliis vero duobus, secundo, & tertio, id est, Francisco, & Antonio, dico neminem posse. Ratio est, quia hæc sunt vota, vel iuramenta emissa principaliter, ut supponimus, in commodum tertij acceptantis; ad quæ nec Episcopi, nec Delegati potestas, quæ est ad ea, quæ in solum Dei obsequium præstantur, extenditur: eo ipso enim, quo sunt acceptata, nec intervenit injuria ex parte recipientis; involunt vinculum iustitiæ, quod solvere nulla auctoritas valet, nisi ob bonum publicum, &c.

3. Denique Petrus propter amorem Dei vovit, iuravitque puellam inopem indeterminatè ducituram (supponamus hoc votum esse validum; de quo tamen dicam infra, c. 15, §. 3, n. 4.) mox determinatè Berta id manifestavit, quæ acceptavit promissionem. Antonius pari modo vovit, iuravitque elemosynam alicui pauperi, seu Ecclesiæ, nullam signando, erogaturum; mox determinatum pauperem, seu Ecclesiam acceptantem elegit; queritur, an Petrus possit aliam puellam inopem ducere, & Antonius alteri pauperi ab electo eam stipem largiri? Rursus, qui dispensare in his, vel commutare valeat?

Dico, posse Petrum, quantum est ex vi iuramenti, vel voti, aliam ducere; & Antonium alteri stipem erogare: ita Sanch. lib. 4. in Dec. c. 41, n. 14. Castro tom. 3. in de voto, disp. 1. c. 16, num. 7. Ratio est, quia cum hæc promissiones non nisi Deo directæ sint, non possunt prædicta Berta, & Ecclesiæ dici legitimè acceptare; acceptat enim legitimè aliquis id, quod illi promittitur: nunc verò nihil ipsis promissum fuit: ergo si acceptant, illegitimè, & nulliter acceptant. Hic ergo casus est longè diversus, ab eo, quem posuimus modò §. 3. n. 2. in quo votum, vel iuramentum emissum supponitur solum in hominis commodum, atque hunc legitimè acceptasse propter eandem rationem, in utroque foro poterunt dicta iuramenta ab Episcopo, vel in foro conscientie à privilegiato dispensari, seu commutari, perinde ac cætera solum retinentia vinculum Religionis, de quibus dictum est supra. Si iuramentum, vel votum sit principaliter in obsequium Dei, sed minùs principaliter in commodum hominis, etiam determinati, sique acceptaverit, dicam cap. 17. de Voto, §. 2.

4. Dixi (quantum est ex vi iuramenti, vel voti) nam si Petrus sponsalia cum dicta Berta iniisset, requirerentur causæ à Doctoribus apud Sanch. 4. de matr. lib. 1. c. 55, explicatæ, ad ea dissolvenda, aliàmque ducendam. Pari modo, si Antonius, quando elegit dictum illum pauperem, vel Ecclesiam, se principaliter in commodum ipsorum nova iura promissione illis acceptantibus obligasset: essemus in alio casu, in quo est legitima jam acceptatio, ubi dispensare, ut sæpe docuimus, nullus potest. Nam si principaliter fuisset in obsequium Dei, & minùs principaliter in ipsorum utilitatem, jam promissi me dicturum, cum de Voto, cap. 17. §. 2.

CAPUT VIII.

De Adjuratione Juramento affini.

§. I. De Adjuratione in universum.

1. SI quis ita obtestetur: Hoc præsta per amorem, quem Deo, Sanctis, tuo Patri geris: Per vitam tuam, per vitam Patris tui hoc age. Item si sic te quis terreat aliquid imperando: In virtute Dei, vel Sanctorum, in nomine Regis, id gere, dicitur te adjurare. Adjuratio igitur non est iuramentum, nec deprecatio: Sic Suar. Sanch. Castr. l. mox cit. alique, sed imprecatio, seu jussio per aliquam rem dantem moraliter, hoc est, in conceptu hominum ipsi imprecationi, seu jussioni vim. Et quidem si per Deum, vel per ea, quæ ad Deum pertinent, exhibetur, est actus Religionis Latræ; si per Virginem, Hyperdulæ, si per San-

ctos, Dulæ; si per homines, est actus politice, humane, quæ imprecationis.

2. Hinc fides primò, omnes creaturas adjurari posse; omnes, inquam, quæ jussionem, imprecationemque percipiunt, quales sunt Rationales: Irrationalia tamen, improprie; quatenus Deo obedientiam physicè præstant, adjurantur: Ut si monti dicatur à Sancto viro: In nomine Christi, transfer te in alium locum; quo pacto verè Deus adjuratur, ut scilicet in te assistat.

3. Vides secundo, adjuratum ex vi solius adjurationis nequaquam obligari ad rem præstam: nam quia adjuratio est tantum inducta ad inducendam majorem quandam reverentiam, vel timorem ipsi personæ adjurate, non verò ad inducendam obligationem, qualem inducit commemoratio juramenti facti, vel obedientiæ votum, præceptumve. Ne autem temerè contra virtutem Religionis execratur adjuratio, requirit eisdem proportionaliter eomites, quos Juramentum: nempe Veritatem, Justitiam, Judicium.

Veritas.

4. Hæc consistit in eo, quòd non fiat adjuratio per falsos Deos, v.g. per Saturnum, per Jovem, &c. vel per eum, cui non debetur reverentia, v.g. per Luciferum, per demones, &c. quibus modis peccatum esse mortale non est: Jobian.

Consistit etiam in eo, quòd non intermiscatur ali-quod in adjuratione mendacium; ut si quis occultus dives elemosynam petat, ut pauper, propter amorem Dei: At peccatne mortaliter? Respondeo, sive hic peccet contra justiciam, sive non item, de qua re alibi, certe non peccat, nisi venialiter contra Religionem: ita Sanch. lib. 2. in dec. c. 42, n. 5. citans rectè Suarium, quia inducere alium ad præstandum bonum, etiam cum fictione, & mendacio levi, ut hic supponitur, non est gravis Dei irreverentia. Neque enim juncassumitur Deus ad iniquitatem patranda, ut contendit Cast. l. 3. tr. 14. disp. 4. de adjur. p. 1. n. 5. immeritò, citans Suarium: assumitur enim ob bonum actum faciendum ex parte dantis elemosynam, licet, quia ex parte recipientis is actus bonus non fit, aliqua committatur, nempe venialis irreverentia. Non esse autem mendacium leve: Etis miraculis ad fidem allicere, suo loco docebitur.

Justitia.

5. Hæc consistit in eo, ut non petatur, nisi res justa, & honesta. Ita Sanch. Castro Pal. l. c. alique. Quare si quis per Deum, vel Sanctos, etiam sistendo in illis, adjuret quempiam ad committendum peccatum mortale, præter ipsum mortale in propria materia, mortaliter peccat contra Religionem; si ad committendum veniale, venialiter: Quia ibi gravis, hic levis est irreverentia: At si per hominem, v.g. per vitam Patris, amici consanguinei, adjuret quis ad patranda sive mortale, sive veniale peccatum, non addit aliud peccatum præter peccatum, quod petit, quia ex hac adjuratione non transfertur culpa gravæ petitionis in aliam speciem.

Indicium.

6. Hoc in eo consistit, ut adhibeatur modus discretus, & prudens. Ita Suar. lib. 4. de Jur. qui est de Adjuratione, cap. 4. n. 5. §. 11. quare non decet passim, & sine occasione per Dei, & Sanctorum nomen aliquem adjurare: esset enim culpa, sed certè venialis, sicut est juramentum verum, quod sine consideratione in vanam emittitur. Rursus, ne adjuretur Deus, & Sancti imperativè, nec demon deprecativè, quæ ut patet, essent mortalia peccata: nec homo subditus, imperativè, quod esset mortale, si injustitia, quæ ipsi fieret sic imperando, esset gevis: venialis, si modica. Irrationalia, sive imperativè, sive deprecativè, eo modo propriè, ac si intelligeret, adjurare, vanum certè est, & consequenter veniale: potest tamen aliquando mortale, & superstitiosum esse, si fiet

An adjurans licetè præcipere queat demoni superiori, ut demones inferiores pellat à corpore, vel ut manifestet maleficium.

11. Accidit non raro in obsessio adeste superiori demonem, & simul inferiores, (id autem suppono potius, cum Less. lib. 2. c. 44. n. 22. & Soar. t. 1. de super. n. 18. n. 8. quam quarto) in hoc ergo casu, quomvis demus non posse à demone, qui sit extra corpus peti, ut pellat eos, qui sunt in corpore, de qua amen te dicam mox num. 3. casus noster nunc est de demone superiore, qui est in obsessio. Ratio dubitandi, quod non possit id peti, est, quia sic videtur beneficium postulari à demone non licet. Sed certè (quidquid sentiant Castr. t. 3. disp. 4. de Adjur. p. 4. n. 10, Sanch. lib. 2. in Dec. c. 42. n. 21. alique) licetè adjurantem id præcipere posse, indubitatè cenleo. Ita Sylv. v. Adjurat. q. 5. vers. & haec etiam ratione. Ratio est, quia falsum est eo modo peti beneficium, vel obsequium sociale: non enim statim ac à te peto, vel imperativè volo id, quod mihi bonum est, recipio, vel peto amicabile beneficium: sic enim Exorcista ne expulsionem quidem imperativè petere posset, quia expulsio bonum quid est. Beneficium ergo debet quidem esse mihi bonum, sed quod gratis, sed quod ex voluntate bona, sed quod ex tuo amore procedat. Sive ergo sic præcipiat adjurator: *Exi cum aliis tuis sociis*, in quo loquendi modo non manifestè apparet petiti à superiore demone, ut depellat socios: vel sicubi apparet: *Exi, & pelle tuos socios*, licetè præcipit, quia nec amicabile beneficium affectat, & utitur potestate, quam Christus circa ejciendos, sive directè, sive indirectè, demones, ample concessit.

12. Dices primò: At ostenderet Exorcista se indigere auxilio à demone, in corpore obsessi existentis, quod esset se illi submittere. Respondeo, nego id ostendere: patet in hominibus: quis enim haberet plenam potestatem expellendi milites, eorumque ducem ab arce quapiam, ut quæ illos de facto expelleret, imperium non in milites dirigeret, sed in Ducem, ut scilicet ipse suos secum alid duceret, nullo modo diceretur præse ferre indigentiam auxilij, sed solum velle uti potestate, sive immediatè, sive mediatè hostes ab eo loco expellendi. Videat me Codiator, an etiam propter hanc rationem licetè possit Adjurator petere, imò & cogere ab hoc demone, ut dicat, an alius, v.g. infirmus sit maleficio affectus, necne, & ut manifestet maleficii genus, vel signum, & in quo loco fortè inveniri possit, quæ omnia videntur dirigi ad salutem proximi, & ad arcendos demones à fidelium vexatione.

13. Dices secundò, hæ rationes probant posse etiam idem peti (certè interpretativè) à demone superiore existente extra corpus obsessi. Respondeo ita quidem, id quod docet Sylvest. alique apud Tancr. de rel. disp. de adjurat. n. 48. unum tamen video, id vix posse in proximum deduci, quia nescit Exorcista, quoniam ex demonibus extra corpus sit superior, nec facile credendus ipse demon in corpore, si aliquem sibi superiorem extra corpus affirmet: Mendax enim est ipse ab initio: at in corpore magis credendus, quia ex usu Ecclesiæ huc spectant Exorcismi.

An contrà, facere aliquid, vel connivere potest Exorcista ad petitionem demonis.

14. Certum est non posse, si res sit illicita, vel si quamvis aliàs licita, animo amico demoni concederetur. Solum ergo ea possunt, ad ejus petitionem fieri, vel permitti, quæ faciunt ad ejus expulsionem, & fugam: Sed tamen adhuc pro his controversia triplex agitari solet.

15. Prima. An si demon petat, ne illum in infernum amandem, (quod illum amandare certè licetè posset Exorcista, quia ei loco à Deo demon additus est) sed releget in locum desertum; possit ab Exorcista id concedi? Respondeo licetè posse sub spe divinx ratificationis; cum enim Deus demonem nondum actu in inferno

concesserit, id reservans post finale judicium: relegationem in locum desertum nomine Dei ab Exorcista concessum, idem Deus ratificare credendus est. Quod si Exorcista potest, videtur teneri: sic Castr. d. d. 4. p. 4. num. 14. quia claritas dicit, ut proximo succurratur, quando sine incommodo potest, hic autem proximo succurritur, quia facilius redditur expulsio, nec incommodum ullum inde timetur.

16. Secunda. An si demon petat, ut immittatur in equum, v.g. Petri, sicut petiit, ut immitteretur à Christo Domino in gregem porcorum, concedere id liceat? Christus enim erat Dominus illius gregis: atqui Exorcista non est equi Dominus. Respondeo, conveniunt Doctores apud Tancr. mox cit. licere in equum immittere, vel in quid simile, non admodum grave damnum inferens. Ratio est, quia etiam hic tertium num modico suo incommodo illi demoniaco subvenire obligatur. Sed quid, si id damnum tertij grave notabiliter esset. Nequaquam licere censent aliqui, cum Tancr. t. 1. de Rel. disp. de adjur. num. 67. fin. quia nemo tenetur cum gravi suo incommodo salutis corporalis alterius succurrere.

17. Verum mihi videtur licere. Ratio est, quia hanc demoniaci non purò esse solum gravem necessitatem, sed extremam, in qua ex communi sententia, omnia sunt communia. Audi Castr. Palaum t. 2. disp. 2. de charit. p. 2. n. 1. sic rectè docentem: *Extrema necessitas est, si proximus in probabili, & morali certo periculo vite versetur, nisi illi succurras. Ad hac reduci potest periculum mutilationis membri, perperui carceris, aut alicujus infirmitatis perpetue, quia hac morti comparantur, ideoque à Doctoribus necessitas horum eventuum vocatur quasi extrema.* Hæc ille: at certè quæ gravior infirmitas, quàm à demonibus vexati? & certè sine fine obsessus vexabitur, nisi succurratur. Secunda tamen regula: Ne proximus, qui est in possessione suarum rerum, ponatur in simili malorum, vel notabilis paupertatis periculo, id quod, & similia vide apud Castr. Palaum citatum.

18. Tertiò, An si demon petat, ut immittatur in alium hominem, seu dicat se exiturum quidem, sed velle alium hominem arripere, an, inquam, possit id concedere, seu connivere Exorcista?

Non posse, communis, & vera docet opinio. Ita Del-tius lib. 16. disp. mag. cap. 3. Sanchez lib. 2. in Dec. c. 42. n. 36. Castr. Pal. t. 3. d. disp. 4. de adjur. p. 4. n. 13. quia nemo est Dominus vite proximi. Neque dicas saltem posse permittere: ne id, inquam, dicas, quia ejusmodi permissio esset tacita concessio: sicut si servus volens aliquem interimeret, expectaret nutum Domini, Dominus autem conniveret; sanè ejusmodi permissio nutui in his circumstantiis recipi posset.

19. Illam exceptionem faciunt ex Tyraco Sanchez ibid. & Castr. Palaus ibid. Aiunt enim tunc posse Exorcistam connivere translationem demonis in alium hominem, quando concurrerent hæ quinque conditiones. Primò, si is, qui de novo opprimendus est, sit pessime vite. Secundò, si circa opprimendum habeat Exorcista summum dominium. Tertiò, si Exorcista summam potestatem habeat demonem à noviter obsessio, quando vult, expellendi. Quartò, si adsit spes majoris boni ex prioris obsessi liberatione, & istius posterius damno. Quintò, si non fiat ex voluntate placendi demoni.

20. Sed profectò huic exceptioni, pace tantorum virorum, non est acquiescendum. Primò, quia tot ponuntur conditiones, ut vix simul in praxi conjungi possint. Secundò, quia nullus omnino homo in hominem tanto dominio potitur, ut eum vexare per demonem possit. Quod si Princeps in reos propter Reipublicæ bonum animadvertere etiam usque ad inferendam mortem potest, testes sunt proferendi, reus est audiendus, sententia est pronuntianda, quæ non potest facere, necdum non facit Exorcista. Quare si sanctus Paulus Sathana tradidit semel pravam hominem, ut Spiritus sanctus fieret: fuit dispensatio peculiaris Dei ex Spiritu sancti instinctu. Tertiò, equis erit ille, qui potestate certa

item repellere à nova sede demonem: Id & illi
supernaturaliter concedendum esset, & per aliud misa-
culum foret idem revelandum id fuisse concessum, quæ
de scilicet, quam ardua sint, nullus non videt.

21. Aliam exceptionem, seu declarationem legi apud
Tancr. tom. 1. de Relig. d. de adjur. num. 67. posse scilicet
adjuratorem concedere, ut exeat demon, si concessio
non fecerat in hunc hominem determinatè, sed in ali-
quem indeterminatè, ut si demon diceret: Si hinc abeo,
autem hominem arripiam, posset respondere Exorcista
Etiā, alium aggredere. Ratio est, inquit, quia jam da-
mon non potest deinde in aliquem determinatè ingre-
diendi, sine Dei voluntate.

Verum animo nequaquam sedet hæc exceptio, perin-
de ac non sedet, quia ratio. Si quidem ne sine Dei quidem
voluntate in hominem determinatum ingredi eidem
conceditur, & tamen id ab Exorcista permitti nequit,
quæ cum contra utramque permissionem, tum de de-
terminata scilicet, tum de indeterminata persona obli-
ganda, eadem militent inconvenientiæ, ut accuratè con-
sideranti constabit: concedi, seu permitti neutra potest.

Mentiones non inutiles pro Adjuratoribus.

22. Primò, ex Suar tom. 2. de Rel. lib. 4. de adjurat. c. 1.
11. Sanch. lib. 2. in Dec. c. 42. n. 4. Castr. d. 4. de adjur. p. 2.
11. Iam Exorcista ex iustitia se obligari ad adiuvandum
demonem, si sit Pastor, & prudenter iudicat se posse ob-
fuso suis adjurationibus opulari: imò, qui non est Pa-
stor (modo non adit aliud remedium aquæ benedictæ,
aliarum orationum, Agnorum Dei, &c.) tenebitur ex
charitate, quando sine magno suo incommodo per Adjura-
tionem adjuvare potest, juxta regulas generales, de
precepto Charitatis.

Videò tamen vix prudenter posse Exorcistam judicare,
se tantum auxilium ferre, nisi sit admodum peritus, &
prospero experimento contra demonem comprobatus.

23. Secundo, qui solemniter, & publicè demoniacum
adjurat, Sacerdos sit, vel saltem prima tonsuræ Clericus
iniguus, vel certè Religiosus Deo dicatus (& quidem
ejusmodi ut non subit periculum, quod à demone de-
cipiatur) id enim pertinet ad publicum ministerium à
Christo Domino relictum Ecclesiæ.

24. Quid, si Laicus sing dicto periculo demonem
vellet solemniter, & publicè adjurare? Respondeo: pec-
catum mortaliter, etiam si doctissimus sit, aliqui do-
centia Tancr. loc. cit. num. 42. Ratio est, inquit, quia
affert aliis scandalum, & quia à gradibus Ecclesiasticis
sejunctus publicè eorum ministeria, ac solemniter usur-
paret. Ego non peccatum mortaliter putò Primò, quia
neque sic peccat, qui publicè Missæ interfuit, Acolythi
v.g. minus exerceans: multò minus ergo, qui Exorcistat.
Secundo, quia omnes fideles Baptismo Christi insigniti,
terribiles sunt demoni, juxta illud, quod fidelibus opor-
tet dictum est: In nomine meo demonia ejicient. Tertio,
quia jam insinuas privatim posse, etiam Exorcismos Ec-
clesiæ recitando. Ita Suar. l. 2. de Rel. lib. 4. de adjur. cap. 2.
n. 10. Sanch. lib. 2. in Dec. c. 42. n. 18. Castr. disp. 4. citata
p. 3. n. 2. cur ergo non publicè? Propter scandalum: v.
tunc, ut sit scandalum passivum. Sed facit esse activum.

Fateor, si quando ejusmodi apparet, non licere: Sed ad
hoc inter fideles raro contingere: quod si contingat,
facile posse astantes ab ipso adjurante instrui de rei veri-
tate. Quarto, quia non obstat alieni ministerij usurpatio;
nam in re tam necessaria, atque utili proximo, tamque
modici præjudicii, facillimo negotio Ministrorum rati-
habitu præsumi potest. Quintò, quia quod aliquibus
ex officio competit, non negatur aliquando aliis, qui
idem non ex officio faciunt. Sic baptizare convenit ex
officio Sacerdoti, nec tamen propterea negatur Laicis,
imo, & forminis in necessitate, & sexcenta similia; &c.

Hæc igitur sententia probabilis est, si semel, aut ite-
rum demoniacus à docto, piæque Laico publicè adjure-
tur; ceterum, si sapius, cum admiratione gravi populi

Part. I.

cum contraditione Parochi, &c. id, attentaretur; certè
tunc juxta gravitatem scandali, vel contraditionis, gra-
vis esset constituenda culpa.

25. Tertio, licet Exorcista scribere nomen diaboli
& illud comburere; licet in obfessum expuere, licet le-
viter percutere, & similia; atque hæc in demonis com-
temptum. Ita Delrius lib. 2. Magic. q. 30. sect. 3. Sanch. lib. 4.
in Dec. c. 4. n. 33. Tgullench. lib. 1. in dec. c. 14. n. 21. Castr.
l. c. p. 4. n. 15. alique passim; quia ceterum res corporales
vim nullam habent ad vexandos spiritus, qui rebus cor-
poreis non afficiuntur, nisi fortè ut signis. Lege S. Aug.
l. 2. de Civ. Dei, c. 6. capillos radere, si fiat ad superstitio-
nem, v.g. ut facilis exeat, pilis non impediuntibus, da-
mon; certè non licet: sed licet posset fieri, vel ad da-
monis contemptum, vel ad amonendum signum malici-
e, fortè in capillis per unguenta adhærescens, ut alibi
vixi, cum de maleficio.

26. Quarto, medicamenta, vel suffumigia naturalia
adhibere etiam licet, quia demoniacus non raro attra-
hili, aliisque noxiis humoribus abundat; sed hæc medi-
cis præstanda potius relinquat adjurator, quam ipse ex-
hibeat. Atque hic in multis peccant mulierculæ, remedia
adhibentes inutilia. Nam primò, peccant contra iusti-
tiam extorquentes pro semerito pecuniam, & inutiles
sumptus cauendo in aliis. Secundo, contra iustitiam ite-
rum, & contra charitatem, dum sunt causa, ne infirmus
alia utilia remedia quærat, quibus fortè convalesceret.
Tertio, contra Religionem, dum sunt causa, ut vanis su-
perstitionibus, quas ipsæ frequentissimè admiscunt, sim-
plices, ac rudes adhæreant, atque insistant.

27. Quintò, non licet acriter flagellare, vel pignis
percutere demoniacum: Ita Delrius, Sanchez, Castr.
ibid. quia & esset contra charitatem proximæ, & nihil
utile fieret ad expulsionem eorum spirituum, qui corpo-
reas percussiones non sentiunt.

Quid, si demoniacus esset Clericus? Si Exorcista, licet
imprudenter, & cum culpa, demonem in obfesso gravi-
ter percuteret, incideret in excommunicationem: Si
quis suadente? Respondeo. Nisi ignorantia excusationi
esset, sanè incideret, quia jam Clericus percutitur.

Dices: at non percutitur Clericus, sed demon in
Clerico. Respondeo; at percutitur etiam Clericus: at-
que adeò Clericus in demone, idque fit suadente diabo-
lo, posito, quòd ignorantia non excuset, & ad veras inju-
riam gravem te facere Ecclesiasticæ personæ. Idemque
verum haberet, si demon te contumeliis, v.g. afficeret, &
tu excandescens, illum in vindictam graviter crederes;
tunc enim, quamvis directè tua intentio ad demonem
contemnendum ferretur, tamen non demoni, sed Cle-
rico realem percussione injuriam infligere, idque non
suadente solum, sed excitante etiam, ut ita dicam, & com-
movoente diabolo excandescitiam tuam. Si carnem, v.g.
contra te latrantem stricto gladio prosequeris, & il-
lum in sui Domini Clerici sinum profluentem, simul
cum Domino (id advertens) confoderes: nonne in ex-
communicationem incideres? Ita sanè, quia sic injuriam
Clerico facis: & tamen directè, & ex prima intentione
canem ferire, non Clericum percutere, contendebas; non
absimili modo in calu nostro, &c.

CAPUT IX.

De Voto.

Votum quid sit, & quomplex.

1. VOTUM, quod est promissio facta Deo de re
ipsi grata, id est, ad ejusmodi Dei cultum: ut
constituatur, quinque requirit. Primò, Deliberationem.
Votum enim debet esse voluntarium liberum. Secun-
dò, Propositum. Tertio, Promissionem sub obligatione.
Quarto, esse Deo factum. Quintò, esse de re ipsi grata. Hæc
igitur suo ordine declaramus: quibus, si quid addiderimus

M 3

de voti, cessatione, satis erit de hac materia completa tractatio.

2. Dividitur autem votum. Primum, in absolutum, pure conditionatum, & penale.

Secundum, in solemne, id est, quod acceptatur in Ecclesia: & simplex, quod privatim emittitur.

Tertium, in necessarium, hoc est, de præcepto debito; & in liberum, seu, ut alij loquuntur, in commune, & singulare.

Quartum, in reale, in quo promittitur res externa, in personale, in quo votetur actio personæ; & in mixtum in quo utraque.

Quintum, in affirmativum, quo scilicet promittitur aliquid positivum, v.g. elemosyna, & in negativum, quo aliquid negativum, v.g. abstinencia à carnibus.

3. Adde denique, quasdam alias divisiones accidentales: v.g. in perpetuum, & temporale: in reservatum, & non reservatum: in publicum, & occultum, &c. quorum, & similium explicationem, ubi opus erit, in deinceps afferendis non negligemus.

CAPUT X.

De libertate requisita in Voto.

§. I. Qualis deliberatio requiratur.

1. **E**A requiritur, & sufficit, quæ ad peccatum mortale? ita Sanch. Suar. Arag. Mol. apud Laym. lib. 4. n. 4. c. 1. n. 3. Quod ea requiratur; Ratio est, quia votum est lex, quæ sibi vovens imponit; at imponere sibi, ut etiam alteri obligationem, ex se grave quid est, nec est rationale, eam posse sine maturo iudicio, plenoque imperio libertatis, imponi. Nam propterea semiplena libertas, quæ est in semidormiente, & semibrio, vel in primis quibusdam motibus, licet sufficiat ad culpam venialem, non tamen ad Votum: quia hoc modo grave aliquod onus sine maiora discussione imponderetur vovens. Quod ea sufficiat, ratio est, quia illa deliberatio, quæ in peccando sufficit ad demeritum, sufficit ad Voti meritum: & recte Glossa cap. Mulier, 32. q. 1. Quæ (ait) per tantam deliberationem potest obligari diabolo, nempe per peccatum, potest etiam obligari Deo, nempe per Votum. Non ergo requiritur omnis convenientia, & disconvenientia exacta discussio circa Votum mittendum; sed, si recte satis pauci essent qui vera Vota conciperent, cum communiter in calore timoris, vel iracundia, imò non raro, in fervore devotionis, Vota emitti solent. Nec statim poenitere Voti facti, vel quod sine calore Votum non fuisset emissum; signa sunt non adfuisse debitam deliberationem: sapientissime enim multa deliberatè in aliqua circumstantia sunt, quorum statim poenitet, & in alia circumstantia omnino rejicerentur.

2. Dices: Vovere sine exacta discussione prædicta, ut, v.g. in calore iracundia: affert aliquando peccatum veniale, sicuti afferre mox dicemus, vovere cum sola deliberatione semiplena, quia in utroque casu deest prudentia in vovendo; ergo non validum est Votum, cum Deo gratiam esse non possit, quod fit cum peccato. Respondet, negari debere consequentiam. Ratio est, quia cum in nostro casu jam ponatur libertas necessaria, ut supponimus, ponitur jam completè votum in substantia, & solum defectus est in circumstantia extrinseca, id est, votum conjungitur cum defectu exactioris discussionis: quare Deus acceptat sacrificium, & quodcunque opus in substantia bonum: & non respicit culpam venialem, qua quis, verbi gratia, per aliquam levem negligentiam, vel vanam gloriam, illa operatur.

3. Vovere autem cum sola semiplena deliberatione, quæ cum ad Voti substantiam non sufficiat, Votum veniale non constituit, semper est veniale. Sic Suar. Sanchez, Caiet. Valent. apud Castr. Pal. tom. 3. rr. 13. d. 1. p. 4. n. 5. quia tunc si ve in voto de gravi, si ve de levi semper adest

deus prudentia, quæ non videtur posse ascendere ad deordinationem mortalem.

Excipit primum Castr. Pal. ibid. nisi ob vovendum cum imperfecta deliberatione exponeret se quis periculo vovendi aliquid, graviter illicitum; excipit secundo Sanchez cum Suario apud eundem ibid. nisi quando se quis exponeret periculo transgrediendi Votum grave. Sed certe vñtam mihi dabunt, tanti Doctores proferendi quod sentio. Vel hi casus sunt admodum Metaphysici, vel potius nulli. Si enim is, de quo loquimur, semiplenam habet deliberationem circa vovendum, semiplenam etiam deliberationem habebit circa periculum, cui se exponit: ergo non peccabit mortaliter sic se exponendo: nam ad mortale omnes semus plenam debere adesse deliberationem. Quod si iudicis posse occurrere casum, in quo quis semiplenè deliberatè voveat, sed plenè deliberatè videat prædictum periculum: mirum dices, & mihi, vel quid incredibile, vel quid valde Metaphysicum. Propterea, si iidem dicti Authores, Suar. Sanchez, Lell. apud eundem ibid. n. 2. & omnes dicemus, votum ex semiplena deliberatione non esse verum votum, atque adeo nullam afferre obligationem: ut modò n. 1. vidimus: quoddam peccatum grave erit, illud, quod omni caret obligatione, non observare, ejusque fractionis periculo se exponere. Denique falsum est, hunc se exponere periculo vovendi rem tunc illicitam; Patet, quia nihil voveret, obstante scilicet semiplena, seu imperfecta deliberatione, quæ substantiam voti de medio, ut dictum est, omnino tollit: qui autem non verè voveret, nec illicitè vovere verè poterit.

Quando dubium incidit, an votum cum debita deliberatione fuerit conceptum; quid præsumendum? *supra* lib. 1. cap. 3. §. 17. de Votum.

§. II. An ad Votum sufficiat deliberatio virtualis.

1. **O**vidiam exacto probationis anno ritè ad Oratorium accessit, vota professionis coram Prælate ex vero animo emissurus: illa tamen ex scripto recitavit quidem, sed profus nulla actuali deliberatione, animo nimirum distractus, atque ad omnia alia, præter ipsa vota, intentus, & quod caput est, affirmat se voluntariè distractiones illas admisisse. Dubitavit, an sine necessitate eadem ratificandi, valida fuerint sua vota. Dixi valida fuisse. Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 1. n. 6. Castr. Pal. l. c. §. 3. alique Ratio fuit, quia jam adfuit deliberatio, seu intentio virtualis, quæ sufficit ad validitatem voti: Sicut enim virtutis intentio sufficit administranda Sacramenta, imò & ad omnes humanas actiones præstandas, sic ad vovendum. Tercò, si sola adfuisse habitualis, vel indirecta, ut si dormiens, vel ebrius vota legisset, nullatenus fuissent valida: Verum, quænam sit intentio actualis, virtualis, habitualis, indirecta, in opusc. 3. de sacrif. lib. 2. cap. 1. §. 2. explicuimus, quare ibi dicta huc à te sunt omnino transferenda.

Metus qua ratione impediatur obligationem voti, satis *supra* lib. 1. cap. 2. §. 4. disputavimus: De errore verò, vel ignorantia in votis, dicam mox cap. 13.

CAPUT XI.

De Proposito requisito ad Votum.

1. **P**ropositum est voluntas deliberata aliquid faciendi, quæ quidem semper prærequiritur in voto. Propositum enim continet solam voluntatem faciendi opus: Promissio huic voluntati, seu intentioni addit aliam voluntatem, se nimirum alteri, & in casu voti, Deo obligandi.

2. Hinc fit solum propositum non esse votum. An verò (ut id obiter hinc decernam) nolle facere illud bonum, quod firmiter quis proposuerat, sit veniale (nam certum est non esse mortale, nisi aliàs sit sub mortali præceptum)

apud Doctores controvertitur, Castro Palas-
mus, *1.5. disp. 1. de voto, part. 1. n. 4.* citans Suarium, &
alios: Quia, inquit, contra virtutem constan-
tem, quæ non solum inclinatur, ut quis perseveret in bo-
no, obligatorio; sed etiam, nisi legitima excuset causa,
voluntario firmetur proposito. Sane, *1. 1. de castitate* est cordis,
et aliter actus otiosus, se sine causa mutare.

Negar Sanchez *lib. 4. in Dec. cap. 1. n. 21.* citans Navar.
et alios. *Hiss. Tol. Valent.* Quia si nulla lex, nec divina,
te ad illud obligat, undenam orietur, pec-
catorum? Dices, ipse proponens sibi ullam legem im-
ponere. Respondet, at ipse nullam obligationem sibi assu-
me per merum propositum proficitur: ergo nullam si-
bi imponit. Probabilior est hæc posterior sententia, quod
ad perseverandum inclinatur constantia, fateor: at
illa sub culpa, sed sub solo consilio, eo modo, quod
voluntas aliquando inclinatur etiam ad actus supererogatio-
nis, scilicet omnes: esto igitur resiliere à bono proposito
per aliquam levitatem, hoc est, defectus majoris boni, non
est levitas peccaminosa. Quod si sit aliquando actus
voluntas, qui habet sine causa, non erit venialis ex vi muta-
tionis propositi contra constantiam, sed ex generali ca-
pitulo, quo in aliquorum sententia, omnes actus humani
in individuo requirunt finem ad quem hominem, quæ est
longe alia consideratio, de qua *alibi*.

CAPUT XII.

De Promissione requisita in Voto, de qua
Obligatione inde proveniente.

§. I. De Promissione vera, & falsa.

Verè promittis, quando intendis quid facere sub
obligatione alteri exhibita. Et quidem per exter-
nam locutionem respectu hominis, qui secus casu acce-
pere non possit: per internam solum voluntatem respec-
tu Dei, qui externis vocibus non indiget, ut accipiat.

1. Falsè promittis, primò, quando solis verbis, non
certum animo. Secundo, quando animo quidem promit-
tendi, seu rem promissam exequendi, sed positive ex-
presso animo te non obligandi. Tertio, animo quidem
quomodocumque rem exequendi, sed abstractèndo à
voluntate te obligandi. Quarto denique, animo quidem
te obligandi, sed cum voluntate rem promissam nulla-
tus exequendi.

2. Certum autem est, primò: in primo, & secun-
do casu siue noscas vim voti, siue nequeas, non oriri
in te obligationem rem promissam exequendi. Ita Azor.
Sanchez. Val. Less. Bon. alique apud Cast. *1. 3. tract. 2. 3. d. 1.*
1. 3. n. 2. Ratio est, quia, dum expresse à te reiciis obli-
gationem, illam non contrahis; siquidem Votum est
lex privata, quam sibi quilibet in Dei obsequium impo-
nit, lex autem non obligat ultra impendentis intentionem.
Atque hinc fit, summa probabilitate firmari, cuilibet
licet licet quidpiam grave, v.g. jejunium vovere sub so-
la obligatione venialis, quia tota obligatio ab ipso
vovente dependet. Illud nota, sic simulat etiam in re
gravi verbo tenuis vovere, non transcendere peccatum
veniale, quia solum est mendacium, nec redundans in
gravem Dei irreverentiam. Excepi in voto Castitatis
anexo Ordini sacro, & in Voto professionis religiosæ;
in his enim positum, quod externè voves, juxta intentionem
Ecclesiæ, & Religionis, vovere ex iustitia debes: ni-
si forte gravis metus, causam det æquivocandi, ut dixi-
mus in simili *supra, lib. 1. §. 9. a. n. 6.*

3. Certum sit secundo, in quarto casu verum esse
votum, & inde validam enasci obligationem. Ita Sanchez.
plurib. relatis, Azor. Suar. apud eundem Cast. *1. c. n. 4.*
Scio Valentiam *2. 2. disp. 6. quest. 6. p. 1. vers. secundò obstat.*
conferre tunc nullam exurgere obligationem, quia, si
nullam habes voluntatem rei faciendæ, quam *supra* dixi-

mus prærequiri ad Voti essentiam, nullum emittis Vo-
tum. Sed ratio nostræ dicti est altera à posteriori: pri-
ori altera. A posteriori: quia secus Sacerdos concubinam
domi retinens, non emitteret validè Votum Castitatis,
si (ut evenire facile potest) animo illam retinendi sa-
cerdos Quædam Suscipiat. Pari modo Eques Melitensis,
v.g. si professionem emittat eodem crimine, & proposito
maculatus, castitatem non voveret validè. Idemque
temporalia bona sub suo dominio servare statuens, non
voveret validè paupertatem. Et denique, qui solum, ut
Commendas lucraretur, aliquam profiteretur Religionem,
animo non observandi, quæ solemniter promittit, Re-
ligio non esset? unde illicitè, & cum injustitia fructi-
bus Commendarum postea frueretur: quæ tamen omnia
absolutè censentur; hi enim quamvis voveant illicitè
mortaliter, propter illam pravam dispositionem vota
gravia non exequenda, nihilominus valida ea esse vota
nullus negat. A priori: quia hæc duo, obligatio ad
aliquid exequendum, & ipsa rei executio, sunt admo-
dum diversa: ut patet in contractu emptionis, & ven-
ditionis, de quarum essentia est obligatio ad tradendum,
non verò ipsa traditio, quæ satis est, ut deinde suo
tempore ponatur. Quando igitur diximus requiri pro-
positum, & voluntatem exequendi in promissione, est
sensus, ne peccetur; requiri, ut suo tempore executio
ponatur: nam ceterum pro promissionis, seu voti essen-
tia, satis est voluntas suscipiendi in se obligationem ex-
quendi.

5. Remanet igitur solum decernere de tertio pro
quo adverte, dupliciter posse quempiam negativè se ha-
bere circa obligationem voti, seu promissionis. Primò,
quando non habet hujusmodi intentionem obligandi:
neque explicitè, neque implicitè. Secundo, quando
habet saltem implicitè, ut si quis cognoscens naturam
voti quæ sit adducens obligationem, voveat, non ad-
vertens nunc ad obligationem vel nesciens dictam na-
turam voti, voveat tamen juxta modum ordinarium,
quo alij voverent: in his enim duobus exemplis dicitur
quis implicitè habere intentionem se obligandi.

6. Dico igitur primò, in posteriore hoc modo esse
verum votum, utramque ex eo oriri obligationem ex-
quendi. Ita Sanchez. *de matr. lib. 1. d. 9. num. 5.* Castro Pal.
loc. cit. num. 2. Ratio est, quia jam voluntaria tunc est obli-
gatio, dum sciens quis, & volens suscipit id, à quo neces-
sariò, obligatio sequitur, nec illam obligationem ullo
modo excludit, multò magis, si expresse intendat vovere
juxta modum ordinarium vovendi: in hac enim inten-
tione, involvitur intentio se obligandi.

7. Dico secundo, in priore modo non esse verum
votum, nec ex eo exurgere obligationem. Ita Sanchez. *ibid.*
num. 2. sed contrarius videtur Castro Pal. *l. c. n. 2. fin.* imò
& ipsemet Sanchez. *alibi*, id est, *lib. 3. in Dec. cap. 10. n. 9.* sed
forte in hoc n. 9. loquitur de casu à nobis dicto n. præced.
Ratio est, quia obligatio confurgit ex animo volunta-
rio promittentis: at si non cognoscas ex promissione
oriri obligationem, voluntaria tibi obligatio esse non
potest; ergo ea oriri nec poterit.

8. Hæc duo dicta non solum vera sunt in voto, vel
simplici promissione, verum etiam in juramento. Ita
Sanchez. *de matr. num. 9. v. Etiam, & in dec. lib. 3. cap. 1. d.*
n. 23. Quare si jurasti, ut ceteri jurare solent, vel sciens
naturam juramenti, obligabit te juramentum: si verò
jurasti cum ignorantia invincibili, seu negativè te habes
ad obligationem, illam scilicet non includens, nec
excludens, juramentum non obligat, nec indiget re-
laxatione. Atque horum duorum ratio est, quia juramen-
tum sequitur naturam actus, cui adiciitur, cum igitur
in priore ex his duobus adsit promissio obligans in
posteriore non item (ne implicitè quidem, ut supponi-
mus, secus enim esset casus n. 6.) valebit in priore jura-
mentum, ut & votum; non autem in posteriore.

§. II. De obligatione gravi, vel levis, quæ nascitur ex promissione sive absoluta, sive conditionata.

1. **V**otum absolutum est, quod obligationem parit ex nulla conditione pendente; v. g. *Voveo jejunium* Pium conditionatum est, quod eandem obligationem suscipit, cum ponitur conditio; v. g. *Voveo jejunium, si sanitatem obtinuerim*. Quod si rem promissam exequi voves, quasi in pœnam delicti, vocabitur votum conditionatum pœnale, v. g. *Voveo jejunium, si lusero*; & tunc profectò bonum negationis ludi tu potius intendis, quàm bonitatem jejunij; nam jejunium assumis ut medium ad obtinendam, tanquàm finem intentionem, ludi negationem. Advertendum tamen per diligentem est, illud (si) non esse semper signum voti conditionati; hæc enim particula non raro æquivalet particula (quando) & sic absolutum erit omnino votum, v. g. *Voveo elemosynam, si domum redibit meus Pater*, duplicem habet sensum: Primus sensus est: *Promitto elemosynam, quando redibit meus Pater, quando scilicet nummis non carebo*; & hoc modo est absolutum, & non conditionatum obligationem inducit, licet ejus executio usque ad Patris reditum suspendatur. Secundus sensus est: *Promitto elemosynam, sub ea conditione, quid à Deo reditum Patris obtineam*; & hoc modo votum erit conditionatum, nec obligationem nunc inducit, sed tunc quando Pater redibit.

2. Interdum autem negotij difficilis est ejusmodi discrimen agnoscere; sed illud explicaberis, tum ex ipso modo, seu verbis promissionis, tum ex affectu rei, quæ promittitur, tum ex appetibilitate ejusdem rei promissæ, quæ voventem potuit allicere; Conditionalia enim v. g. solent ex affectu habendi, vel non habendi conditionem; Absoluta ex affectu rei, quæ promittitur, v. g. *Voveo jejunium si convalesco*, ideo conditionatum regulariter est, quia hujusmodi votum solet emitti ex affectu conditionis habendæ, idest sanitatis. Dico (regulariter) nam si infirmus ex amore jejunandi propter Deum, voveret se jejunaturum quando convalesceret, votum sic explicaretur: *Voveo jejunium pro eo tempore, quo convalesco*, & hoc pacto esset votum absolutum, quia affectus voventis ferretur in ipsum jejunium.

3. His positis, votum quodcumque de re gravi, sive absolutum, sive purum conditionale, sive pœnale, graviter obligare nimis est manifestum, idque, ut probabilior sententia fert, ex sola virtute fidelitatis Deo debita, cui res promittitur. An verò votum de gravi re, leviter obligare possit ex mera intentione voventis, licet nonnulli refragentur, ut Sor. Val. Pont. apud Castro Pal. *mox* citandum: tamen probabilissimum est posse. Ita Sanch. Suar. apud Castro P. *3. tract. 15. d. 1. p. 11. n. 34.* quia ad promissionem obligantem requiritur, ut quis voluntariè sibi imponat obligationem: poterit igitur ut libet, imponere limitatam, leviter autem votum obligare, si levis sit res promissæ, sicuti accidit in præceptis de rebus levibus, jam communis est, & tuta sententia. Ita Sor. Nav. Suar. Val. Sanch. alique apud eundem Castro *num. 6.*

4. Difficultas superest in decidendo molestissima. Vnde nam levitas, vel gravitas materiæ in votis, iuramentis, ut & in aliis præceptis mensuranda sit. Sed ego hæc de re egisatis, superque in superioribus lib. 1. c. 1. §. 3. à *num. 2.*

Pœnitentia Voti facti.

5. Inquires, peccatne contra obligationem voti, quem voti facti pœnitentia v. g. qui trisistatur se emisisse votum Castitatis, Obedientia, &c.

Respondeo, non esse saltem mortale, modò ex hac pœnitentia nihil imminuatur de Voto. Ratio est, quia ejusmodi dolor, inobservantia voti non est: sicuti non est inobservantia, seu, inobedientia præcepti, si sentias, doleasque te de præcepto Superioris gravari.

At estne veniale? Respondeo. Non esse. innuit Suarez de voto, lib. 3. c. 7. à *n. 4.* quia ex objecto is dolor nullam continet materiam; sicut enim potuisti non vovere sic potes nolle vovere. Est docet probabilius Castro Palau *1. 3. tract. 15. d. 1. p. 11. n. 3.* quia ejusmodi dolor saltem infirmat ex se ipsum, & executionem voti. Est igitur poteris sine culpa non vovere: at ex suppositione quod voveri, obligari non ponere id, quod aliquarum retardare potest, quamvis re ipsa non retardet executionem ejus quod promissisti.

§. III. Quando nam votum obliget.

1. **C**ertum est primo, si voveas aliquid faciendum tempore determinato, v. g. *anno sequenti, te antea non obligari, etiam si intenderis, non tamen promissis, antea facere*. Ratio est, quia nō nisi pro anno sequenti urgeat obligatio. Quod si dubium sit, intenderisne solum an etiam promissis, standum pro libertate, & judicandū, te nequaquam promississe, ita colligitur ex dictis lib. 3. §. 7. v. *num. 1. & docet Sanch. lib. 4. in dec. c. 1. n. 5.*

2. Solum inquiri posset, An si prævideas, forte anno sequenti impedimentum, quod non posses totum adimplere, tenearis prævenire? Dico non teneri. Ita idem ib. *cap. 4. n. 18.* Suarez, 2. de rel. tr. 6. lib. 4. de Voto, c. 14. à *num. 4.* Bon. 1.1. d. 4. in 3. Dec. *præc. quæst. 2. part. 5. §. 1. n. 13.* quia obligatio non potest nunc esse major, quàm tu ubi imposuisti, imposuisti autem pro solo sequenti tempore, ut supponimus. At poterisne prævenire? Respondeo, si annus sequens fuit signatus, ne ultra differretur voti executio, licebit cum laude prævenire: quia in hoc casu obligat votum, etiam hoc anno, licet cum libertate, ut possit ad consequentem annum, sed non ultra, transferri. At si consequens annus decretus fuit ad suspendendam obligationem usque ad illum, veluti si annum illum elegisses in honorem talis anni, verbi gratia, Anni sancti, vel ex alia cuipiam tua intentione, præveniri nequaquam licebit. Ratio est, quia tuum votum de præfenti anno fuit, sed signatè de sequenti. Simile quid evenit in voto conditionato, quod nec obligat, nec consequenter impleri potest ante positam conditionem. Excipe, nisi anticipes intentione commutandi votum in æquale, vel in melius, sicut dicenda suo loco, melius enim est hodie hoc opus bonum, quam cras operari.

3. Si quis autem vovit elargiri elemosynam, v. g. vel jejunium in hoc mense, obligabitur prævenire, si prævidet in fine mensis impedimentum, Ita Sanch. ibid. Suarez, c. 12. n. 7. Bon. loc. cit. Laym. lib. 4. tr. 4. c. 3. n. 5. q. 5. quia in totam latitudinem mensis, licet cum libertate singulorum dierum, cadit obligatio; sicuti enim si prævides, te die Dominico impediendum ab auditione Sacri, non tenebis audire die Sabbati; at si ipso die Dominico prævides impediendum hora, v. g. decima octava Italica, tenebis antea, hora, v. g. decima quarta audire, quando nullum obstat impedimentum, ita in casu nostro.

4. Si voverit quis ad Sacerdotium promoveri anno 25. suæ ætatis, docet Sanch. l. c. n. 23. non obligari prævenire susceptionem aliorum ordinum; potest enim eodem anno 25. ab Episcopo interfecta dispensante ordinari omnibus; quod si Episcopus noluerit, excusabitur vovens. Sed profectò tanto viro hac in re absolute non adhaere. Qui enim vovit finem, vovit & media, saltem ordinaria: quare si hic sibi persuadet fore, ut Episcopus probabiliter dispenseret, probanda est sententia Sanchez; secus, pertinet ad voventem media necessaria apponere ad votum implendum pro suo tempore, quod in casu nostro non potest fieri, nisi mediis aliis ordinibus suo tempore suscipiis.

5. Certum est secundò, si nullum determinaveris in voto tempus, te obligari illud exequi quamprimum sine notabili incommodo potes. Ita idem. Ratio est, quia, si sine determinatione temporis rem promissisti, sine dilatione saltem notabili, & more morali, & humano censuris velle rem solvere, dixi (sine notabili incommodo non

non enim presumitur quis tam rigore se velle obli-
gere, ut cum magna incommoditate ad executionem
procedat.
6. Anceps si fueris, an tempus in tuo voto decre-
veris, necne, vel cum certum sit te stansisse, ambigis,
breve fuerit, an longum? Iudicandum est sperande, ac
breve tempus determinaveris, vel stansisse longum:
si nullum tempus determinaveris, pro libertate. Ita Sanchez lib. 4.
cap. 1. dubio standum est pro libertate. Ita Sanchez lib. 4.
cap. 1. §. 1. intellige, nisi substantia voti ex se pos-
sit tale tempus. Vovisti v. g. peste infectis servire, anceps
est de tempore: certe nunc, quando grassatur
pestis, servire debes quia in tuo voto hoc tempus im-
plicitè imbutur.

Ex illa particula (sine notabili incommoditate)
excluant Doctores idem loc. cit. differentiam Religionis
ingressum debitum ex voto, quia expectat tempus ap-
prium, quo suus pater consentiat, quo vires aptas acqui-
rat ad Religiosos labores sufferendos, cum nunc ido-
neus non sit, quo scientias, sine fraude volendi dis-
serere, edicat, quibus notabiliter melius Religionem ge-
nerat &c.

Illud adverte ejusmodi dilationem facilius extendi pos-
se in votis, in quibus etiam post longam expectationem
postulatum eandem rem prestare, quam in iis, qui per tempo-
ris lapsum diminutionem patiuntur. v. g. si promissum je-
junium differas, idem postea exhiberi poterat si diffe-
ras ingressum Religionis, non idem postea prestabitur,
cum diminuat tempus, quo victurus in Religione sis.
Puri modis si vovisti elemosynam annuatim sublevan-
da pauperibus, non aequè sublevaruntur anno forte ferti-
li consequenti.

8. Difficultas jam in praxi illa superest, ecqua tandem
ratione agnoscamus, tantam esse dilationem, ut incur-
ram in mortale, quando tempus ad votum determinatum
non fuit. Aliqui sic distinguunt: In voto Religionis, simili-
que pro tota vita, in quo adest prædicta servitij dimi-
nutionis, moram trium annorum non videri afferre dilationem
mortalem, nisi aliunde ad sit periculum impedimenti, vel
ulterioris dilationis vel transgressionis: In votis verò non
perpetuis ejusmodi diminutionem, nisi quæ dilationem
esse mortalem, nisi in eo casu, quo ex dilatione subesset
periculum voto nunquam satisfaciendi.

9. Non placet hæc doctrina Castri. 3. tract. 1. §. d. 1. de
vot. p. 13. nam propterea in posteriori casu concedit
moram duorum, vel trium dumtaxat mensium, in priori
aliquando amplius, nempe sex mensium: quia, inquit, pro
longiore dilatione, Deus qui est Creditor, videtur in-
vitus: sicuti invitus esset homo, si tandiu solutionem
expectare à creditore cogeretur.

10. Ergo sic statuo Primum, in votis, in quibus dila-
tio servitij diminuit, v. g. in Religione, in Xenodo-
chio, &c. considerandum esse tempus, seu ætatem, voven-
tis: nam si vovens agat, v. g. decimum quintum annum,
trium, imò quatuor annorum dilationem non judicarem
notabilem: suscipere enim vitam religiosam solent ado-
lescentes circa decimum quintum, & vigesimum annum,
quando scilicet status vitæ consuevit assumi: quare
etiam aliquis decimum quintum annum agens, perpe-
tuam Religionem vovet, nisi tempus determinet ad in-
gressum, non videtur renuntiasse consueti modo, &
tempori in assumendo statu vitæ. Certè Ledesma tom. 1.
summe, tr. 10. cap. 3. dub. pen. docet juvenem sexdecim an-
norum satisfacere voto Religionis, si intra triennium
illud expleat, & fore transgressorem, differendo octo;
vel novem annis. Verum, si vovens quadagesimum, v. g.
annum ætatis attingeret, dilationem ultra sex menses
latere esse notabilem libens admitto: talis enim ætas lon-
giorem moram non permittit. Adde tres annos forte vi-
deri alicui parvam materiam, si demantur à servitio to-
tius vitæ ab adolescentia ad senectutem: at non videtur
parvam materiam, si similes anni tres demantur ab æta-
te provecta, ad mortem usque.

11. Statuo secundò, In aliis votis, quibus dilatio nihil
mali afferat, nisi meram temporis moram, licet probabilius

si, quod modò docuit Castro Palaus; tamen, ut indicat
Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 14. n. 21. apud Castri. disp. cit. 1. d.
vot. p. 13. n. 7. non videri improbabile, dilationem quam
cunque, modò non sit probabile periculum omittendi
omnino votum, non esse nisi venialem (imò ex Bon. d. 4.
de voto, q. 2. p. 5. §. 1. n. 3. citantem Arag. Tabienam, Sanchi-
ne veniam quidem, rationabili causa intercedente) Ra-
tio esse potest. Primum, quia nemo, cum dat totum, quod
promisit, & nullum damnum ex mora creditori facit,
condemnandus videtur de gravi errore: sed solum de
levi negligentia: at nullum damnum ex prædicta dilatio-
ne Deo credit; ergo, &c. Non igitur ducenda paritas à
creditori humano, hic enim semper aliquid officit di-
latio. Secundò, omnia sunt Deo præsentia, quare ex
suppositione, quòd vovens poneret etiam post multos an-
nos id, quod vovit, præsens est Deo solutio, non futura:
id quod certè non est in homine creditore. Tertiò, vo-
tum est lex, quam privatim sibi quisque indicit, at eo ipso
quòd quis tempus in suo voto non determinat, videtur
ad nullum terminum se ætate voluisse; sed solum ad
rem quocunque tandem tempore exhibendam; ergo,
&c. Quod si objicias illud Deut. 13. *Cum votum voveris
Domino non tardabis reddere, quia requirit illud Dominus
& si moratus fueris, reputabitur tibi* (intellige sine ratio-
nabili causa) *in peccatum*. Facilis est responsio, nempe in
peccatum, hac commoda proportionem: mortale, si ad-
ditum fuit tempus, vel ex mora periculum subit trans-
grediendi, &c. veniale, si tempus determinatum non fuit,
& simile periculum prudentem non timeatur.

12. Illud meritò certum est. Bonacina, loc. cit. quando
non adest periculum diminutionis servitij, posse etiam sine
veniali votù factù sine temporis determinatione, differri
usque ad tempus, quo credit quis se maiorem majore de-
votione adimplendum; quia hæc credit ad majore Dei ho-
norem, ad quem votum ordinatur: quare major spe-
rata devotio, judicanda est causa sufficiens dilationis.

§. IV. An votum obliget alios à vovente.

1. Vota esse personalia, sicuti docuimus de jura-
mento supra c. 3. §. 6. atque ad id non nisi ipsum
votentem iis obligari, communis est doctrina. Si pater,
v. g. voveat filium Religioni mancipare, abnuere licet
filio: solum pater obligabitur ex sua parte (nam sic
interpretandum est ejusmodi votum, ut & similia de
facto alieno) ad præstandum, quantum potest ea, quæ ad
ejusmodi voti executionem conducunt.

2. Hinc sequitur, Nec hæredes, nec successores
astringi ex vi Religionis ad vota Testatoris, exequenda. Ita
Sanc. Castri. aliique mox cit. Dico (ex vi Religionis) nam
sive ex vi statuti, sive ex vi contractus, aliquando eos
obligari, rectè docet Sanchez lib. 4. in Dec. c. 16. an 16.

3. Tria sunt hic addenda. Primum, Vota realia, adde
& mista ea parte, quæ sunt realia, & separabilia à par-
te, quæ sunt personalia, (de qua separabilitate mox dice-
tur) deberi ex vi iustitiæ ab hæredibus: sed certè non
nisi juxta vires hereditatis adite, & quidem in foro con-
scientiæ, etiam si confectum inventarium non fuerit. Ita
Bon. d. diff. 4. de vot. q. 2. p. 5. §. 1. n. 4. citans Sanch. An-
fiof. que Ratio est, quia quando quis hereditatem alit,
illam suscipit cum oneribus hereditatis annexis: at onus
hoc adimplendi vota realia, juramenta defuncti, esse
annexum hereditati saltem ex legibus canonicis, & civi-
libus probavimus supra c. 3. §. 7. n. 5.

4. Secundum. Concurrentibus aliis defuncti debitis
preferendane sunt vota, an postponenda? Dico cum
Laym lib. 4. tr. 4. c. 2. n. 13. primum omnium solvendum esse æs
alienum defuncti, & expensas funeris: mox legitimam in-
tegram, sive ascendentibus, sive descendentibus debitam,
deinde vota; denique legata pia; præferuntur enim vota
legatis, quia prior fuit obligatio votorum, quippe quæ
testatorem adstringebant; quàm legatorum, quæ nunc
hæredes obligant.

Quod si, ære alieno, & legitima solutis, hæredita non
sit

sit solvendo omnia defuncti vota, non est implendum unum, & alia omittenda, sed singula pro rata: Ita Laym. *ibid.* cum enim æque ex vi Religionis debeantur, non est cur unum alteri præponatur.

Tertium. Hæredem non debere vota realia persolvere, fortè ante aditam hæreditatem defuncti obtruncetur commutationem, vel irrotationem; Patet, quia non obligatur hæres ad vota extincta, sicuti non obligatus fuisset ipse vovens, cuius nunc hæres personam gerit. Nam propterea rectè Bon. *disp. 4. cit. de voto, q. 2. p. 5. §. 2. n. 7.* infert Monasterium succedens in bonis professi, non obligari ad solutionem votorum, quæ fortè is emisit ante professionem; si quidem probabile est omnia, etiam realia vota extinguere per professionem.

§. V. An Votum obliget eos, qui sunt sunt alienius potestate.

1. Omnes ratione utentes, nisi specialiter ab habente potestatem inhabiles reddantur, & nisi sint sub alicujus dominio, voto obstringi possunt. Ita S. Th. 2. 2. q. 88. art. 9. & passim. Ratio est, quia omnes hi possunt aliquid Deo gratiam promittere; quare si Deus id acceptat, (ut certe, quia ipsi gratum est, acceptare supponitur) enascetur obligatio.

2. Dixi primò (utentes ratione) ut excluderentur amentes, puerique nondum septennales, nisi evidentè constet perfecto usu rationis potiri; nam in dubio nequaquam potiri præsumuntur ante septennium, ut dictum est *supra, lib. 1. c. 3. §. 17. v. Actus, n. 6.*

3. Dixi secundò (nisi inhabiles reddantur) nam sic Ecclesiæ inhabiles fideles reddidit ad Votum professionis Religiosæ, ante sexdecim annos, & non expleto rite anno probationis. *ibid.* fecit non acceptando loco Dei, ea professionis vota. Ita Suar. *lib. 3. de voto, c. 4.* Laym. *lib. 4. tit. 4. de vot. c. 7. n. 2.*

4. Tertio (nisi sint sub alicujus dominio) nati dubitatur, an impuberes Religiosi, servi, uxor, filij, valide voveant, obligationemque voti contrahant, Quare de his disputandum erit in consequentibus; & prius quidem duobus prioribus, quorum voluntas secundum omnes suas actiones subdita est alteri: nam de cæteris, qui solum ratione materiæ alteri subiectæ, sub aliorum sunt potestate, colligitur ex dicendis, illam esse dependentiam à Superiore, quoad voluntatem, quæ offert; hanc, quoad rem offerendam, rectè monet Valentia 2. 2. d. 6. q. 6. *vers. secundo diligenter.*

Religiosorum, & impuberum Vota.

5. Dico primò, cum Laym *ibid.* & aliis apud citatos esse probabile, horum Vota de materia honesta, quæ non sit præjudicialis superiori, vel patri, valere, parerèque obligationem, nec necessarium consensum positivum dicti patris, vel Prælati, sed sufficere consensum veluti negativum, hoc est, quod hi non contradicant. Si enim, sive ante votum factum, sive postea, illud positivè irritent, non valere votum omnes fatemur. Ratio prædictæ probabilitatis est, quia cum pueri, & Religiosi dicuntur esse sub dominio Prælati, vel patris, quoad voluntatem, non est sensus, quod nihi possint velle, vel nolle; sed quod ejusmodi ille vel velle potest ab illis firmum relinquere, vel irritum reddi, prout ij voluerint. Illud, quoad Religiosos, obiter hic adverte: non posse à suo Prælato irritari Vota eorum de transendo ad arctiorem Religionem; idèquæ esse de quibusdam Votis annexis professioni; quia quoad hæc Religiosus non est subditus suo Superiori, sed Pontifici. Ita Suar. Sanch. Less. quos citat, sequitur Laym. *l. c. n. 6.*

6. Si Religiosus voveat aliquid, quod non licet in ea Religione facere sine licentia, cum supponamus in hac sententia valere votum, quæritur potest, an obligetur licentiam illud faciendi postulare, v. g. si in Religione quapiam non potest quis sine licentia jejunare, at ipse jejunare Deo promissus, tenetur licentiam jejunandi petere?

Respondet teneri: ita Azor. Sotus. Armilla, Rodrig. Sanch. Suar. alique apud eundem Laym. *ibid.* n. 7. qui enim se obligat ad finem esse obligat & ad media saltem ordinata, quæ sunt necessaria ad finem; talis autem nunc est licentia Prælati: excipe nisi expresse, vel tacite factis intellexisse.

7. Illud certe duplicem est, An tunc Religiosus obligetur declarare superiori suum votum: facilius enim fortasse Superior licentiam concedet. Respondet, licet tutius sit, suum votum explicare, tamen non obligari probabile esse censeo, cum Cajet. Navarr. Suar. Sanch. contra Sotum Less. Azor. apud Laym. *ibid.* nisi tamen aliud expresse, vel tacite vovens intenderit. Ratio est, quia, cum voti obligatio strictè sit interpretationis, non est censendum voventem se obligasse, nisi ad media ordinaria, non verò ad extraordinaria; at ad præstanda ejusmodi opera, sufficit Religioso, si suum desiderium superiori ostendat. Fac Religiosum promississe dare quid alicui, quod sine licentia dare non licet: nonne satis ei erit petere licentiam donandi, sine necessitate explicandi se promississe: ita profectò: ita igitur in casu nostro.

8. Dico secundò, aliquos docere omnia, etiam de actibus externis, vota Religiosorum, atque impuberum, etiam Patri, vel Prælati, non præjudicantia, esse invalida, nec obligationem ullam inducere, nisi positivè ipsi consentiant, seu approbent. Itaque hæc sententia requirit ad voti validitatem, scientiam, & consensum superioris positivum: illa prior allata n. 5. solum requirit Superiorem non contradicere, etiam si ignoraret. Ratio hujus sententiæ duci possit, primò ab autoritate, eam enim videtur docere S. Thoma, quam effert Valentia 2. 2. d. 6. q. 6. p. 6. Hæc sunt sancti Doctoris verba 2. 2. q. 88. art. 3. ad 3. Nullum Votum Religiosum est firmum, nisi sit de consensu Prælati. Idem habetur c. Monacho 20. q. 4. ubi ex S. Basilio refertur non licere vovere Monacho sine consensu Abbatis, si altera voverit, frangendum esse votum.

Ratio secunda potissima esse potest, quia ex quo Deus acceptavit votum professionis in sui cultum, & impuberes potestati Patris propter eorum fragilitatem subjecit, satis probabiliter dici potest, ipsum Deum non acceptare obligationes illorum, nisi ij, quos superiores, & veluti directores eis præscripsit, positivè consentiant. Hæc opinio non placet, neque enim ratio subjectionis tanta est in prædictis, ut libertatem volendi cetera alia tollat: ergo nec putandum est tollere libertatem volendi vovere in rebus nihil præjudicantibus superiori. Lege eundem Valentiam *ibid.* *vers. cæterum tutius est.*

§. VI. Quæritur obliget Votum conditionale.

1. Si Votum fiat sua conditione præterita, vel præterita quacunque, vel sub conditione futura necessaria: ut: Voveo jejunium, si pater meus mortuus est; si nunc vivit, si cras oriatur sol, non suspenditur voti obligatio, posita veritate conditionis. Ita Azor. p. 1. lib. 11. cap. 15. quest. 9. Sanch. *lib. 4. in dec. cap. 23.* alique, quia conditio habetur pro impleta, adeoque habetur, ac si ejusmodi votum purè, seu sine conditione expressum fuisset.

2. Rursus, votum sub conditione impossibili, ut: Voveo jejunium si volavero, nunquam obligat, quia nunquam ea conditio ponitur. In quo ex Sanch. *ibid.* num. 8. Bonac. *disp. 4. de voto, quest. 2. p. 2. num. 3. vers. dico 2.* votum differt à contrahitu matrimonij, & ab ultimis voluntatibus; hæc enim valent, conditione impossibili rejecta; ratioque diversitatis, satis nunc illa sit, quia in his ita leges sanxere, quod non est in voto.

3. Hic ergo solum sermo remanet de voto sub conditione futura contingente, v. g. Voveo me jejunaturum si meus pater convalescit. Ajo Ante impletam conditionem obligationem voti manere suspensam; ea posita, statim obligationem urgere. Ita Sanch. *loc. cit. cap. 22. num. 18.* Ratio ducitur ex intentione voventis, sic enim sibi ipse voluit legem imponere. Quod si sub duplici conditione vovit,

non tenearis. Idem esset, si quis, v. g. voveret Religionem, si Petrus positive approbet, si confessorius consilium daret, &c. licet sine voto Petrum, vel Confessorium rogare, ne approbet ne det consilium, &c. Dico, quavis aliqui negent cum Sanch. quoad petitionem, c. 23. n. 34. esse tamen probabile licere, quia sic petendo, verè, & absolute non ponitur impedimentum voto, cum semper liber maneat pater ad accedendum, &c. Petrus ad approbandum, Confessorius ad dandum consilium, &c. In Suar. lib. 4. de voto. c. 27. num. 18. Laym. lib. 4. tract. 4. cap. 6. q. 6.

Conditio qua ratio implenda.

Primo: An sufficiat conditionem impleri æquivalentem, an sit necesse, ut impleatur sub propria forma? Vnde quis, v. g. elemosynam, si ex negotiatione frumentum, lucrum reportet: An si lucrum obtineat ex alio negotio, v. g. collectione fructuum sui prædij, ad illam elemosynam obligetur: idem in casu, quo frater voverit se ingressurum Religionem, si soror nupserit, vel alius, si pater divitias obtinuerit; quia, hi propter eandem paupertatem sunt ipsis impedimentum: quaritur enim, an si soror, & pater aliquem statum assumant, ut impedimento amplius non sint, ad Religionem ingressum ad aliam obligationem? Respondeo, quando votum determinatum illa determinata: Si ex ea præcedit sub conditione illa determinata: si pater dixerit, si soror nupserit, non obligari, quia non ponitur conditio, quam præcedit intendebat vovens, ut patet ex dictis: At diffinitio est, quando sub illa conditione voti, non obstat habendi lucrum, vel divitias patris, vel sororis proprias, sed quia iudicat his positus se habiturum, unde pauperibus subveniat, & habiturum faciliorem aditum ad Religionem ingressum. Obligari docent aliqui cum Sanch. lib. 4. in Dec. c. 13. n. 26. quia intentio vovantis fuit, ne impediretur a paupertate: at jam per illam æquivalentiam verè non impeditur; ergo, &c. Sed probabile est, cum votum nuncupans non se obligavit in eventum, quia cessaret quomodocunque impedimentum, (nisi si expresserit) sed quod cessaret illo modo, quo ipse expressè pronuntiavit: v. g. ex determinata illa negotiatione frumentaria, non ex fructibus in agro collectis.

Secundo, An possit licite impediri ejusmodi conditio a vovente? Voveo, v. g. Religionem, vel primò, si ego, vel secundò, si meus pater Panormum accedamus, quæro, possumne, vel ego non accedere, vel patrem, ne accedat, impedire.

Respondeo primò, quando à te conditio dependet, nam propterea integrum tibi est Panormum non adire, & sic obligationem subterrefugere. Ita Bon. disp. de Voto q. 3. p. 2. n. 5. Ratio est, quia, si quid vovisti sub conditione liberè à te pendente, signum, te intendisse cum tua libertate illam esse ponendam. Quadam nobilis Matrona vovit primò, quoties domo exiret, statim elemosynam; vovit secundo, quoties in novum templum ingrederetur, jejunaturum in honorem Sancti Xaverii. Illa ergo nec domo egrediebatur, ne dispem elargiretur; nec templum adhibebat, ne ad jejunium obstringeretur. Dixi primò, licere ei domo non egredi, quia ab ipsa dependet hæc conditio, & consequenter posse elemosynam non distribuere. Dixi secundò, idem, quantum est ex hoc capite, licere in voto ingressum in templum; sed addidi hoc votum imprudenter fuisse emittum; & quia retrahit à meliore bono frequentandi Ecclesias, esse irritum, & nullum, ac propterea liberè illa mulier in templum ingredebatur sine necessitate jejunandi.

6. Respondeo secundò. Quando conditio ab alia dependet, eam impedire vi, vel fraude non potes. Ita Sanch. lib. 4. de Voto. c. 13. n. 26. quia, dum conditionem ponendam in alienam voluntatem remisisti, signum fuit, te vovisse, velle dependere ab aliena, non à tua voluntate: at à tua omnino dependeres, si posses modo dicto impedire. Dixi (vi, vel fraude) in quo omnes convenimus: nam utrum liceat bonis artibus, nempe petendo, rogando, persuadendo, controversia est; ut si in dicto exemplo roges tuum patrem, ne Panormum accedat, ut si ad votum

non tenearis. Idem esset, si quis, v. g. voveret Religionem, si Petrus positive approbet, si confessorius consilium daret, &c. licet sine voto Petrum, vel Confessorium rogare, ne approbet ne det consilium, &c. Dico, quavis aliqui negent cum Sanch. quoad petitionem, c. 23. n. 34. esse tamen probabile licere, quia sic petendo, verè, & absolute non ponitur impedimentum voto, cum semper liber maneat pater ad accedendum, &c. Petrus ad approbandum, Confessorius ad dandum consilium, &c. In Suar. lib. 4. de voto. c. 27. num. 18. Laym. lib. 4. tract. 4. cap. 6. q. 6.

Sed esto, quis cum gravi culpa vi impeditur conditionem ab alio pendente, v. g. fraude, vel vi impeditur Confessorium, ne approbaret, ne consilium daret, &c. teneaturne ad votum servandum, tamen si id præstiterit, si finem non servandi votum; an solum peccavit impediendo, sed nunc ad votum non obligetur? Respondet, si adhuc res est integra, cessare debet ab impediendo (id quod nemini dubium est) & expectare, an ponatur conditio, hoc est, approbatio, ut votum serves: at si conditio amplius ponit non potest, ut si Confessorius, & Petrus mortui sint, quid dicendum? Suar. Quem sequitur citatque Laym. l. c. 3. Castr. l. 3. tr. 15. disp. p. 17. n. 11. alique probabile putant non teneri amplius. Sed generi putant Bonacina disp. 4. cit. q. 2. p. 2. n. 6. & 7. Ratio hujus est, quia ex eo, quod vovisti sub conditione dependente ab alio, tacite te obligasti velle ingredi, v. g. Religionem, si per Patrem non stes apponere conditionem; at jam in casu nostro non per Patrem, sed per te impediendum stetit; ergo, &c. Affert exemplum: Si promiseris dare decem asses Petro, si tuam domum ingreduatur, tu verò illi fores claudas, ut ipse ingredi nequeat, teneris promisso, quia per te, non petrum stat, quominus in ingreduatur. Ratio Laym. est, quia conditio, quam omnino, & expressè respexit intentio vovantis, non adest, nec adesse potest. At votum non obligat ultra expressam intentionem vovantis; quare immerito (ait) recurritur ad tacitam; quandoquidem hic adest expressè contraria. Ad exemplum responderet, id verum esse, quia in promissionibus humanis sic leges, considerata ea tacita obligatione, statuerunt, quod non est in promissionibus Deo factis, in quibus tota obligatio pendet ab ipsa expressa intentione vovantis. Vtraque opinio est probabilis.

Si votum fuit non sub conditione de positivo consensu, sed solum de negatione consensus: dicam mox §. 6. n. 10.

8. Quid de industria male se in Religione gerit ut sic dimittatur, etiam post biennium in societate, non est tutus in conscientia, sed post dimissionem, debet instanter petere ingressum, ut votis satisfiat. Ratio nostra (quæ enim adducitur à Castro Pal. 3. tr. 15. d. 1. p. 17. n. 13) non satisfacit) est, quia res semper est integra, si quidem qui sic se male gessit, potest se emendare: unde & debet juxta modum dictæ impedimentum per fraudem appositum tollere, & per ingressum bonis virtutibus associatum à dolo desistere.

Quod si fraude, qua usus es ad extorquendam dimissionem detecta, Superior ad quem pertinet dimittere simul, & recipere, te nihilominus repelleret, liber manebis. Ita idem tr. 3. tr. 16. disp. 4. p. 20. d. n. 1, quia apriundo fraudem fecisti pro virili parte, quod in te fuit. Cur dixi ad quem pertinet dimittere simul, & recipere? vide apud Castro P. ibid.

§. VII. Quomodo obliget Votum penale.

1. Quid sit Votum penale, & quid in eo principaliter intentatur, dixi supra, cap. 1. §. 2. num. 1. Aliud autem est simplex, aliud duplex (nam si voveat non ludere, & item si ludet, se jejunaturum, duplex est: alterum absolutum, hoc est, votum non ludendi; alterum sub conditione, ludi, hoc est, si luserit, volendi jejunare. Vtrumque tamen unum constat votum, quia ad unum abstinentionem à ludo tenet.

2. Si poena exprimitur sine determinatione quoad vices, quibus poena sit assumenda, v.g. sic: *Voveo jejunare si ludam, Voveo peregrinationem Hierosolymitanam, si adulterium committam, &c.* non semper intelligitur toties esse subvertendam poenam, quoties votum violatur; sed tenet regulam: Quando poena est ex ordinis, quaeque iterari solet, intelligitur toties quoties, quare in praedicto voto de jejunando, si lusero, toties re ad jejunium condemnor, quoties ludis, quando autem est ex gravissimis, quaeque iterari non consueverunt, qualis est dicta peregrinatio, in prima solum transgressione urgebit poena, in consequentibus ex doctr. Sanch. Lam. apud Castr. tom. 3. n. 15. d. 1. p. 18. m. 6. Ratio est, quia non est verosimile voventis intentionem (quam ex communi hominum more interpretandam esse in votis; post paululum dicemus) fuisse, sibi imponere toties, quoties poenas illas insolitas; verosimile est voluisse moderatas, & solitas; semper intellige, nisi qui contrarium expectet.

3. Si recorderis, sciasque votum emisisse, at nescias, an sub poena aliqua emiseris, ad nullam poenam te obligo, quando, quavis cum gravi culpa, contra votum agis; quia nemo sibi debet poenam indicere, si certa non est.

4. Si recorderis voti, non autem poenae, votumque transgrediaris; te ad poenam nequaquam obstringi diximus *supra lib. 1. c. 2. §. 6. n. 16.* probabiliter.

Praeterea, quando ob quancunque rationem a voti transgressione excusaris, te poenae reum nequitiam facio. Ita Sanch. lib. 4. in dec. c. 22. a n. 14. vovisti, v. g. jejunaturum, si Sacro interfis, si die feriatum, si die etiam die festivo impeditus autem ex assistentia infirmi, vel ex invincibili causa, Missam non audis, ad jejunium non teneris. Ratio est, quia intentio fuit te in poenam jejunare velle; at ubi nulla culpa est nulla debetur poena, secundum hanc regulam, te votum emisisse praesumendum est. Idem dic, si in transgressione adsit sola venialis culpa, quia gravis poena levi culpa nequaquam imponitur.

5. Denique in voto poenali duplici, cum poena sit accessoria voto, sequitur, quod si absolvaris a voto censearis absolutus a poena. Ita Castr. l. c. n. 4. Imo non est improbabile, si petas dispensationem dicti duplicis voti, satis esse explicare superiori ipsum votum principale, v. g. votum de non ludendo, sine necessitate explicandi poenam, sub qua dictum votum confirmasti. Sic idem n. 5.

Ratio est, quia tota ratio dispensandi residet in ipso principali.

CAPUT XIII.

Quid operetur Error, vel ignorantia in Voto.

1. Error, siue ignorantia potest esse, vel circa voti substantiam, vel circa qualitates: vel circa finem; de singulis breviter. Et quamvis nonnulli distinguant, quando adest ignorantia positiva, & quando negativa: ego tamen non distinguendum censo: quia quoad haec, quae in hoc capite tractamus, necessaria non est.

Error in substantia Voti.

2. Dico primo, si erretur circa voti substantiam, vel ea ignoretur, votum irritum est, quia deficiente substantia, omnia, quae ab ea consequuntur, deficiunt. Ita Less. lib. 4. c. 40. dub. 2. n. 3. 1. Suar. t. 2. de Rel. lib. 1. de voto, c. 1. n. 6. Suar. lib. 4. in Dec. c. 22. n. 6. Hinc, si quis non cognoscens votum inducere obligationem exequendi, illud emitteret, emitteret nulliter? Obligatio enim est de essentia voti. Si quis erraret in objecto, seu materia, quam voveret, idem esset, materia enim est de voti substantia: Vt, si quis voverit ire Hierosolymam, putans sine navigatione id fieri posse, idem esset, si ignorans professionem

Religionis esse perpetuam, illam quis voveat: perpetuitas enim in Religione pertinet ad essentiam.

Illam praedictis, sciendis notanda est exceptio: nam si, quod de substantia est nescias, voveas tamen, prout res in se est, & prout alij voverent (id quod ex animo tuo colligendum erit) Reus eris voti: quia tunc tacite consentis in substantiam voti.

Error in qualitate Voti.

4. Dico secundo, si ignorantia sit circa voti circumstantias, vel qualitates, distinguendum est. Ita Less. loc. cit. dub. 10. & 13. Sanch. loc. cit. c. 3. a num. 8. Suar. l. cit. a n. 11. Bonac. t. 2. disp. 4. q. de voto, p. 3. §. 2. n. 4. nam si tantum sint ponderis, ut in ipsum voti obiectum redundent, vitabitur, annullabiturque votum, tum quoad substantiam, tum quoad illas circumstantias. At si circumstantiae sint parvi ponderis, validum erit votum. Ratio est, quia ignorantia circumstantiarum magnis ponderis, ignorari censetur ipsa voti substantia: at ignorari circumstantiarum modicae considerationis, non censetur ignorari substantiam voti, solum circumstantiam illam ignoratam portigent causam faciliorem relaxationi. Explico utrumque exemplis.

5. Si voveas Religionem Cartusianorum, vel Minorum, nesciens eos, & continere a comedendis carnis: vel Religionem Capucinorum ignorans ab eis nudum corpus rudi lana contegi, nulliter voves; nec eas, imo nec aliam ingredi obligaris: quia ex una parte tu illam Religionem vovisti non aliam: & ex alia parte ex qualitate tantum sunt gravitatis, ut profus immutent obiectum tui voti: ita ut iis qualitatibus non cognitis, unde nec promissis, Religio incognita censetur, & non promissa.

6. Contra vero, si voveas dare elemosynam huic pauperi, credens eum esse, v. g. Sacerdotem, si invenias Sacerdotem non esse Ordinis insignitum, adhuc teneris voto: ejusmodi enim error in illa circumstantia non videtur esse tantus, ut totum votum immutare possit: licet enim non vovisses, si illum Sacerdotem non putasses, vovisti tamen consentiendo substantiae elemosynae ex vi pietatis in pauperem, quae te principaliter movebat.

7. Petes, si solum circumstantia parvi momenti sit ignorata, unde validum sit votum quoad substantiam, et tunc obligatio exequendi, si ea sit inseparabilis pars materiae voti?

Respondetur, erit: quia, cum parum pro nihilo reputetur, censetur votum esse etiam de illa parva circumstantia necessario imbibita in principali. Quod si forte esset separabilis, possetque integrè substantia voti poni sine illa circumstantia; tunc ea circumstantia posset omitti, quia cum fuerit ignorata, sub voti obligationem non cadit.

8. Video operosum esse aliquando dignoscere, An qualitas sit magni, vel parvi ponderis, sitque, tanta ut redundet in substantiam: Nec tamen aliam regulam tradunt Doctores, nisi prudens boni viri judicium, quo ex circumstantiis, mente, finemque, quem de facto habui vovens (nec solum quem habuisset, si scivisset) tota res morali diligentia examinatur.

Error in fine Voti. Vbi etiam agitur, Quomodo deicit Voti finis.

9. Finis quantum ad nos hic pertinet, vel est solum impulsivus, & veluti quaedam occasio vovendi, vel est principalis, & recte intentus.

Hanc vocant auctores causam finalem voti; illam causam excitantem, & moventem, Si, v. g. voveas visitare Virginem Lauretanam, occasione, quod Laureti aditus amicus, visitatio Lauretana est causa finalis; Amici, est solum motiva.

10. Dico jam tertio, si error sit in causa finali, nullum est votum, si in motiva, votum est validum. Ita Less. l. c. n. 11. Suar. l. c. n. 14. Sanch. l. c. n. 4. 5. Bonac. l. c. n. 13. Ratio est, quia finis intentus pertinet ad essentiam promissionis; ex fine enim promissio aequè, ac ceterae humane actiones

actiones speciem suam, & essentiam trahunt; Contra
voti ad essentiam promissionem non pertinet causa solum
impulsiua. Hinc, si vocaretur Neapolim, quia credis
esse corpus sancti Nicolai, contrahitur votum: quia error
est in causa finali; at verò si adesset Laureti tuus ille
cuius forte occasione peregrinationem vovisti,
cuius voti vinculo teneris; quia amici visitatio solum
est causa motiua.

11. Quid si sancta Domus Lauretana aliò, v.g. transla-
ta esset, vel corpus modò dictum sancti Nicolai alibi in-
veniretur? Respondeo, si multum, seu notabiliter in loco
pau distanti, quam à te distat Civitas Neapolitana, &
Lauretana, inueniretur, sanè dissolveretur votum: si pa-
ram non item, sed obligabit, ut ex modò dictis à num. 4.
colligitur.

12. Hæc doctrina probat non solum, si dicta causa
finalis non adit, seu ignoretur tempore, voti, votum non
obligare, sed etiam illa esset post factum votum, etiam si
illam intendisset, & adesse scivisset vovens. Quare si to-
tus tuus finis vovendi peregrinationem Lauretanam fuit
ut Virginem saluaret, si casu Laureti deficeret sancta
Virginis Domus, deficeret & Votum.

13. Quod si affuerit duo fines principales, v.g. visita-
tio Virginis, & confessio facienda cum docto Confes-
sario Laureti commorante, deficiat autem alteruter ex
his, vel in alterutro erretur, non valebit votum, si per
modum unius, vovisti; quia jam tuus finis deest, at si non
per modum unius, sed separatim, valebit: quia jam con-
stitutum alter ex finibus, qui cum sit principalis, firmitatem
voti satis communicabit. Quod si alter finis dependen-
ter ab altero fuisset intentus, certè elanguere te eo, quò
est dependentia, elangueret, & votum. Exemplum est in
promissione, quam cum voto emisit Episcopus Trecenti-
na cap. Magna, de voto, de Hierosolymitana peregrina-
tione, animo obtinendi libertatem suæ Ecclesiæ à Co-
mune Campaniæ, ibidem commorante; ut enim mor-
tuum cum esse perlatum fuit, fuit & nulla iudicata pro-
missio. Dices, at Pontifex illud votum commutavit, ergo
publicatum fuit validum. Respondeo cum Sanchez lib. 4.
de cap. 2. num. 43. commutasse Pontificem ob dubium,
quod peregrinatio promissa fuisset independenter ab au-
tore Commis, vel ad maiorem conscientie securitatem.

14. Qua ratione autem dignoscendum, causane fi-
nalis sit, an motiva? Aliam regulam non habeo, nisi n. 8.
insinuatam, nempe id ex circumstantiis, & præsertim ex
animo voventis à prudenti esse iudicandum: nam in-
terdum vovens est ita affectus ad unum finem, qui vide-
tetur minus principalis, ut ipsi maxime præcipitur.

Quo modo error irriter, vel non irriter votum solem-
ne professionis, ut item Matrimonium, vide in superiori-
bus de juram. cap. 3. §. 5. à n. 25.

CAPUT XIV.

De Eo, cui fit Votum.

1. Tunc est Deus, quem per vota recognoscimus:
& ab omnium auctore impetrare bona quæpiam
intendimus. Ita Sanct. Thom. 2. 2. quasi. 88. art. 4. §. 5.
Quod si quis opus bonum Sanctis promittat, duplici
modo gerere potest. Ita idem ibidem, & passim. Doct.
Primo, ut ipsi testes voti, vel mediatæ, seu inter-
cessores apud Deum; & tunc quia principaliter Deus
est, qui fit promissio, votum in omni proprietate
nominabitur. Secundo, ut ipsi immediate colantur,
spectata eorum excellentia, & spectatis beneficiis per
ipsos alicui concessis; & tunc quia promissio ipsis
Sanctis principaliter præstatur, propriè votum non est,
sed late, & proportionaliter, non tamen illicitum est
fit vovere; licet enim ipsi possunt orari, immò adorari,
propter propriam dignitatem per cultum Dulciæ; ita &
propter eandem possunt ipsi promissiones: bonorum

Parti I.

operum fieri quæ omnino servandæ sunt; nam secus
committeretur peccatum specialiter constitutum con-
tra fidelitatem Sanctis debitam. Certè, sicut licet nobis
pater promissionem humanam, & politicam aliquod bo-
num opus homini spondere, ut: Promitto tibi me seju-
naturum, cur non ita licebit & Sancti? Ita Nau. c. 12.
n. 15. insio.

2. Dixi (is solè esse Deus) ut innuerem, Deum esse
ordinarium finem principalem voventium, quare cum
in professione Religiosorum dicitur votum fieri coram
Deo, Sanctis, & Prælato, Deus est, cui propriè fit votum.
Sancti sunt intercessores, vel mediatores, vel testes. Præ-
latus est, vel item testis, vel ut Minister acceptans loco
Dei. Ita D. Thom. Sanch. Azor. Suar. Bon. Val. apud Castr.
tom. 3. tra. 7. §. 4. 1. p. 7. n. 2.

CAPUT XV.

De Materia Voti.

1. Materia Voti possibilis esto, honesta, non indif-
ferens, nec impediens majus bonum, quæ in
sequentibus breviter enodabimus.

§. I. Materiam Voti possibilem esse oportet.

1. IN potestate voventis id, quod quis voveret, esse
debet: quia impossibile nulla est obligatio. Ita
S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 2. aliique communiter. Si quis ta-
men videns rei impossibilitatem, illam vovet, non puto
peccatum mortaliter, Dei enim ipsam saltem gravis
hæc non videtur esse. Ita Castro Pal. 3. tr. 14. de voto, d. 1.
p. 9. §. 1. num. 14. Hinc votum de facto alieno, de non
moriendo, de non peccando, neque mortaliter, neque ve-
nialiter, & similia perinde se habent, ac si non fuissent
emissa. Solum in primo diligentia adhibenda tibi erit,
ut alius faciat rem à te promissam, is enim bonus sensus
est illius voti. Simile quid in secundo, si intenderis non
dare causam morti. In tertio an saltem obligeris ad par-
tem, nempe ad non peccandum mortaliter, quod in tua
est potestate, & alia quæ ad hoc votum de non peccan-
do pertinent, quia tale votum raro omitti solet, vide
apud Doctores ibid. à n. 6.

3. Quid de vovente, de 3, quæ separatim possibilia
sunt, unitim impossibilia, v.g. Si quis pro die hoc Domi-
nico vovet se inservitutum Hospitali; & pro eodem se
auditurum Confessiones: Respondeo, si simul per modum
unius vovit, quasi utrumque omnino voluerit exequi,
certè impossibilia vovit, atque adeò neutrum iure vovit:
At si simul, sed separabiliter, dico debere unum eligere,
sed cum distinctione, nam si unum ex his est de meliori
bono, quam alterum, illud de meliore valebit, & erit ob-
servandum, ita Sanch. in Dec. lib. 4. c. 5. n. 23. majus enim
bonum à Deo acceptari præsumitur: quòd si utrumque
votum æquale, vel quasi æquale continet bonitatem,
alterutrum licebit eligere, & observare, altero neglecto;
quæ tunc nulla est urgens ratio pro uno determinato.
Ita Sanch. ibid.

4. Nota, posse contingere, ut non simul, sed prius,
v. g. heri factum fuerit votum de uno, v. g. de inserviendo
Hospitali, & hodie de altero, v. g. de audiendis confes-
sionibus, quid erit tunc dicendum? Afferro sive memor fue-
ris prioris voti, sive immemor, valere prius votum, & sic
in exemplo allato, valere illud de serviendo Hospitali,
illudque esse servandum. Ratio est, quia prius illud jam
fuit absolute validum, suamque obligationem induxit,
ergo non potest à superveniente deici.

5. Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 5. num. 24. aliique do-
cent, quando votum postea, factum, v. g. hodie, est ma-
joris Dei obsequij, quam votum antea factum, v. g. he-
ri, prævalere posterius, utpote Deo gratius, ac negligi
debere prius, solum si sit dubium, quòdnam sit majus
bonum.

bonum, prævalere, observandumque esse prius. Vnde vides in exemplo de famulatu in Hospitali, heri promissio, & de auditione Confessionum promissio hodie, quia certum est auditionem esse meliorem famulatu, consequenter dicendum fore auditionem esse eligendam non famulatum. Ita quidem Sanchez, & Ratio est (inquit) tum quia illud votum, v. g. serviendi in Hospitali non valet, quia est impeditivum majoris boni; tum quia concurrentibus duobus præceptis gravius est observandum; cum ergo in casu nostro concurrant duo vota, quæ sunt præcepta privata, gravius, seu melius est observandum.

6. Verum, huic doctrinæ non acquiesco: quia semper prævalet, ut dictum est, prior obligatio, quæ certo possidet contra secundam promissionem. At primam rationem in contrarium respondeo, ex ipso Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 8. num. 40. qui tradit hanc regulam: Quando votum includit aliquid bonum, v. g. statum Religionis laxioris, quod est sufficiens ipsius voti materia, quamvis illud perfectiora bona excludat, v. g. excludat statum Religionis strictioris validum est, quia materia illa promissa, v. g. perseverantia in dicta laxiore Religione est sufficiens voti materia respectu status imperfectioris, quem tum vovens habebat, qui est esse in sæculo, atque est res consilij. Esse igitur impeditivum majoris boni, quod invalidat votum, non esse impeditivum boni majoris cujuscumque, sic enim nulla feret vota valerent, cum semper sit invenire majus aliud bonum, quam sit votum factum: Sed est esse impeditivum majoris boni, quod vovens habet tunc, cum voverit, ut si quis dum est Religiosus in Religione observanti, velle vovere aliam non observantem. Hac doctrina ipsius Sanchez posita, sic sublimo, & servire hospitali non est impeditivum majoris boni, quod habet vovens tunc cum voverit, melius enim est servire, quam otiosum esse, ergo validum erit votum, licet sit impeditivum auditionis Confessionum: sicuti erat Religioso laxior impeditiva strictioris, si ergo est validum, quo modo à superveniente promissione invalidari poterit? Non ergo interim, cessaret votum, si superveniret argens necessitas, sive corporalis sive spiritualis, ut infra dicitur, & iterum non nego posse ipsum voventem, si velit, prius votum famulatus, commutare in auditionem confessionum, ut potest in melius bonum, secundum communem doctrinam asserentem licere cuique suum votum commutare in melius, Deoque gratius, solum assero valere illud prius votum.

7. Ad secundam rationem, neganda est minor argumenti: Falsum enim est concurrere duo vota, prius enim solum est verum votum, quod obligationem sine impedimento in vovente peperit; posterius verò, cum sit impossibile cum priore, obligare non potest: atque adeo præceptum privatum non est: Immo hæc posterior promissio posset dici esse impeditiva majoris boni; impediret enim, si executioni mandaretur, illud prius, ad quod inveniris ex privato præcepto obligatus: sicuti enim si voveres, seu promitteres Religionem ingredi, contra præceptum charitatis subveniendi tuo patri extreme indigenti; non valeret promissio, quia hæc esset contra præceptum obligans; ita in casu nostro, quia promissio posterior pariter contra præceptum est, scilicet contra votum, jam, ut probatum est, obligans, nequaquam valeret.

§. II. Materiam Voti oportet honestam esse, non indifferentem.

1. Bonam, honestamque debere esse votorum materiam inde constat, quia debet esse de re Deo grata: secus eam Deus acceptare non poterit: nam propterea potest esse etiam de re aliis præcepta. Ita S. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 2. Quid de re indifferenti, quæ est illa, cujus executio non magis est utilis ad vitam æternam, quam ejus privatio? Respondeo, neque illam Deus

acceptabit, ut potest ut sic incapax divini cultus, & obsequij. Quamvis rem indifferentem, ut item venialiter malam, vovere putem nisi venialem, siquidem gravis esse injusta non videtur: nam rem graviter malam vovere, certum est esse duplex peccatum mortale: alterum contra virtutem oppositam: alterum contra Religionem; cum sit peculiaris Dei injuria velle voto firmare peccatum.

2. Ex his advertis, differentiam juramenti promissorii, quod homini fit, & voti, seu juramenti, quod fit Deo. Illud enim potest esse de re indifferenti, quia homo, cui sæpe placet, quod non est melius, rem indifferentem acceptat; hoc verò non ita, quia Deus non acceptat, nisi illud quod sibi gratum est, sui que cultus capax. Neque obstat, in juramento illo promissorio homini, invocari Deum, invocatur enim solum, ut testis, non acceptatur.

3. Duo hic explicationem postulant. Primò: An malus finis, vel indifferentis adjunctis à vovente materia bona illam vincit, irritetque votum. Secundo: An è contra bonus finis materiam indifferentem afficiens, illam voti capacem reddat.

Quoad Primum. Sint hæc duæ regulæ, ex Sanchez lib. 4. in Dec. 6. n. 11. Quoties finis, sive mortaliter, sive etiam venialiter malus, sive solum indifferentis, ita adiungitur à vovente materia promissæ, ut verà sit finis ipsius promissæ materiae (id quod fit, quando vovens intendit per illam rem, quam promittit, obtinere aliquod malum vel solum indifferentens) toties ultra peccatum, quod fortè invenitur in illa materia, votum est irritum. Ratio est, quia tunc res redditur mala ex illo pravo fine, atque adeo non acceptabilis. Sic esset, si quis voverit elemosynam dare pauperi, ut per illam pauper usuras exerceret, vel ut potens esset ad occidendum inimicum, & similia.

4. Regula secunda: Quoties finis malus additur ipsi voto, remanente re promissæ in sua bonitate, toties votum est validum; quia tunc materia ipsa bona est unde & Deo acceptatur: id autem tunc accidit, cum vovens non intendit ut ipsa res promissæ, sed solum ipso vovendi actu ad obtinendum finem malum, v. g. si quis voveat elemosynam pauperi oram multis, ut ij id audientes, vanam æstimationem recipiant de virtute voventis; valet votum, quia res promissæ nulla inficitur pravitate macula; & solum ipse vovendi actus ad finem illum malum dirigitur.

5. Una est sive exceptio, sive declaratio. Nam si ipsum votum emittitur, atque adeo ipse actus vovendi ordinatur, ut obtineatur à Deo malus quispiam finis, tunc quia hoc Deo gratum esse non potest, irritum erit, ut supra diximus; quare si voveret quis dare elemosynam, ut obtineret à Deo potius posse puella, vel inimicum occidere, &c. invalidè voveret. Idemque esset, si voveret elemosynam, ut obtineret à Deo vanam non hominum estimationem: in quo notes perverlim differentiam: nam modò n. 4. fuit validum votum factum ob vanam gloriam, quia votum non emissum ad illam à Deo obtinendam; sed solum comitanter ex actione vovendi, illam vanitatem qui aucupabatur: at nunc ipsum votum concipitur ad appetendum à Deo vanitatem illam, quæ ingrata prorsus Deo est, & quidem si res Deo mortaliter ingrata per votum exorari intendatur, peccabitur mortaliter: si venialiter ingrata, venialiter: qualis enim est finis, tale reddat votum, necesse est.

Ex dictis cum eodem l. c. Si quis voveat rem bonam v. g. jejunium, ut ex bello injusto incolumis evadat, ut ex concubina filium suscipiat, ut ex ludo illicito, sed non injusto lucrum reportet, lucrum scilicet, ad quod restituendum ex nulla lege sit obligatio, validè voverit; quia esse incolumem, habere prolem, lucrum illud retinere; mala nequaquam sunt, nam ideo licet de effectibus gratias Deo agere. Contra verò, si quis voveat, ut lucrum ex usuris, vel ludo injusto reportet, ut obtineat à Deo vires ad inimicum occidendum ut recuperet sanitatem

licitatem ad adulterandum; invalidè vovet, quia habere
licet in justum, pollere viribus ad occidendum, habere
licitatem ad adulterandum, mala sunt, Deoque ingiata.
Sic et Sanchez, sed Castro Palau's mihi hic magis
placet, ait enim, etiam in præcedenti casu non esse vali-
dum, quia, etiam in illo est votum de re bona le-
gitime vovetur, quia neque in illo est habenda prædicta, imbibit
potum illicitum, ut relatum ad habenda prædicta, imbibit
potum ad illam, sic, malum quid est.

mediorum ad illarum, in quo est validum ejusmodi.
Sed adhuc unus est casus, in quo est validum ejusmodi.
et vocatur, quando scilicet fit, non quidem ad habendum
ejus effectus ex illis mediis, verum illis effectibus jam
habitis, fiat propter gratitudinem ad agendas gratias Deo
et illis illis, incommutabile, lucro. Tunc enim ex una parte
non sunt mala ex se, & ex alia non intenduntur ha-
biti (jam enim sunt habita) pro pravo medio, à quo in
mediorum inficiantur.

cia precedente inebriantibus.
 6. Vnum denique adverte cum eodem loc. cit. malum
 quod apparet in ejusmodi votis, interdum non esse si-
 militer conditionem, nam tunc valet votum, v. g. si quis
 voveret Religionem, si suus colligans injustus licentiam in-
 ter, bonique illius injuste potiaur, illa injustitia colli-
 gantis non est huius votantis; patet, quia voventi mala
 illa, sed conditio, sensusque voti est: p-posito, quod
 illud malum mihi eveniet, Deo Religionem voveo. Si-
 mile quid evenit aliquid in voto p-nali; nam si quis
 illa vovet: Permitto ingredi Religionem, si adulterium
 commiserim, seu in penam quod commiserim, valide voveret
 quia sensus non est, quod ipse adulterium tanquam si
 non vellet, sed in penam illi sceleris Religionem veli
 suscipere.

7. Quoad secundum. quid dicendum, & bonus finis
ingratæ matricæ indifferenti? Illamné voto aptam reddi-
tæ, & sic de ea constabit votum? Respondet, reddet
aptam in eo casu, quo aliquæ circumstantia facit, ut
indifferentis, grata Deo evadat, pertinetque ad ejus obli-
quum. Ingressi, v. g. vel non ingredi domum hænc, equi-
tatem, vel non equitare rusticari, vel non rusticari, res el-
indifferentes: si tibi ingressus, equitatio, rusticatio sit oc-
casio peccandi, non manet talis occasio, honestum tibi
gratumque Deo erit horum privatio. Quare si tuum vo-
tum ad bonum hoc ordinetur, valebit votum: nam si
non est ordinatur, remanens in sua indifferentia re-
pugnabit ei, nec voti capaces erunt. Pari modo
votum ad obtinenda bona temporalia, quia finis est in-
differentis, non valet: ad votum ad hæc obtinenda, ut illi
impeccatis Deo gratia reddantur, validum est, quia h-
finis honestissimus est: & certè cum Fideles voti propt-
terea præsumunt, non priori. Ita Sanchez. c. 7. n. 28.

et illud notandum, ut res indifferens, modo dicta
ex bono fiat bona, debere esse aptam ad talem ben-
eficentiam, ut i. d. eam recipiendam. Ponit exemplum
Sanchez ibid. n. 5. c. *num. 13.* in vovente non pre-
scindens, vel exercere ludum agitationis Taurorum
festo Sanctissimæ Virginis; hæc enim vota irrita ex-
sistunt, nec relaxatione indigent, quia vultus non pre-
scindens, & Taurum agitare, cum in Dei, vel Sand-
ini obsequium non cedant, materia est incapax be-
nificii.

9. Si quis voveret capita animalium non comedere in honorem Sancti Iohannis Baptistæ, vel vestibus quibusdam vestiri, vel non nere die Sabbati in honorem Virginis, & similia invalide voveret : quia hæc sunt vana & inutilia ad fines prædictos. At si propter aliquam circumstantiam hæc pertinerent ad aliquam virtutem, utque valerent vota de iisdem. Si quis enim multo alliceretur a cibo capitum animalis, si quis vestibus suis se per humilitatem continere inenderet, si de affectu nondum retardaretur, vel ab oratione, vel ab exercitiis spiritualibus valide ea vota conciperet : tunc hæc pertinerent ad virtutem abstinentiæ, humilitatis, & similia. Ipsum vestiri albo colore cedere in honorem Virginis, ut etiam vestiri colore ordinis alicuius Religionis, vere fore in obsequium sancti Fundatoris, co-

munitur homines prudentes existimant; nam propterea
vorum de hujusmodi vestibus induendis communiter va-
lere consero. Ita Sotus lib. 7. de just. q. 1. art. 3. circa secun-
dam conclus. favérque Azor. p. lib. 11. c. 14. q. 5.

Quando dubitatur de Bonitate finis Voti.

10. Denique illud est hic explicatu molestum, quid
sentendum, quando dubium est, qualis sit finis ipse
principalis, bonissime, mallos, an indifferens? Vt huc
difficultati faciam satis, recole, finem in voto esse posse
duplici modo. Primo, si quid, executione rei promissæ,
obtinere intendatur, verbi gratia, per jejunium intendit
quod obtinere, vel victoriam à tentatione prava, vel vin-
dictam à inimici, vel indifferentem corporis recreatio-
nem. Secundo, si quid non sit finis rei promissæ, sed
ipsius votantis, quod alij dicunt, esse finem ipsius voti
vbi quis promittat elemosinam non quidem, ut ac-
quirat mediante illa, vanam gloriam (hoc enim modo
esset finis rei promissæ) sed ut exerceat quidem actum
misericordie ad illo actu inten- tione vanè laudari à circum-
stantibus. Vides? Hic finis est ipsius votantis, ipsumque
afficit, non verò inficit actum elemosinæ, qui etiam tunc
est actus bonus, si scilicet vomitanter ex illo vana gloria
captari intenditur.

11. Iam verò communis doctrina est, in primo casu esse invalidum votum, si finis est malus, vel indifferens, quia tunc res promissa affecta illo fine, mala est, vel indifferens, unde materia voti esse non potest.

Contrà validum est in secundo casu; quia res promissa bona est, esto, illa comitans affectus sit malus malitia, vel veniali, vel mortali, juxta affectum ipsius. Oventis.

12. Non est igitur in hoc difficultas, ut supponimus,
esse nos certo de businodi finibus, sed implicata diffi-
cultas est, quando dubitamus. ut ergo clarè procedatur
distingue diligenter tria.

Vel enim primò agi potest, quando finis principalis est unicus, & certò malus, vel certò indifferens, dubitatur autem, an hic afficiat re promissam, an verò ipsam voventem?

Vel secundò, quando finis idem principalis, pari modo, in se unus certò afficit rem promissam, sed dubium est, an in se sit malus, vel indifferens, an potius sit bonus. Dico (afficit rem promissam) nam si afficit solum voluntatem, etiam si finis sit certò malus, nec solum dubium, vel dubiè indifferens, jam diximus n. 11. validum esse votum.

Vel tertio, quando duo sunt fines, à quibus movetur principaliter vovens potuit, alter certo bonus, alter certe malus, vel certo indifferens, debet dubitatur à quoniam ipse motus ad vovendum fuerit, ab hoc, an ab illo? Petrus v. g. cetero vovit Visitationem Lauretane Virginis, si dubitat, motusne principaliter fuerit à pietate erga Sanctissimam Virginem, àn à mera curiositate, an ab invidioso amore puellæ inibi habitantis?

13. His distinctis. Dico primò, Sanchez *loc. cit.* n. 2. docere in primo casu valere votum, atque adeò obligare, quia certi sumus de voto, incerti de fine. Sed mihi videtur esse etiam probabile, nequaquam valere? c. Tancredi in *q. mor. tr. 3. d. 4. q. 14.* Ratio est, quia in nobis, an finis ille cadat in rem promissam, an potius ipsum voventem, seu votum, jam dybitatur, an votum habeat bonitatem, quæ de essentia voti, atque adeò, adit votum. At ad illud, quod dubito, num sit votum non obligor, quia nunc prævalet mea certa libertas contra votum dubium.

13. Dico secundò, cum eodem Sanchibid.c.26.n. in secundo casu non valet votum. Ratio est, quia tunc dubitatur de bonitate rei promissæ, & consequenter bitatur, an bona sit, an mala; At operari cum hoc du-
malum est.

Sed quid, si in hoc secundo casu dubitatur, an bona
an indifferens? Respondeo adhuc non valere, quia
casu hoc dubitatur, an Deus votum hoc acceptaverit.

dubitatur enim, an id habuerit essentiam voti, quæ est; esse de re bona.

15. Dico tertio, neque esse validum votum in tertio casu idque satis probabiliter; esto aliqui probabiliter etiam asserant, esse validum.

Ratio nostræ pro babililitatis est eadem, quam modo attulimus; Si enim omnibus diligenter expensis (ut certè à te semper supponimus; hic, & in præcedentibus esse expendenda) manet dubium, an notus fueris ad votandum ex hoc bono, vel illo fine non bono, semper remanet dubitatio de constitutivo essentiali ipsius voti; ergo votum erit dubium, ergo non obligans, cum prævaleat certa libertas.

Dices, in hoc tertio casu sumus certi de voto, sed incerti, qualisnam finis fuerit adhibitus: ergo prævaleat votum. Ita sentire videtur Sanchez *loc. cit. cap. 7. n. 26*. Respondeo. Nego nos certos esse de voto, quavis per verba illa exterius fuerit explicatum: cum enim dubitemus, an ejusmodi promissio habeat bonitatem finis, de voti essentia, atque de ejus certitudine dubitamus; prævaleat ergo certa nostra libertas: nam verba illa solum materialiter se habent.

Replicas: Nemo præsumitur commisisse delictum, ergo, quando est dubium, an voveris v.g. Peregrinationem Lauretanam ex fine visendi amicam, vel visendi Sanctissimam Virginem; præsumeris vovisse ex posteriore hoc fine; nam secus, peccasses, dum vovisses illam peregrinationem instituire, ut turpem amorem foveres. Ita quis poterit ex illis Sanch. verbis, ibi (ut minus delictum præsumatur) argumntari.

Respondeo, nos loqui, quando, omni præsumptione conficta, & omnibus expensis circumstantiis, adhuc remanet res dubia. Cum enim dico, in foro conscientie votum esse æstimandum, si validum, quia non adest certè essentia voti. Esto igitur in foro exteriori non me urgere possis ad votum propter dictam, vel quascunque alias præsumptiones, at in interiori, cum verè nesciam qualiter finis, unde & nesciam, an commiserim delictum, necne, sum in eodem foro dubius de essentia voti: ergo illud exequendi nequaquam reus.

§. III. Materia Voti impeditiva majoris boni esse non debet.

1. **H**ujus generis tunc esse materiam Voti, cum impedit majus bonum, quod vovens actu habet, dixi per occasionem *supra*, §. 1. n. 6. Si quis ergo, dum est Religiosus strictæ regulæ, voveret Regulam laxiorem, certè nulliter voveret; quia Deo id quod meliorem bonitatem impedit, gratum esse non potest. Id quod satis fit in memoriam revocasse.

§. IV. Expenduntur quadam particularia Vota.

1. **P**otè, quia non raro negotium facessit dijudicare, an majus bonum emissum Votum impediatur, vel alia quadam peculiaria; ideo nonnulla vota, quæ in controversiam vocari solent, hic examini subjiciam, & manifestè decessam.

Votum non vovendi.

2. **V**otum non vovendi absolute nullum est: Ita Azor *p. 1. l. 11. c. 14. §. 6*. quia opponitur votorum emissioni, quæ Deo grata est. At votum non vovendi indiscretè, temerariè, sine consilio Confessarii, validum est; quia vovere cum tali cautela, honestam, & virtutem prudentiæ sapit.

Non ludendi, & similia.

3. **V**ota non ludendi modestè, seu per Eutrapeliam non recreandi, cibis delicatis non utendi, valent communiter, procedunt enim ex amore mortificationis, & penitentiae, quæ melior est, quàm illa, quamvis honesta, recreatio. Ita Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 2. de Voto, c. 8. n. 8. & c. 40. dnb. §. n. 43*.

Dico (communiter) nam si ea recreatio, ludus, cibus, in

speciali casu essent animæ tuæ utiliora, Vota de abstinentia illis non valerent, quia tunc bonum Deo gratius impediunt. Ita Suar. *ibid. n. 9*.

Pari modo non valerent, si emitterentur ab uxore, v.g. ob mortificationem, quam profiteri velit ob mortem viri: licet enim illa abstinentia, vel indifferens est, vel potius vana, nec Deo grata, votum non ludendi, de fiat jactura rei familiaris, valet ex Sanchez *lib. 4. in decal. 7. n. 29. & merito*, quia actus virtutis est, nolle prodigere.

Contrahendi Matrimonium.

4. **V**otum absolutum contrahendi Matrimonium non valet, quia impedit celibatum, bonum, nimirum melius. Ita Suar. *l. c. c. 9. n. 2*. Laym. *lib. 4. tr. 4. c. 2. n. 12*. Sanch. *lib. 1. de matr. d. 1. c. 1. & in Dec. c. 8. n. 51. & 52*. alique. Votum contrahendi cum hac puella paupere, cum hac meretrice, &c. nec item valet, ex Suar. *d. c. 9. n. 8*. quia puellam esse pauperem non vincit majus bonum celibatus. Excipe, nisi forte matrimonium esset tibi necessarium ad vitandos tuos lapsus, vel esset necessarium ad prolem pro bono publico suscipiendam, vel ad ducendam puellam, quam data fide violasti? in his enim casibus urget præceptum quod servare melius est, quàm servare celibatum, quod est de consilio. Idem est, (ait Bonacina) si sub conditione sic voveris. Si quasi ducam, ducam meretricem, vel pauperem; Ratio est, quia quandoquidem celibatum non servas, melius est, majorisque charitatis opus illis per tuum matrimonium, auxilium impendere.

Non accipiendi Prælaturas, vel Sacerdotium.

5. **V**otum non accipiendi Prælaturas, sæcularesve dignitates, validum est, si recta fiat intentione. Ita D. Thom. *2. 2. q. 185. art. 1. & 2*. alique; licet enim primo aspectu videatur impedire majus bonum, nempe Episcopatum, v.g. quia est status perfectior eoque habet actu vovens; tamen propter humilitatem, mortificationem, & pericula debiti munus non exequendi, melior est ejus privatio. Hinc infert Suar. *l. c. 1. n. 10. fin.* Votum non suscipiendi ordines verum esse, quia ordinum susceptio non affert illud periculum; at votum non suscipiendi beneficium, aut quodcumque regimine animarum, ratum esse, quia in hoc voto dictum periculum adest. Sed certè puto etiam Votum non suscipiendi ordines validum fore, si finis sit humilitas, & reverentia, qualem respexit S. Franciscus, dum ad Sacerdotii gradum noluit ascendere. Qua ratione Superior possit nihilominus præcipere prædictis ejusmodi munera, vido *supra*, cap. 7. §. 3. n. 13.

Intervendi in perpetuum.

6. **V**otum interveniendi hospitali in perpetuum, quamvis te impediatur ab ingressu in Religionem, quod est melius bonum, validum est; quia *supra*, §. 1. *vers. ad primum*; vidimus non debere considerari in hac materia quodcumque majus bonum; sed illud, quod vovens habet actu, dum voveret: at certè melius est intervenire hospitali, quàm non intervenire, seu domi suæ cum libertate otia permanere.

Præstandi hoc, & non aliud.

7. **V**otum præstandi hoc determinatum opus, non verò aliud, valeat, necne? Si quis, v.g. Deo promittat hanc, & non aliam Religionem ingressurus, hanc aut eorum decem elemosynam distributurum, & non aliam, Coronam Virginis non nisi flexis genibus recitaturum, validène promittit? Sanchez *lib. 4. in dec. cap. 8. num. 47*. asserit, validè promittere; quia licet hæc vota sint conditionalia, excludantque alia bona: quia tamen indirectè excludunt, sunt certè directè de bono honesto. Adde melius esse, hæc bona ex obligatione facere, quàm liberum esse in aliis, quæ fortè non fient, Castro *Pal. 1. 3. tr. 15. d. 1*.

supponimus, sed ad illud ex hac individua persona dimanans.

9. Quid, si votum sit disunctum, cuius una pars cadat in materiam aptam, altera in ineptam? ut si quis ita voueat: *Ego promitto Deo vel me furaturum, vel me Religionem ingressurum*: *Ego promitto religionem ingressurum, vel ut furer, vel ut Deo seruiam*: *Voveo vel se occidere, vel me per aliquot dies jejunaturum*, & similia? Respondeo dandum esse non absumilem regulam; videndum enim est, an disunctio cadat in duplicem illam materiam, vel finem, necne. Si cadat in utramque, illicitum est votum, quia existente una parte mala, utraque pars mala erit, cum malum ex quocunque defectu, quare voti materia esse non potest. Quod si disunctio non cadat in utramque partem, sed determinate intendatur una pars, altera vero solum sit appositae, ut conditio, valebit votum quoad illam partem determinatam, si aliunde apta voto est. Exemplum clarior evadet doctrina. Sit, qui sic voueat: *Promitto aliquid furari, quo semel dives, et si furari non possum, promitto me in Religionem ingressurum*. Vide hic adesse veluti duo vota. Alterum: *Promitto furari*; & hoc invalidum est. Alterum: *Promitto me Religionem ingressurum, si furari non fuero*, & hoc validum est; quia de re ex se bona, & omnisio furti, est solum conditio.

10. Quid denique, si votum idem disunctivè emittatur, quia vouens nescit, quanam materia apta sit voto; ut si quis vouerit se, vel daturum elemosynam anno sequenti, vel jejunaturum, quia nescit, an anno sequenti habeat pecuniam, quam pauperibus largiatur? Respondeo, ad alteram partem possibilem obligari, nemini dubium sit, quia tunc adest virtualis voluntas se obligandi ad partem, quam si inveniet: sic etiam si muliercula voueret jejunium, ut contineret à Deo vel amasium, vel maritum, certe invalidè voueret, modò dictis n. 9. at si ipsa ex ignorantia sic voueret, ut deinde à Confessario suo instructa eligeret id, quod bonum fuerit, virtualiter determinatam illam partem pertinentem ad maritum voueret, quare & validè.

§. VI. Quomodo Votum sit interpretandum.

1. Revis est Regula, fusior petenda ex dictis cum ex *duramento*, *supra*, cap. 3. §. 4. Cum Votum obliget solum secundum intentionem vouentis, benignè, & non strictè erit interpretandum, ut quanto minus possit gravari vouentem. Legè Suarez lib. 4. de voto, c. 7. num. 8. & 9. Laym. lib. 4. de voto, c. 3. n. 3. Quod si de ejus intentione non constet, præsumendum est votum fuisse emissum, juxta id, quod requirit natura rei promissæ; de qua re, si item non constet, præsumendum erit juxta quod significant verba, quibus facta est promissio; & quidem secundum communem usum loquendi, cum semper præsumatur quis sua verba menti velle conformare, eademque juxta morem patrum proferre.

Affertur interpretatio aliquorum Votorum. Votum Virginitatis.

2. Votum puellæ de virginitate perpetua, immò de virginitate, nisi expressè aliqua limitatio addatur non solum eam obligat ad reculandum primum actum turpem, sed omnes deinceps. Ita S. Thom. quem citat, sequiturque Suar. loc. cit. n. 5. & 7. quia ex usu loquendi illud (voveo virginitatem) significat perpetuam Castitatem; quare amissa per primum actum virginitate, adhuc obligatur ad respiciendos omnes actus tum externos, tum etiam internos contra virtutem continentiae. Ita in nostr. opuse, de Confessione in editione Patavina, lib. 2. c. 7. §. 1. n. 4. & colligitur ex Suar. loc. cit.

Votum Peregrinationis.

3. Votum Peregrinationis potest impleri per peregrinationem equestrem; sic Bonac. disp. 4. q. 2. p. 6. n. 16. hæc enim in omni rigore peregrinatio est, & sic minus gravatur vouens: ut item propter non absumilem rationem,

potest impleri per peregrinationem factam propter aliam negotia, dum ad sit intentio volendi voto satisfacere.

Audiendi Missam.

4. Votum de audienda Missa impletur juxta, ac impletur, si esset de præcepto Ecclesiæ; hoc enim modo præsumitur promitti: sic Suar. loc. cit. n. 14. Si vovisti audire Missam quotidie, censo ex vi huius voti tibi die festivo satis esse unam audire; quamvis hæc sit de præcepto, quia intentio tua videtur solum fuisse, nullum transire sem sine Missa.

Recitandi Rosarium.

5. Votum de recitando Rosario, absolute intelligitur de tertia parte, quia hæc communiter Rosarium appellatur: sic Suar. loc. cit. n. 5. Sanch. loc. cit. n. 15. Rursus poteris recitari cum socio alternatim, quia hic jam est usus apud nos communis: qui apud Hispanos, quia fortasse non adest, ideo Castro Pal. tom. 3. tr. 2. §. d. 1. p. 12. num. 9. ejusmodi alternationem in eo voto adimplendo negavit. At sola mente recitari non poteris, quia eratio vocalis est in eo voto promissa.

Ingressendi Religionem absolute.

6. Votum ingrediendi Religionem, vel suscipiendi Ordines sacros, non obligat ad castitatem, donec status illi assumantur; secus plus nimio gravaretur vouens, nec enim, illis fiontem assumptis, est emissum castitatis votum. Ita Val. 2. 2. d. 9. §. 6. p. 4. vers. atque ex hoc quidem. An idem votum ingrediendi Religionis obliget filium in necessitate parentum, fratrum, sororum, &c. vide apud Castro Palatum tom. 3. tr. 16. d. 1. p. 7. §. 5. per totum.

Ingressendi Religionem, si Pater consenserit.

7. Hoc votum tunc obligat, quando Pater id à filio sincere proponente sciens, non contradicit. Ita Sanc. mox citandus; non enim opus esse censo, ut pater assensum positivum præbeat; quia ex communi more hic sensus ejus voti est: *Ingressi, nisi pater egrè ferat, & contradicat*.

8. Quid, si prior contradixerit, sed deinde mutata voluntate consentiat? Dico tunc impletam esse conditionem, votumque obligare, iam enim abest contradictio.

9. Quid, si contra: hoc est, si consenserit, sed deinde, ante ingressum filij in Religionem contradicat? Aio votum non obligare, quidquid dicant Sanch. lib. 4. in Dec. cap. 24. n. 14. Layman. lib. 4. tr. 4. c. 6. §. 2. quia non est impleta conditio juxta consensum vouentis, qui voluit mortem patris vitare.

10. Quid denique, si vel antequam pater posset significare assensum, vel dissensum; vel antequam adveniat tempus ingressus, ipse pater moriatur? Dico votum obligare; quia solum, nisi aliud manifestè fuerit expressum, requirebatur, ne pater contradiceret, molestiamque patretur, quæ neg. jam nunc adest.

Jejunandi.

11. Votum jejunandi intelligitur de jejunio more Ecclesiastico, unde pro quocunque die voveris, licet tibi laeticiis velis, ex Sanch. lib. 4. in Dec. c. 1. n. 53. quamvis Castro Palatus tom. 3. tr. 15. d. 1. de voto p. 12. n. 18. neget, si votum fuit pro Quadragesima, vel aliis temporibus, in quibus ex consuetudine ab his abstinetur: uterque probabiliter. Si vovit quis jejunare in vigilia alicuius Sancti, quando hæc incidit in Dominica, potest, immò præstet jejunare die Sabbati, quia hæc translatio de more Ecclesiæ est. Nam propter eandem rationem, cum, qui per totum mensem jejunare vovit, non obligo Dominicis, nisi expressè etiam se pro illis obligaverit.

12. Si jejunium promissum violasti, carniæ comestione

tenetur ad jejunium; quia iam remanet principale, scilicet jejunium, quod servari potest. Dixi (nisi aliud expresse intendatur) nam si intendam te jejunare praeceptis hac forma, sine vino, sine piscibus, &c. & non sub alia illa forma semel, quamvis cum primo violata, ad aliam ex vi voti non obligaberis, quia illam vovisti, non aliam.

17. Sed quid, si vinum biberis, atque addo quoad hanc circumstantiam votum violaveris, licebitne tibi sine novo peccato, vinum iterum, iterumque potare, posito, quod aliud in contrarium expresse non intendis? Affirmat Sanchez lib. 4. in decap. 11. num. 41. quia per abstinentiam vini semel violatam redditur pro illo die impossibilis dicta abstinentia. Negat Castro Palaus tom. 1. tract. 15. d. 1. p. 12. n. 19. quia intentio votantis videtur aditrix xisse jejunio abstinentiam vini pro singulis horis totius diei: Ego assentior Sanchio, si sermo sit de voto jejunandi in pane, & aqua: Castro Palaus autem, si de voto abstinenti eo die à vino; nam in his duobus votis, licet videatur magna affinitas, quia tamen in altero est negatio bibendi vinum, quae est malignantis naturae, in altero est affirmatio bibendi aquam; videtur adesse non spernenda diversitas, quam pro doctioribus innuisse sit satis.

18. Hoc facit sequens casus: Voveram ego per omnes sextas ferias solum panem comedere, & item voveram in Vigilia B. Aloysij panem non comedere, sed verò res alias, ciceres, fabas, lentes, immò & pisces, &c. incidit autem hoc anno Vigilia Beati in sextam feriam, quid agam; si enim solum panem, siue sola esculenta comedam, contra alterum ex votis faciam. Respondet, hac in re non puto attendendum ad prioritatem temporis emissi voti, quia tempus in Voti Deo factis videtur res valde extrinseca, necque ad intentionem votantis; supponimus enim hanc concurrentiam ipsum non praevidis. Puto hunc obligari ad ponendum, quod Deo gratius existimabitur. Sicut enim, si tibi duo promisi, gemmam, v.g. pretiosam, & mediocrem picturam, quae ab amico expectabam; si deinde ab eodem non possum obtinere utrumque, sed alterutrum, quem malueris, certe gemmam eligere debeo, quo tibi in re maiore, quam possum satisfaciam: ita videtur in casu nostro.

19. Verum, quid Deo erit gratius in re, de qua agimus, ubi utrumque jejunium ab eadem virtute abstinentiae procedit, nec ad excellentiorem actum recurrere possumus? Respondeo. Censuit quidam, jejunium sine pane esse gratius Deo; quia in genere abstinentiae rigidius est, quam jejunium cum solo pane. Non assentior, puto enim esse rigidius jejunium in solo pane, quam jejunium in ceteris. Nam ego potius eligerem, siue ad incitandum palatum, siue ad nutritionem, comedere pisces, ciceres, lentes, pulres varias, variisque saccharo condita, fructusque cum libertate diversos, praesertim pro uno tantum die; quam vnum aridum, siccum, insipidum, nullo obsonio associatum panem. Merito ego assero gratius esse Deo jejunium in solo pane, quam jejunium cum libertate in ceteris.

Sed quid si vovens advertisset, cum vovit, ad utrumque jejunium, ad quod obligabitur?

Respondeo aliqui cum Sylv. v. Votum 2. q. 17. ad utrumque, si potest, quia utrumque promisit, quare nihil comedit. Alij cum Vasp. de jejun. d. 243. respondent, ad neutrum, quia satis diversum jejunium est, nihil comedere, quod certe vovens non videtur vovisse; quam jejunium siue pane, & jejunium cum ceteris, quae promisit.

Dico congruentius loqui Priores, quia nisi vovens amens fuerit, dum vovit panem non comedere, & alia esculenta non comedere, nihil comedere promisit. Id ergo servet, si potest; nam ceterum facile Superior dispensabit, vel gravis debilitas consideratis votantis viribus iuste timenda excusabit.

20. Qui vovit jejunium in pane, & aqua, potestne comedere pastillos esculentos, quos Itali *Macherones*, vel *Vermicellos* appellamus: nam, si in illos, dum coquantur, parum olei, & amaraci pauculae frondes infundantur

N

tenetur ad jejunium; quia iam remanet principale, scilicet jejunium, quod servari potest. Dixi (nisi aliud expresse intendatur) nam si intendam te jejunare praeceptis hac forma, sine vino, sine piscibus, &c. & non sub alia illa forma semel, quamvis cum primo violata, ad aliam ex vi voti non obligaberis, quia illam vovisti, non aliam.

17. Sed quid, si vinum biberis, atque addo quoad hanc circumstantiam votum violaveris, licebitne tibi sine novo peccato, vinum iterum, iterumque potare, posito, quod aliud in contrarium expresse non intendis? Affirmat Sanchez lib. 4. in decap. 11. num. 41. quia per abstinentiam vini semel violatam redditur pro illo die impossibilis dicta abstinentia. Negat Castro Palaus tom. 1. tract. 15. d. 1. p. 12. n. 19. quia intentio votantis videtur aditrix xisse jejunio abstinentiam vini pro singulis horis totius diei: Ego assentior Sanchio, si sermo sit de voto jejunandi in pane, & aqua: Castro Palaus autem, si de voto abstinenti eo die à vino; nam in his duobus votis, licet videatur magna affinitas, quia tamen in altero est negatio bibendi vinum, quae est malignantis naturae, in altero est affirmatio bibendi aquam; videtur adesse non spernenda diversitas, quam pro doctioribus innuisse sit satis.

18. Hoc facit sequens casus: Voveram ego per omnes sextas ferias solum panem comedere, & item voveram in Vigilia B. Aloysij panem non comedere, sed verò res alias, ciceres, fabas, lentes, immò & pisces, &c. incidit autem hoc anno Vigilia Beati in sextam feriam, quid agam; si enim solum panem, siue sola esculenta comedam, contra alterum ex votis faciam. Respondet, hac in re non puto attendendum ad prioritatem temporis emissi voti, quia tempus in Voti Deo factis videtur res valde extrinseca, necque ad intentionem votantis; supponimus enim hanc concurrentiam ipsum non praevidis. Puto hunc obligari ad ponendum, quod Deo gratius existimabitur. Sicut enim, si tibi duo promisi, gemmam, v.g. pretiosam, & mediocrem picturam, quae ab amico expectabam; si deinde ab eodem non possum obtinere utrumque, sed alterutrum, quem malueris, certe gemmam eligere debeo, quo tibi in re maiore, quam possum satisfaciam: ita videtur in casu nostro.

19. Verum, quid Deo erit gratius in re, de qua agimus, ubi utrumque jejunium ab eadem virtute abstinentiae procedit, nec ad excellentiorem actum recurrere possumus? Respondeo. Censuit quidam, jejunium sine pane esse gratius Deo; quia in genere abstinentiae rigidius est, quam jejunium cum solo pane. Non assentior, puto enim esse rigidius jejunium in solo pane, quam jejunium in ceteris. Nam ego potius eligerem, siue ad incitandum palatum, siue ad nutritionem, comedere pisces, ciceres, lentes, pulres varias, variisque saccharo condita, fructusque cum libertate diversos, praesertim pro uno tantum die; quam vnum aridum, siccum, insipidum, nullo obsonio associatum panem. Merito ego assero gratius esse Deo jejunium in solo pane, quam jejunium cum libertate in ceteris.

Sed quid si vovens advertisset, cum vovit, ad utrumque jejunium, ad quod obligabitur?

Respondeo aliqui cum Sylv. v. Votum 2. q. 17. ad utrumque, si potest, quia utrumque promisit, quare nihil comedit. Alij cum Vasp. de jejun. d. 243. respondent, ad neutrum, quia satis diversum jejunium est, nihil comedere, quod certe vovens non videtur vovisse; quam jejunium siue pane, & jejunium cum ceteris, quae promisit.

Dico congruentius loqui Priores, quia nisi vovens amens fuerit, dum vovit panem non comedere, & alia esculenta non comedere, nihil comedere promisit. Id ergo servet, si potest; nam ceterum facile Superior dispensabit, vel gravis debilitas consideratis votantis viribus iuste timenda excusabit.

20. Qui vovit jejunium in pane, & aqua, potestne comedere pastillos esculentos, quos Itali *Macherones*, vel *Vermicellos* appellamus: nam, si in illos, dum coquantur, parum olei, & amaraci pauculae frondes infundantur

N

supponimus, sed ad illud ex hac individua persona dimanans.

9. Quid, si votum sit disunctum, cuius una pars cadat in materiam aptam, altera in ineptam? ut si quis ita voueat: *Ego promitto Deo vel me furaturum, vel me Religionem ingressurum*: *Ego promitto religionem ingressurum, vel ut furer, vel ut Deo seruiam*: *Voveo vel se occidere, vel me per aliquot dies jejunaturum*, & similia? Respondeo dandum esse non absumilem regulam; videndum enim est, an disunctio cadat in duplicem illam materiam, vel finem, necne. Si cadat in utramque, illicitum est votum, quia existente una parte mala, utraque pars mala erit, cum malum ex quocunque defectu, quare voti materia esse non potest. Quod si disunctio non cadat in utramque partem, sed determinate intendatur una pars, altera vero solum sit appositae, ut conditio, valent votum quoad illam partem determinatam, si aliunde apta voto est. Exemplum clarior evadet doctrina. Sit, qui sic voueat: *Promitto aliquid furari, quo semel dives, et si furari non possum, promitto me in Religionem ingressurum*. Vide hic adesse veluti duo vota. Alterum: *Promitto furari*; & hoc invalidum est. Alterum: *Promitto me Religionem ingressurum, si furari non fuero*, & hoc validum est; quia de re ex se bona, & omnisio furti, est solum conditio.

10. Quid denique, si votum idem disunctivè emittatur, quia vouens nescit, quanam materia apta sit voto; ut si quis vouerit se, vel daturum elemosynam anno sequenti, vel jejunaturum, quia nescit, an anno sequenti habeat pecuniam, quam pauperibus largiatur? Respondeo, ad alteram partem possibilem obligari, nemini dubium sit, quia tunc adest virtualis voluntas se obligandi ad partem, quam si inveniet: sic etiam si muliercula voueret jejunium, ut contineret à Deo vel amasium, vel maritum, certe invalidè voueret, modò dictis n. 9. at si ipsa ex ignorantia sic voueret, ut deinde à Confessario suo instructa eligeret id, quod bonum fuerit, virtualiter determinatam illam partem pertinentem ad maritum voueret, quare & validè.

§. VI. Quomodo Votum sit interpretandum.

1. Revis est Regula, fusior petenda ex dictis cum ex *duramento*, *supra*, cap. 3. §. 4. Cum Votum obliget solum secundum intentionem vouentis, benignè, & non strictè erit interpretandum, ut quanto minus possit gravari vouentem. Legè Suarez lib. 4. de voto, c. 7. num. 8. & 9. Laym. lib. 4. de voto, c. 3. n. 3. Quod si de ejus intentione non constet, præsumendum est votum fuisse emissum, juxta id, quod requirit natura rei promissæ; de qua re, si item non constet, præsumendum erit juxta quod significant verba, quibus facta est promissio; & quidem secundum communem usum loquendi, cum semper præsumatur quis sua verba menti velle conformare, eademque juxta morem patrum proferre.

Affertur interpretatio aliquorum Votorum. Votum Virginitatis.

2. Votum puellæ de virginitate perpetua, immò de virginitate, nisi expressè aliqua limitatio addatur non solum eam obligat ad reculandum primum actum turpem, sed omnes deinceps. Ita S. Thom. quem citat, sequiturque Suar. loc. cit. n. 5. & 7 quia ex usu loquendi illud (voveo virginitatem) significat perpetuam Castitatem; quare amissa per primum actum virginitate, adhuc obligatur ad respiciendos omnes actus tum externos, tum etiam internos contra virtutem continentiae. Ita in nostr. opuse, de Confessione in editione Pataviana, lib. 2. c. 7. §. 1. n. 4. & colligitur ex Suar. loc. cit.

Votum Peregrinationis.

3. Votum Peregrinationis potest impleri per peregrinationem equestrem; sic Bonac. disp. 4. q. 2. p. 6. n. 16. hæc enim in omni rigore peregrinatio est, & sic minus gravatur vouens: ut item propter non absumilem rationem,

potest impleri per peregrinationem factam propter aliam negotia, dum ad sit intentio volendi voto satisfacere.

Audiendi Missam.

4. Votum de audienda Missa impletur juxta, ac impletur, si esset de præcepto Ecclesiæ; hoc enim modo præsumitur promitti: sic Suar. loc. cit. n. 14. Si vovisti audire Missam quotidie, censetur ex vi huius voti tibi die festivo satis esse unam audire; quamvis hæc sit de præcepto, quia intentio tua videtur solum fuisse, nullum transire sem sine Missa.

Recitandi Rosarium.

5. Votum de recitando Rosario, absolute intelligitur de tertia parte, quia hæc communiter Rosarium appellatur: sic Suar. loc. cit. n. 5. Sanch. loc. cit. n. 15. Rursus poteris recitari cum socio alternatim, quia hic jam est usus apud nos communis: qui apud Hispanos, quia fortasse non adest, ideo Castro Pal. tom. 3. tr. 2. §. d. 1. p. 12. num. 9. ejusmodi alternationem in eo voto adimplendo negavit. At sola mente recitari non poterit, quia eratio vocalis est in eo voto promissa.

Ingressendi Religionem absolute.

6. Votum ingrediendi Religionem, vel suscipiendi Ordines sacros, non obligat ad castitatem, donec status illi assumantur; secus plus nimio gravaretur vouens, nec enim, illis fiontem assumptis, est emissum castitatis votum. Ita Val. 2. 2. d. 9. 6. p. 4. vers. atque ex hoc quidem. An idem votum ingrediendi Religionis obliget filium in necessitate parentum, fratrum, sororum, &c. vide apud Castro Palaum tom. 3. tr. 16. d. 1. p. 7. §. 5. per totum.

Ingressendi Religionem, si Pater consenserit.

7. Hoc votum tunc obligat, quando Pater id à filio sincere proponente sciens, non contradicit. Ita Sanc. mox citandus; non enim opus esse censetur, ut pater assensum positivum præbeat; quia ex communi more hic sensus ejus voti est: *Ingressus, nisi pater egrè ferat, & contradicat*.

8. Quid, si prior contradixerit, sed deinde mutata voluntate consentiat? Dico tunc impletam esse conditionem, votumque obligare, iam enim abest contradictio.

9. Quid, si contra: hoc est, si consenserit, sed deinde, ante ingressum filij in Religionem contradicat? Aio votum non obligare, quidquid dicant Sanch. lib. 4. in Dec. cap. 24. n. 14. Layman. lib. 4. tr. 4. c. 6. q. 2. quia non est impleta conditio juxta consensum vouentis, qui voluit mortem patris vitare.

10. Quid denique, si vel antequam pater posset significare assensum, vel dissensum; vel antequam adveniat tempus ingressus, ipse pater moriatur? Dico votum obligare; quia solum, nisi aliud manifestè fuerit expressum, requirebatur, ne pater contradiceret, molestiamque patretur, quæ neg. jam nunc adest.

Jejunandi.

11. Votum jejunandi intelligitur de jejunio more Ecclesiastico, unde pro quocunque die voveris, licet tibi laeticiis velis, ex Sanch. lib. 4. in Dec. c. 1. n. 53. quamvis Castro Palaus tom. 3. tr. 15. d. 1. de voto p. 12. n. 18. neget, si votum fuit pro Quadragesima, vel aliis temporibus, in quibus ex consuetudine ab his abstinetur: uterque probabiliter. Si vovit quis jejunare in vigilia alicuius Sancti, quando hæc incidit in Dominica, potest, immò præstet jejunare die Sabbati, quia hæc translatio de more Ecclesiæ est. Nam propter eandem rationem, cum, qui per totum mensem jejunare vovit, non obligo Dominicis, nisi expressè etiam se pro illis obligaverit.

12. Si jejunium promissum violasti, carniæ comestione

tenetur ad jejunium; quia jam remanet principale, scilicet jejunium, quod servari potest. Dixi (nisi aliud expresse intendatur) nam si intendam te jejunare prae ceteris hac forma, sine vino, sine piscibus, &c. & non sub alia illa forma semel, quamvis cum primo violata, ad aliam ex vi voti non obligaberis, quia illam vovisti, non aliam.

17. Sed quid, si vinum biberis, atque addo quoad hanc circumstantiam votum violaveris, licebitne tibi sine novo peccato, vinum iterum, iterumque potare, posito, quod aliud in contrarium expresse non intendis? Affirmat Sanchez lib. 4. in decap. 11. num. 41. quia per abstinentiam vini semel violatam redditur pro illo die impossibilis dicta abstinentia. Negat Castro Palas tom. 1. tract. 15. d. 1. p. 12. n. 19. quia intentio votantis videtur aditrix xisse jejunio abstinentiam vini pro singulis horis totius diei: Ego assentior Sanchio, si sermo sit de voto jejunandi in pane, & aqua: Castro Palas autem, si de voto abstinenti eo die à vino; nam in his duobus votis, licet videatur magna affinitas, quia tamen in altero est negatio bibendi vinum, quae est malignantis naturae, in altero est affirmatio bibendi aquam; videtur adesse non spernenda diversitas, quam pro doctioribus innuisse sit satis.

18. Hoc facit sequens casus: Voveram ego per omnes sextas ferias solum panem comedere, & item voveram in Vigilia B. Aloysij panem non comedere, sed verò res alias, ciceres, fabas, lentes, immò & pisces, &c. incidit autem hoc anno Vigilia Beati in sextam feriam, quid agam; si enim solum panem, siue sola esculenta comedam, contra alterum ex votis faciam. Respondendo, hac in re non puto attendendum ad prioritatem temporis emissi voti, quia tempus in Voti Deo factis videtur res valde extrinseca, necque ad intentionem votantis; supponimus enim hanc concurrentiam ipsum non praevideisse. Puto hunc obligari ad ponendum, quod Deo gratius existimabitur. Sicut enim, si tibi duo promisi, gemmam, v.g. pretiosam, & mediocrem picturam, quae ab amico expectabam; si deinde ab eodem non possum obtinere utrumque, sed alterutrum, quem malueris, certe gemmam eligere debeo, quo tibi in re maiore, quam possum satisfaciam: ita videtur in casu nostro.

19. Verum, quid Deo erit gratius in re, de qua agimus, ubi utrumque jejunium ab eadem virtute abstinentiae procedit, nec ad excellentiorem actum recurrere possumus? Respondeo. Censuit quidam, jejunium sine pane esse gratius Deo; quia in genere abstinentiae rigidius est, quam jejunium cum solo pane. Non assentior, puto enim esse rigidius jejunium in solo pane, quam jejunium in ceteris. Nam ego potius eligerem, siue ad incitandum palatum, siue ad nutritionem, comedere pisces, ciceres, lentes, pulres varias, variisque saccharo condita, fructusque cum libertate diversos, praesertim pro uno tantum die; quam vnum aridum, siccum, insipidum, nullo obsonio associatum panem. Merito ego assero gratius esse Deo jejunium in solo pane, quam jejunium cum libertate in ceteris.

Sed quid si vovens advertisset, cum vovit, ad utrumque jejunium, ad quod obligabitur?

Resp. aliqui cum Sylv. v. Votum 2. q. 17. ad utrumque, si potest, quia utrumque promisit, quare nihil comedat. Alij cum Vasp. de jejun. d. 243. respondent, ad neutrum, quia satis diversum jejunium est, nihil comedere, quod certe vovens non videtur vovisse; quam jejunium siue pane, & jejunium cum ceteris, quae promisit.

Dico congruentius loqui Priores, quia nisi vovens amens fuerit, dum vovit panem non comedere, & alia esculenta non comedere, nihil comedere promisit. Id ergo servet, si potest; nam ceterum facile Superior dispensabit, vel gravis debilitas consideratis vovens viribus iuste timenda excusabit.

20. Qui vovit jejunium in pane, & aqua, potestne comedere pastillos esculentos, quos Itali *Macherones*, vel *Vermicellos* appellamus: nam, si in illos, dum coquantur, parum olei, & amaraci paucula frondes infundantur

Absinentia à vino.

14. Votum abstinenti à vino, etiam ad evitandam ebrietatem, non prohibet cerusiam, & similia; quia haec sunt satis diversa, & finis extrinsecus sub voti obligationem non cadit. Alia de hoc voto mox afferam num. 15.

Jejunandi in pane & aqua: ubi? An Pastilli esculenti, vulgo Macherones, hoc jejunium violant?

15. Votum jejunandi in pane, & aqua obligat sub mortali, ne aliud comedas, vel bibas. Exiptionem parvitatem materiam, quae certe in re nimis laxè mihi videtur, Castro Palas 1. 1. tr. 15. d. 1. p. 12. n. 21. dixisse, quod docuit votum abstinenti à vino, obligare sub gravi culpa, si bibatur ea quantitate, quae vino temperatè, siccitibus sufficeret pro una comestione; quasi ad majorem non obligetur graviter: nimis, inquam, laxè. Si quis tamen quater bibat vinum, quod de more mistum in prandio, temperatè bibat, ergo sequitur, quod si, cui non liceret vinum propter votum bibere, posset sine gravi culpa bibere bis, vel ter. Id non credo. Semel igitur modo dicto bibere, non putarem grave; pluries, putarem: Nec id durum videatur; nam idem Castro Palas, lib. 1. n. 19. nescio, an sibi repugans, non multo ante dixit, seu supposuit, semel bibendo vinum, frangi jejunium promissum in pane, & aqua. 16. Qui in pane, & aqua jejunare vovit, si non potest sic jejunare, obligabitur jejunare cum piscibus; si nec cum his, vel similibus potest, obligabitur cum laetioribus jejunium servare. Ratio est, quia accessorium sequitur principale; non contra: cum igitur ex mente communiter voventium (nisi aliud expresse intendatur) in praedictis promittatur principaliter jejunium; si illud observari potest, debet. Contra verò si jejunare non potest, non propterea à praedictis cibi, & etiam à carnibus te continere iubeo, quia abstinentia ab his accessorie ad jejunium fuit promissa. Ita Layman. lib. 4. tr. 4. cap. 2. n. 3. propter eandem rationem, si vovens jejunium in pane, & aqua, hora consueta alios cibos quadragesimales adhibuit, violando graviter votum, adhuc

dantur, gratos se palato exhibebunt; cumque ex alia parte concedamus omnes solum esse veniale, propter parvitatem materię, tam exigua additione non violandam moraliter sic esse jejunium, videbitur aliqui. Quid, si neque hæc addantur sed meri vermicelli, & similes aqua costi comedantur?

Respondeo: quamvis hoc posterius sit concessu facilius, tamen utrumque puto esse contra ejusmodi votum. Ratio ducitur ex interpretatione communi sic votentium, qui dum jejunium vovent in pane, & aqua, solo pane se fore contentos promittunt, nisi expressè aliud intendat: at illa, quamvis ex simili farina, quā panis, compacta edulia longè aliud sunt in usu humano, quam panis. Illud facile indulgeo, ut panem possit quis aqua coquere; quia sic non se extrahit ab usitate panis: quare sicuti posset illum ad prunas assare, assatōque tunc vesci, quod nemo negat; sic poterit aqua elixare, elixatumque comedere.

Abstinentiā à Carnibus.

21. Qui vovit abstinere à carnibus, potest comedere lacticia, quia hæc non veniunt in communi loquendi more, nomine carniū. Propter eandem rationem, qui vovit abstinere à lacticiis, videtur posse carnibus vesci, & ita putat S. v. *Votum* n. 25. Sanchez *de cap.* 11. num. 46. Sed non assentior, quia ex communi hominum existimatione, qui à se prohibet lacticia, prohibet & carnes seu supponit carniū prohibitionem: & certè mirum esset, hominem tunc non posse comedere ova, posse gallinam tacite permittere (nisi expressè contrarium intendatur) in voto abstinentiæ à lacticiis, involvitur promissio abstinentiæ à carnibus, non verò contrā. De abstinentia carnis accessorie ad votum jejunii, vide n. 12.

§. VII. De Voto rei indeterminato.

1. **V**otum de materia indeterminata, sive primò quoad quantitatem ut: *Voveo elemosynam*, non designando quantam; sive secundò quoad qualitatem, ut: *Voveo dolium vini*, non decernendo ejus bonitatis, sive tertio quoad individuitatem, ut: *Voveo dare in elemosynam unum ex his duobus servis, hunc, vel illum equum, &c.* Votum, inquam, de re indeterminata validum est, & licitum; quia indeterminatum non tollit bonitatem materię, sed solum obligat votentem, ut illam decernat. Sed ecce difficultas, quia ratione ea determinari in ipsa executione debeat?

2. Dico primò, quoad priora duo, ita determinari debere, ut secundum regulam §. *precedente* datam, quantum minus potest, vovens gravetur, usum tamen loquendi, & voventis intentionem semper præ oculis habendo. Ita Valentia 2.2. *disp.* 6. *quest.* 6. *punct.* 4. *quest.* 3. Azor. 5. *parte.* lib. 11. *cap.* 20. *quest.* 2. & 10. Bonacina *tomo* 2. *disp.* 4. *quest.* 2. *de voto, punct.* 6. num. 12. & 31. alique. Poterit igitur minimam, infimamque, prout maluerit, eligere: Dixi (Vsum loquendi, & intentionem præ oculis habendo) per diligentem enim advertet, quod & Doctores advertunt l. *Nummis*, ff. *de legatis* 3. & nos *supra* §. lib. 1. *cap.* 3. §. 7. *Legatum*, & v. *Votum*, monimus in legatis; tacite ipso voto interdum determinationem involvi, verbi gratia, si calicem voveas, certè argenteum, non verò vilioris materię debes; quia ex usu loquendi, dum voves Calicem, pro Missa celebranda voves, qualis est ad minimum argenteus quoad cupam. Pari modo, si vovisti panem, oleum, &c. non potes quæcunque vilissima, sed quæ usui communi solent convenire.

3. Vinum pro celebrandis Missis vovit quidam dandum singulis diebus Patribus Capucinis, atque hoc Votum in hæreses transmissit: qui (ut allolet) sui genitoris pietatem oblitus, vinum dabant infimæ qualitatis: interrogatus ego de hæredum obligatione, eosdem monui, Votum Patris non servari, nisi bonum vinum, ac Sa-

cificio dignum ministrarent, hoc enim tacite promissit, ex communi more, Pater.

4. Dico secundò, quoad tertiam indeterminatorem individuatōis; posse voventem, quod libenter, eligere. Quia dum quis ita promissit, tacite voluit non unam partem determinatè promittere, sed liberè offerre, quam voluerit. Si quando alterutrum ex his ante electionem pateat, an, quod superest, integrè debeas, variant Doctores. Dividendum putant, Sanchez *lib.* 4. in *Dec.* *cap.* 13. num. 19. & Molina, *tomo* 2. *de iust.* d. 270. *vers.* quando res una; integrè dandum docet Bonacina *lib.* 4. *de voto*, q. 2. *part.* 6. num. 34. & Castro Palau *tomo* 3. *tr.* 15. *disp.* 1. p. 12. num. 26. illi, quia res remanens non erat tota addita: sed solum veluti pars; hi, quia sensus promissionis videtur hic: *Dabo equum*, v. g. *quem habeo ex his duobus*. Vtrumque probabile.

CAPUT XVI.

De Obligatione Voti.

1. **N**on obligat Votum, Primò, si cesset ex natura rei. Secundò, si ex lapsu temporis. Tertio, irritatione. Quarto, dispensatione. Quintò, commutatione, de quibus ea, quæ magis sunt necessaria, insequentibus explicabuntur.

§. 1. De cessatione Voti ex natura rei.

1. **C**essat veluti ex natura sua Votum, Primò, quando materia promissa, sive in re, sive secundum prudentem hominum æstimationem, diversa notabiliter sit. Ita Valentia 2.2. *disp.* 6. *quest.* 6. p. 4. *vers.* eo igitur modo, Sanchez *lib.* 4. in *Decalog.* *cap.* 2. num. 20. Ratio est, quia illam promissit vovens, non verò diversam.

An sint mutata circumstantiæ in eo, qui vovit castitatem, vel Religionem, si multos, vel aliquos annos vixit vxoratus; disputat amicissimus Tancreda, p. p. *q. mor.* tr. 3. *de voto, disp.* 1. *quest.* 51. an nimis benigne, qui legit, expendat.

Diversa autem fiet, quando notabiles difficultates superveniunt, vel de novo quid simile cognoscitur, ex parte ipsius materię promissæ; quare est periculum vitæ, honoris, gravis alicuius damni. Sic Suarez *lib.* 4. *de voto*, *cap.* 10. num. 1. tunc enim res videtur transire in alium statum moraliter diversum, quem vovens, nequaquam promissit.

Dixi (de novo cognoscatur) nam si, non obstante illo periculo cognito, adhuc vovisti, obligaris promissæ, quia res pro te non est mutata: solum erit perpendendum, an honestum fuerit, cum eo vitæ verbi gratia, periculo vovere, atque aded, an votum valuerit: Sanè interdum valere, quando virtuti consonum est, tali periculo se exponere, certum est; ut accidit fortè Carthusiano, voventi, nunquam, ne in infinitate quidem, carnes comedere.

2. Cessat secundò, cessante causâ finali, non verò impulsiva: sic Sanchez *loco citato*, num. 42. Azor. *parte* 1. l. 11. *cap.* 15. *quest.* 14. sine enim non subsistente, nec subsistit promissio. Quod si finis principalis sit duplex, videndum est, utrum divisibiliter, an indivisibiliter uterque fuerit intentus, & inde vigorem voti cognosce, ut *supra* *cap.* 13. n. 12. & 13. innuimus satis.

Hinc, si vovisti dare elemosynam Petro pauperi, & hic dives evasit: Si eandem vovisti ad finem impetrandi salutem absentis Ilio, & hic mortuus erat, quando votum emittebas; Si ad finem liberandi captivum à servitute, & hic non inveniatur fuisse captivus, vel ante tuum votum ad libertatem fugâ se vindicasse; Si ad finem ædificandi Ecclesiam, atque hæc propter hæreticos, v. g. inuencientes, ædificari non concedatur; ad nihil tenetis; siquidem causâ finalis tui voti nequaquam subsistit.

Nota

Nota raro solum suspendi votum, quia materia votum vel finis non omnino, sed ad tempus cessat, satis brevis, cap. 1. §. 4. n. 7. breviter insignificat.

Cap. 13. Sed ante non est omittendum, notare interdum votum per illius satisfactionem, etiam si voti im-

memor fueris, vel, etiam si satisfacere voto nolu-
eris, quod breviter, sic habet de Lugo de just. d. a. n. 4. §. fine.

Si ex voto debeat dare, v.g. hoc mense aliquam ele-
mosynam, & immemor voti eam dedisti, satisfacti pro-
misi, sicut, si cum voto audiendi Missam, voti im-
memor eam audisti, ut docet Sanchez. lib. 1. in Dte. cap. 13.
n. 10. & 18. & 4. cap. 13. n. 40. qui notat idem esse, licet ha-
beres intentionem non satisfaciendi voto per illud opus,
nisi forte novo voto te voluisses obligare ad illud opus,
iterum faciendum. Hæc de Lugo.

Quod si quæras hujus doctrinæ rationem, ea est,
quia, cum nunc est communis sententia, quod, qui ex lege
debet facere aliquod opus, v.g. die Dominice interesse
fieri, si illi interest immemor legis, immo etiam memor,
& nolens per illam Missam satisfacere præcepto, adhuc
præcepto satisfacit: quia jam ponitur ab illo id, quod
lex præcipit, nec enim lex præcipit, & obligat ad po-
nendum opus cum intentione satisfaciendi legi, sed so-
lum ad ponendum illud opus. Vnde sequitur, quod, si
hic intra tempus habile mutet intentionem, seu adver-
tatur, jam satisfecisse, non peccet, non audiendo aliud
Sacram. Ergo idem merito dicimus de voto, quæ est
lex private obligans ex vi Religionis, non vero ex vi
justitiæ.

Quod ultimum addo, quia in obligationibus ex ju-
stitia, est questio inter DD. an quando quis aliquid ex
justitia debet, extinguat debitum, si illud solvit immem-
or ejus obligationis, vel si solvit animo domandi: &
quidam negat extinguere de Lugo l. c. num. 45. concedit
Baldell. num. 1. §. 4. n. 18. ex C. cum ex plur. ff. de solut.
quem refert, & sequitur Diana p. 3. tr. 13. ref. 44. videtur tam-
en p. 3. tr. 13. §. 1. at cum nos loquamur de obligatione, qua
non pertinet ad justitiam, jure dicimus hanc nostram,
communem esse sententiam. Redeamus nunc ad promil-
sum casus solutionem.

§. 11. Quando nam voti obligatio cesset ratione temporis.

Titius vovit orationem, jejunium, elemosynam, pro certo designato tempore, quando ea nequaquam præstitit, obligaturne alio die, an potius ille jam liber a voto?

Respondeo, hoc pendere ex intentione voventis. Si enim illo die signatus intendit orare, jejunare, &c. illud elapso die, non jam tenetur amplius, si vero diem illum præstitit, potius pro termino, ante quem non vult obligari, quam quod vellet illo signato die orare, jejunare, &c. signavit cum solum, ut initium, suæ obligationis; tunc eo elapso tempore, tenetur, cum privum potest. Ita Arag. Caceran. Valentia, Vasquez, Suarez, Sanchez apud Castr. Pal. 1. §. 1. n. 14. p. 1. §. 1. n. 1. Ratio est, quia sic se voventis vult obligare, & non aliter.

6. Sed quid, si incertum sit utrum ex his modis quis voverit? Respondeo, colligi etiam ex voventis intentione debere. Nam si tempus præfixum continet specialem devotionem, nec contrarium expresse intendatur: præsumitur dies ille signatus fuisse in honorem talis diei, & consequenter res inseparabiliter cum tempore fuisse promissa. Vt si voveris jejunium die Sabbati, eo fine, quia hic Dies est peculiari modo devotioni Virginis ad-

dictus: inseparabiliter cum jejunio dies ipsa ex tua intentione conjungitur; atque adeo si non potes, vel si cum peccato non vis eo die Sabbati jejunare, ad nihil postea teneris. Sic Sanchez lib. 4. in Decalog. cap. 1. n. 32. sicut si vovisses recitare Coronam coram signata Imagine sanctissime Virginis, propter ejus Imaginis peculiarem devotionem, si eam illa non potes, alio in loco Coronam recitare non teneris. Et ratio est, quia, seu pro tali die, seu pro tali loco, te, & non aliter, obligasti. Fateor tamen intetum in eo casu, quo promissisti, v.g. jejunare per unum annum integrum, si per sex menses priores non jejunasti, teneri te ad jejunia sex mensium posteriorum: quia pro his remanet implenda pars voti, quæ in hoc casu, ut ex se patet, dividua est, & impleri potest.

7. Si vero tempus præfixum non continet specialem devotionem, vel si continet, tu principaliter ex illa ad votum emittendum non te movisti; tunc separabiliter a tempore res fuisse promissa præsumitur, & tempus præsumitur esse additum, ut initium tuæ obligationis: quare urgebit promissio, etiam post præfixum terminum. Verbi gratia, vovisses elemosynam dandam die sancti Joannis eo fine, quia tunc tuos census exigere soles, vel quia commodius eo tempore promptos habes pauperes, vel quid simile; transacto S. Joannis die, nec impleto voto, postea adimplendum erit; quia in hoc voto præfigitur ille dies, non in ejus honorem saltem principaliter, sed in tuam commoditatem, principaliter autem intenditur ipsa pauperum sublevatio. Sicut, si coronam illam modò dictam vovisses ex amore ipsius Virginis, locum autem Imaginis solum ut aptum ad illam recitandam elegisses: si ibi non recitasti, ibi recitare teneris.

8. Hinc votum jejunandi diebus sextis Feriis hujus anni, (si non potes, vel etiam cum peccato non vis hoc anno jejunare) evanescet votum pro alio anno: sic Sanchez lib. 2. num. 12. Bon. disp. 4. de voto, quest. 2. p. 5. §. 1. num. 9. quia inseparabiliter cum hoc anno, in honorem Dominicæ Passionis, jejunia facere promissisti; vovisti enim his sextis Feriis, non vero alterius anni jejunare, atque adeo signatis his, alias exclusisti.

Hinc votum peregrinandi Romam hoc anno sancto, illo transacto, cessat; quia inseparabiliter conjuncta est res promissa cum ejusmodi anno.

9. Hinc, si jejunare quis voveat semel singulis hebdomadis, per totam suam vitam, si in aliqua hebdomada non jejunet, sive quia nequit, sive quia cum peccato non vult, non tenetur supplere alia hebdomada, bis, verbi gratia, jejunando; quia ex ipsa mente voventis addicitur jejunium illis singulis septimanis, cum finis principalis sit, vel se in singulis semel mortificare, vel in singulis Dominicam passionem semel recolere, &c. idem posset esse in elemosyna, ut si quando quis voveret singulis diebus illam largiri, vel in honorem Sancti illius Dei vel ut nulla dies præteriret sine pauperum sublevatione, vel quid simile. Quia tamen communiter solet elemosyna promitti ob ipsam inopum misericordiam, rectè monet Sanchez loc. cit. num. 37. communiter obligari quempiam, qui sic vovit, ad supplendum, si forte aliquo die omisit.

10. Hinc, contra, promittens ingressum Religionis die, verbi gratia, S. Francisci, nec id eo termino adimplens, obligatur postea ingredi. Ita Suarez, Bonacina, apud Castr. tom. 3. trav. 1. p. 14. n. 3. quia, licet is dies contineat peculiarem devotionem: ex mente tamen voventis clare apparet, devotionem illam nec fuisse voti finem, nisi minus principalem, & separabilem.

11. Pari modo, si vovisti jejunare tot diebus, quot sunt anni Sabbata, si hoc anno non jejunasti, teneris ad supplendum anno sequenti: quia jam apparet votum non fuisse propter devotionem hujus anni, vel huic anno addictum. Immo, si expresse vovisti te continuato anno, omnibus Sabbatis, v.g. jejunaturum, non, inquam, non designato propter devotionem peculiarem illius, sed, propter

EL IV

propter commoditatem, vel quid simile: alio anno continuato tibi erit jejunandum, ut ex jam dictis patet.

21. Quid, si dubium sit; an vovens decreverit tempus in honorem diei, necne? Respondeo, tunc censendum esse cum Sanch. lib. 4. in Decal. c. 14. n. 38. ac si non decreverit in honorem. Ratio est, quia de voto certi sumus, dubitamus de tempore, ergo praevalet possessio voti: quare transacto tempore, adhuc obligabit.

13. Sed quid, si vocat quis se jejunaturum, v. g. die Sabbati, & certus quidem sit non Sabbathum quodcumque elegisse, sed determinatum, sit tamen dubius quodnam signatè fuerit? Respondeo cum Bonac. disp. 4. de voto, q. 2. p. 5. §. 1. n. 5. tunc jejunandum illi erit proximo Sabbato: quare, si votum fuit intuitu temporis, eo transacto non obligabitur amplius. Ratio est, quia ea videtur esse intentio voventis, sumpto exemplo à simili promissione humana, quae obligat proximo quoque tempore. *Item, qui Kalendis, in princip. ff. de verb. oblig.* Denique quando dicimus extinguí obligationem, vel te non obligari amplius ad votum, intelligimus, nec te obligari ad rem promissam, nec ad aliud opus ejus loco. Ita S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 3. q. 1. ad 1. Suarez lib. 4. c. 15. n. 7. quia vovens illam rem promissit, non aliam in ejus compensationem, ut supponimus: atque hæc, de qua loquimur, non est commutatio, sed obligationis cessatio.

Ex his resolvi sequens dubium: Antonia vidua vovit se daturam pauperibus totum suum Dotarium, quod mox sperabat recuperaturum ab hæredibus sui viri defuncti. Recuperavit non multò post dimidiam ejus partem alteram hæredibus dimisit bona fide, nil cogitans de voto. Et pone etiam fuisse mala fide, adeoque cum peccato, quod advertenter disposuerit de re jam Deo dicata. Queritur tunc an habeat obligationem restituendi pauperibus, alterum tantum ejus, quod remisit?

Respondeo, non obligari. Solum, si mala fide remisit, cum potuisset non remittere, peccavit contra votum, peccato delendo per penitentiam. Ratio est, etuenda ex dictis: & in simili sic asserti Suarez lib. 4. de voto, cap. 16. num. 9. Si quis, inquit, soli Deo vovit dare Hospitali servum suum Petrum, & postea illum occidit, non tenetur ad aliquam compensationem: deberet enim esse aliqua restitutio æquivalentis valoris, vel alterius servi similis. Nemo autem dixit vinculum voti præcisè spectatum obligare ad restitutionem aliquam Deo faciendam. Et paulò post probat illam culpam, quando affuit, non esse contra iustitiam, sed contra fidelitatem, seu Religionem, & ideo non esse mirum, si obligationem restitutionis nequaquam pariat.

§ III. De Irritatione Votorum.

1. Ille dicitur votum irritare, qui tollit absolute, & sine timore reviviscen- tiae obligationem voti cuiuscumque, sive futuri, sive præteriti, sive sola mente, sive etiam voce prolata: tollere autem eam solum potest is, à quo vovens dependet. Quoniam ergo dependentia, vel est quoad voluntatem, ut est filius, vel Religiosus, qui dependet à voluntate patris, & superioris: vel quoad rem promissam, ut est servus, qui quoad bona temporalia, quando non habet, nec habiturus est peculium proprium, dependet à Domino; ideo duplex est irritatio: alia scilicet directa, quæ est quando à Superiore, vel Patre tolluntur vota dependentia à sua voluntate: alia indirecta, quando tolluntur vota de rebus subiectis dominio alicujus. Et rectè quidem Pontius lib. 10. de marim. cap. 17. num. 22. notat, non esse necesse, superiorem quemcumque respectivè ad vota, quæ irritare potest, ea spectatim cognoscere: sic enim potest irritare: *Ego aufero à te quæcumque tua vota.* Non sic in dispensatione, vel commutatione; debet enim dispensans, vel commutans peculiariter vota cognoscere, ut causam dispensandi, vel æqualitatem commutandi perpendat: quæ expensio, ut dicimus, in irritatione non requiritur.

2. Directa irritatio semper est actus dominativæ po-

testatis: Indirecta potest esse etiam actus jurisdictionis, & ita quidem esset, si Pontifex prohiberet materiam ab aliquo promissam, prohiberet, verbi gratia, jejunium in die Dominica, quod quis vovisset, &c.

Porrò tractationem de votorum irritatione breviter, sed spero complete, hic dabo, subscribendo sequentem resolutionem.

Proponitur Casus.

3. Antonius tredecim annos natus duo emisit Vota: Alterum ingrediendi, perseverandique in Religione: Alterum dandi notabilem quandam elemosynam. Verum, eo egresso à pubertate, post annum scilicet decimum quantum completerem, Pater cum votorum filij consensu factus esset eadem irritavit: sed Antonius, cum dubitaverit, an id liceret participaretque se reum esse nihilominus votorum, eadem sæpè ratificavit: nec multò post, mortuo Genitore, ingressus Societatem Jesu, atque anno decimo octavo suæ ætatis vota biennij de more nuncupavit: mox duobus post annis, nulla antea facta renuntiatione bonorum, & Societate, ipso petente, dimissus est, regressusque in sæculum matrem viventem invenit, itemque patrum tugorem suorum fratrum, immò & futurum eorundem Curatorem: Pater enim ex testamento constituit dictum Patrum administratorem, Curatoremque suorum bonorum omnium, donec filij, inter quos numeravit etiam Antonium, annum vigesimum quintum completerent. Antonius ergo multas difficultates, nec vulgares proposuit de prædictis votis, quas jam sigillatim subdo, & diluo.

Difficultas prima.

An Antonio per emissionem Votorum biennij Societatis Jesu, extincta fuerint vota precedentia.

4. Concedimus omnes, universa vota, tum realia, non acceptata tamen à tertio, tum personalia in sæculo, vel in Novitiu facta, extingui per professionem solemnem, sive jure Divino, sive Ecclesiastico; atque addo, etiam commutandi intentionem non habere profitens, non obligari amplius ad illa vota. Ita D. Thomas 2. 2. quest. 189. art. 3. ad 3. Cajet. Azor. Sanchez, Lessius, alique apud Cast. Pal. tom. 1. tract. 16. de susceptione Religiosi status disp. 2. p. 8. n. 4. Ratio, cur tantà prærogativâ professio gaudeat, est quia in illa continentur eminenter quæcumque alia opera particularia fortè promissa; quare, qui se totum Deo in perpetuum dedicat, perfectissime solvit quæcumque ab ipso promissa illi fuerint.

Quoniam verò vota biennij Societatis Jesu non afferunt professionem solemnem, sed sunt simplicia, licet ex parte Pontificio novo verum constituent Religiosum, matrimoniumque irritent; idèò amplius querendum est, quid juris in casu nostro, quo Antonius non solemnem professionem, sed prædicta vota biennij nuncupavit pro quo.

4. Premitto primò, sive ab ipso vovente, sive à suo Superiore possit omnia prædicta in sæculo, vel Novitiu facta vota commutari in dicta vota biennij. Ita Layman lib. 4. tr. 4. cap. 8. num. 30. Castro Pal. ibidem num. 5. alique ab eodem citati. Ratio est, quia commune est omnibus, ut infra dicitur, quemlibet posse votum suum in melius commutare: at assumptio Religiosi status per dicta biennij vota, cum æqualeat ex parte voventis, professioni solemni; melior est, quàm sint quæcumque alia vota sæculi.

Hac autem commutatione facta, jam non amplius vota precedentia obligabunt; quia vota semel irritata, dispensata commutata, quando observantur conditiones, sub quibus expedita fortè fuit dispensatio, vel commutatio, non amplius obligant, sed solum obligat materia subrogata. Vnde, si sine culpa quis ita commutatus à Societate dimittatur, non amplius vota sæculi ipsum urgerent. Dico cum Sanch. lib. 5. in Dec. cap. 5. num. 55. sine

Molin. tom. 1. de instit. d. 240. Anton. Gom. l. 47. Tauri, num. 1. &c. passim. Jurisconsult. Ratio est, quia circa hæc jus ipse non habet disponendi: esto de aliis, in quibus est sui juris, disponere, atque adeò vovere sine dependentia possit.

dentia politi.

12. Hinc non solum elemosynam dicto tempore promissam ex bonis ad patrem spectantibus, sed longas etiam peregrinationes , Auturnam à domo absentiam , jejunia immoderata , & longas orationes, quibus dominus perturbatur, vel quibus filius infirmari timetur, potest irritare pater dicto filio puberi. Contrà vota Religiosis, Castitatis, & dande elemosynæ ex suo peculio irritare non potest. Sic Sanchez lib. 4. in Decalog. cap. 35. idem est in voto de frequentandis Sacramentis, de jeuniis, orationeque moderatis ; deque similibus eodem dicto tempore promissis : que cum nihil præjudicent patriæ pretestati, irritare non valet pater : quia in his sui juris est puer.

13. Nota posse à patre fieri irritationem, etiam contradicente filio : quia patria potestas non dependet in suo usu à filij voluntate. Nec obstat commutationem voti non posse intentari invito vovente : non obstat, inquam, quia in commutatione vovens acceptare debet materiam subrogandam, *Ad* quod requiritur consensus voventis : quod non est in irritatione : nam propterea probable etiam reputatur cum Castro Pal. *disp. 2. ciur. p. 4. num. 6.* contra Suarium *lib. 6. de voto, cap. 1. num. 13.* ex gravissima causa posse dispensationem voti tradi invito, quia liberam habet Præfatus potestatem dispensandi : nec à subdito dependente, licet necessario, non nisi à rationabili causa, exercendam.

rationabili cautela, exercendum.
14. Quæres. Requiriturne causa, ut prædicta vota
irriter Pater; Respondeo, quamvis aliqui, ut Lessius *lib.*
2. cap. 40. disp. 12. num. 30. & dub. 3. num. 76. Layman lib. 4.
tract. 4. cap. 7. num. 18. causam requirant, asserantque sine
illa tam irritantem patrem, quam filium iritationem
petentem, peccare venialiter: aliqui verò id negant; ut
Azor. *p. 1. lib. 11. c. 7. q. 1.* citans Sylvest. Angel. alióque
Basil. de Pont. de *matrim. cap. 17. num. 22.* video tandem
utroque Doctores quoad præxim esse concordēs: fateen-
tur enim & illi causam ad excusandum à quacunque cul-
pæ, eam unam sufficientem esse: quia scilicet gravatum
se filius voto sentiat, cum igitur tam modica causa sit fan-
tis moraliter loquendo, culpa semper evitabitur. Sic Sanchez
lib. 4. in Dec. cap. 24. m. 15. 16.

15. Quid, si pater concessit licentiam vivendi, vel votum filij confirmavit, licitè ne valebit deinceps irritare?

tum filij comminavit, necne valeat ad hoc per
 Negativam sententiam sectantur Lessius *lib. 2. cap. 40.*
disp. 10. nam. 76. citans Cajet. & Panor. Suarez *lib. 6. de*
voto cap. 8. num. 7. sed probabilior est affirmativa
 puto cum Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 27. num. 18. & 21.*
 & Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 7. num. 17.* quia per licentiam
 concessam non se pater privat, nec se privare potest po-
 testate, quam à natura, vel à jure habet irritandi. Vnum
 limita: nam si votum sit reale, patetque per licentiam
 concessam illud emitendi, tacite, vel expresse rem
 promissam filio donavit, ut per totum de ea disponderet
 non posset revocare, quia eam à suo dominio jam abdi-
 cavit. Si Pater promissit non irritari adhuc possit di-
 cam *mox num. 37.*

16. Ex dictis collige Patrem tunc potuisse Antonio irritare predicta vota: quia nulla sua licentia fuerunt emissa. Si ergo eorum legitima ratificatio subsecuta non est, (de qua tamen *mox*) liber à votis est filius.

Difficultas tertia.

An Tutor, vel Curator, &c.

17. Tutor, dum Tutoris officio fungitur, potest omnia pupilli vota facta in impubertate irritare; quæ potest pater, ejus enim loco succedit. Ita Castr. *d.d. 2. p. 7. num. 6.* ex communi sententia. Idem jus est in Curatore quoad vota facta concernentia ad bonum temporale;

vel præjudicantia gubernationi domus: ita Sanchez lib. 4. in Decalog. cap. 35. num. 69. alios citans in hoc enim Patris & Tutoris vicem subit Curator, dum Curatoris munus obit. Tutor autem datur pupillo usque ad 14. annum completum: Curator datur minori, id est, dicto anno 14. usque ad 25. item completum. Quam difficultas de Tutore, vel Curatore superveniente, videatur num. 42.

18. Quid, si sint plures Tutores, vel Curatores? Respondet cum Bon. d. 4. q. 2. p. 4. §. 7. n. 24. sine, quemlibet ex his posse: quia hæc potestas iis convenit ratione officij, nec videtur concessa dependenter à socio.

19. Sed insurgit difficultas, An Curator irritare valeat Minoris vota etiam personalia, tempore impubertatis emissa: Negandum enim inde visum fuit Suarez tom. 2. de Relig. lib. 6. de Voto, cap. 6. num. 24. & 25. quia Curator non succedit loco patris in totum, perinde ac succedit Tutor; sed solum in administratione bonorum Dico tamen cum Sanchez lib. 4. in Dec. c. 50. n. 51. probabile esse posse, quandiu est in communione: quia esto directe, & principaliter datur Curator in prædictum finem: datur tamen etiam secundo in filij personam.

20. Ex his vides patrum Tutorem, seu Curatorem valuisse Antonij vota irritare, nisi tamen votum Religionis confirmasset post pubertatem, de qua ratificatione mox. Dico (votum Religionis) nam alterum de elemosyna danda, etiam si Antonius ratificasset ante annos 25. cum fuerit reale, nec factum ex licentia patris, ut supponimus, potuisset à Curatore patruo usque ad 25. annos, ut modò diximus, irritari.

Difficultas Quarta.

An Mater, &c. Vbi, an Socer, &c.

21. Certum est ex Suarez lib. 6. de voto, cap. 6. num. 21. & passim, vivente patre, vel hoc mortuo, seu longissime agente, si tamen existimat Avus, Tutor, vel Curator filij, nihil Matrem posse circa irritationem votorum ejusdem sui filij: quia Mater nullam tunc in filium potestatem habet. Si verò omnibus illis sit filius destitutus, certe succedit Mater, & hac deficiente, Avia, poteritque vota filij in impubertate facta irritare, dum filius est impubes. Ratio non est, quia Mater tunc sit Tutrix, supponimus enim illam non esse Tutricem, licet Tutelam filij possit perere à Jure, sed est, quia de jure naturæ est, & tunc Mater, vel Avia impuberem filium, loco Patris gubernet, sitque Tutoris loco.

22. Duo hic sunt controversia. Primò. An Mater, quæ nec Tutrix, nec Curatrix sit possit, Patre, Avoque demortuis, vota filij emissa in impubertate irritare, non solum quando filius impubes, est, ut modò dixi; sed etiam postquam filius adeptus est pubertatem usque ad annum 25. dum scilicet est Minor, & non emancipatus. Ita Molina, Covar. alique apud Suarez loco citato, cap. 5. num. 1. Negat Sanchez lib. 4. in dec. cap. 30. num. 17. quia Matri, inquit, non concedendum est, nisi quod conceditur Tutori, At Tutor circa vota pupilli facta in impubertate nihil potest, ubi pupillus ab eadem egresus est. Addit Castro Palaus tom. 3. tract. 15. disp. 2. part. 7. num. 15. idemque Sanchez, hujus rei rationem esse, quia in jure §. Femina, instituitur de adoptione, Mater nullam habet potestatem neque in personam, neque in bona filij impuberis.

23. Sed certè probabile etiam iudico cum Sayr. in Clavi, lib. 6. cap. 14. num. ult. Sæ v. Irritatio, num. 1. posse, & ea prorsus ratione, quæ posse diximus num. 17. Curatorem. Ratio est, quia valde rationi consonum est, ut sicut Mater, aliis deficientibus, subintrat in Tutoris locum, ita etiam sic loco Curatoris: ergo eidem officia Curatoris non sunt deneganda. Ad ea, quæ contrà afferuntur, nego Matri non esse concedendum, quod conceditur Curatori: Nego, inquam, quia ejus loco ipsa succedit unde quantumvis Tutor omni privetur potestate in pu-

illum, quando hic, pubertatem acquirit, non tamen omni, privatur Mater, quia Tutor relicta tutela, non eo ipso subintrat in officium Curatoris, subintrat modo dicto Mater, Ad jura in contrarium, dic ea loqui de Matre, ut Mater est, non verò quando jure naturali in ea munera subintrat; vel loqui de rebus pertinentibus ad usum politicum, non verò spectantibus ad conscientiam. Ita Sanchez lib. 4. c. 30. n. 15. Cast. l. c. n. 7.

24. Vult item advertere discrimen non vulgare, quod num. 12. innui. Nam Pater potest irritare impuberis vota (intellige ex supradictis à num. 95. non confirmata post pubertatem) semper, etiam post longissimos filij annos, etiam post emancipationem, at Mater solum usque ad 25. annum filij non emancipati. Ratio est, quia vota impuberis propter ejus modicam discretionem censentur facta sub conditione, si Pater non contradicat, ut supra vidimus; cum ergo Pater semper talis remaneat, etiam post emancipationem, semper poterit irritare: At verò cum Mater, ut & Tutor, & Curator, irritent loco Patris, tamdiu poterunt irritare, quandiu illius loco substituntur, hoc est, Tutor usque ad annum 14. filij, Curator usque ad 25. ejusdem non emancipati.

25. Secundò. An Mater filio minori prædicto possit irritare vota realia de bonis temporalibus, vel vota præjudicantia gubernationi domus, emissa tempore pubertatis? Certe plerique cum Suarez lib. 6. de voto, cap. 5. Sanchez lib. 5. cap. 35. num. 77. neque hæc realia, neque quæcunque alia emissa in dicto pubertatis tempore, posse, quia filius pubes nullo modo est sub Matris potestate, nec quoad se, nec quoad bona sua. Sed certè probabile est cum Sayr. in clavi. lib. 9. cap. 10. num. ult. Sæ v. Voti irritatio num. 1. posse realia, vel præjudicantia; quia ex modò dictis Mater in hoc casu succedit loco Curatoris; ergo non est illi denegandum, quod ex omnibus Curatoris conceditur. Ita Suarez l. c. cap. 6. num. 21. Bonac. disp. 4. q. 2. p. 7. §. 2. n. 25. sine.

26. Ex his colligere potuisse genitricem, si non adfuisset, Curator, & filius non ratificasset, eidem filio consulere: sed, quia Curator adfuit, nihil Mater potuit pro filio.

27. Inquires obiter: Socer potestne vota irritare Generi carnis Patre, Matre, Tutore, Curatore, &c. Respondet, Socerum tunc subintrare loco Patris, atque adeò posse, docet ex N. oterico Patre Tancredi de Relig. tom. 1. disp. 16. num. 6. sed id mihi difficile est; ipse autem promittit se hoc probatum, cum de Votoaget tom. secundò, de Religione quem molitur: expectemus ergo, donec videamus probationum vires.

Velim etiam expectes solutionem illius difficultatis, An Avus, vivente Patre, votum impuberis Nepotis irritare possit: De qua re dicam, Deo favente, lib. 5. infra, c. 2. §. 6. n. 14.

Difficultas quinta.

An Superior Religionis, &c.

Quoad Vota emissa in Religione.

28. Superiores possunt suis Religiosis omnia vota nuncupata in Religione etiam non impediencia ipsorum gubernationem irritare, præter vota constituenta statum Regularem, illique annexa, & præter votum assumendi strictiorem Religionem. Ita S. Thom. 2. 2. quest. 88. art. 8. ad 3. & 4. Layman. lib. 4. tract. 4. cap. 7. num. 6. Bonac. d. 4. q. 2. p. 7. §. 2. num. 26. alique apud ipsos, Ratio dicti est, quia assumpto eo modo vivendi, & obediendi in Religione, conveniens fuit, ut subditorum voluntas in totum à Superiore regeretur. Ratio exceptionis primæ est, quia quæ statum Religiosum constituent, sunt fundamentum talis potestatis in Prælato: ergo si hæc irritari possent, ipsum fundamentum potestatis se ipsum everteret, quod est impossibile: cum Superior potestatem non habeat, suam potestatem, & ea quæ potestati adherent, destruendi, Ratio denique secundæ exceptionis est, quia in hoc subditi ex sacris Canonibus c. licet, de

Regularibus, sui iuris sunt, nec à Superioribus impediuntur. Petes, vota facta tempore, quo quis est Religio-
sus, implenda, quando non est amplius subiectus, v.g.
quando erit creatus Episcopus, possuntne superiores
impedire? Respondeo, de hoc dicitur *infra*, cum de servo-
rum, et de quibusque votis.

39. Nominem autem Superioris hac in re veniunt.
Primo Summus Pontifex. Ita Valent. 2. d. 6. quæst. 6. p. 6.
Secundo, quilibet enim Religiosus, per votum obedi-
entiae, quod est capiti omnium Religiosorum sub-
iectum, quodammodo potestatem potestatem dispensare
potest. Unde videtur Pontificem posse quidem dispensare
in votis non Religiosorum, non verò directe in
Religiosis: quia potestas irritandi ortum habet ab obedi-
entia: quod non omnes Fideles emittunt: at facul-
tas dispensandi consequitur ad potestatem jurisdictionis
potestatis, cui omnes iidem Fideles subijciuntur. Dixi
quidem, propter illud quod docui §. 3. n. 2.

30. Secundò, Generalis, Provincialis, Prior seu
Receptor hoc est, Superior localis, & quicumque habet
absolutum regimen Conventus: hi enim jurisdictionem
habent sufficientem in subditis.

31. Tertio, Abbatissæ in valde probabili opinione.
Ita Sanchez. l. c. 33. n. 19. Suar. l. c. fin. subditæ enim imi-
tatur votum obedientiæ Abbatissæ, sicuti subditi Prela-
tis: quodammodo sentiant Azor. p. 1. lib. 1. c. 17. q. 3. Cast. l. 1.
c. 17. qui solum Abbatissæ concedunt posse irritare vo-
tum præjudicantia gubernationi domus.

32. Nominem autem subditorum veniunt. Primo, di-
recti, profecti solemniter. Secundo, ij, qui vota biennij
emittunt in Soc. Jesu Suar. l. c. de voto, §. 7. n. 20. Sanchez.
l. c. 4. in Dec. 33. n. 24. quia hi sunt verè Religiosi, atque
ex parte sua omnino Superioribus subiecti. Id autem in-
terdixit de votis factis in Societate, nam de factis in sæ-
culo, non ita ut n. 6. diximus.

33. Non verò veniunt, Primo Novitij. Sic Suar.
Sanchez. aliique apud Cast. l. c. 4. n. 10. quia nondum votum
obediendi Religioni emisissent, quamvis particularia
quædamque vota emisissent. Neque obstat Novitios in
familiaribus reputari Religiosos, ut diximus *supra*, lib. 2.
cap. 1. nam tales reputantur, ob privilegia, ad potestas
irritandi, de qua hic agimus, fundatur in potestate do-
minativa, quæ Superioribus competitratione voti obe-
dientiæ Religioz, à subditis emissæ.

34. Secundò, nec Religiosi creati Episcopi, sic Ca-
str. Pal. *ibid.* §. 3. n. 7. Tertio, nec dimissi perfectè in sæ-
culum; quia sic Prelatis Regularium jam amplius non
esse subditi supponuntur. Hinc vota facta à Religioso
tempore, quo Religiosus est; non possunt irritari tem-
pore, quo exemptus fiat à talis Superioris subjectione;
non enim non remanet Superior respectu illius. Non ita
in Patre respectu filij; quia is remanet semper Pater, ut
supra vidimus.

35. Una superest difficultas: Quid enim dicendum
si de licentia, vel tacita, vel expressa Superioris factum
sit votum? Respondeo tribus dictis, quæ proportiona-
liter sunt communia Patri respectu filij, & omnibus, qui
irritare vota aliquorum possunt. Dico primò: Si Gene-
ralis dederit alicui votandi licentiam, non potest deinde
illud votum irritare Provincialis, & Superior localis; Si
dederit Provincialis, vel dictus Generalis, nec item po-
test localis Superior. Ita Suar. l. c. de voto, §. 8. n. 1. Sanchez.
l. c. 4. in Dec. 37. n. 2. Ratio est manifesta, quia Superiore
majore contentiente, non valet minor Superior valide
contradicere. Quod si licentiam concesserit Superior
equalis, etiam cum promissione eam non revocandi, po-
test equalis, successor: v.g. dedit licentiam Pro-
vincialis, potest Successor Provincialis; dedit Receptor,
potest Receptor, qui succedit. Ratio est, quia successor
numquam amittit suum jus.

36. Dico secundò, idem Superior, qui dedit vove-
di licentiam, vel promisit non revocaturum, irritare
quidem valide adhuc potest; ita idem: sed nisi causa ex-
cuset, peccabit eo pacto, quo mox n. 37. & 38. dicemus.
Ratio est, quia per illam licentiam, vel promissionem non

se abdicavit, immò nec abdicare se potuit sua potestate;
& ex alia parte, cum id sit saltem contra fidelitatem, ali-
qua ex culpa, quam tamen non potest rationabilis cau-
sa non excusare.

37. Dico tertio. Irritare, vel irritationem petere
contra promissionem datam de non irritando, non videri
nisi peccatum veniale. Ita Cast. *irrit.* 1. §. d. 2. p. 3. §. 2. n. 9.
(esto communior Sententia doceat ex se esse mortale. Ita
Cajet. Arag. Laym. Sanchez. aliique apud Cast. l. c. n. 8.) Ra-
tio est, quia tota qualitas hujus culpe consistit in infide-
litate, & quadam levitate, seu inconstantia, quæ concess-
io promissa sine causa revocetur: at infidelitas, & in-
constantia, nisi aliud grave addatur contra Justitiam, vel
Religionem, non obligat ad mortale: ergo, &c. Fateor
tore ex genere suo mortale, si id Superior cum juramen-
to promississet: sed certè id non esset mirum, quia tunc
aderetur perjurium contra Religionem.

38. Dixi (contra promissionem) nam si Superior
solum licentiam dedisset nullam addendo promissionem,
peccatum non committeret illam revocando, atque adeò
votum irritando. Sic Castro Pal. *ibid.* num. 4. quia licentia
absolutè concessa semper intelligitur sine præjudicio ju-
ris proprii, & quando minus potest ledere propriam po-
testatem.

39. Ex dictis habes casum nostrum, hic non habere
locum; quia Vota Antonij, de quibus est disputatio,
non fuerit emissæ tempore Religionis, sed in sæculo.

Quoad Vota emissæ ante subjectionem.

40. Dico primò. Vota facta in sæculo, vel in Novi-
tatu, uno verbo, ante ingressum Religionis, atque
adeo ante subjectionem (sed non ætate pupillari, de his
enim mox) nequeunt irritari à Superiore. Sic Cast. l. c. 3.
rr. 1. §. d. 3. p. 3. §. 5. n. 1. Ratio est, quia non fuerunt facta
sub conditione beneplaciti superioris. Hæc igitur vota
extinguntur quidem ipsius professionis vi, & suspendun-
tur per vota biennij, Societatis Jesu, ut nuper diximus,
non verò à superiore irritari valent. Illud adde, quòd si
ejusmodi vota nec extinguerentur, nec suspenderentur
modo dicto, adhuc possent suspendi à superiore ea, quæ
ipsius gubernationi nocerent; Ita *ibid.* quia per potesta-
tem, quam acquirit vi voti obedientiæ, potest omnia
præjudicantia bono regimini propellere.

41. Dico secundò. Vota facta ante Religionem à
pupillo ita potest Superior irritare, sicut potuisset Pater,
vel Tutor, vel Curator, Ratio est, quam breviter innuit
Lessius lib. 2. cap. 30. d. 1. §. n. 93. his verbis: Si Novitius in
sæculo, vel in Novitatu emisit vota in ea ætate, in qua Pa-
ter, Tutor, vel Curator potuisset ea irritare eadem poterunt
etiam à Prelato Religionis irritari, cum in illorum potestatem
succedat, ut Sanchez, lib. 9. de matr. d. 4. n. 4. notat.

32. Petes: Si pupillus carens Patre, Tutore, Cura-
tore Matre, &c. voveat, & deinde detur ei à judice, Tu-
tor, vel Curator, possintne hi vi autoritatis superven-
ientis irritare ejusmodi pupilli vota ante subjectionem
facta? Nam si possunt, confirmatur nostra doctrina, quòd
possint etiam superiores. Respondeo, Non posse docet
Castro Palas, quia tale votum non fuit emissum tempo-
re subjectionis. Sed profectò mihi hoc difficile videtur;
censeo enim posse. Ita *ibid.* in 2. ed. quia ea vota semper
supponuntur facta cum minori discretionem, atque adeò
esse irritabilia: unde ex juris interpretatione censentur
fuisse emissæ sub conditione beneplaciti Patris, vel ejus
locum tenentis, si quando existeret: bene igitur ex hoc
confirmatur nostra doctrina, cum Superior loco illorum
succedat. At idem sit in servis, & uxore, dicam n. 52.

43. Ex dictis habes, superiorem Societatis Antonij
providere potuisse, ejus vota facta, dum in sæculo im-
pubes versaretur, irritando; sed quia non irritavit, alia
via querenda est.

De Servorum, & Conjugatorum Votis.

42. Ut hac occasione tota materia de irritatione
Votum agitur, digrediamur tantisper ab Antonio,
& servorum, conjugatorumque vota consideremus.

Vota

45. Nomine servi non intelliguntur ij, qui mercede conducti serviunt; sed qui verè sub dominio alicujus sunt.

Ea autem sola horum vota irritanda sunt, habent Domini, quæ ipsorum servitio obfunt: ita DD. cit. & communiter. Ratio est, quia in ea tantummodo potestate dominativa fruuntur in servos. Hinc votum Castitatis, moderatæ Orationis, Sacramentorum frequentationis: danda elemosynæ de proprio peculio, irritari non possunt: quia in his est sui juris servus, nec communiter a observando, Domini obsequio nocet. Contra, Votum Religionis, longæ peregrinationis, elemosynæ de pecunia, quæ sub servi absoluto dominio non est, potest, propter contrariam rationem Dominus irritare. Quid dicendum, si hæc vota emittantur cum licentia Domini, docemus n. 53. cum exceptione afferenda n. 55.

47. Vota item horum emissa tempore, quo sunt servi, sed implenda tempore, quo soluti erunt à servitute, non possunt Domini irritare. Ita iidem passim, quia talia vota nunquam Domino præjudicant: non enim præjudicant tempore, quo emittuntur, cum nunc executioni nihil mandetur, neque tempore, quo implebuntur, quia tunc extra Dominorum jurisdictionem sunt servi, ergo, &c.

47. Pari modo vota ante servitutem emissa, non possunt Domini per potestatem supervenientem irritare: sic Azor. p. 1. l. 1. c. 17. p. 2. n. 10. alique quia hæc vota, ut potè, quæ omnem vim obligandi perfectè & sine conditione ante servitutem habuerint, non censentur facta à beneplacito futuri Domini, atque adeo non subjacent supervenienti potestati: nisi in quantum eorum executio Domini obsequio fortè præjudicet; quare solum tunc suspendi poterunt, non aboleri; & nisi in ea casu, quem ponam n. 52.

Quando servus est uxori, non vero Mariti, an subdatur quoad prædicta vota ipsi uxori; cum sit ratus casus, vide apud Fagund. n. 2. præ. Dec. lib. 2. c. 39. à n. 15.

Vota Vxoris.

48. Vota præjudicantia Marito, quæ Vxor, dum est in matrimonio, emittit, posse ab ipso irritari, docemus universi, apud Sanch. lib. 9. de matr. d. 3. n. 7. & 39. n. 4. & lib. 4. in dec. c. 43. n. 3. id requirente ipso matrimonij contractu: at non præjudicantia, ut votum moderatæ Orationis, observationis Præceptorum, frequentationis Sacramentorum, &c. eodem tempore facta, non possè, docent nonnulli. Ita Navar. Azor. Sayr. Bonac. Laym. Less. alique cum Castr. t. 3. tr. 15. d. 3. p. 6. n. 1. sed puto probabilissimum, posse, cum Sanchez l. c. probabile dicunt Bon. & Less. apud eundem Castr. Pal. n. 1.

Ratio est totalis subjectio, quam propter bonum regimen domus, ac propter pacem, concordiamque habere debuit Vxor erga Virum, qui caput est mulieris unde semper censentur ejus vota emitti sub conditione: Si vir non contradixerit. Sanchez excipit Votum Religionis, quando id impleri potest ab uxore, conjuge in vivo, ut viro adulterante, &c. Merito quidem, in hoc enim Vxor non subditur Viro.

49. Si uxor, dum viro conjuncta est, aliquid vovet implendum post matrimonium dissolutum, vel implendum sub conditione, quæ post matrimonium dissolutum ponenda expectetur, posse etiam à marito irritari puto. Ita Sanchez lib. 4. c. 3. n. 17. Ratio est, quia ipse potest solvere omne vinculum, quod suscipit mulier, dum est sub ipsius potestate, tale autem est, ut supponimus; hoc votum.

50. Vota ab uxore emissa ante matrimonium, sed implenda dum matrimonium viget, seu universaliter vota emissa ante subjectionem, implenda tempore subjectionis, suspendi à marito, quando ipsi sunt præjudicantia, non irritari possunt: Ita Nav. c. 12. n. 65. Sylv. v. Vot. 4. quæst. 2. d. 1. Sanch. lib. 4. in Dec. c. 3. n. 9. alique apud ipsum. Ratio est eadem, quam diximus modo, cum

de servis num. 47. Inter emissa ante matrimonium, numerata emissa constante legitimo divortio; tunc enim in his votorum obligationibus suscipiens libera est uxor, & non subiecta, quare suspendi poterunt, si marito reconciliato præjudicant, non irritari.

51. Vota ab eadem emissa ante matrimonium, sed implenda post matrimonium dissolutum, puto non posse à marito irritari: quia hæc nullo modo pertinent ad maritum præsentem, cum sint facta ante, & sint implenda post ipsius potestatem, ut quid simile diximus de Religiosis à n. 40.

52. Illa exceptio pro votis uxorum, imò & servorum, est notatu digna: probabile enim est, vota personalia feminae, vel servi, facta in impubertate, vel realia facta, dum minores sunt, posse irritari à superveniente marito, vel Domino. Ita Less. lib. 2. c. 40. d. 15. n. 92. Sanch. lib. 9. de matr. d. 4. n. 4. & 5. Ratio est, quia Maritum, & Dominum succedere uxori, & servo, vice parentis, vel Tutoris, Curatorisve, quando ij ordine prædicto non adfuerint, non est improbabile.

53. Si votum uxoris emissum fuerit de licentia viri, poteritne deinde à viro irritari? Idem quæri potest de servo. Respondeo cum Castr. t. 3. tr. 15. d. 2. p. 3. §. 2. n. 6. si mera fuit licentia, poterit: quia præsumitur potest ad suum beneplacitum, ut nimirum quantum minus data, sibi præjudicaverit, ut si addita est promissio non revocandi, adhuc valide poterit irritare in nostra sententia vir. Ita ibid. (nam de Domino respectu servi dicam mox num. 55.) quia semper remanet caput uxoris, nec cedere huius juri capitis, quod habet, potest. Dico, valide; nam, ut vixit peccatum utique in mea sententia veniale requiritur causa. eo modo, quo supra diximus de Religiosis, n. 37.

Vota Mariti.

54. Vxorē posse solum irritare vota Mariti, matrimonij tempore emissa, sibi præjudicantia, ut longæ peregrinationis (excipiunt Doctores, & Castr. l. c. d. 2. p. 6. n. 9. Less. ibid. Hierosolymitanum in Terræ Sanctæ subsidium, vel contra hæreses, & infideles) castitatis, immoderatæ elemosynæ in damnum familiæ, &c. docet communis, & vera sententia. Ita Less. lib. 2. c. 40. d. 15. n. 98. in 2. edit. & merito: quia vir non subijcitur quoad voluntatem uxori, sed solum quoad materiam promissam; si, sit matrimonio præjudicantia. Inter hæc præjudicantia vota merito numerantur, Suar. lib. 6. de voto, c. 4. n. 8. & 12. Less. lib. 2. c. 40. d. 15. n. 98. Bon. d. 4. q. 2. p. 7. §. 2. n. 17. immoderatam abstinenciam, nimias preces, similiaque, mutuiam habitationem, reddendique debiti obligationem impediens, nam propterea addunt, posse etiam irritare votum de susceptione habitus Eremitæ, seu tertij Ordinis S. Francisci, quia ob horrorem vestis (aiunt) extraheretur uxor à debiti petitione. Vota mariti emissa ante matrimonium, posse item ab Vxore dumtaxat suspendi, si sunt præjudicantia, colligi potest ex dictis.

55. Sed quid, Votum mariti factum cum licentia uxoris, poteritne ab eadem irritari? Respondeo cum iidem ibid. si dedit uxor meram licentiam, posse; quia, ne sibi plus nimio præjudicetur indicatur dedisse ad suum arbitrium. At si promissit non revocare, irritare nec licet, nec valde potest. Sic ibid. Ratio est, quia ideo uxor potest vota quædam mariti irritare, quia sibi sunt præjudicantia: at per promissionem non revocandi à marito acceptam, ejusmodi præjudicio uxor cessit: ergo, &c. Confirmatur, quia iidem docent Doctores cum Sanchez lib. 4. in dec. c. 27. num. 21. fin. Castr. ibid. de dominio respectu votorum servi, si quando Dominus concessit ei licentiam vovens cum promissione illam non revocandam & merito. Sicut enim potest Dominus integram libertatem servo concedere, quam concessam, & acceptam revocare non potest; ita poterit concedere libertatem circa partem materiam, quam servus vocat; quam ubi concessit, servusque acceptavit, revocare utique non poterit. Ita ergo in casu nostro, &c.

seu Curator, & denique, aliis deficientibus, Mater, quæ omnia ex dictis patent.

§. IV. De dispensatione Voti.

Quid sit, & qualis esse debeat dispensatio.

1. Tunc dispensatur Votum, cum is, qui potestatem habet, illud Dei nomine absolute relaxat; seu remittit. Ita DD. *mox cit.* nam si aliquid voti subrogat, tunc dicitur commutare; vel certe, si quod subrogatum est, quam quod voto fuerat promissum, dicitur dispensationi intermiscere commutationem.

2. Hinc vides irritationem, quia fit à potestate dominativa, quæ quis suo nomine potitur, validum esse, etiam si sine causa: dispensationem sine causa non illicitam modò esse, sed invalidam, quia fit à potestate jurisdictionis, quam habet Superior nomine Dei; Deus enim non approbat solutionem voti, temerè, & sine ratione factam. Ita S. Thom. Navar. Sotus, aliique, quos sequitur, citatque Suar. *lib. 8. de voto. c. 17. n. 2.*

3. Quid, si bona fide data sit dispensatio, & deinde invenitur fuisse sine sufficienti causa, validane erit? Affirmat Less. *lib. 2. c. 40. n. 27. n. 119.* & Sanch. *lib. 4. in dec. c. 44. num. 10.* sicuti valida etiam erit, si dispensatio fuit cum causa dubia, & ut sic explicata; sed deinde invenitur nulla fuisse. Ratio est, quia pertinet ad Dei benignitatem approbare, quod bona fide concessum, & acceptatum fuit. Negat Cast. *Pal. 3. tr. 15. disp. 2. de voto p. 9. n. 4.* putans votum obligare, ubi comperta fuerit causa insufficientia: ratio est, quia verè tunc nulliter Superior operatus est: utraque sententia est probabilis: sed benignior: atque adeò, quia suavitati regiminis Ecclesiæ est conformior, lubentius excipitur. Quod hic dicimus de dispensatione, digendum proportionaliter de commutatione est.

Porro tria breviter, ut in materia Juramenti fecimus, sunt hic examinanda. A quo, ob quas causas, & quæ Vota dispensari possunt.

A Quo.

4. Pontificem Summum in omnibus votis dispensandi potestatem habere, nimis certum est. At Archiepiscopus confirmatus, licet nondum consecratus, & nondum accepto pallio, Episcopus item solum confirmatus (sed utriusque post acceptam possessionem, ex cap. *in junctis, de cler. inter extrav. cap. Azor. p. 2. lib. 3. q. 9.*) Capitulum, Sede vacante; Abbates, qui jurisdictione Episcopali gaudent; Legatus Pontificis in sua Provincia; Prælati Ordinum exemptorum; Penitentiarius Summi Pontificis in votis non reservatis; (quæ hæc sint, dicam *mox num.*) respectu suorum subditorum habent potestatem ordinariam ad dispensandum. Ita Sanch. *l. c. 38. n. 4.* Delegatam verò habent: Primò, Vicarij Episcopi, vel Capituli, Sede vacante: modò adverteas debere delegationem esse specialem, cum non sufficiat ipsa Vicariatus Constitutio. Ita Sanch. *ibid. num. 1.* Merolla *l. 3. d. 7. c. 6. d. 17. & c. 7. n. 33.* Secundò, ij, quibus prædicti Pontifex, Episcopus, & c. commiserint. Patet enim ex se non puto habere ullam potestatem in dispensandis votis, ut & in juramentis: Sic Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 9. n. 27.* nec enim is possit aliquid in dispensatione jejuniij, vel operis servilis die festivo, ut suo loco dicemus; non tamen in prædictis, quia pro jejuniis & operibus introducta est consuetudo, ut Parochi possint; non verò pro votis, & juramentis.

5. Archiepiscopus, quoad Episcopos sibi suffraganeos, habet potestatem ordinariam dispensandi in votis, nullam verò quoad ipsorum suffraganeorum subditos, nec dum eos non visitat, nec dum visitat: sic Sanch. *lib. 4. in dec. cap. 38. n. 9.* Illud Archiepiscopo non denegatur, ut scilicet possit dispensare prædictis suffraganeorum subditis in eo casu, quo alicui Episcopus, causa subsistente, denegaret injustè voti dispensationem, videlicet apud Avilam, Henrig. Laym. *lib. 5. tr. de voto. c. 8. n. 7.* alioquin *passim.*

Q. 2. 6. Sed

16. Si ex mutuo pacto convenient conjugari, si-
quæ intericem promittant non revocare votum, v. g. Ca-
litas, vel Religionis, an adhuc possint pacto ex utro-
que consensu rescisso, sibi votum invicem irritare; Vide
Cast. *Pal. 3. tr. 15. d. 2. p. 6. n. 6.* nos enim ad An-
tonium, nostram de suis Votis resolutionem nimis diu
prolongantem, regredi tempus monet.

Difficultas Sexta.

An Repetitio Votorum facta ab Antonio, obset, ne ea
irritari valeant.

17. Diximus Antonium ideo sepe ratificasse sua vota,
quia exstimabat post irritationem à suo Patre exhibi-
tam adhuc illis obstringi: id nunc expendamus.

Dico primò, Ex eo, quod vovens velit, vel incipiat
exequi votum in impubertate, vel alias factum, non cen-
tione illud ratum facere, seu confirmare. Ita Val. *2. 2. d. 6.*
1. *ut. Less. lib. 2. c. 40. sub. 14. num. 83.* Ratio est, quia so-
lus voluntas exequendi, imò executio ipsa, non potest
præcedenti voto obligationem novam inducere. Unde, si
quis votit aliquid tractum habens successivum, ut quo-
tidie elemosinam distribuere, singulis Sabbatis jejunare,
& c. & observasset hæc vota aliquandiu; si deinde
votum fuisse nullum, vel irritabile commiserat, non
propterea immutaretur ex illa observantia votum, nec
ante confirmaretur, vel in irritabile redderetur.

18. Dico secundo. Quamvis votum sapientissime quis
committitur, seu repetitur, non ideo illud ratificatur.
Ita Nav. *2. 1. n. 71. Less. l. c. Sanch. lib. 4. in dec. c. 30. n. 38.*
Ratio est, quia id nihil aliud fuit, nisi prius vinculum
approbare, non verò de novo suscipere: quare si illud in-
firmum ab initio erat, infirmum remanebit.

19. Dico terciò. Tria requiruntur ex parte voven-
tis ad veram voti obligatoriam ratificationem. Primò,
revovens sit conscientie debilitatis prioris voti. Secundò,
ut velit de novo se obligare firmiter, perinde ac si nun-
quam obligatus fuisset. Tertiò, ut ita dispositus, voce,
vel literis mente vota præterita repetat, seu certe appro-
bet. Ita idem. Ratio cur hæc requirantur, est, quia se-
cus remaneret præterita vota in profus modo, quo
ante erant hæc positis, novam obligationem sine du-
bitatione contrahant, necesse est.

20. Si minor quis votorum antea emissorum de-
mitto, & non ex prioris obligationis votum emittat,
tunc erit votum enim votum recens suam novam obli-
gationem independentem ab antiquis, patet. Ita idem.

21. Dico 4. (ex parte vovens) nam in nonnullis votis,
ut in solemnibus professione, sicut etiam accidit in contra-
ctu matrimonij, hæc tria sufficiant, accedente et par-
te Religionis, vel alterius contrahentis acceptatione, &
qua ratione accedere possit, vel accessisse præsumatur,
vide de professione apud Cast. *l. 16. d. 2. p. 5. de matrimo-
nio apud Sanchez lib. 4. in dec. c. 30. n. 38.*

22. Consequitur manifestè ex his, Antonium per
repetitionem suorum votorum, de quibus est sermo, vel
per assumptionem status Religiosi, vota priora in impu-
bertate emissam, nequaquam ratificasse: quia eorum repe-
titiò, imò & executio; in errore validitatis suorum
votorum infirmo satis fundamento nitetur, ut ex pro-
positione casus initio n. 3. clarè constat; quare nunquam
legitimè, seu valide ratificavit.

Conclusio.

Concludamus ergo breviter, Antonium regressum ad
seculum, liberum esse, tum à voto Religionis, tum à
voto distribuendæ elemosynæ, emissis tunc in impuber-
tate. Ratio præcipua est, quia hæc ejus genitor legiti-
mè irritavit, nec ipse filius postea ratificavit valide. Ad-
de, etiam si Pater non irritaverit, posse nunc à Patruo
Curatore utrumque votum irritum reddi; cum ea vota
fuerint emissa tempore impubertatis, quæ irritare potest
pater, si is vivat, vel valde probabiliter ejus vice Tutor,

Par. I.

6. Sed quis dispensabit Episcopum in suis votis; Respondeo, vel Archiepiscopus, cuius est suffraganeus, ut modo dixi, vel poterit ipse secum dispensare, vel denique committere suo Confessario, ut etiam extra Confessionem dispenset. Pari modo, Prælatum inferiorem regularem dispensabit Superior, v.g. Provincialis, Rectorem: vel ipse Rector sibi; vel denique committat suo Confessario, ut id etiam extra Confessionem, faciat: Ratio horum omnium est; quia, cum non repugnet hanc jurisdictionem dispensandi exerceri in seipsum, sive mediata, sive immediata, cum hæc sit voluntaria, & non contentiosa, nec ex se sit sacramentalis, quæ requirit distinctionem personarum; & ex alia parte dicti Prælati habeant plenam dispensandi in votis jurisdictionem, nec, quoad hoc, restrictam, ut supponimus, non est à nobis restringenda. Ita Sanchez late lib. 8. de matr. d. 3. contra Suar. tom. 2. de rel. lib. 6. de voto, cap. 11.

7. Quid de iisdem Prælati exemptorum, quoad suos Novitios? Respondeo: hos posse suorum Novitiorum vota dispensare, vel commutare probabilius est, cum Rod. Less. Bon. Sanchez apud Castr. d. 2. de voto, p. 10. n. 3. quia in eos habent omnem potestatem jurisdictionis, dom ipsi sunt subditi; esto non habeant potestatem dominativam, unde eorum vota irritare non valeat. Nec tamen iisdem Novitiis negatur posse ab Episcopo (certè eo, in cuius Diocesi domicilium habent, ex Sanch. lib. 4. in Dec. cap. 3. n. 19.) dispensari; quia ante professionem, non desinunt esse Episcopis subiecti.

8. De Prælati, & Confessariis cæteris Regularibus, quoad seculares, cum Religiosi nullam habeant jurisdictionem ordinariam in eorum vota, an nihilominus habeant delegatam ex privilegiis, mox ex citandis à n. 46. colligetur.

9. Superest innuere aliquid de Abbatissis. Afferro Abbatissas non posse dispensare, nec commutare suarum Monialium vota, licet eadem (quod est plus) possint irritare. Ita Rod. in comp. resol. 2. num. 12. Sanchez lib. 4. in Dec. c. 39. n. 7. aliisque. Ratio est, quia irritatio provenit à potestate dominativa, quæ ipsæ gaudent in subditas (non verò in Novitias, ut supra, c. 10. §. 3. n. 33. diximus) at dispensatio, & commutatio ortum ducit à potestate jurisdictionis, quæ de facto carent Abbatissæ.

Ob quas Causas.

10. Regula generalis hæc brevis esto: illæ causæ sufficiunt, quæ obstant executioni voti. Sed ecce nodus. Ecquænam sunt ejusmodi? Non valet id melius dignoscere, quam prudentis arbitrio; quod certè lucem concipiet ex examine aliquarum, ex quibus cæteræ poterunt non difficulter expendi, quas jam subijcio.

11. Præmitto tamen, Primò, quando causa, considerata gravitate voti, etiam ipsa gravis est, vel plures leves satis gravem conflant, absolute concedi posse dispensationem: at quando adest quidem causa, sed expensis omnibus, non adeò sufficiens, tunc adnoscendam aliquam esse commutationem, hoc est, subrogandum aliquid operis boni, quod dispensandis iudicio voti gravitatem compensare prudenter possit.

12. Præmitto secundò, stante causa, obligari Prælatum ad concedendum dispensationem. Ita Sanch. Castr. citandi, aliisque passim: quia potestas dispensandi ipsis data, est ad subditorum bonum; ut è contra, dispensare in voto gravi sine causa, est morale, ex Sanch. in Dec. c. 45. n. 3. quia juxta dicta n. 2. usurpatur autoritas sibi non concessa. Porro causæ ad dispensandum sunt sequentes.

Imperfecta Deliberatio.

13. Hæc sufficientem dat causam, etiam sola. Ita Suar. 2. de Rel. l. 6. de voto, c. 17. n. 8. juncto n. 14. Castr. 1. 3. de voto, p. 9. c. 6. contra Val. ibid. cit. quidquid aliqui Doctores dicant, qui ad sufficientiam petunt, ut præter imperfectam deliberationem, adsit alia causa, quale esset, v.g. periculum violandi votum, magna ejus difficultas, &c. Ratio, quod sola sufficiat, est; quia hoc ipsum periculum violandi, magna-

quæ difficultas, quæ ab iis Doctoribus requiruntur, regulariter interveniunt, vel timeantur in eo, qui minus voluntarie, per imperfectam pæsumpe deliberationem, votit.

14. Potest autem ejusmodi imperfecta deliberatio tribus modis evenire: Primò, ratione ætatis, ut cum quis in pupillari, vel minus capaci ætate votum emittit, poterit epim tunc votum etiam sine commutationis admissione dispensari. Sic Castr. lib. n. 8. Sanch. l. c. n. 30. & lib. 8. de matr. d. 10. n. 13. Ratio est, quia benignitas est Dei non ita rigide acceptare votum in tenera ætate conceptum, ut nequeant Superiores remittere. Quò autem imperfectior est ætas, eò major erit causa, quia de majore involuntario timeatur.

15. Secundò, cum Sanch. lib. 4. in dec. c. 45. n. 30. Castr. l. c. n. 9. ratione turbatae mentis, ut cum quis ira, tristitia, metu oppressus, imprudenter voverit. Huc facit ex Laym. lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 5. facilitas, seu levitas vovendi, ut consuevit esse in fœminis, aliisque timida natura. Ratio est, quia in ejusmodi non omnino voluntariis votis, non est multa affectio ad rem promissam; quare semper adest periculum illa violandi.

16. Hinc, si quid vovisti ob timorem mortis, v.g. naufragij, vel cuiusque alterius mali, dispensationem impetrare citè vales: nam tametsi hic timor non sit incusculs ad extorquendum votum; præstat tamen regulariter, ex Sanch. lib. n. 1. Castr. l. c. n. 9. sufficientem causam dispensationi: quia cum immatura deliberatione sic voveri solet. Dico (regulariter) si enim matura fuit deliberatio, jam non erit ex hoc capite causa sufficiens. Si verò vovisti ex timore incusculs ad extorquendum votum, causâ sine dubio habes sufficientem, ex Sanch. lib. n. 3. imò etiam timor levis fuerit; probabile esse votum tunc non obligare, adeoque non egeret relaxatione, sup. lib. 1. c. 2. n. 3. diximus.

17. Tertiò, ratione erroris, vel doli in causa impulsiva voti. Ita Castr. Pal. l. c. n. 10. (nam si sit error in causa finali, vidimus supra, cap. 13. quia ratione votum sit irritum) vel in aliqua voti conditione. Ratio est, quia error, vel dolus minuit sine dubio voluntarium; licet faciat admiscendam hic esse aliquam commutationem; quia votum jam supponitur, quod principale, satis esse voluntarium.

Difficultas Notabilis exequendi Votum.

18. Si hæc non fuit prævisa, quamvis non sit tanta, ut bolere possit obligationem voti; tamen ad benignitatem Dei spectat, ut saltem sit causa dispensandi: sic Sanch. Suar. Castr. eos citas l. c. n. 3. Si verò fuit prævisa, refugium aliqui concedere esse causam sufficientem: puto tamen regulariter sufficientem esse; quia semper multò difficilior apprehenditur res, quando ipsa executio, quam quando remota providetur facienda. O quoties dum mente, & commotione soli præliamur, in quæque menti obvia pericula quimus; ad quorum tamen primum occursum statim expallescimus, & terga etiam nolentes vertimus!

Dammum temporale: ubi, quid de Eleemosyna?

19. Voti executio tibi causa est damni, vel tui, vel publici, vel tuæ familiæ, &c. sufficienti causa instructus, dispensationem voti petis. Sic Sanch. l. c. c. 49. n. 50. & 51. Castr. l. c. n. 13. & 16. Hinc longæ peregrinationes, austeræ jejunia, si te, vel familiam notabiliter lædant dant sufficientem causam; quia tibi providere, vel familiæ, ad charitatem pertinet, pietatemque. Huc reducitur causa dispensandi in castitatis voto, ne quis castè vivens morbo continuo fortè divexetur, ne familia illustri pereat, ne inimicitia grassentur inter Cives, quando dispensato voto, his malis matrimonio occurrere speratur. Si causa est merè temporalis, ut accidit in dicto morbo, illustri familiæ conservatione, &c. ut potè non omnino sufficiente, semper erit aliqua commutatio admiscenda; sic enim praxi servat sacra Pœnitentiaria. Ita Sanch. l. c. c. 51. & 52.

20. Quid de largæ eleemosynæ, datæ ea causam dispensan-

dispensandi vota; Si enim vovens, ut sibi dispensetur in voto, verbi gratia, jejunii, elemosinam offerat ad opem suam, poterit et sola hac causa à jejunio dispensari. Respondet negative, cum Sanch. loc. cit. num. 17. quamvis etiam ea sufficiat ad commutationem, quia elemosyna commutatur certe inter opera bona in qua potest bonum opus voti commutari; non tamen sufficit ad dispensationem, quia dispensatio requirit aliquid obtinens executioni voti, quod non affert quaecunque oblata elemosyna.

Dammum spirituale.

21. Si tibi facta est materia voti inutilis, vel mala, impediens majus bonum, ut si votum sit tibi causa minime spiritualis, sufficientem habes causam pro dispensatione. Tale esse Votum Castitatis in conjugato discernitur enim in tanta conjugii occasione cohibere quis à culpa se potest. Tale item esset idem votum, quando vel ex fragilitate, vel etiam ex malitia à te saepe illud esse violandum, notabiliter timeres: sic Suar. 2. de Rel. lib. 6. de voto c. 17. num. 12. Sanch. l. c. num. 44. & 45. quia posito, quod ex quocunque capite tibi votum inutile, vel periculosum est, congruum est, ut pia Ecclesia tanto malo subveniat per dispensationem.

22. Hoc reducto, si spectetur aliqua major utilitas spiritualis voventi per concessam dispensationem: sic Sanch. l. c. 10. Sanch. l. c. n. 38. nam id dar causam sufficientem; quia per votum, principaliter bonum spirituale vovantis intenditur.

23. Hoc item pertinet quando vovens multis scrupulis in voto exequendo divexatur, id enim damnum spirituale est, cui pius est succurrere. Sic Sanch. l. c. n. 43.

Dubium.

24. Si sis dubius, an intentionem habueris vovendi, an votum impediatur minus bonum, an ex executione voti nullum, damnumve impediatur, an votum impleveris, ut satis, superque dispositus es ad dispensationem. Ita Castro l. c. 11. & 14. citans Suar. & Sanch. quia benignitas Dei petit, ut in obligatione incerta facilitas sit eam remittendi. Item in aliquo dubio ex his votum non obligat, dictum est sup. lib. 1. c. 3. §. 7. verb. *Votum*.

Commoditas voventis.

25. Illud non admitto, solam commoditatem esse causam sufficientem licet enim hac sufficiat ad commutationem, ut alacrius Deo serviant; at satis nequaquam est ad dispensationem; quia ad hanc requiritur causa oblians executioni voti, qualis certe mera commoditas non est.

Quæ vota?

26. Omnia vota, quæ non sunt in præjudicium tertij, possunt dispensari ab Episcopis, Episcoporumque jurisdictionem participantibus; præter quinque, Castitatis perpetuæ, Religionis, triumque peregrinationum, nempe Hierosolymitanæ, Compstellanæ, Romanæ, devotionis causâ. Ita DD. *mox cit. & passim*. Quoniam vero reservatio odiosa est, utpotè ordinariam potestatem restringens, erit strictè interpretanda; ita ut ea quinque vota tunc reservata intelligantur, cum sunt strictè talia. Ita Azor. Sayr. Less. aliique apud Castro Pal. num. 3. tract. d. 2. de voto, part. 1. num. 1.

27. Unde vota dicta peregrinationum non devotionis causâ, reservata non sunt, nec votum Religionis non approbatæ, nec Castitatis non perpetuæ, nec votum non contrahendi matrimonium, non fornicandi, non se pollutendi, non tangendi turpiter mulierem, non petendi debitum in conjugatis, non petendi dispensationem de Voto castitatis perpetuæ, & similia: quia non sunt absolute & strictè vota reservata. Ita Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 40. num. 77. Pont. reputat probabilem lib. 8. de matrim. cap. 8. §. 2. num. 27.

28. Idem dic de quibusdam circumstantiis voto re-

Part. I.

servato à se annexis, v.g. de voto illarum trium peregrinationum pedibus, vel de voto Religionis statim, vel de voto Religionis strictæ: Ita iidem, quibus addit Navar. lib. 3. cons. 4. 1. de voto, in 2. edit. non enim sunt reservata illæ conditiones, pedibus statim, strictæ; quare poterunt dispensari ab Episcopis, remanente tamen substantia dictorum votorum, quæ certe reservata est.

29. Dixi autem (quæ non sunt in præjudicium tertij) nam quæ sunt in hujus præjudicium, an possint dispensari, diximus sup. §. 3. num. 2. & 3. & dicemus mox cap. 17.

30. Quod de Voto disjuncto; Si quis, verbi gratia, vovit vel Castitatem, vel Jejunium; Dico non esse reservatum. Ita iidem; quia libertas, quam is habet eligendi partem non reservatam, facit, ut totum ejus votum absolute à reservatione sit liberum. Quid, si pars non reservata reddatur illi impossibilis: ut si dictus vovens gravem infirmitatem incidat; unde jejunare non possit? Adhuc dico partem alteram non remanere reservatam, quia per accidens est, alteram eligi non posse. Ita iidem, quibus addit Laym. lib. 4. tract. 4. c. 8. n. 12.

31. Quid denique, si is elegerit partem reservatam: hæc post electionem, anne reservata? Dico, si elegisti per novum votum, reservata utique erit, ut ex se patet: at si elegisti absolute sine novo voto, puto non esse reservatam, quia sic remanet in sua primæva natura.

An vota conditionata sint reservata? Vbi An materia subrogata pro voto reservato, sit reservata.

32. Occurrunt hic tres difficultates: Primæ, votis verè conditionalibus, & pœnalibus in materia reservata. Si quis ita, v.g. voveat: *Promitto Deo castitatem ob amorem hujus virtutis*, vel *ob amorem Dei*, est votum absolute, & certò reservatum: at si voveat in hunc modum: *Si à Deo imperavero continentiam, ei Religionem promitto*, dicitur votum conditionatum; Si vero in hunc alium modum: *Si infero in penam voveo castitatem*, dicitur votum pœnale. Quæritur jam, an hæc duo vota conditionale, & pœnale, sint reservata? Addidi autem illud (verè) propter dicta sup. c. 1. §. 2. n. 1. & 2. & hic notat. Castr. d. 2. p. 1. num. 17. de voto.

Respondet, probabile quidem esse ex Sot. Azor. Pont. aliisque apud Castr. l. c. p. 2. n. 14. hæc vota, saltem adveniente conditione, sublatæ reservationi, quia tunc transiunt in absolute: sed esse etiam probabile, *ibid.* & tutum tum ante, tum post conditionem impletam, reservationi nequaquam subijci. Ratio potissima mihi videtur esse, quia ejusmodi vota, cum sint sub conditione de futuro, imbibunt imperfectum consensum, utpotè dependentem à futuro eventu; adventus autem conditionis, non facit, quin consensus fuerit imperfectus, nec ejus naturam mutare potest; ergo, licet ea vota transiunt, quoad alios effectus in absolute, tamen semper primævam imperfectiorem retinent, atque adeo non subiacent reservationi, quæ cum sit odiosa, cadit solum in vota perfectè voluntaria. Adde dictum à nobis sup. lib. 1. n. 3. §. 7. v. *Voti*, n. 15. fatentibus Doctores, votum, de quo est dubium, an reservatum sit, reservatum non esse; quia reservatio est odiosa, unde & strictè interpretanda: at nemo negat, saltem dubium esse, an hæc vota sub conditione, vel sub pœna afficiat reservatio; ergo ab illa erunt immunia.

An materia subrogata pro Voto reservato, sit reservata.

33. Secunda difficultas: An quando Pontifex commutat votum reservatum in alias pias actiones, v.g. votum Castitatis in Jejunia; an, inquam, ipsum opus subrogatum, puta jejunium, sit reservatum, an potius ab Episcopo, similèque jurisdictionem participantibus dispensari queat, vel commutari?

34. Dico, non esse reservatum, dispensarique, vel commutari posse. Ita Sanch. Castro Pal. *mox cit.* P. Bardi in Bull. Cruc. p. 2. c. 7. c. 2. sect. 5. §. 4. aliique ab ipsis citati.

O 3

Ratio

Ratio præcipua sit, quia ejusmodi opus submissum nec ex se est reservatum, nec ex Pontificis nova reservatione.

35. *Deces*; At per regulam Juris leg. unica, C. de re uxoria actione, cap. Ecclesia 1. in lite pendente: Subrogatum sapit naturam ejus, cuius loco subrogatur. Sed facilis est Responsio, id verum esse in favorabilibus, non in odiosis. Alias responsiones vide apud Sanchez lib. 4. in Dec. c. 46. & Castr. Pal. 2. 3. 11. 5. d. 2. de vobis, p. 11. n. 5.

An jejunium subrogatum voto Castitatis perpetuæ, cesset perveniente anno sexagesimo ætatis, & similia. Vide infra, lib. 4. c. 5. de Jejunio, §. 7. a. 189.

Vide etiam de Lugo lib. 4. Resp. mor. d. 41. ubi rectè nonnet petentem commutationem, vel dispensationem materię subrogatæ cuilibet voto, multò magis reservato, debere explicare ipsum votum; ut scilicet dispensans, vel commutans gravitatem vinculi cognoscat, nec plus æque de promissione temerè remittat.

Vota reservata, an aliquando ab inferioribus Papa dispensentur?

36. Tertia difficultas, An ad sit aliqua exceptio, ita ut Episcopus, aliique similis jurisdictionis, valeant in aliquo eventu dispensare, vel saltem commutare vota reservata? Assero adesse quatuor. Prima habetur à necessitate, Secunda ab imperfectione voluntarij, Tertia à consuetudine, Quarta à privilegio: habe de singulis.

Necessitas.

37. Petrus voto Castitatis affectus Bertam virginem violavit, cuius honor, nisi Petrus eam ducat, nequit reparari, si tamen expectanda sit Summi Pontificis dispensatio, metur interim, ne à cognatis alterutrus res impediatur. Idem erit, si Petrus morti proximus, ni Bertam duceret, relinqueret filios illegitimos, vel orirentur graves discordiæ inter cognatos, vel familia. Poterit tunc inferior Papa, verbi gratia, Episcopus dispensare? Respondeo cum Less. Suar. Pont. Barb. Sanch. apud Castro Pal. d. disp. 2. p. 12. n. 4. posse ex præsumpta Pontificis voluntate; sic enim bonum Ecclesiæ regimen postulat, ut in extraordinariis hujusmodi urgentibus causis non desit remedium. Hanc potestatem non concedi privilegiatis, mox dicam n. 49.

38. Nota duo. Alterum: Si posset esse recursus ad aliquem, cui specialis facultas à Papa dispensandi in reservationis commissa fuisset, non posse tunc Episcopum docet sententia communior. Ita iidem apud eundem n. 5. quia tunc non esset urgens necessitas, jam enim in promptu esset, qui adiri posset: At probabile puto, etiam tunc Episcopum posse. Ita Henr. lib. 8. de pun. c. 10. n. 1. & lib. 12. de mat. c. 3. n. 1. Avil. de cens. 2. p. c. 7. d. 1. d. 6. not. 4. aliique; quia per accidens est, quòd ejusmodi potens delegatus præsto sit; nec inde tollitur ab Episcopo potestas, quæ valde amplè gaudet in casibus hujusmodi necessariis.

39. Alterum: Potest tunc Episcopus id duntaxat, quod necessitas postulat, & non amplius, quare mortua hæc uxor, verbi gratia, non licebit Petro aliam ducere; atque si idem fornicetur, si se polluat, si adulteret, addet hujusmodi peccatis peccatum contra Religionem, id est, contra proprium votum; quia hoc non fuit dispensatum, nisi ad effectum illius peculiaris matrimonij.

40. Quid, si periculum, quod immineret, esset spirituale, v.g. rationabilis læpe timor violandi votum, dum expectatur Papæ rescriptum? Respondeo, multò magis judicandum propter eandem posse Episcopum: Ita iidem apud eundem Castro Pal. l. c. n. 4. sed puto hunc casum, præsertim in nostris regionibus, non valde Romæ distantibus, rari fore; quia non longa est mora, quæ te continere debeas.

Imperfectio voluntarij.

41. Si Votum reservatum, v.g. Castitatis emittatur ex metu, etiam levi, incusso ad extorquendum votum, quamvis ex sententia aliquorum sit validum (nam in probabilissima non esse validum, supr. nos docuimus) non esse

tamen reservatum iidem fatentur. Ita Nav. cap. 12. n. 69. Less. lib. 2. c. 49. d. 18. n. 127. quia votum per injuriam extortum non præsumitur ita à Pontifice approbati, ut reservatum velit, ne scilicet is iniquitati favere videatur.

Gutierrez lib. 2. Canon. questionum, c. 12. n. 49. aliique apud ipsum, omnia vota reservata emissa ab iis, qui sub dominativa potestate vivunt, posse putant ab Episcopo dispensari; quia si irritati possunt ab iis, quibus subduntur, non est credibile Pontificem ea sibi reservare voluisse. Sed quia potestas irritandi est satis diversa à potestate dispensandi, unde, non valet illatio unius ab alia; nec Sanch. nec Suar. nec Castro Pal. d. 2. de voto, p. 12. n. 12. citans Suar. Sanc. eam sententiã admittunt; nec igitur ego.

Consuetudo.

42. In jure nulli, ne Legato quidem à latere, ex Castro ibid. n. 1. concessa est facultas dispensandi in prædictis quæque reservatis. At concessæ est alicui ex legitima consuetudine? Invenio Episcopos, similique jurisdictione fungentes, posse ex consuetudine ob incontinentiæ periculum dispensare ad petendum debitum ei, qui castitatis votum emisit, si sit conjugatus: Verum id clarior indiget explicatione, quam sequentibus dictis jam subdo.

43. Dico primò. Ei, qui, cum sit solutus, emittit castitatis votum, nullus nisi Summus Pontifex dispensare votum potest, nec absolute, nec ad effectum contrahendi matrimonium. At si idem, non obtenta dispensatione, nihilominus (certè cum peccato) contrahat matrimonium (quod certò est validum, quia supponimus hoc esse votum castitatis simplex) etiam si nondum consummaverit, poterit Episcopus dispensare ad petendum debitum, manente voto firmo, quoad cætera alia, v.g. ad non fornicandum, ad non se pollendum, ad castitatem servandam, mortuo conjugæ, &c. Atque hic est casus, qui ex consuetudine concessus est prædictis Papæ inferioribus, ex omnium sententiã.

44. Dico secundò. Ei, qui post contractum matrimonium votum castitatis emisit sine licentia conjugis, qui non cesserit juri petendi, potest Episcopus dispensare; sed tunc non dispensat, nisi jure proprio, cum hoc non sit votum castitatis absolute, sed partialiter, scilicet non petendi debitum: absolute enim castitatem nulliter voverit conjugatus, cum is reddere semper debitum ex obligatione iustitiæ teneatur.

45. Dico tertio. Ei, qui castitatem vovit cum licentia conjugis cedentis juri petendi, vel quod idem est, iis conjugatis, qui mutuo consensu idem votum castitatis emittunt, quamvis aliqui negent, posse Episcopum dispensare, quia hi tunc tenentur non cohabitare simul, atque adeò non habent periculum incontinentiæ, quod est radix prædictæ consuetudinis; tamen probabile iudico posse, quia vivente conjugæ, quamvis in alia domo, semper subest incontinentiæ periculum. Multò magis, quia esto hoc periculum fuerit radix, tamen occasione illius inducitur est absoluta consuetudo, quæ in conjugatis possit modo prædicto ab Episcopo dispensari: patet, quia si esset ob solum, prædictumque periculum, non esset diversa hæc potestas consuetudine inducitur, ab ea, quam urgente necessitate spirituali habent Episcopi, de qua diximus num. 40.

Privilegium.

46. Ex Privilegio posse Mendicantes, quinque eorum facultatum sunt participes, vota omnia secularium ad se accedentium, præter illa quinque reservata, dispensare, vel commutare, notum est omnibus. Tria autem ejusmodi privilegia reperio,

Primum est Pauli III. in comp. priv. Soc. Jesu, v. Commutatio, n. 1. conceditis Confessariis Societatis Jesu, posse commutare omnia vota, exceptis prædictis quinque. Et quidem Noster Pater Generalis hanc facultatē omnibus Confessariis juxta Tridentinum approbatis communicat.

47. Secundo

Secundum est Innocentij VII. apud Sanch. lib. 4. tit. 43. 24. qui concessit Mendicantibus, posse dispensare in votis, in quibus possunt Episcopi, demptis votis peregrinationis ultra duas dietas. Verum aliud est sine restrictione, concedit enim in comp. tit. 7. Dispensatio. §. 10. Benedictionis, posse dispensare in votis etiam Episcopo reservatis: Idem concessit per Bullam Eugenius I V. apud Pell. in man. reg. tr. 8. cap. 3. Bullam Eugenius I V. apud Pell. in man. reg. tr. 8. cap. 3. Bullam Eugenius I V. apud Pell. in man. reg. tr. 8. cap. 3. Bullam Eugenius I V. apud Pell. in man. reg. tr. 8. cap. 3. Bullam Eugenius I V. apud Pell. in man. reg. tr. 8. cap. 3.

Terrium est Pij V. in comp. prin. Soc. Iesu, v. Dispensatio. §. 9. concedentis viva vocis oraculo, Provinciales Mendicantium, ut possint concedere suis Confratribus approbatis juxta Tridentinum, facultatem dispensandi ad petendum debitum cum iis, qui ante matrimonium voverant castitatem. Et Pater idem noster Generalis hoc privilegium communicat Provincialibus et aliis Confratribus, quibus ij per se, vel per alios id committunt.

Hanc facultatem, ut etiam dispensandi ad petendum debitum ex superveniente affinitate, esse etiam per Bullam notat Thomas Hurtadus tr. 12. n. 1195.

49. Horum privilegiorum ampliorem declarationem, vide apud Sanchez lib. 4. in dec. 43. Cast. d. 2. §. 15. et Pell. in Man. reg. tr. 8. c. 3.

Legit Alcanio Tamburinum, qui affert Catalogum votorum quæ possunt dispensare Mendicantes, quem in hunc modum breviter contractum hic subdo.

Mendicantes, & qui cum ipsis communicant in Privilegiis possunt in votis Papæ reservatis dispensare: quoniam in iisdem possunt Episcopi ratione alicujus circumstantiæ, unde verè deficiant à rigoro reservatione possunt ergo dispensare.

I. Voto dissolutivo, cujus altera tamen pars reservata est.

II. Voto Castitatis non perpetuo, sed temporali; Atque centum annos, iudicatur perpetuum.

III. Voto non reservato, in quod Pontifex votum reservatum commutavit.

IV. Voto Virginitatis servandæ, si fuit solum prima vice, &c.

V. Voto, in quo vovens inquit; solum ad culpam veniale obligare.

VI. Voto de nunquam contrahendo matrimonio.

VII. Voto non fornicandi, vel non tangendi mulierem.

VIII. Voto castitatis emissio ex metu, licet legi, incusso vel votum emittendum.

IX. Voto castitatis, ubi dubitatur, an sit validum.

X. Voto assumendi Ordines sacros.

XI. Voto expresso promittendi Castitatem.

XII. Votis diversis ad Castitatem pertinentibus, separatim emissis, &c.

XIII. Voto ingrediendi Religionem non approbatam.

XIV. Voto paupertatis, vel obedientiæ in saeculo, aut Religionem non approbatam.

XV. Voto ingrediendi Religionem militarem, exceptâ Hierosolymitanâ; hæc enim est vera Religio, de aliis commutatur.

XVI. Voto arctioris Religionis, ut commutetur in votum laxioris.

XVII. Qualitibus peregrinandi, ut si pedester vovisti commutetur in equestrem.

XVIII. Voto Religionis non perpetuæ, v.g. ad duos vel tres annos; ad centum iudicatur perpetuum.

XIX. Voto, quo quis promittit perseveraturum, & professurum in Religione. Votum enim Religionis reservatum est illud quo quis velit legitime ingredi in Novitiatum, & ibi sine fraude experiri, secus ex justa causa egredi.

XX. Executioni in differendo ingressum in Religionem, vel alius reservatis dummodo non impediatur totaliter, vel æquivalenter ingressum.

XXI. Votis trium Peregrinationum reservatarum

non in eorum locorum devotionem, sed ad alium finem emissis. Ad finem devotionis præsumitur, si de fine alio expresse non cogitetur.

XXII. Voto non petendi dispensationem ab alio, quàm à Summo Pontifice.

XXIII. Voto reservato pœnali, & conditionali, ob conditionem de futuro. Sed ex Alcanio Taburino loco cit. nondum impleta conditione, at ex me, aliisque, ut supra n. 32. vidimus, etiam post eam impletam.

Hæc ex Alcanio Tamburino, qui ibid. quest. 9. addit, eum qui obtinuit à Pontifice voti dispensationem exequendam ab Ordinario voti, inquam, cui valeat Prælati inferior, vel Religiosus dispensare, posse huic gratiæ Pontificis renuntiare, & illam habere à Prælato hujusmodi, vel Religioso. Quod si Pontifex nolit dispensare, non poterit alius inferior nisi nova superveniente causa ex Sanch. lib. 8. de matr. d. 14. n. 5.

Non sunt tamen hic tria præmittenda. Primò, discrimen inter potestatem Episcoporum, & Religiosorum. Religiosi enim nunquam possunt propter urgentem necessitatem dispensare in aliquo, ex quinque votis reservatis. At Episcopi possunt in omnibus quinque, si quando urgeat necessitas, ad quæ Pontifex non possit. Ratio differentia est, quia potestas dispensandi ex vi urgentis necessitatis, fundatur in jurisdictione ordinaria, quam habent Episcopi; at quoad seculares, hac non fruuntur Religiosi.

50. Rursus Mendicantes possunt exercere sua dicta privilegia circa omnes Fideles ad se accedentes, agunt enim Summi Pontificis nomine: at Episcopi, qui per suam jurisdictionem agunt, extra suos dioceses non se extendere nequeunt.

51. Præterea Episcopi possunt suam potestatem dispensandi, & commutandi aliis delegare, quia in ipsis hæc potestas est ordinaria: an Mendicantes non item, quia delegatus non potest subdelegare, si ejus sit industria electat, Adverto tamen cum Pellizar. l. c. num. 143. cit. Laym. lib. 4. tr. 4. cap. 8. num. 27. posse Religiosum hac uti forma cum suo poenitente: *Commuto tibi hoc votum in opera, quæ vir ille doctus tibi designaverit, cujus sententia volo te stare*: posse, inquam, quia id non est delegare, sed prudentia alterius uti ad statuendum materiam subrogandam.

52. Conveniunt tamen primò, quod utrique possum vota commutare, vel dispensare extra Sacramentum Confessionis: sic Sanch. l. c. alique, imò & absentibus, ex Pelliz. l. c. 170. quia nec pro Episcopis à jure ullo, nec pro Religiosis à clausula ulla exercitium ejusmodi potestatis ad forum Sacramentale restringitur.

53. Secundò, quia diximus supra n. 32. Vota conditionalia, & pœnalia non censeri reservata: sed hæc consequenter advertimus illa omnia tum ab Episcopis suo jure, tum à Religiosis per privilegia posse dispensari, vel computari: Id quod certè amplissimam potestatem continet, ut considerari patebit.

54. Tertio; quia item diximus num. 42. ex consuetudine posse Episcopum dispensare votum castitatis conjugati ad petendum debitum; cum Regulares habeant, ut modo diximus num. 47. privilegium dispensandi ea, quæ potest Episcopus, consequenter iidem Regulares poterunt cum conjugatis, quod possunt Episcopi; idque non solum ex vi privilegij *viva vocis oraculo*, de quo dictum est num. 48. sed etiam ex vi privilegij Bullati dicti n. 47. Sic Sanch. Hurtadus, Henriquez, Rodriq. Cord. quos citat, sequiturque Quintanad. tr. 9. sing. 2. 3. & 4. Scio id negari ab aliquibus, quia (inquiunt) Episcopus non dispensat in hoc ex jure ordinario, sed ex consuetudine: scio, inquam, id, sed immerito negatur. Privilegium enim Mendicatum dicit, posse eos dispensare, in votis, in quibus potest Episcopus; & quidem rectè omnes declaramus, in quibus potest ex vi jurisdictionis, nec solum ex vi necessitatis urgentis, quando non ex vi suæ ordinariæ jurisdictionis, sed ex præsumpta voluntate Pontificis dispensat.

At Episcopus, posita dicta consuetudine, jam ex vi or-
nariæ jurisdictionis acquisita per consuetudinem dis-
pensat, ergo poterunt Regulares: Consuetudo enim dat
jurisdictionem ordinariam, ut probat Sanchez lib. 8. de
matr. d. 12. n. 4. cum contingat, de foro competenti.

Quid possit fieri circa aliqua vota reser-
vata, vel per Bullam Cruciatæ, vel per Iubileum, insinuat max §. 5. n. 1.

Facta dispensatione, an quis possit redire ad prius vo-
tum, dicitur item max §. 7.

§. V. De commutatione Voti.

Quis commutandi potestatem habeat?

1. **H**abent sine dubio commutandi vota potestatem.
Primò, omnes Superiores jurisdictione Episco-
pali potentes, Secundò, omnes Regulares, ut diximus
n. 47. Tertiò, omnes Confessarii per Bullam Cruciatæ,
vel per Iubileum electi, modo n. 11. mox dicendo.

2. At enim vero: eo ipso, quod quis potestatem ha-
bet dispensandi, censetur habere potestatem commu-
tandi; Respondeo ita, quia quibus conceditur majus,
concessum intelligitur & minus in eodem genere rerum:
juxta illud: Cui licet, quod est majus, licet, quod est minus.
Ita Sanch. lib. 4. in dec. c. 49. n. 28. Castro Pal. d. 2. de voto,
p. 14. & tr. 25. d. unica, de Bulla Cruc. part. 10.

Quid contra? eo ipso quod quis commutare potest,
potestne dispensare? Respondeo, non ita, quia major po-
estas nullo modo continetur in minori Sic item ibid.

De commutatione in majus.

Quis?

3. Non solum prædicti Superiores, & Privilegiati
sed quilibet potest suum votum non reservatum, nec ter-
tio præjudicans, in melius commutare. Ita Navarr. Cou.
Sayr. Val. Suar. Sâ, aliique apud Castro Pal. l. c. de voto,
p. 15. n. 2. Ratio est, quia melius bonum Deus acceptat
loco minoris, ut potest sibi gratius. Certè id non accidit
in hominibus, quibus non eo ipso, quod aliquid mel-
lius est, placet magis. Regulæ autem ad discernendum,
quodnam sit opus melius, videantur infra c. 17. §. 4. n.
præsertim 23.

Quæ?

4. Omnia vota præter verè reservata, & præter ea,
quæ in utilitatem tertij exissa sunt, & ab eo acceptata,
potest quis, in evidenter melius commutare. Ita Navarr.
Val. Sayr. Sâ, Suar. Sanch. aliique apud Castr. l. c. d. 2.
p. 15. n. 2. Dixi primò (præter reservata) non enim quis,
v. g. peregrinationem Romanam sibi in quocunque
aliud commutare, ne in aliud quidem reservatum, v. g.
castitatem potest. Ratio est, quia eo ipso, quod votum est
reservatum, subditur Superioris arbitrio, & non voven-
tis dispositioni relinquitur. Excipe, nisi commutatio fiat
in ingressum Religionis; quia propter summam perfe-
ctionem status Religiosi, potest quilibet votum in il-
lum mutare; quam exceptionem fecit Pontifex cap. scri-
ptura, de voto; ibi: Relis fracti voti non habetur, qui tempo-
rale obsequium in perpetuum noscitur ob Religionis obsequium
commutare.

5. Dixi secundò, præter ea, quæ in utilitatem tertij,
&c.) non enim, ex Sayr. Suar. Less. apud Castro Pal. l. c. de
voto, n. 2. si quis fortè vovit dare, v. g. pauperi huic deter-
minato elemosynam decem aureorum, ilque acceptave-
rit, pote in aliquorum sententia in aliud melius opus,
v. g. in Missas permutare; quia tunc acquisitum est jus
tertio, cui non semper, ut modo dixi, quod melius est,
placet. Dico (in aliquorum sententia): nam ceterum
vide, quæ docui c. 7. §. 6. n. 3. & mox infra docbo c. 17. §. 2.

6. Quid, si votum ejusmodi acceptatum non fuerit?
Ajo cum iisdem, posse commutari, ut ex dictis supra §. 4.
n. 29. manifestum est. Nam propterea, si Calicem huic Ec-
clesiæ pauperi vovisti, nec ipsa, vel ejus Rector, aliùve le-
gitimè acceptavit, potes pauperiori dare. Ita Sanch. lib. 4.
in dec. c. 49. Less. n. 6. Pont. aliique apud Castr. de voto l. c.

Ob quas causas?

7. Nulla causa ad explicatam commutationem in
melius desideratur; siquidem, opus ipsum Deo gratius
esse, facit causam præbe. Ita Navarr. Sayr. Azor. Laym.
Sanch. Suar. aliique loc. cit.

De Commutatione in minus.

Quis, Quæ Vota, Ob quas causas?

8. Nullus, nisi qui potest dispensare propter Vota sine
reservata, live non reservata, in notabiliter minus com-
mutare (enim fit in paulò minus, cum parum pro nihilo
reputetur, non minus, sed æquale moraliter, reputabitur).
Ratio dicti est clara, quia tunc admisceretur remissio par-
tis voti, æque adeò dispensatio. Unde etiam fit, ut casus
ejusmodi commutationis in minus, eadem debeant esse,
quæ sunt dispensatione, nempe obstantes executioni vo-
ti, ut suo loco supra diximus. Quod si quis Superior, vel
Delegatus ab ipso sine causa votum grave in notabiliter
minus commutaret, v. g. Jejunium in quinq. Patet & At
peccaret mortaliter, quia usurparet auctoritatem sibi non
concessam, hoc est, potestatem dispensandi sine causa, quod
esse mortale diximus supra §. 4. n. 12.

9. Quid de validitate? Respondeo, Quando com-
mutatio fit in minus auctoritate Prælati, vel Delegati
per Bullam, Iubileum, privilegia, etiam nulla subsistente
causa, valet commutatio; concipit tamen vovens gravem
obligationem supplendi id, quod deest ad æqualitatem
materie subrogatæ cum promissa. Ita Sanch. lib. 4. de vo-
to, cap. 3. 1. Ratio est, quia contractus permutationis, sicut
& venditionis, non annullatur ex inæqualitate pretij, vel
rei cum re; sed solum est onus supplendi id, quod ad æ-
qualitatem deest: ita proportionaliter in casu permuta-
tionis voti. Eadem ratio idem persuadet, si commutatio
in minus fit propria auctoritate; sat enim erit implere,
seu habere animum supplendi quod deest: vel certè re-
deat vovens, ad prius votum. Hæc ex Sanchez, cui non in
omnibus consentit Castr. d. 2. de voto, p. 17.

De Commutatione in æquale.

Quæ?

10. Constat ex dictis Episcopos, Episcoporumque ju-
risdictione potentes, item Religiosos ex privilegio, posse
etiam extra confessionem commutare vota non reservata
in æquale, vel ex modò dictis n. 8. in quasi æquale.

11. Eadem etiam extra Confessionem, facultate po-
tetur Confessarius electus virtute Bullæ Cruciatæ; vel
Iubilæi: Verba Bullæ hæc sunt: Possum eligere Confessi-
arium, &c. & illis vota omnia, (ultramariis Cast. tatis, & Re-
ligionis dumtaxat exceptis) in aliquod subsidium hujus ex-
peditionis per eundem Confessarium commutari possum.
Verba Iubilæi: Possum approbato Presbyteros eligere qui
valeant vota quæcumque ab eis emissâ (Castitatis, & Re-
ligionis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare.
Ex quibus verbis vides ad dandam licentiam petendi
debitum ei, qui cum castitatis voto matrimonium con-
traxit non se extendere, nec Cruciatam, nec Iubileum:
quia ea licentia esset partialis dispensatio voti facti casti-
tatis, quod hic excipitur.

An elemosyna data ob Bullam Cruciatæ, & an privi-
legium ipsum Iubilæi, faciant, ut commutatio votorum
licite, vel valide fiat in minus, similia; pertinent ad
tractationem de Bulla, & de Iubilæo.

12. Iam verò, an quilibet propria auctoritate possit
votum utique non reservatum in æquale sibi commuta-
re, celebris est questio: Negat Suar. lib. 5. de voto, cap. 19.
n. 1. Sanch. l. 4. in dec. c. 43. n. 12. alios citans, quibus addo
Castr. de voto, p. 15. n. 5. & communior sententia; quia
quamvis opus subrogatum sit æquale operi promisso
per votum: at eo ipso, quod hoc promissum, melius
est, quam non promissum; ergo, si tunc quis commutaret,
convin-

commutetur commutare in minus, quod non posse, sed a se diximus.

13. Affirmat Henriquez, lib. 5. de pœu. cap. 20. n. 5. & de indul. c. 30. n. 5. Manuël. tom. 3. summa. c. 100. n. 4. de iust. apud Sanch. l. c. n. 19. quia si materia sit equalis, non potest Deo non esse equaliter

et videtur equali, non potest Deo non esse equaliter et videtur equali, non potest Deo non esse equaliter

quare ea ipsi laudabiliter, & equaliter satisfier. Viraque sententia est probabilis: mihi autem

probabilior apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per probabiliter apparet affirmativa: nam etiam homini per

sperans alacrius rem subrogatam executurus; id enim benignitatem Dei commendat, allicique fideles ad promptius votendum.

20. Dicitur est (inevidenter aequale) nam apponendum est discrimen inter potestatem, quam habet hac in re superior, sive Ordinarius, sive delegatus, ab ea,

quâ diximus, ipsiusmet privatum uti posse: Superior enim, vel electus per privilegium potest commutare in aliquantum minus; at vero ipse privatus inevidenter

aequale, sed certe moraliter, hoc est, prudenti iudicio aequale, quis enim actionibus possit, quænam sint aequalia, vel inæqualia metaphisicè deliberare? Ratio

discriminis est, quia si privatus posset (ut certe ex nostra sententia potest) commutare votum in aequale, & Superior, vel per Bullam electus non posset in aliquantò

minus, ad nihil inferiret Superioris iurisdicção, posset enim superior solum id, quod ex se jam habet ipse privatus vovens: Ut sit igitur proficua iurisdicção, & ut vovente

eleventur nonnihil à Superiore, & à privilegiis dictis poterunt ab his in aliquantò minus eorum vota commutari. Vide quæ dixi c. 7. §. 4. n. 8.

§. VI. Praxis æqualitatis servanda in commutatione Votorum.

1. **O**perosum est suo momento expendere æqualitatem, vel quasi æqualitatem, quæ inter materiam voto promissam, & subrogandam intercedere in commutatione debet: nam propterea, ut supra, §. 5. n. 16

innui, consilium præbent Doctores, ut ad securitatem conscientie semper ea fiat in aliquantò saltem majus. Regula autem hujus rei certio dari nequit, quam prudens arbitrium Confessorij, qui omnibus circumstantiis

expensis, æqualitatem, vel quasi in Domino constituat. Has autem ut expendas, hæc, quæ fusc habes apud Doctores breviter sic habe.

2. Primò, materie voti gravitas est ex se præscindendo à vinculo, voti consideranda: sic Sanch. lib. 4. in dec. cap. 56. Ratio est, quia in commutatione vinculum voti remanet, & solum transfertur in opus subrogatum: quare, cum non sit illud relaxandum, non erit opus hic illud in lancem inducere. Non sic in dispensatione, in qua vinculum voti omnino tollitur.

3. Secundò, non est spectanda sola excellentia virtutis, quam habet materia subroganda, ita ut melior sit commutatio, quæ fiat in excellentiorem virtutis actum; sed est melius ipsi voventi hic, & nunc quod seu pro tempore, loco, dispositione ipsius.

Si flagellationem, v.g. ad domandam carnem vovisti, melius erit, si illud commutes in jejunia, quàm in Orationes: quia jejunium magis, quàm oratio, licet hæc sit excellentior actus, ad carnis mortificationem conducit. Ideo in frequentiam Sacramentorum omnia vota commutatur regulariter consilium esto; quia Sacramenta ad bonum voventis melius, quàm opera cætera, sunt utilia.

4. Tertiò, expendi item difficultatem implendi rem promissam, rem subrogandam; & in Peregrinatione pericula, laborem, expensæque proprias providendo, & redeundo faciendas; quæ quidem expensæ ex probabiliori sententia cadunt intra votum peregrinandi, nisi expressè excluseris, vel nisi mendicando ire promiseris.

Quartò, commutatio, licet convenientissimum sit, non tamen est necesse, ut fiat in favorem ejus Sancti, vel Ecclesiæ, cui factum est votum, quia supponimus promissionem ab ea Ecclesia nondum acceptatam legitime fuisse.

5. Quintò, non est opus, ut votum personale commutetur in actionem personalem, vel reale in realem, neque ut actio subroganda sit æqualis in duratione, vel numero, vel ut certo die fiat; possunt enim hæc aliundè compensari.

6. Sextò, quando dilatio nihil minus de voto, nec multum interest implere votum die destinata, modica commuta

Quæ vota?

17. Non modò vota non reservata: verum etiam reservata, deficientia in aliquo, ut conditionalia; pœnalia, & similia supra §. 4. n. 32. dicta. Item omnia vota facta in favorem tertij, sed nondum accepta, commutari in æquale à prædictis Episcopis, Religiosis, electis ex Bulla vel Bullæ Confessorij, possunt Ita DD. c. lit. B. adde Ludov. à Cruce de Bull. Cruc. d. 1. c. 6. d. ult.

De commutatione voti jura dixi, cum de commutatione perarantem: lege etiam Ludovicum à Cruce in explicatione Bullæ Cruc. d. 1. c. 6. d. 5.

Ob quas causas?

18. In nostra sententia (quidquid sit in alia) in qua potest quis propria autoritate voti sibi commutare inevidenter æquale, causam satis levem requiro. Ita Henric. alii quos citat, & sequitur Lud. à Cruce in expositione Bullæ Cruc. d. 1. c. 6. d. 4. n. 4. Ratio est: quia ipsi opus subrogandum esse Deo æque gratum, valde sufficiens est. Adde remanere idem vinculum, licet translatum in re subrogata. Quare solum levis aliqua causa tunc requiritur, ne imprudenter motes propositum: sufficere autem pro causa; quod illarum votum per materiam à te subrogandam implebitur, cum certum est, propter rationem n. seq. afferendam.

19. Dices: ergo pari modo; quando votum: sive per Episcopum, sive per Bullam, &c. commutatur in æquale, levis sufficit causa. Respondeo, ita profecto; nam propterea sufficentem esse causam, putant Doctores apud Sanch. l. c. 50. n. 13, si commutationem quis petat,

Commutatione suppleri potest. Sic Lud. à Cruce. d. 1. c. 7. d. 7. n. 3. Certè ego potènti commutari jejuniū hujus diei in alium, præscindendo ab aliqua peculiari Circumstantia, facile concederem sine alio suppleto: quia tunc dilatoriū, aut nihil demit de obsequio Dei.

7. Sed occurrit difficultas circa votum conditionale pœnale. Diximus in commutatione votorum expendendam esse gravitatem materiæ voti, ut illi commutatione subrogetur opus æquale: cum ergo in voto conditionali pœnali adfit duplex materia, utraque est expendenda? Petrus, v. g. vovet non ludere, quod si ludat voverit dare quandam elemosynam, adest hic materia voti ipsa elemosyna, adest ipsa negatio ludi, quæ per votum istud intenditur, in commutatione ergo bonitas non ludendi sola, an etiam bonitas elemosynæ expendenda est?

8. Affero cum Sanch. *ibid.* à n. 30. si commutatio fiat, & facienda sit postimpletam conditionem, hoc est, post ludum, utriusque, nimirum bonitatis non ludendi, & bonitatis elemosynæ, rationem habendam esse. Ratio est, quia ex una parte, non ludere, fuit res per votum directè promissa; ex alia verò parte, ipsa elemosyna, purificata conditione hoc est, post ludum, transit in rem absolutè promissam.

9. Si verò petatur ante completam conditionem, variant Doctores. Nonnulli negant esse etiam expendendam pœnam; id est, in casu dicto elemosynam, quia illa nondum est promissa, cum nondum purificata sit conditio. Verum, dico primò, esse expendendam non ratione sui sed ratione bonitatis directè promissæ: explicet, probo. Votum non ludendi est gravius, si referatur ad pœnam illam dandi elemosynam; quam si ad talem pœnam non referatur: gravius est enim sic promittere. Vovet non ludere, quod, si luserit, vovet elemosynam, quam solum sic: Vovet non ludere; ergo non est mirum, esse expendendam illam pœnam, ut videatur gravitas totius voti. Fateor tamen ejusmodi pœnam, scilicet in casu dicto, elemosynam non esse accipiendam hic secundum totam suam nobilitatem, seu gravitatem: ratio est, quia, cum nondum sit incurta, sed à voluntate voventis, quoad futurum eventum adhuc pendeat, multum sine dubio à sua gravitate deficit.

10. Denique subjiciam hic aliquas commutationes approbatas à Doctoribus, apud Sanchez *lib. 4. in dec. 56. à n. 39.* & Lud. à Cruce *mo. cit.* ut nimirum facilius, ad harum exempla, praxim commutationum deducere valeat, qui legit.

Aliquæ peculiare Commutationes.

11. Votum Hierosolymitanum cuiusdam pueri commutatur à Pontifice c. *Venientis de voto, elemosynis*, & ut uni pauperi toto vitæ suæ tempore vovens provideat.

12. Votum simile cuiusdam Episcopi commutatur, cap. *Magna, eodem*, ut expensas cundi, redeundi, ibique commorandi integrè in subsidium Terræ sanctæ mittat, laborumque itineris compenset, sollicitius instando Vigilis, Orationibus, jejuniis.

13. Peregrinationem pedestrem Viri docti apud Sanchez *lib. 4. in Dec. c. 46. n. 40.* commutant in æqualem laborem, id est, præter expensas piè distribuendas, labor tot dierum tolerandus in itinere compensetur cum jejuniis totidem dierum: at non pedestrem commutatur ita, ut labor quatuor, vel etiam quinque dierum compensetur cum jejuniis unius diei. Ludovicus à Cruce de *Bull. Cruce. d. 1. c. 7. d. 3. n. 2.* sic commutat ejusdem peregrinationis votum: Si equestris quis peregrinatur per votum sit, est faciendæ sumptuum comparatio, & hi Monasterio pauperi, vel orphanæ maritandæ, vel alteri pio operi dentur. Pro labore autem itineris, toto tempore, quo duratura erat peregrinatio, singulis mensibus confiteatur, & communicet; singulis ejusdem temporis hebdomadis semel jejundet, ac ter in hebdomada Rosarium recitet: & ad majorem securitatem sex sacrificia

celebrari curet: Si pedester erat peregrinatur, ultra expensas modo dictas erogandas, pro labore fateatur, communicetque decimoquoque quoque die, toto tempore quo duratura fuisse censetur peregrinatio: semel in hebdomada ejusdem duratur tempore jejundet: unum, vel alterum Rosarium recitet; elemosynam quamplurimam juxta sui status possibilitatem eroget, ac sex sacrificia celebrari curet.

14. Si quis potestatem habet commutandi votum Religionis Dominicane, in qua quotidie recitatur Officium, jejunatur in septem mensibus anni, abstinendum semper à carnibus, commutare hæc posset, ex Sanch. *in clau. reg. lib. 6. c. 12. num. 21.* in jejuniū Feriæ sextæ pro tota vita item elemosynam suis facultatibus congruentem, qui perit commutationem largiatur; quotidie septem Psalmos recitet; & decimo quoque quinto die peccata fateatur. Addit Medinal *l. 1. sum. c. 14. §. 7. in tract. de commutat. reg. 3.* ut etiam dicto decimo quinto quoque die communicet.

Non placet Ludovico à Cruce de *Bulla Cruce. d. 1. c. 7. d. 4. num. 2.* sicut nec Sanch. *ibid. n. 43.* hæc commutatio, videtur enim esse in minus, cum onera Religionis sint his multo majora; quare tandem concludit, ut intermiscetur dispensatio.

15. Votum absolutum tum Castitatis, tum Religionis nunciam, posse propriè commutari: quia omne opus est minus, quam Castitas, & Religio, notam Sanchez *l. c. n. 41.* alique *ibid. cit.* (quod tamen mihi difficile dictum videtur) unde semper admittendam esse dispensationem. Absolutum dixi: nam conditionatum, vel pœnale, cum à votis absolutum aliquantum deficiat, unde minorem exigant compensationem, commutari in æquale, vel quasi æquale sine dubio possent; Sic Sanchez *n. 41. sine 2.º* neget Ludov. à Cruce *ibid. n. 41.*

16. Votum allumendi Religionem certam non bene commutatur in aliam laxiorem, vel in aliam magis observantem: sic Suar. *l. 3. de Rel. l. 4. c. 9. n. 2.* unde vel intermiscetur dispensatio, vel alia opera addantur. Ratio est manifesta, quia laxior est minus bonum, minusque Deo grata, quam strictior.

17. Votum non inveniendi matrimonium commutant aliqui docti in Confessionem mensibus singulis biennio, ac tricenario faciendam, & in novem sacra: sic Sanchez *ibid. n. 42.* Sed Ludovicus à Cruce de *Bull. Cruce. l. c. d. 5.* qui meritò hæc minora videntur, addit injungendum esse aliquod pium opus in perpetuum, sicuti perpetuum est votum: quod tamen necessarium non esse, nos notavimus *supra, n. 5.*

18. Tunc Sacerdotij Votum commutant aliqui apud Sanchez *ibid. n. 43.* in recitationem quotidianam septem Psalmorum Pœnitentialium cum Litanis; vel in quotidianam recitationem Officii Beatissimæ Virginis, vel Calculorum Virgineorum, & in Confessionem, & Communionem decimoquoque quoque die, & ut cures celebrari sacrum singulis mensibus, utque insuper voveas castitatem; Quod si castitatem vovere refugas, hujus loco jejunes omnibus sextis Feriis.

19. Sed certè hæc commutatio valde minor videtur, quare vel, aliud addatur, vel intermiscetur dispensatio.

20. Votum semper singulis, v.g. Sabbatis jejunandi potest commutari in Confessionem, & Communionem decimoquoque quoque die per annum integrum, & in tria sacra celebranda, vel in recitationem Calculorum Virgineorum, & in elemosynam modicam Sabbatis perpetuò faciendam. Ita nonnulli apud Sanchez. mox cit. Aliis id parum videtur. Ita Ludov. à Cruce *l. c. d. 7. m. 3.* fateturque Sanchez *n. 44.* nam ideo ita commutant, ut vovens perpetuò Rosarium Beatæ Virginis genuflexus recitet in hebdomada, vel elemosynam aliquam distribuat semel item in hebdomada, addit Coronam Christi Domini sexis genibus recitanda.

21. Votum recitandi singulis Feriis sextis perpetuò septem Psalmos, legitime commutabitur in modò dictum;

vel ut eadem Feria sexta, seu alio die semel in hebdomada jejunetur. Ita Ludov. à Cruce. *ibid.*
 22. Jejunium in pane, & aqua rectè commutabitur in recitationem integri Rosarii genibus flexis, addita oratione corporis: vel in elemosynas competentes, vel melius in confessionem, & communionem. Ita Bardi in exp. Bull. Cruc. p. 2. r. 73.
 23. Elemosyna commutetur in servitium in Hospitalibus, quot judicantur sufficientes ad compensandam quantitatem Elemosynae promissae. Ita idem *ibid.*
 24. Confessio, & Communio in actum contritionis, vel amoris Dei, & jejunium, addita recitatione Rosarii, vel Coronae Virginis. Ita idem *ibid.*
 25. Celebratio Missae in Communionem, in recitationem Officii, vel coronae Virginis; vel in elemosynas, vel in jejunium. Ita idem *ibid.*

VII. An facta commutatione, vel etiam dispensatione, liceat redire ad prius votum?

Facta per legitimam jurisdictionem commutatione, contingit prius votum. Ita Sanchez. l. 4. c. 5. n. 42. quia commutatio est translatio in novam materiam, & prius extinctio. Hinc, si subrogata materia sit inutilis, vel impossibilis etiam culpa ipsius votantis, (qui subrogatam eandem materiam omiserit cum peccato, juxta Ludov. à Cruce de Bull. Cruce, d. 2. c. 6. dub. 16. n. 12.) non obligatur votans ad redeundum ad prius votum. Ita Sayr. Sanc. Suar. Laym. apud Casti. d. 2. de voto, p. 2. n. 2. Commutatur, v. g. oratio S. Ignatii promissa, in jejunium ejus vigiliae: si in vigilia propter infirmitatem jejunare tibi non datur, vel cum peccato non jejunasti, ad orationem non tenebis, quia votum de oratione jam extinctum per commutationem fuit. Idque locum etiam sortitur in commutatione votum saeculi, quod fit vi professionis Religionis. Sic Casti. *ibid.* num. 3. quodque negent Vivald. in Cam. del. 3. p. c. 24. n. 28. Graff. p. 1. de off. lib. 2. c. 3. n. 3. Jquare, si in saeculum sine culpa, et dispensatione pontificis redeas, ad vota saeculi non tenebis cum culpa, vide *supra*, c. 2. §. 3. n. 5.

2. Si dispensetur, vel commutetur ad tempus votum per subrogationem alicujus operis, tenebis (si finito tempore, votumque iterum redeunte) ad illud opus subrogatum; v. g. dispensat Pontifex tuum votum Castitatis ad effectum nubendi, subrogatque jejunium singula hebdomadis, si moratur uxor, adeoque ad votum castitatis redeas, obligarisne prosequi jejunia, posito, quod in Brevis commutationis Pontifex neque dixit, neque negavit jejunia debere esse perpetua.

3. Respondet Sanchez. lib. 4. in dec. c. 55. n. 21. quodvis in commutatione aliorum votorum te non obliget ad dictam perpetuitatem; te tamen obligat in commutatione praedicti voti castitatis: quia tenor Brevis Pontificij videtur eam requirere. Sed certè probabile est cum Castro Pal. de voto, cap. 18. num. 6. te non obligari, quia cum redeat prioris voti obligatio, longè est à benignitate Ecclesiae, ut remaneant opera subrogata, gravaretur enim duplici onere votans, altero voti, altero operis subrogati. Facta commutatione à Pontifice, v. g. jejunium, ad effectum matrimonij ineundi: an obligatio jejunandi incipiat, antequam ineatur matrimonium; vide quod Sanchez. lib. 4. in Dec. c. 51. n. 21.

Verum, an Pontifex pro semper tibi dispenset in voto, v. g. Castitatis, dum nullam aliam strictiorem clausulam apponens, dicit (*pro hac vice*) & sic intelligatur, pro hoc voto, atque adeo absolute, vel mortua una uxor, possis aliam ducere? Vide apud eandem Sanchez. lib. 8. de matr. d. 31. Basilium Pontium lib. 8. matr. cap. 20. Summam Dianae v. Dispensatio. n. 13. id tanquam probabile judicantem.

4. His praemissis, venio ad difficultatem in titulo propositam, an scilicet impetrata dispensatione, vel commutatione voti à Superiore, liceat votanti negligere

materiam subrogatam, & sequè subjicere iterum prior voto? Dico cum Laym. lib. 4. tr. 4. cap. 8. n. 27. Sanchez. l. c. n. 26. licere, si res subrogata sit minor, si major, si major, si equalis, (quamvis, si sit major, neget Suarez lib. 6. de voto cap. 2. d. n. 4.) idque quoties votans, voluit. Ratio est, quia tamen ex benigno, & interpretativo consensu benignissimi Dei, qui est creditor Voti, & ut Fideles ad votandum alliciantur, praesumimus hanc libertatem nobis Deum concessisse. Hinc etiam sequitur (inquit Lessius lib. 2. c. 5. dub. 16. in fin. n. 11 in 2. editione) si saepius facta sit commutatio, possit servari quidvis illorum, in qua facta fuit, v. c. 9. votum peregrinationis, annua commutatum est in mensuatam confessionem, mensua confessio in jejunium hebdomadarium, jejunium hebdomadarium in certas preces quotidianas; potest votans satisfacere voto, vel precibus vel jejunio, vel confessione, vel peregrinatione. Hæc Lessius.

5. Hactenus dictum est de Commutatione impetrata à legitima jurisdictione; nunc de eadem dicamus, quando fuit facta propria auctoritate votantis.

Si commutasti votum tuum in majus, vel æquale, & hoc implesti, non tenebis amplius redire ad prius votum; quia jam satisfactum est Deo, ut ex se patet. Ita Ludov. à Cruce. in exp. Bull. Cruc. d. 1. c. 6. dub. 16. n. 2. Si commutasti in minus, & hoc item implesti, tenebis supplere, quod deficit, vel si id nolis, poteris reassumere prius votum. Quod si rem propria auctoritate subrogatam, v. g. jejunium subrogatum Rosario non implesti, distinguendum erit. Si enim res subrogata fuit, vel major, vel equalis potes, quod tibi libuerit, exhibere: v. g. in dicto exemplo, potes, vel Rosarium recitare, vel jejunare. At si res subrogata minor fuit, tunc vel addendum aliquid, quo pertingatur ad æquale, seu majus, vel prius votum erit assumendum: patet hæc ex dictis.

6. Denique, si materiam subrogatam, v. g. jejunium exhibere non potes, potes autem prius votum v. g. in dicto casu Rosarium, certè obligaris redire ad Rosarium, hoc est, ad prius votum, si ad majus, si ad minus, si ad æquale fuerit facta à te commutatio. Colligitur ex cod. Lud. à Cruce, l. c. Ratio est, quia per commutationem propria auctoritate exhibitam, non transfertur vinculum ad rem subrogatam, sed solum per equipollens satisfactum benignissimo Domino. Cum igitur ipsi satisfieri per materiam subrogatam, quæ tibi impossibilis, vel inutilis est reddita, jam non posse supponas, consequenter sequitur urgere vinculum voti, quod à suo robore per tuam commutationem nunquam cadit, quod tamen cecidisset, si per legitimam jurisdictionem concessa fuisset commutatio, ut *num.* 1. didicisti.

An peccet contra Votum, qui neglecto Voto commutato, negligit & materiam subrogatam? Dixi *supra*, c. 7. §. 5. num. 1.

CAPUT XVII.

Consilium de quadam Voti Commutatione.

1. Interrogatus, dum hæc scriberem, de cujusdam voti, Iac. Iuramenti Commutatione, aliqua dedi, quæ non parum erunt accommodata, ut magis, magisque confirmantur, lucetque majorem nonnulla hactenus allata concipiant, nam propterea labori eadem exscribendi, in Lectorem gratiam, hic non parcam.

§. I. Proponitur status Questionis.

1. Pater Bernardinus à S. Stephano, antequam suam, apud Minores de observantia professionem emitteret, legavit uncias centum monetæ Siculae, id est, secura ducenta

ducenta supra quinquaginta annuatim solvenda quibusdam puellis Monialium itatum suscepturis. His verbis:

Item voluit dictus donator. P. Bernardinus quod quoad partem unciar. centum rendalium de summa dictorum reddituum liberorum, ut supra donatorum Hospitali magno hujus Civitatis Panormi, quolibet anno dentur, & dotentur pro Monachatu illius personae eligendae per praedictum Patrem Bernardinum, quae debeat se monachare, & professionem facere in aliquo Monasterio, & mortuo dicto Patre Bernardino, vel etiam eo vivente, dicta electio fieri debeat ab illa persona declaranda, & nominanda per ipsum Patrem Bernardinum per acta publici Notarii, itaut persona eligenda pro dicto Monachatu sit virgo nobilis, etatis annorum sexdecim completorum, pauper, & orphana, periculosa, &c.

2. Post aliquot menses idem P. Bernardinus noddum eadem sua professione nuncupata, declaravit praedictam electionem expediendam esse per P. Provinciale Province Siculae pro tempore existentem: & insuper voluit, ut idem Provincialis praedictam dispositionem de puellis monachandis posset in aliud opus pium, quod, ipsi libuerit, commutare. Haec sunt verba dispositionis.

P. Bernardinus à S. Stephano praesens coram nobis, &c. omnem potestatem sibi reservatam valendi eligere, ac nominare, &c. dedit, & Reverendo P. Provinciali Ordinis Minorum de observantia hujus Provinciae, praesenti, vel qui pro tempore erit in posterum, qui ea omnia praestare possit, quae posset ipse P. Bernardinus, addita amplius potestate, quae P. Provincialis dictus possit eandem potestatem eligendi, & nominandi, alteri personae tradere. Quod si idem P. Provincialis praesenti, vel pro tempore existenti videtur obsequium fore Dei, commutare dictum legatum in aliud pium opus: in eo casu dictus P. Bernardinus, at omnem illi auctoritatem, ac potestatem, quam ipse P. Bernardinus habet valendi commutare dictum legatum, in praedicta donatione irrevocabili factum, &c.

3. His duabus dispositionibus se habentibus, intendens in praesentia P. Bernardinus ad majus, praestantiusque Dei obsequium, instat apud P. Provinciale, ut is commutat legatum pro puellis monachandis in aliud opus pium, nempe in augmentum Missionum inter Infideles, & Turcas, in quibus Sacerdotes nonnulli maximo Christianorum ibidem degentium bono pro Religione Catholica in utroque ritu Latino, & Graeco laborant, & laborabunt plures, majorique securitate, ac stabilitate si hujus subdij accessu fundatio earundem Missionum confirmetur.

4. Ut ordine procedamus, tria in hac difficultate sunt disputanda. Primo, an potuerit P. Bernardinus per posteriorem dispositionem allatam *nunc* 2. transferre in P. Provinciale potestatem commutandi legatum, quod juramento confirmavit in priore dispositione allatum. 1. Quod est idem, ac quaerere, An P. Bernardinus, constanter priore dispositione habuerit potestatem illud legatum commutandi? Si enim ipse ea potestate gaudebat, cum quilibet rei suae, suorumque jurium sit Dominus, & dispensator: sine controversia consequitur potuisse illam P. Provinciali communicare.

Secundo, An valde jam concessa hac facultate, inculpatè uti, & legatum in praedictum opus licitè possit P. Provincialis commutare?

Tertio, An & congruenter?

Addam quarto ad uberiorem doctrinam, an quod nunc possit P. Provincialis, possit & P. Bernardinus?

§. II. An P. Bernardinus potuerit legatum à se factum in aliud opus pium commutare, unde & eandem potestatem P. Provinciali delegare?

5. **P**raemittendum est, priorem dispositionem, cum fuerit directa ad virgines pauperes dotandas,

etque consecrandas, nihil aliud reipsa fuisse, nisi votum Deo nuncupatum; & quia fuit juramento vallatum, appellari possum à Doctoribus votum juratum, seu quia solum hic apparet juramentum, voto saltem explicito non adherens, sed per se stans, vocati communiter juramentum pium. Quamvis enim verba sint directa ad ipsas puellas (dantur, & dotentur pro Monachatu personae eligendae, &c.) tamen clare apparet ex fine disponentis totum id fuisse dispositum in honorem Dei, cum nuncupatur praesumptum quis velle inopes alere, & pro Monachatu dotare, nisi intuitu virtutis misericordiae, Charitatis in proximum, Religionis in Deum. Et quidem rectè, docent Cajet. in his quodlibetis, tr. 1.1. quae est de voto, q. 3. & Suarez 1.2. de Relig. tr. de voto lib. 6. c. 15. n. 2. promissionem soli Deo fieri, an etiam homini, pendere ex votantis intentione: At P. Bernardini intentionem fuit solum, Deo se gratum per eam dispositionem exhibere, & nimis clarum est, cum cetera sua bona in similia opera pia, ut Deo se expeditius in Religione consecraret, tunc distribuerit: & ipsi nec nunc vivens diserte id ipsum asseruit, licet taceat adfuisse minus principaliter aliquem respectum ad dictas puellas, praesertim suae familiae, quae erant aliis praeferenda: id quod nihilominus nobis nihil obstat paulo post videbimus.

6. Quod autem hujusmodi jurata dispositio, seu intentionem pium sit censendum votum, seu voti omnino naturae particeps, docet his verbis Sanchez, lib. 3. in Dec. c. 19. n. 2. Dicendum est, eos omnes, qui potestatem habent irritandi vota subditorum, posse juramenta de istis rebus Deo prestita irritare eodem prorsus modo, & in eisdem casibus, in quibus possunt & vota. Ducor, quod hujusmodi juramenta, induant voti rationem; & ita cap. 30. Nam equa facultas tribuitur Patri, & marito relaxandi vota, & juramenta atque idem docet S. Thom. D. Antonius, Sylvest. Armilla, Taberna, Sotus, Aragonis, Alcezer, Azor, Toletus, Sa, Ledesma. Haec Sanchez, apud quem horum Doctorum loca videre poteris.

7. Atque his velim addas Ludovicum à Cruecè exp. Bulla Cruc. d. 1. cap. 6. dub. 5. n. 10. qui loquens de juramento pio, quale est illud, de quo agimus, sic habet: Nec intendo solum potestatem ordinariam circa vota extendi ad juramenta pia, sed idem sentio etiam de potestate delegata, ex duplici ratione. Primo cum juramentum ordinatur ad Deum duntaxat, perinde reputatur ac Votum, unde sub nomine Voti solet juramentum comprehendere; & e converso, praesertim juxta communem loquendi modum. Atque ideo Canonista interdum asserunt hujusmodi juramentum esse, Quoddam votum. Ita Abbas, cap. 6. verò, de iurejurandis. & D. Antonius 2. part. tract. 11. cap. 2. §. 2. inquit: Juramentum promissorium de iis, quae pertinent ad Dei honorem, includere votum. Hinc autem in communi estimatione tale juramentum quomodocumque fiat, pro voto reputatur, & sub ea voce comprehenditur: ita ut votum sic generatim sumptum, significet debitum voluntarie contractum ex Religione ad Deum. Haec Ludovicus.

8. Praemittendum est secundo, Dispositionem praedictam P. Bernardini ex ea parte, quae minus principaliter respicere illas puellas facti sumus non multò antequamquam fuisse ab ipsis acceptatam, nec ab alio pro ipsis. Pater id primo, quia nec in dispositione allata n. 1. & 2. id apparet, nec invenitur alibi. Secundo, quia, cum haec dispositio non fuerit directa ad personam certam, & individuant, sed ad puellas illas in communi, non potuit ab aliqua ex ipsis acceptari, &c.

9. His tanquam firmis factis fundamentis, Dico primo, P. Bernardinum semper potuisse praedictum votum, seu juramentum pium de dotandis ad Monachatum puellis commutare in aliud pium opus melioris, immò equalis bonitatis, &c.

Quod poterit in melius probatur: quia Vota quaecumque jurata, & juramenta pia, etiam per se stantia, Deo principaliter praestita: possunt ab ipso votante, seu jurante propria auctoritate in opus melioris bonitatis commutari,

solius Dei. Ratio habetur in huiusmodi commutatione.

Quintò, quia cessante sine præcipuo, ultimo Voti, & Iuramenti, cessat eius obligatio: ergo cum, facta commutatione in meliorem Dei cultum; esset finis Voti præcipui, cessabit & obligatio. Hanc sententiam videtur aperire *Secundum Cajetanum* (2.2. quæst. 86. art. 11. vers. ad huius evi.) & *Navarro* (lib. 2. de restit. cap. 2. in nova ed. disp. 3. n. 14.) Hæc ex Fagundez.

Cui adde de Lugo d. 29. de iust. n. 93. Votum (ait) non dat jus in iis, in quorum favorem vota emissa sunt, quando promissio non ipsi, sed soli Deo fit: quo casu, etiam si ipsi præsentem essent, & acceptarent, nullum jus acquirerent, & ipsis invitis posset dispensatione, vel commutatione tolli illud votum, ut fatetur Sanchez l. 4. in Decal. cap. 5. n. 14.

16. Dico secundò, P. Bernardinum semper etiam habuisse jus petendi à legitimo Superiore irritationem vel dispensationem, vel commutationem prædictæ dispositionis. Probatur id manifestè: nam quicumque subditus Religiosus, immò, quicumque absolute habet jus petendi relaxationem seu voti, vel iuramenti pij, de qua re nullus dubitat, ergo & P. Bernardinus, quam doctrinam, quia nunc usus nobis ea non erit, satis sit innuisse dumtaxat.

17. Dico tertio, ex dictis consequenter fieri, ut totam potestatem, quam P. Bernardinus habebat ad commutandum suum hoc votum, seu iuramentum in melius, vel in æquale: & jus, quo poteratur ad petendam in illius relaxationem, legitimè transulerit in P. Provinciale. Patet id ex illis verbis n. 2. allatis: *Das autem illi auctoritatem, ac potestatem, quam ipse P. Bernardinus habet valendi commutare dictum legatum.* Cum ergo ipse P. Provincialis possit in præsentia, quod antea poterat P. Bernardinus, consequens est, ut P. Provincialis possit tunc illud Votum, seu iuramentum in opus præstantius, vel ob opus æquale transferre; sicut antea potuisset P. Bernardinus, hæc tunc probatum est.

18. Dices in priorè dispositione allata n. 1. non invenitur. P. Bernardinum potiri hac potestate commutandi, ergo illa nequaquam gaudebat: ergo eam Patri Provinciali communicare non potuit. Respondeo, negando omnino antecedens. Cum enim certum sit, votum, seu iuramentum pium subiacere ex natura sua commutationi; eo ipso, quòd in priorè illa dispositione addit votum, seu iuramentum, adest, seu imbibitur in eadem quicquid est de natura Voti, & Iuramenti, & consequenter facultas prædicti commutandi, &c. Immo etiam si quis aliquando vovisset, vel iurasset se de priorè suo aliquo voto non petiturum dispensationem, seu illud non commutaturum; adhuc posse, existente causa, de hoc posteriore voto dispensationem obtinere, & deinde procedere ad dispensationem prioris, firmant passim Doctores. Legantur Sanchez lib. 4. in dec. c. 8. n. 36. Suarez lib. 2. de voto. c. 11. n. 6. Castre. 3. d. 1. de voto p. 8. §. 5. n. 5. Quare si in prædicta priorè dispositione (cum sit irrevocabilis inter vivos) adfuit iuramentum de non revocando, erit præcommutandum & hoc iuramentum. Quod cum sit accessorium ad iuramentum pium de legato, erit & ipsum pium, atque adeò propria auctoritate in melius transferri poterit. Transfertur autem in melius videtur statim, atque commutatur in aliud iuramentum de non revocando subsidium illud Missionum; quod certè subsidium præstantius bonum esse max. probabimus, & consequenter iuramentum illi adhærens.

§. III. An liceat expedire commutationem prædicti Iuramenti in subsidium Missionum inter infideles?

19. **A**spero licere. Ratio potissima est, quia, ut supra vidimus, licet, etiam propria auctoritate, iuramentum pium non acceptatum, & in sententia probabili, etiam acceptatum, opus evidenter melius commutare. Sed subsidium prædictum est longè, & evi-

dentius melius, quàm puellarum illarum sustentatio: ergo, &c. Minor hæc, in qua est vis argumenti, adeò mihi videtur manifestè, ut me præstat eam velle argumentis comprobare. Probatur tamen ad aliquos perniciam evellendam. Primò, quia bonum ad plures se extendens; semper, est excellentius bono, se extendente ad pauciores; ut per se notum est: sed Monachatus ille est bonum aliquarum puellarum particulare: subsidium vero hoc vergit in bonum totius communitatis. seu populi orientalis, imò totius Ecclesiæ, ut per se etiam constet ergo, &c.

20. Probatur secundò: Dote illæ Virgines destituantur: fateor, sed illas animas inter infideles degente remediis, auxiliis pro spirituali salute, majori damno destitutas esse inficiabitur nemo. Quare turpe cogita, quòd bonum ex objecto præstantius est, proximo nec in temporalibus, nec in spiritualibus multum periclitanti; an vero in spiritualibus graviter periclitantibus, esse subsidium.

21. Probatur tertio, subsidium, de quo agimus, tandem perferat ad bonum fidei, ut conservetur scilicet, augeaturque Fides apud Infideles, & Schismaticos: ergo sine controversia excedit eam bonitatem, quæ residere possit in illis puellis adjuvandis: quibus non deerunt aliunde, apud Christianos, subisque consanguineos, congrua alimenta: quæque si dote careant sufficienti, poterunt in paternam domo cum omni puritate divinis rebus inservire. Confirmatur primò, quia tanti semper æstimata est cura propagandi fidem, statim atque pro fidei prædicatione fuerit quis à Barbatis interfectus, numeretur inter martyres Christi sine controversia: quod non ita esse docet S. Thomas, propter alias causas, tamen ad ceteras virtutes pertinentes, nisi addatur aliquis ordo ad fidem. Ergo tanti æstimanda est cura dilatandi fidem, eademque conservandi inter Infideles, ut merito sit præferenda illi actus virtutis, quo Virgines prædictæ sublevari possent Doctrinam D. Thomæ his verbis affert Layman. lib. 3. c. 4. n. 3. *Causa Martyrij debet esse pia, quæ per fidem supernam alem immortali: nam Martyr dicitur, qui testimonium voluntaria sua morte probet veritati fidei Christianæ, secundum verba Christi: Omnis qui me confitebitur, &c. Notam autem S. Thom. (2. 2. q. 124. art. 3. in corp.) quando aliquis paritur pro opere virtutis cum ordine ad doctrinam Christi, id est dum opus bonum deferretur, quia consentaneum est Fidei Christi: verè Martyrem esse, &c. Confirmatur secundò, quia Summi Pontifices, si quando velint in aliqua concessione causam non vulgarem, sed magnam sed urgentissimam assignare, adiunt eam pertinere ad cultum Fidei, & Christianæ Religionis conservationem: ergo eam maximum bonum, & præstantius esse, proferunt. Lege Bullam Pauli V. de Societatis nostræ confirmatione, qui dum omnium supremam causam nostro instituto vellet afferre, ad cultum fidei illud pertinere discretis verbis edocuit: Id quod, si de toto corpore Societatis rectè dicitur, multò magis de Missionibus immediate versantibus in partibus Orientalibus, Infidelium ac Turcarum ditioni subiectis, idem erit sentiendum.*

22. Probatur quartò, ne sit in cultum fidei: certè huiusmodi subsidium dandum Missionibus est, ad finem cooperandi cum salute animarum: at omnes Sancti Doctores cum sancto Dionysio clamant, divinissimum esse cooperari cum animarum salute: Inquiro nunc ego, quænam major cooperatio cum salute animarum, auxilio esse octo, vel decem puellis, an tot Concionatoribus, Sacerdotibus, Operariis laborantibus in vinea Domini, nec jam inter Fideles, sed inter Turcas, ubi major urget necessitas animarum, & ubi vel nullus, vel satis exiguus est numerus operatorum Christi, &c.

23. Probatur quintò Nec desunt præstantissimi Doctores, ex quorum doctrina possumus colligere id, quod in præsentia disputamus. Suar. 2. 2. de Rel. tr. voto, lib. 6. cap. 18. n. 8. in commutandis votis (ait) sunt maxime spectanda spiritualis voluntatis utilitas, & finis voti intentus. Hæc ille. Cum ergo certum sit, P. Bernardinum intendisse ma-

P. Bernardini voluntate stant : tum quia admodum paucos ejus commutationis fama perveniet ; Vt quid enim tam per multos evulgare necesse sit ?

30. **F**inis impoſitus, tam eſſet huic quaſtioni, niſi illud vellem non prætermittere. Aſſero enim mihi ſatis probabile fieri, P. Bernardinum cõmunicaſſe quidem poteſtatem commutandi ſuum pium iuramentum P. Provinciali: ſed illam à ſe non abdiçaſſe: quod idem eſt, atque aſſerere, non privative, ſed cumulative P. Provinciali conceſſiſſe; ex quo ſequitur, P. Bernardinum ex ſe poſſe, cum commutatione facere, atque, ſi ipſe præveniat Patrem Provinciale, prævaliturum ſuam commutationem: ut accedit in ſimilibus eadem poteſtate ſuævenibus, in quibus datur locus præventioni, &c.

32. Secundò, quia pari modo Episcopus, v. g. vel Delegatus à Principe ad universitatem causarum, qui alium subdelegare potest, *c. fin. de off. deleg. inie. & c. cum causam, de app. jud. c. ad iudiciis*, vel Prælatus quicumque regularis; communicant quidem subinde suam aliquam auctoritatem Vicario, Subdelegato, Confessario Monasterij vel conventus: & non raro addunt se concedere totam suam auctoritatem ad agendum, ad dispensandum, ad absolvendum: at non propterea suam potestatem ab eis delegant, vel renuntiant. Ita Ergo videtur in casu nostro.

33. Tertiò, quia juramentum, cum sit lex privata, quam sibi indicij jurans, est interpretandum ita, ut minus, quam possit præjudicet juranti, nisi contrarium expresse de ejusdem jurantis intentione constet. Cum ergo expresse non constet de intentione P. Bernardini, quæ voluerit facultatem commutandi suum juramentum in melius omnino, se renuntiare; præsumendum est nequaquam renuntiassse, sed eam sibi retinuisse. Quod autem juramentum, servata proprietate verborum, sit ita interpretandum, ut quædò minor potest, obligatio inducatur, quia semper præsumitur jurans minus voluisse suæ libertati nocere; est doctrina nimis vulgaris; & potest videri apud Abbatem, Sylvest. Suar. alioque apud Cast. 3. tr. 1. §. 1. de jur. p. 14. lege etiam Laym. lib. 4. c. 3. n. 4.

34. Necque te scrupulis commoveat quasi non pote-
rit P. Bernardinus eam facultatem nominandi, eligendi,
& commutandi sibi post professionem, retinere, potuisse
enim discere ex dictis per similem occasionem à Castr.
t. 3. tr. 16. d. 4. p. 1. §. 5. i. n. p. r. f. 12. & de Lugo tom. 1. de iust.
d. 4. sect. 6. n. 111. quos, si est otium, lege, nam nobis id
sumus persequi opus non est.

35. Summa igitur hujus Consilii est, P. Provinciale
posse validè, licitè, & congruenter legatum de mon-
achandis puellis, in subsidium Missionum transferre: ac
probabile esse, idem posse fieri ab ipso P. Bernardino, nisi
is eam potestatem à se abdicare expressè intenderit, quan-
do eam cum juramento P. Provinciali communicavit.

Laus Deo, Beatissima Virgini, ac Beato Aloysio.

LIBER